



รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

(Development of Community Enterprise Mechanism of Agrotourism for ASEAN Tourists)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณา ศิลปอาชา และคณะ

มิถุนายน 2558

เลขที่สัญญา RDG5650037

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน
Development of Community Enterprise Mechanism of Agrotourism for ASEAN Tourists

คณะผู้วิจัย	สังกัด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณา ศิลปอาชา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง นโยบายการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช./สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน เป็นงานวิจัยหนึ่งในชุดโครงการนโยบายการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน โดยได้รับเงินทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับการสนับสนุนด้านเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวกจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ในโอกาสนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หน่วยงานภาคเอกชน และวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาในการอนุเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

คณะผู้วิจัย
มิถุนายน 2558

วิชาเอกการจัดการการท่องเที่ยว
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) ศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (3) ประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย (4) ค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ และ (5) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศไทย คือ ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศญี่ปุ่น คือ เจ้าของฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า จำนวนรวม 78 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศไทย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 4 แห่ง ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2556 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศญี่ปุ่น คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวนรวม 417 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

ผลของการวิจัยประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

1.1 สถิติการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากข้อมูลระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2557) พบว่ามีจำนวนวิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศที่ได้รับอนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการด้านการให้บริการท่องเที่ยวจำนวน 452 แห่ง เมื่อจำแนกรายการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่ให้บริการท่องเที่ยว ย่อยลงมาเป็นประเภทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการจดทะเบียนทั้งสิ้น 39 แห่ง

ข้อมูลการจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจำแนกตามเขตทั้งหมด 6 เขต พบว่า เขต 1 มีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจดทะเบียน 2 แห่ง (ร้อยละ 5) เขต 2 จดทะเบียน 4 แห่ง (ร้อยละ 10) เขต 3 จดทะเบียน 9 แห่ง (ร้อยละ 23) เขต 4 จดทะเบียน 5 แห่ง (ร้อยละ 13) เขต 5 จดทะเบียน 6 แห่ง (ร้อยละ 16) และเขต 6 จดทะเบียน 13 แห่ง (ร้อยละ 33) โดยเขต 6 มีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจดทะเบียนมากที่สุด เนื่องจากจังหวัดต่างๆ ในเขต 6 เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุทัยธานี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย และมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอย่างยิ่ง

1.2 บทบาทของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาค มีบทบาทที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ดังนี้

1. บทบาทการเป็นผู้นำ

1.1 ผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เช่น ชนเผ่าในชุมชนบ้านแม่มูตมีการทอผ้าพื้นเมือง ผลิตสินค้าจากผ้าพื้นเมืองไว้จำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก ชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรได้รายได้จากการเข้าพักบ้านพักโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ได้รายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนรักษ์เขาบายศรีได้รายได้จากการเที่ยวชมสวนผลไม้ของนักท่องเที่ยว ส่วนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรงจะได้รายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และกิจกรรมล่องเรือ เป็นต้น

1.2 ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน เนื่องจากการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะจ้างแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลักทั้งแรงงานฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือเพื่อสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เช่น การจัดการสวนเกษตร การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ การจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดการแพขายอาหาร การจัดการล่องเรือ การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบ การจ้างแรงงานชนเผ่า ในการช่วยดูแลสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การจ้างแรงงานฝีมือเพื่อการผลิตเครื่องประดับ อัญมณีเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมทั้งการจ้างแรงงานชุมชนใกล้เคียงร่วมด้วย ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น และทำให้มาตรฐานการครองชีพของชุมชนดีขึ้น

1.3 ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง ทำให้มาตรฐานการครองชีพของชุมชนสูงขึ้น การใช้จ่ายในภาคครัวเรือนดีขึ้น บางชุมชนสามารถลดภาวการณ์ก่อหนี้ของชุมชนได้ เนื่องจากเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น มีแนวคิดในการร่วมกันลงทุนเพื่อขยายกิจการที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เนื่องจากรัฐบาลจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้าน

งบประมาณ เงินลงทุน การพัฒนาความรู้ ทักษะ และการส่งเสริมการตลาด นอกจากนี้ การจดทะเบียนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนสามรถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายพิจารณาให้เงินกู้ยืมแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้เงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น

1.4 ผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น การรวมตัวกันในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งการรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ มีการแบ่งงานกันทำโดยกำหนดตำแหน่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น ตำแหน่งประธานวิสาหกิจชุมชน ตำแหน่งกรรมการวิสาหกิจชุมชนด้านเหรัญญิก ด้านการตลาด ฯลฯ มีการวางระบบการทำงานร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดความสมานฉันท์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความเป็นธรรมในการดำเนินงาน ทั้งแนวทางการกระจายรายได้ที่ยุติธรรมและทั่วถึง การแบ่งภาระงานกันทำ การไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรงเป็นชุมชนมุสลิมที่มีความเข้มแข็งมากด้านศาสนา ซึ่งส่งผลดีต่อการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ที่เน้นไม่ให้คนในชุมชนเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และสมาชิกต้องช่วยกันทำงาน ไม่เกี่ยงงานกันทำ รวมทั้งทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็งขึ้นด้วย เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลายในชุมชนเอื้อประโยชน์ให้ครอบครัวทำงานร่วมกันได้ เช่น ช่วยกันต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวที่มาเยือน สมาชิกในครอบครัวร่วมกันแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ความเข้มแข็งของชุมชนยังส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของชุมชนอีกด้วย

2. บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน รวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไปได้เป็นอย่างดี เช่น กลุ่มผู้ดูงานที่ต้องการเรียนรู้การทำสวนทุเรียน การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเรียนรู้การทอผ้าพื้นเมืองของชนเผ่า และการศึกษาระบบนิเวศ ป่าชายเลน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนเหล่านี้ยังเป็นแหล่งศึกษาที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมขึ้นได้ ทั้งในกระบวนการผลิต และการจัดการระบบนิเวศ เป็นต้น

3. บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์

3.1 นักอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชน ทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนทั้ง 4 แห่ง คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ ต้นน้ำ นิเวศทางทะเล ฯลฯ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ และรักษาระบบนิเวศให้มีสภาพสมบูรณ์ เน้นการดูแลหลายพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเอง และเพื่อประโยชน์ด้านการเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

3.2 นักอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระตุ้นให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อสืบสานและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง

4. บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหา

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยลดและแก้ปัญหาสังคมในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการลักขโมย การลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น การลดช่องว่างระหว่างวัยของสมาชิกในครอบครัว และชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำของฐานะทางสังคมของคนในชุมชน เป็นต้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากที่คนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคงจากการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5. บทบาทการเป็นตัวกลาง

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ มีความโดดเด่นในเรื่องชาติพันธุ์ ดังนั้นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชนเผ่าที่หลากหลาย จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนและยังเป็นความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นด้วย

อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีบทบาทครอบคลุมทั้ง 4 บทบาทเพื่อให้การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

1.3 ลักษณะเด่นของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

จากการประชุมกลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นตัวแทนใน 4 ภูมิภาค พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย มีลักษณะเด่นในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเชิงของการอนุรักษ์ ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติเดิมให้เปลี่ยนไป เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เช่น กิจกรรมการชมสวน การเดินเส้นทางธรรมชาติ การพายเรือ เป็นต้น

2) ด้านสังคม ผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน มีความเข้มเข็ง และมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ชุมชนจะมอบความไว้วางใจให้ผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตัวแทนรับงานจากภายนอก เป็นผู้นำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้นำในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

3) ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการจัดรูปแบบการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ โดยมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group)

4) ด้านเครือข่าย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงภายในเครือข่าย โดยวิธีการฝึกอบรม สัมมนา และการศึกษาดูงานต่างๆ การ

ควบคุมคุณภาพการบริการ จะมีคณะกรรมการร่วมกันควบคุมคุณภาพ โดยมีการกำหนดมาตรฐานของการบริการ

1.4 องค์ประกอบของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

จากสภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้มแข็ง ซึ่งองค์ประกอบกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ องค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอก ดังนี้

1.4.1 องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วย

1) แหล่งท่องเที่ยว มีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ สวนผลไม้ ผลผลิตจากสวน

2) ผู้นำวิสาหกิจชุมชน เป็นบุคคลที่ช่วยขับเคลื่อนแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน มีบทบาทในการพัฒนาระบบการผลิต การตลาด การสร้างเครือข่าย นำความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้สมาชิก

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของกลุ่ม ทำให้คนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และนำไปสู่ความผูกพันของคนในกลุ่ม

4) เงื่อนไขภายในชุมชนเอง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการกำหนดเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างคนในกลุ่มว่าควรทำอะไร อย่างไร และอะไรที่ไม่ควรทำ กฎเกณฑ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งช่วยทำให้สมาชิกปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้ ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

1.4.2 องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย

1) กระบวนการวิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนมีหลายกระบวนการ ได้แก่

(1) การตั้งเป้าหมาย คือ การตั้งเป้าหมายทั่วไปของแผน เช่น การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สนุกสนาน ประทับใจ การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

(2) หาผู้สนับสนุนทางการเงินและผู้นำ โดยทั่วไปผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนทางการเงิน มักเป็นหน่วยงานของรัฐ

(3) ตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน การวางแผนที่ดีต้องมีการพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลที่ประกอบการพิจารณา เช่น ทรัพยากรทางธรรม วัฒนธรรม ระเพณี สิ่งอำนวยความสะดวก

(4) นำคำแนะนำมาประกอบการพิจารณา เป็นการคำแนะนำจากฝ่ายต่างๆ มาพิจารณาร่วมกับจุดแข็งจุดอ่อนเหล่านั้น

(5) ตั้งวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในการดำเนินงาน รวมถึงการหากลยุทธ์ในการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ

(6) กำหนดความสำคัญก่อนและหลังความรับผิดชอบ พิจารณาว่าสิ่งใดควรดำเนินการก่อน และสิ่งใดสามารถรอไว้ก่อนได้ พร้อมทั้งกำหนดบุคคลฝ่ายต่างๆ ขึ้นมาดำเนินงาน

(7) กระตุ้นและให้แนวทางการพัฒนา เป็นการกระตุ้นและติดตามผลการดำเนินงานของทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ

(8) กำกับดูแลและประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงาน โดยดูว่าแต่ละฝ่ายสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

2) การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวเนื่องกันจะมารวมตัวกัน ให้ความร่วมมือและให้ความไว้วางใจต่อกัน เพื่อกำหนดเป้าหมาย/ทิศทาง และกลยุทธ์การพัฒนาร่วมกัน การรวมกลุ่มในระยะแรกอาจมีลักษณะเป็นชมรมกลุ่ม หรือสมาคมการค้าต่างๆ ต่อมาภายหลังจากที่มีการทำงานร่วมกันจนมีความเข้มแข็งระดับหนึ่ง จึงเริ่มประสานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆ ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในวงกว้างมากขึ้น

3) หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน จึงใช้หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาเป็นหลักในการจัดการ หลักพื้นฐานการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ หลายหลักการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า โดยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะเน้นที่การทำอย่างต่อเนื่อง ไม่เสี่ยงต่อการเกิดความเสียหาย

1.5 กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

กลไกเป็นสิ่งที่ทำให้ระบบวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ และกลไกยังเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ โดยวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องทำการจัดสรรทรัพยากร กำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน สร้างแผนงานและแผนปฏิบัติการที่ดี การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด ควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงาน โดยมีการทำรายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินงามตามแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การสรุปและขยายผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ รวมไปถึงการนำสิ่งที่เป็นจุดอ่อน พร้อมข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการทำงานในครั้งต่อไป

ดังนั้น กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการดำเนินการเป็นลำดับขั้น 5 ขั้น ด้วยกัน คือ

ขั้นที่ 1 การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการรวมกลุ่มเพื่อยื่นคำขอจดทะเบียนขอรับการส่งเสริมเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกรมส่งเสริมการเกษตร

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อม เป็นการค้นหา/ประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเอง

ขั้นที่ 3 การขับเคลื่อนกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยอาศัยการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 5 การสรุปผลการประเมิน เป็นการสรุปผลการผ่านหรือไม่ผ่านตามเกณฑ์การประเมิน หากผ่านเกณฑ์การประเมิน จะทำการขยายผลการดำเนินงาน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง หากไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจมีหน่วยงานพี่เลี้ยงเข้ามาช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ โดยทำการทบทวนนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน และโครงการใหม่อีกครั้ง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ กรมส่งเสริมการเกษตร สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทการดำเนินงานในการสนับสนุนชุมชนการเกษตร ดังนี้

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
กรมส่งเสริมการเกษตร	- กำหนดนโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน - หน่วยงานหลักที่สนับสนุนด้านงบประมาณให้กับวิสาหกิจชุมชน	- เตรียมความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการประเมินศักยภาพ - พัฒนาแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน - สนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนจัดทำแผนดำเนินงาน - จัดกิจกรรมการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น - ร่วมกับหน่วยงานภาคีในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้หลักการ 5 Smart	- เป็นหน่วยงานภาครัฐระดับประเทศที่กำกับดูแล และส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย	- เป็นองค์กรสูงสุดของสหกรณ์ในประเทศไทย - ส่งเสริมกิจการทุกประเภทของสหกรณ์ทั่วราชอาณาจักร - เป็นตัวแทนองค์กรไทยเป็นสมาชิกในองค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA)	- ให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่สมาชิกสหกรณ์ - พัฒนาศักยภาพเผยแพร่กิจการสหกรณ์ - ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ภายในและระหว่างสันนิบาตสหกรณ์ต่างประเทศ	- เป็นองค์กรระดับประเทศที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เกี่ยวข้องกับกิจการสหกรณ์ - เป็นตัวแทนสหกรณ์ของประเทศในเวทีต่างประเทศ

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว	- ตัวแทนภาคเอกชนของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่	- ส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร - สร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับวิสาหกิจชุมชน	- เป็นองค์กรภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวที่สนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ

1.2 ผลการสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	จุดเด่น	จุดด้อย
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร - เป็นแหล่งสร้างงานให้กับชุมชน - นโยบายส่งเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับหน่วยงานภาคี	- จัดกิจกรรมที่หลากหลายด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว - ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย - จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับหน่วยงานภาคี	- ขาดการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีประสิทธิภาพในบางด้าน - งบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินงานไม่เพียงพอ - บุคลากรของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรขาดความรู้และทักษะด้านการจัดการ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

3.1 ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

3.1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยพบว่า เป็นเพศชายมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.81 รองลงมาคือ เพศหญิง ร้อยละ 45.19 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด รองลงมา คือ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.10 และ 31.95 ตามลำดับ มีสถานภาพสมรสมากที่สุด รองลงมาคือ โสด คิดเป็นร้อยละ 50.13 และ 30.65 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 38.44 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 29.35 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคือ ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 60.00, 20.00 และ 17.92 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 23.12 รองลงมาคือ 40,001-50,000 บาท ร้อยละ 22.86 และ 50,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 20.26 วัตถุประสงค์หลักของการมาเที่ยวคือ ต้องการพักผ่อน รองลงมาคือ ติดต่อธุรกิจ และประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน คิดเป็นร้อยละ 71.43, 10.91 และ 5.97 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.32 รองลงมาคือ วันธรรมดา ร้อยละ 30.91 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อน ร้อยละ รองลงมาคือ เดินทางมากับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 44.16 และ 25.97 ตามลำดับ จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่จะใช้ต่ำกว่า 10,000 บาท รองลงมาคือ 40,001 บาทขึ้นไป และ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 82.08, 7.01 และ 5.97 ตามลำดับ

นักท่องเที่ยวจากประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 14.54 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 13.25 และภาคตะวันออก ร้อยละ 11.17 สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย คิดเป็นร้อยละ 29.35 รองลงมาคือ ทวีปยุโรป ร้อยละ 8.05 และทวีปออสเตรเลีย ร้อยละ 3.90 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคนั้นๆ จะอยู่ระหว่าง 31-40 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 22.60 รองลงมาคือ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.30

3.1.2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การจัดการด้านกายภาพ การจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านการสื่อความหมาย การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการจัดการด้านความปลอดภัย และการจัดการด้านการตลาด ผลการวิจัยพบว่า 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ มุมมองการจัดการด้านกายภาพ ($\overline{X}$=4.51) รองลงมาคือ มุมมองการจัดการ

ด้านการบริการ ($\overline{X}$=4.27) และการจัดการด้านความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การจัดการด้านกายภาพที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ (1) สถานที่สวยงาม (2) สถานที่สะอาด และ (3) มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.63, 4.61 และ 4.53 ตามลำดับ

2) การจัดการด้านการบริการที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) การมีผู้นำชมสถานที่ (2) อาหารสะอาด รสชาติดีมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ และ (3) คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีค่าเฉลี่ย 4.34, 4.30 และ 4.29 ตามลำดับ

3) การจัดการด้านการสื่อความหมายที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน (2) มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว (3) มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล (3) สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25, 4.18, 4.08, 4.08 ตามลำดับ

4) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด (2) มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ (3) มีห้องสุขาที่เพียงพอ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16, 4.13, 4.10 ตามลำดับ

5) การจัดการด้านความปลอดภัยที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ (2) มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย (3) มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24, 4.18, 4.17 ตามลำดับ

6) การจัดการด้านการตลาดที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง (2) สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง (3) สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์ (3) มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28, 4.25, 4.15 และ 4.15 ตามลำดับ

3.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่าการจัดการด้านกายภาพและการจัดการด้านการตลาด มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับต่ำมาก (r=.066 และ r=.019) นอกนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามและสัมพันธ์กันต่ำมาก

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการเป็นรายด้าน มีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

การจัดการด้านกายภาพ พบว่า เกือบทุกรายการ คือ การจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม การจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่สวยงาม สถานที่สะอาด สถานที่สวยงาน มีความสัมพันธ์ต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยกเว้นการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน มีความสัมพันธ์ต่ำมากกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านบริการ พบว่า อาหารที่สะอาด รสชาติดี มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ และการที่คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกนั้นมีความสัมพันธ์กันต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่า ทุกรายการ คือ การมีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว การมีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ การมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล การมีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน และมีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ทุกรายการ คือ การมีห้องสุขาที่เพียงพอ การมีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีน้ำดื่ม/น้ำใช้ที่สะอาด มีบริการรถนำชมในพื้นที่ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และการมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านความปลอดภัย พบว่า ทุกรายการ คือ การออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย การมีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ การมีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย สัตว์มีพิษ แมลง การมีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย และทางเดินมีความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านการตลาด พบว่า เกือบทุกรายการ คือ การจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว การมีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์ ความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยกเว้นการสามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.1.4 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ให้ข้อเสนอแนะหลังจากเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ไว้หลายประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับ คือ ควรมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาต่างชาติ (f=44) แหล่งท่องเที่ยวควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ (f=35)

ควรปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด (f=23) ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น (f=22) ควรปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ (f=20)

3.2 ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่า **วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด **วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด **วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด และ **วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีเยี่ยม ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการกลุ่มได้คะแนนต่ำสุด

จากข้อมูลข้างต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีผลการประเมินในระดับดีมากขึ้นไปทุกแห่ง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ พบว่าทุกวิสาหกิจชุมชนได้คะแนนในองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินในระดับสูงสุด เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์ประกอบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนได้คะแนนในระดับสูงสุดเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น ศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น วางแผน ทำกิจกรรม ดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและร่วมติดตามประเมินผลด้วยกัน และสมาชิกมีความเชื่อใจและไว้วางใจกัน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนนำหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาธุรกิจเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนด้านลูกค้า คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี และเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

องค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ คือองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีอัตลักษณ์และยังไม่สามารถ

สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้เท่าที่ควร มีช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่หลากหลาย อัตราค่าใช้จ่ายยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเทศญี่ปุ่น

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเทศญี่ปุ่น

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ สหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น ซึ่งมีบทบาทการดำเนินงานในการสนับสนุนชุมชนการเกษตร ดังนี้

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
สหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตร (JA-ZENCHU)	- กำหนดนโยบายด้านเกษตรกรรม - เป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรญี่ปุ่นและสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ในประเทศ - เป็นสมาชิกสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) และองค์การเกษตรกรโลก (WFO)	- จัดทำแนวทางและแผนงานในการดำเนินงานร่วมกัน - ส่งเสริมให้หน่วยงานสมาชิกนำแผนงานไปใช้ - ให้คำแนะนำการบริหารสอบบัญชี และประชาสัมพันธ์ให้สหกรณ์การเกษตรทุกแห่ง รวมทั้งสหพันธ์ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง - ให้บริการการศึกษา และฝึกอบรมแก่สมาชิก และบุคลากรขององค์กรทั้งหมด - รักษาผลประโยชน์ให้เกษตรกรชาวญี่ปุ่นและ JA Group - พัฒนางานสหกรณ์การเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา	- มีบทบาทและการดำเนินงานทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA)	- กำหนดเป้าหมายในการปกป้องการเกษตรและการดำรงชีพของสมาชิก	- ให้คำแนะนำด้านการเกษตร - ให้บริการด้านการธนาคาร - ดำเนินงานธุรกิจการตลาด	- เป็นสหกรณ์การเกษตรอเนกประสงค์ มีบทบาทในการดำเนินงานที่หลากหลาย

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้กับตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น	- กำหนดกลยุทธ์การตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้หญิง (Female) - ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย - ให้ข้อมูลในเชิงบวกเกี่ยวกับสถานะการณ์ทั่วไปในประเทศไทย	- เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยว - มีสำนักงานตั้งอยู่หลายแห่งตามเมืองใหญ่ ๆ

4.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
ตลาดปลาอิซูมิซาโน	- ตลาดกลางจำหน่ายอาหารทะเลสด - จัดตั้งในรูปแบบของสหกรณ์โดยทำหน้าที่อำนวยความสะดวก - มีพื้นที่ให้เอกชนเช่าขายปลา	- จำหน่ายอาหารทะเลสดและมีบริการปรุงอาหารตามเมนูต่าง ๆ - สหกรณ์มีรายได้จากค่าเช่าที่แน่นอน	- ร้านค้าที่เป็นผู้เช่าเช่าสถานที่มีจำนวนลดลง
สวนเกษตรซาโว	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอันดับหนึ่งของจังหวัดโอซาก้า - จัดตั้งในรูปแบบของสหกรณ์	- มีการพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะปลูก - มีร้านขายสินค้าเกษตรของสมาชิกสหกรณ์เอง ไม่จำหน่ายผ่านคนกลาง - ผลผลิตที่วางจำหน่ายปลูกด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ - มีทัศนียภาพที่สวยงาม	- ขาดแคลนแรงงานในการดูแลสวนเกษตรโดยเฉพาะกรณีการใช้เทคโนโลยีในการควบคุมการผลิต
ฟาร์มเลี้ยงไก่คานันโจ้ฟาร์ม	- เป็นการสืบทอดธุรกิจของครอบครัว - ใช้แรงงานเพียง 2 คน - ลักษณะการเลี้ยงไก่ในเล้าแบบเก่าที่ทำเล้าเป็น 2 ชั้น	- ผลผลิตไข่มีคุณภาพดีและไข่มีความแตกต่างกันถึง 5 สี - มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่ทำการส่งออกไข่ไปขายยังต่างประเทศ	- ยังขาดระบบการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีเกี่ยวกับเชื้อแบคทีเรีย

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
ฟาร์มผักมิยูกิ	- เป็นฟาร์มปลูกผักขนาดเล็กของเอกชน - ดำเนินการมากว่า 10 ปี	- ปลูกผักแบบออแกนิกหลายชนิดที่เป็นที่ต้องการของตลาด - ใช้แรงงานภายในครอบครัว - มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน	- ขาดแรงงานในการขยายแปลงผักชนิดอื่น ๆ
บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ	- เป็นสถานที่ตกปลาของเอกชนที่เปิดให้บริการทุกวันแก่นักท่องเที่ยว - เป็นสถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	- เป็นสถานที่ที่มีทิวทัศน์สวยงาม - นักท่องเที่ยวสามารถนำปลาที่ตกได้มาปรุงเป็นอาหารที่เลิศรสได้หลายเมนู - มีการบริการที่เป็นกันเองกับลูกค้า	- ขาดการประชาสัมพันธ์ที่มากพอ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวยังมีน้อย - ช่วงฤดูหนาวจะไม่สามารถตกปลาได้
ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน	- จัดตั้งในรูปสหกรณ์ - เป็นแหล่งวางจำหน่ายผักสด ดอกไม้ และไม้ประดับของหมู่บ้านคานัน เปิดบริการทุกวัน	- การจัดตั้งในรูปสหกรณ์ทำให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกที่นำสินค้ามาจำหน่าย - การดำเนินงานในแต่ละวันอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้พนักงานเพียงไม่กี่คน	- ยังเป็นตลาดขนาดเล็กอาจไม่สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนได้

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า	- ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - ดำเนินงานโดยผู้ประกอบการ 4 รายที่เป็นเครือญาติกัน - รัฐบาลสนับสนุนด้านการลงทุนสร้างเรือนเพาะชำ (house) ให้ - มีการจำน่ายบัตรผ่านประตูให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมฟาร์มและชิมผลผลิต โดยจำกัดเวลา	- มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนเช่น การแยกบัตรผ่านประตูเป็นสีต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการกระจายนักท่องเที่ยวไปยัง Strawberry house ของเจ้าของแต่ละราย ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับเจ้าของฟาร์มแต่ละคน และเป็นการชะลอเวลาให้ผลผลิตสตรอว์เบอร์รีในแต่ละ house โตเต็มที่ - มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชมในแต่ละรอบ ในแต่ละ house เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชิมผลผลิตที่ดีที่สุด และมีปริมาณมากพอกับความต้องการ	- รัฐบาลยังไม่มีนโยบายให้การสนับสนุนในการช่วยเหลือด้านการขยายงานของกิจการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น - เจ้าของฟาร์มต้องทำการตลาด และหาลูกค้าเอง - การผลิตสตรอว์เบอร์รีต้องขึ้นกับสภาวะทางธรรมชาติ ทำให้อาจได้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอ และรสชาติไม่คงที่ - เจ้าของกิจการยังไม่มีการทำธุรกิจอื่นที่สืบเนื่อง เช่น การแปรรูปสตรอว์เบอร์รี

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
Waiwai Mura	- เป็นลักษณะฟาร์มสเตย์ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก และปรุงอาหารเองตามวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นโบราณ - ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น	- ปลูกผักปลอดสารพิษเองในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาพักบริโภค - เป็นแหล่งเรียนรู้และทำกิจกรรมด้านการเกษตรการปรุงอาหารแก่เยาวชน - ต้องมีการสำรองที่พักล่วงหน้า ไม่รับนักท่องเที่ยว Walk in	- จำนวนที่พักมีน้อย ไม่เพียงพอในช่วง peak season คือ ฤดูหนาว และช่วงปิดภาคเรียน

4.2 ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซากา ประเทศญี่ปุ่นพบว่า เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.63 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 34.37 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.38 รองลงมาคืออายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด รองลงมาคือ โสด คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 28.12 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 34.38 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 31.25 ปริญญาตรี ร้อยละ 15.62 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวและเป็นแม่บ้าน มีอัตราส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 18.75

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ 50,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ 40,001-50,000 บาท ร้อยละ 25.00 วัตถุประสงค์หลักที่มาท่องเที่ยว คือ เพื่อมาท่องเที่ยว/พักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 53.13รองลงมาคือ ช็อปปิ้ง ร้อยละ 28.12 นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.62 รองลงมาคือ วันธรรมดา ร้อยละ 34.38 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมา คือ เดินทางมาคนเดียวและเดินทางมาท่องเที่ยวกับญาติ มีอัตราส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 21.88

จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้ต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองลงมาคือ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 31.25 ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองโอซาก้า มากที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาอาศัยอยู่ในเมืองเกียวโต นารา และโอกินาวา มีอัตราส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 9.37

4.2.2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การจัดการด้านกายภาพ การจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านการสื่อความหมาย การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการจัดการด้านความปลอดภัย และการจัดการด้านการตลาด ผลการวิจัยพบว่า มุมมองการจัดการทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความปลอดภัย และการจัดการด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.31) รองลงมาคือ มุมมองการจัดการด้านการบริการ ($\overline{X}$=4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การจัดการด้านกายภาพที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) สถานที่สวยงาม (2) สถานที่สะอาด และ (3) มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน มีค่าเฉลี่ย 4.31, 4.16 และ 3.91 ตามลำดับ

2) การจัดการด้านการบริการที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่าการมีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถามมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$=4.53) รองลงมาคือมีผู้นำชมสถานที่ ($\overline{X}$=4.41) และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.38)

3) การจัดการด้านการสื่อความหมายที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ ($\overline{X}$=4.28) รองลงมาคือ มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.23)

4) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) ห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ (2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ (3) เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44, 4.30, 4.13 ตามลำดับ

5) การจัดการด้านความปลอดภัยที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) ความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย (2) ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ (3) มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41, 4.38, 4.31 ตามลำดับ

6) การจัดการด้านการตลาดที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า การจัดการงานส่งเสริมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.59 และ $\overline{X}$=4.56 ตามลำดับ) รองลงมาคือสามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง ($\overline{X}$=4.38)

4.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีกับมุมมองของนักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวมพบว่า การจัดการด้านการสื่อความหมายและการจัดการด้านความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.811** และ r=.765** ตามลำดับ) นอกนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีกับมุมมองการจัดการเป็นรายด้าน มีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

การจัดการด้านกายภาพ พบว่าสถานที่สะอาดมีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน การจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม และสถานที่มีเอกลักษณ์ มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านบริการ พบว่าการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่าการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนการมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล และการมีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าการมีห้องสุขาที่เพียงพอ มีบริการรถนำชมในพื้นที่มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านความปลอดภัย พบว่าความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย/สัตว์มีพิษ/แมลง ทางเดินมีความปลอดภัยและมีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านการตลาด พบว่าสินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์ การเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสมมีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และสามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.2.4 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี

กลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะหลังจากเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ไว้หลายประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับ คือ ควรมีรถบริการรับส่งระหว่างจุดนั่งรอถึงฟาร์มสตรอว์เบอร์รีสำหรับเด็กหรือผู้สูงอายุ (f=11) ควรมีผลิตภัณฑ์ (สตรอว์เบอร์รี) มากกว่านี้ (f=10) ควรมีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ (f=8) ของฝากบางประเภทมีราคาสูง (f=7) ควรมีที่นั่งพักข้างทางระหว่างรอคิว (f=6)

4.3 ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซากา ประเทศญี่ปุ่น มีผลการประเมินมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การจัดการกลุ่ม การจัดการด้านบัญชีและการเงินและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดและการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ได้คะแนนรองลงมา

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ข้อเสนอแนะที่ภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน โดยกำหนดแนวทาง ดังนี้

5.1 สร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน โดย

1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างจริงจัง ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และให้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งการกระจายข่าวสารการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการขยายตัว และเติบโตเป็นเครือข่ายอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรแนะนำและกระจายข่าวสารการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนให้เกษตรกรในชุมชนต่างๆ ได้เข้าใจและรวมกลุ่มกันจดทะเบียน

2) สร้างภาวะผู้นำให้กับผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันระดับอาเซียนเนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดอบรมหลักสูตรต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) เทคนิคการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ (Decision Making) การจัดการเชิงสถานการณ์ (Contingency Management) ความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity)

3) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และร่วมติดตามประเมินผล โดยเน้นการจัดการการท่องเที่ยวให้สมดุลกับทรัพยากรการเกษตรในท้องถิ่นตามแนวคิดของฟาร์มสตอว์เบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้

4) ส่งเสริมธรรมาภิบาลให้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรจัดอบรมให้ความรู้กับประธาน และกรรมการของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหัวข้อต่างๆ เช่น การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

5) สนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการต่อเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาวทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน

5.2 ส่งเสริมนโยบาย 5 Smart ซึ่งเป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย Smart Office, Smart Officer, Smart Farmer, Smart Group และ Smart Product ดังนี้

1) เร่งพัฒนา Smart Office โดยการพัฒนาสถานที่การให้บริการข้อมูลด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูล (database)

2) เร่งพัฒนา Smart Officer โดยการพัฒนาให้บุคลากรของกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

3) เร่งพัฒนา Smart Farmer โดยการพัฒนาเกษตรกร ชุมชนหรือชาวบ้านให้มีองค์ความรู้และมีทักษะในการจัดการการเกษตร

4) เร่งพัฒนา Smart Group โดยการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

5) เร่งพัฒนา Smart Product โดยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ทั้งนี้ควรเร่งดำเนินการในพื้นที่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสข.) ทั้ง 9 เขต จำนวน 27 จังหวัดนำร่อง (ภาคผนวก ฑ) และขยายผลให้ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามในอนาคตควรผลักดัน 5 Smart เข้าสู่ระดับอาเซียน

5.3 ส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีแนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นตัวอย่างแก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นและพัฒนาประสิทธิภาพการประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกียรติคุณของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลงานดีเด่นสู่สาธารณชน ดังนี้

1) ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จูงใจให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ามาร่วมกระบวนการประเมินศักยภาพตามเกณฑ์ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน **ด้านการ**

ประเมินกระบวนการ ประกอบด้วย หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 3 การบริหารตลาด หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมวด 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ และ**ด้านการประเมินผลลัพธ์** ประกอบด้วย หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ให้มากขึ้น เพื่อที่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะได้รู้ศักยภาพของตนเอง และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ดีขึ้น

2) นำมาตรฐานมาเป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ ซึ่งแบบประเมินประกอบด้วย ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน และด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

3) ควรมีแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับอาเซียน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาจากแบบประเมินที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของอาเซียน

5.4 นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการด้านสินค้า ควบคุมคุณภาพผลผลิต เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงาน ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น เทคโนโลยีช่วยให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้สังคมน่าอยู่ มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างเพียงพอเพราะมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวมมากขึ้น อาทิ

1) การใช้ระบบบาร์โค้ดกับสินค้าทางการเกษตร สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) นำระบบบาร์โค้ดมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสมาชิก ซึ่งมีประโยชน์หลายประการ คือ ช่วยลดขั้นตอนการทำงาน ควบคุมระบบสินค้าคงคลัง ยกระดับมาตรฐานสินค้า สร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร

2) ขยายเทคโนโลยีพื้นฐานด้านการเกษตรสู่ชุมชน เพื่อเกษตรกรแต่ละรายจะได้ไม่ต้องลงทุนซื้อเครื่องจักรหรืออุปกรณ์การเกษตรบางอย่างมาใช้เอง หรือไม่ต้องเสียค่าบริการผ่านพ่อค้าคนกลาง เช่น เครื่องสีข้าวแบบหยอดเหรียญขนาดเล็กสำหรับชาวนา เครื่องตัดหญ้า เครื่องเกลี่ยหญ้า เครื่องอัดหญ้าสำหรับกลุ่มผลิตเสบียงอาหารสัตว์ เครื่องอบกล้วยสำหรับกลุ่มแปรรูปกล้วย เป็นต้น

5.5 ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีศักยภาพและสามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนได้ ดังนี้

1) ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน ทั้งที่เป็นบริเวณชายแดนซึ่งรัฐมีนโยบายสนับสนุนอยู่แล้ว เช่น จังหวัดจันทบุรี ตราด เชื่อมโยงกับประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นที่มีศักยภาพ เช่น จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เชื่อมโยงกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และจังหวัดพะเยา น่าน เลย เชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการสร้างแผนธุรกิจการค้าชายแดน เพิ่มทักษะและศักยภาพในการบริหารให้ตรงเป้าประสงค์ หน่วยงานภาคีให้ความรู้ ฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ปรับปรุงขั้นตอนด้านพิธีการศุลกากร พัฒนาศักยภาพด้านการค้าชายแดนและสนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดน

2) ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียนโดยการพัฒนาบุคลากร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาศักยภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่างๆ เช่น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ที่ใช้ในกลุ่มประเทศอาเซียน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี พฤติกรรมนักท่องที่ยว และความตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture Shock) การส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ จัดทำเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยนำเสนอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดโรดโชว์ (Road Show) ไปยังประเทศเป้าหมาย จัดแคมเปญ (Campaign) เพื่อรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวอาเซียนหันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อสาธารณะ และการส่งเสริมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างครบวงจร

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5650037

ชื่อโครงการ : การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ชื่อนักวิจัย 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณา ศิลปอาชา
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
E-mail Address: wsilparcha@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 สิงหาคม 2556 ถึง 31 กรกฎาคม 2557

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) ศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (3) ประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย (4) ค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ และ (5) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศไทย คือ ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศญี่ปุ่น คือ เจ้าของฟาร์มสตรอว์เบอร์รีจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า จำนวนรวม 78 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศไทย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 4 แห่ง ระหว่างกันยายน พ.ศ. 2556 –มีนาคม พ.ศ. 2557 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศญี่ปุ่น คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวนรวม 417 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

ผลการศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ในพ.ศ. 2557 วิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวอยู่จำนวน 452 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 39 แห่ง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนต่างๆ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งมีทรัพยากรทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ มีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งชุมชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูล อย่างไรก็ตาม พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังมีปัญหาในด้านการคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก ชุมชนขาดความเข้าใจในการทำวิสาหกิจชุมชน องค์กรที่เข้ามาส่งเสริมขาดการประสานความร่วมมือกัน ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีความสำเร็จในการบริหารงาน เนื่องจากมีการจัดการในรูปของคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับการให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการจัดการจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพมาขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกัน โดยยึดหลักคุณธรรม ส่วนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน พบว่า บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ขาดการประสานความร่วมมือในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมในระดับมาก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนของไทยมีการจัดการด้านกายภาพได้ดีที่สุด รองลงมาคือ มีการจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการสื่อความหมาย และการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาคมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ 1) บทบาทการเป็นผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน และผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน 2) บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหาและช่วยลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น และ 5) บทบาทการเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง

การประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย พบว่า มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีเยี่ยม ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการกลุ่มได้คะแนนต่ำสุด

จากข้อมูลข้างต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีผลการประเมินในระดับดีมากขึ้นไปทุกแห่ง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ พบว่าทุกวิสาหกิจชุมชนได้คะแนนในองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินในระดับสูงสุด เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์ประกอบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนได้คะแนนในระดับสูงสุดเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น ศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น วางแผน ทำกิจกรรม ดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและร่วมติดตามประเมินผลด้วยกัน และสมาชิกมีความเชื่อใจและไว้วางใจกัน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนนำหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาประยุกต์ใช้

ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาธุรกิจเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนด้านลูกค้า คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี และเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

องค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ คือองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีอัตลักษณ์และยังไม่สามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้เท่าที่ควร มีช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่หลากหลาย อัตราค่าใช้จ่ายยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

แนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ พบว่า การเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในรูปสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของสมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงาน องค์กรด้านการวิจัยและพัฒนา และสถาบันการเงิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจดทะเบียนกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตร ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งชิมผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากระบบของสหกรณ์ของญี่ปุ่นเอื้อต่อสมาชิกในแง่ของการตลาด การกระจายสินค้า เพราะฉะนั้นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยน่าจะนำจุดเด่นของการดำเนินการในรูปสหกรณ์ที่ประเทศญี่ปุ่นทำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ก็จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืน นอกจากศักยภาพการจัดการด้านการตลาดแล้ว ประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศยังมีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตรให้สอดคล้องกับการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน การส่งเสริม 5 Smart การส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ และการส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ABSTRACT

Project Code : RDG5650037

Project Title : Development of Community Enterprise Mechanism of Agrotourism for ASEAN Tourists

Researchers : Assistant Professor Dr. Wanna Silparcha,
Assistant Professor Chatchapol Songsoonthornwong
Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail Address : wsilparcha@gmail.com

Project Duration : 1 August 2013 – 31 July 2014

This research was aimed (1) to study the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management; (2) to study the role of the agrotourism model community enterprises; (3) to evaluate the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand; (4) to develop guidelines for the enhancement of agrotourism community enterprises potential by comparison with model country with best practices; and (5) to make suggestions for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries.

Population and sample used in the qualitative analysis were 78 persons included leaders and committees of agrotourism community enterprises, stakeholders of the agrotourism community enterprises in Thailand. Those in Japan included the owner of a strawberry farm in Osaka, which was a model community enterprise with best practices, personnel from agricultural organizations in Japan and Tourism Authority of Thailand in Osaka. Samples used for quantitative analysis were 417 tourists included Thai and foreign tourists who visited four agrotourism community enterprises during September 2013 to March 2014 and those in Japan who visited agrotourism sites.

The content analysis for qualitative study was conducted by in-depth interviews and group discussion. The quantitative study was conducted with survey and standard evaluation form and analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation, and inferential statistics: correlation analysis.

The study of the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management showed that, in 2014, there are 72,830 registered community enterprises across the country. Among 452 tourism community enterprises, 39 are agrotourism community enterprises. These agrotourism community enterprises are supported by various related departments i.e. Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; Department of Tourism, Tourism Authority of Thailand, Ministry of Tourism and Sports; Community Development Department, Local Administrative Organizations, Ministry of Interior; local educational institutions and other concerned private sectors. The four studied agrotourism community enterprises hold rich agricultural resources and touristic activities. They are keen on conserving cultures and traditions, local wisdoms as well as environment. They are harmonious and supportive communities. However, it is found that the agrotourism community enterprises struggle transportation, enterprises knowledge understanding and also collaboration problems among related organizations. They also lack financial support to execute the work of the enterprises.

The agrotourism community enterprise management in Thailand is done successfully thanks to the strong committee mode. The committee includes a leader, assistants, secretary, treasurers and other members. The committee is a formal group in which each member holds the distinct responsibility. Members are usually involved in the group's activities. They recognize their colleagues' importance, accept and respect each other, while interact as networks rather than personally.

A successful agrotourism community enterprise needs driven by potential personnel who holds to the good governance, while non-successful ones are found to be lack of capable personnel and collaboration on agrotourism activities.

The tourists' satisfaction on the agrotourism community enterprises showed that the tourists are very satisfied by the overall management. The physical management was rated best done, followed by service management, security management, marketing management, interpretation management and facilities management.

The study of the roles of the model agrotourism community enterprises in Thailand proved that these model enterprises, which are the representatives of the 4 regions in Thailand, play important roles as follows:

1) Leader: lead the community's income generating, jobs creating, economic structure transformation driving and community strengthening;
2) Educator: transmit local knowledge and wisdom;
3) Conservationist: conserve community environment and restore local cultures;
4) Problem Solver: decrease social problems as well as decrease gaps between rural and urban communities;
5) Intermediary: integrate different cultures

The evaluation on the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand indicated that the standard of agrotourism community enterprises was developed from the following standards and potential evaluation form of different organizations: Standard for Community Enterprise Management of the Thailand Productivity Organization (2005) proposed to the Department of Industrial Promotion, Ministry of Industry; Community Enterprise Potential Evaluation Form (revised 2012) by the Division of Community Enterprise Promotion, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; and Quality Standard of Agrotourism of the Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports (2013)

The evaluation on the management standard of the four agrotourism community enterprises resulted as follows:

Mae Mut Agriculture Housewife Community Enterprise, Chiang Mai is evaluated overall very good. The accounting and financial managing element was scored highest, while the marketing was scored lowest.

Baan Busai Home Stay Community Enterprise, Nakhon Ratchasima is evaluated overall very good. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the marketing was scored lowest.

Rak Khao Bai Si Agrotourism Community Enterprise, Chanthaburi is evaluated overall very good. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the marketing was scored lowest.

Ban Bang Rong Agro-Eco Tourism Community Enterprise, Phuket is evaluated overall excellent. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise

sustainable development managing elements were scored highest, while the group managing element was scored lowest.

All four enterprises were evaluated overall very good and above. The accounting and financial managing element of every enterprise scored highest. This is resulted from the income-expense account management, the rules and regulations on fair allocations of benefits and dividend for members, the establishment of the member welfare fund, the considerate investments in potential funds and the effective working capital management.

The agrotourism community enterprise sustainable development managing element was also scored high resulting from the network created among the members. The network helps members to coordinate, share information, express ideas, study problems and find solutions together. The members also plan, carry out activities, maintain the tourist sites, evaluate and monitor their plans together. The members, thus, place their trust in one another. Moreover, good governance is undertaken within the community enterprises. The Rule of Law, Morality, Transparency, Participatory, Accountability as well as Effectiveness and Efficiency are adapted. The business development was carried out after the potential analysis of the group and community. Written business plans are done with continuous reviews. The members also plan about their clients, create innovations for productivity improvement and cost reduction, share knowledge on business execution and qualities of good entrepreneur. The network also functions as the distribution center of agricultural products and benefits of the member.

The lowly-scored element was the marketing managing element. It is considered that the products from these enterprises do not attract customers for they do not show an identity or display an agricultural wisdom sufficiently. There are also limitations in terms of distribution channels, sales promotion, agrotourism activities and agricultural products. The cost for activities, food, vehicles and accommodation is not reasonable compared with the services provided.

In comparison to the model country with best practices, agriculture in Japan are often grouped together in the form of agricultural cooperatives. The Japanese agricultural cooperative (JA) is the primary agency responsible for promoting the cultivation of the members. JA will encourage them to take part in marketing and price assurance system. Moreover, Research and Development and Financial Institutes are established for supporting

the farmers at local, provincial and national levels. While registed agrotourism community enterprises in Thailand provide the acitivities for tourists such as farm visit, learning and tasting agricultural products. According to the Co-operative system in Japan which support for marketing and distribution, Thai agrotourism community enterprises should take this advantage to apply to their own operations. Consequently, the efficiency and sustainable benefits of the enterprises will be enhanced. Apart from that, the best practices also have potential of agricultural resources management in accordance with the carrying capacity of tourist destinations and tourist numbers.

Suggestions for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries include the following policies: agrotourism community enterprise strengthening; 5 Smarts promoting; promotion for higher standard of agrotourism community enterprise; modern technology uses; and potential enhancement of agrotourism community enterprise to ASEAN level.

Keywords: agrotourism community enterprise; agrotourism community enterprise mechanism; agrotourism community enterprise management standard

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อ	พ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ย
สารบัญ	ษ
สารบัญภาพ	ฬ
สารบัญตาราง	อ
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
คำถามการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ขอบเขตการวิจัย	5
ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
บริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	8
แนวคิดวิสาหกิจชุมชน	9
พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	16
แนวทางการส่งเสริมและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	17
การจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน	19
กระบวนการจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย	36
การเก็บการเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	
ผลการสำรวจข้อมูล	40
ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ผลการประชุมกลุ่มย่อยและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย	90
การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	109
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	
ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย	124
แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	141
ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต	153
ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร	164
ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี	175
ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง	186
บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเทศญี่ปุ่น	
ผลการสำรวจข้อมูล	197
ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ข้อมูล	205
การจัดการสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น	225
ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงฟาร์มสตรอว์เบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น	230
ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น	247
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	258
ข้อเสนอแนะ	274

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	294
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก บทความสำหรับการเผยแพร่	298
ภาคผนวก ข พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548	320
ภาคผนวก ค รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน	334
ภาคผนวก ง รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	366
ภาคผนวก จ รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม	368
ภาคผนวก ฉ แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	372
ภาคผนวก ช แบบสำรวจศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	374
ภาคผนวก ซ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ฉบับภาษาไทย)	376
ภาคผนวก ฌ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ฉบับภาษาอังกฤษ)	382
ภาคผนวก ญ แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุง ปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร	389
ภาคผนวก ฎ คู่มือการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย	400
ภาคผนวก ฏ ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ	407
ภาคผนวก ฐ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากการโครงการไปใช้ประโยชน์	409
ภาคผนวก ฑ รายชื่อจังหวัดที่จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร	411
ภาคผนวก ฒ ประวัติคณะผู้วิจัย	414

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
4.1 รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเภทการท่องเที่ยว	41
4.2 รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	42
4.3 ลักษณะเด่นของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	109
4.4 องค์ประกอบของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้มแข็ง	117
4.5 กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย	119
6.1 ภูมิภาคของประเทศญี่ปุ่น	200
6.2 ที่ตั้งจังหวัดโอซาก้า	204
6.3 โครงสร้าง JA Group	206
6.4 แผนที่แสดงที่ตั้งของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในโอซาก้า	211
6.5 ตลาดปลาอิซูมิซาโน และสินค้าที่วางขาย	212
6.6 สวนเกษตรซาโว และร้านขายสินค้าเกษตรบริเวณด้านหน้า	214
6.7 คานันโจ้ฟาร์ม เจ้าของฟาร์มและภรรยา	215
6.8 ฟาร์มผักมิยูกิ และเจ้าของฟาร์ม	215
6.9 บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ	216
6.10 ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน	217
6.11 ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า และผู้ประกอบการ	218
6.12 Waiwai Mura และเจ้าหน้าที่ดำเนินงาน	219
6.13 โซนขายไม้ประดับ ดอกไม้ และผัดสด	225
6.14 สลากที่ติดบนผักพื้นเมือง เขียนเป็นภาษาคันจิ	226
6.15 สลากที่ติดบนผักต่างชาติ เขียนเป็นภาษาคาตาคานะ	226
6.16 แสดงข้อความหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ขาย	227
6.17 ผักมิกิ	227
6.18 ภาพสมาชิกและคำขวัญ	228
6.19 ต้นหอม พร้อมป้ายบอกแหล่งที่มาและชื่อผัก	228
6.20 ชั้นวางสินค้า	229
6.21 เครื่องสีข้าวขนาดเล็ก	229
6.22 ตู้สีข้าวขนาดเล็กแบบหยอดเหรียญ	230

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนประชากรนักท่องเที่ยวจำแนกตามวิสาหกิจชุมชน	33
3.2 กลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวแทนทั้ง 4 แห่ง	35
4.1 รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ประเภทการท่องเที่ยว	42
5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย	125
5.2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	130
5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวม	133
5.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านกายภาพ	134
5.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านบริการ	135
5.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย	136
5.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	137
5.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย	138
5.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด	139
5.10 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย	140
6.1 บทบาทหน้าที่ ผลการดำเนินงานและจุดเด่นของสหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น	220
6.2 บทบาทหน้าที่ ผลการดำเนินงานและจุดเด่นของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานโอซาก้า	221
6.3 บทบาทหน้าที่ ผลการดำเนินงานและจุดเด่นของตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น	222
6.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้าประเทศญี่ปุ่น	231
6.5 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	236
6.6 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวม	239
6.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านกายภาพ	241
6.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านบริการ	242

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
6.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย	243
6.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	244
6.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย	245
6.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด	246
6.13 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น	247
7.1 นโยบายและมาตรการการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน	274

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5650037

ชื่อโครงการ : การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ชื่อนักวิจัย 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณา ศิลปอาชา
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
E-mail Address: wsilparcha@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 สิงหาคม 2556 ถึง 31 กรกฎาคม 2557

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) ศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (3) ประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย (4) ค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ และ (5) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศไทย คือ ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศญี่ปุ่น คือ เจ้าของฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า จำนวนรวม 78 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศไทย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 4 แห่ง ระหว่างกันยายน พ.ศ. 2556 –มีนาคม พ.ศ. 2557 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศญี่ปุ่น คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวนรวม 417 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

ผลการศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ในพ.ศ. 2557 วิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวอยู่จำนวน 452 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 39 แห่ง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนต่างๆ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งมีทรัพยากรทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ มีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งชุมชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูล อย่างไรก็ตาม พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังมีปัญหาในด้านการคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก ชุมชนขาดความเข้าใจในการทำวิสาหกิจชุมชน องค์กรที่เข้ามาส่งเสริมขาดการประสานความร่วมมือกัน ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีความสำเร็จในการบริหารงาน เนื่องจากมีการจัดการในรูปของคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับการให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการจัดการจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพมาขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกัน โดยยึดหลักคุณธรรม ส่วนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน พบว่า บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ขาดการประสานความร่วมมือในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมในระดับมาก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนของไทยมีการจัดการด้านกายภาพได้ดีที่สุด รองลงมาคือ มีการจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการสื่อความหมาย และการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาคมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ 1) บทบาทการเป็นผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน และผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน 2) บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหาและช่วยลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น และ 5) บทบาทการเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง

การประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย พบว่า มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีเยี่ยม ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการกลุ่มได้คะแนนต่ำสุด

จากข้อมูลข้างต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีผลการประเมินในระดับดีมากขึ้นไปทุกแห่ง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ พบว่าทุกวิสาหกิจชุมชนได้คะแนนในองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินในระดับสูงสุด เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์ประกอบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนได้คะแนนในระดับสูงสุดเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น ศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น วางแผน ทำกิจกรรม ดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและร่วมติดตามประเมินผลด้วยกัน และสมาชิกมีความเชื่อใจและไว้วางใจกัน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนนำหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาประยุกต์ใช้

ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาธุรกิจเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนด้านลูกค้า คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี และเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

องค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ คือองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีอัตลักษณ์และยังไม่สามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้เท่าที่ควร มีช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่หลากหลาย อัตราค่าใช้จ่ายยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

แนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ พบว่า การเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในรูปสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของสมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงาน องค์กรด้านการวิจัยและพัฒนา และสถาบันการเงิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจดทะเบียนกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตร ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งชิมผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากระบบของสหกรณ์ของญี่ปุ่นเอื้อต่อสมาชิกในแง่ของการตลาด การกระจายสินค้า เพราะฉะนั้นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยน่าจะนำจุดเด่นของการดำเนินการในรูปสหกรณ์ที่ประเทศญี่ปุ่นทำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ก็จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืน นอกจากศักยภาพการจัดการด้านการตลาดแล้ว ประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศยังมีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตรให้สอดคล้องกับการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน การส่งเสริม 5 Smart การส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ และการส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ABSTRACT

Project Code : RDG5650037

Project Title : Development of Community Enterprise Mechanism of Agrotourism for ASEAN Tourists

Researchers : Assistant Professor Dr. Wanna Silparcha,
Assistant Professor Chatchapol Songsoonthornwong
Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail Address : wsilparcha@gmail.com

Project Duration : 1 August 2013 – 31 July 2014

This research was aimed (1) to study the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management; (2) to study the role of the agrotourism model community enterprises; (3) to evaluate the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand; (4) to develop guidelines for the enhancement of agrotourism community enterprises potential by comparison with model country with best practices; and (5) to make suggestions for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries.

Population and sample used in the qualitative analysis were 78 persons included leaders and committees of agrotourism community enterprises, stakeholders of the agrotourism community enterprises in Thailand. Those in Japan included the owner of a strawberry farm in Osaka, which was a model community enterprise with best practices, personnel from agricultural organizations in Japan and Tourism Authority of Thailand in Osaka. Samples used for quantitative analysis were 417 tourists included Thai and foreign tourists who visited four agrotourism community enterprises during September 2013 to March 2014 and those in Japan who visited agrotourism sites.

The content analysis for qualitative study was conducted by in-depth interviews and group discussion. The quantitative study was conducted with survey and standard evaluation form and analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation, and inferential statistics: correlation analysis.

The study of the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management showed that, in 2014, there are 72,830 registered community enterprises across the country. Among 452 tourism community enterprises, 39 are agrotourism community enterprises. These agrotourism community enterprises are supported by various related departments i.e. Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; Department of Tourism, Tourism Authority of Thailand, Ministry of Tourism and Sports; Community Development Department, Local Administrative Organizations, Ministry of Interior; local educational institutions and other concerned private sectors. The four studied agrotourism community enterprises hold rich agricultural resources and touristic activities. They are keen on conserving cultures and traditions, local wisdoms as well as environment. They are harmonious and supportive communities. However, it is found that the agrotourism community enterprises struggle transportation, enterprises knowledge understanding and also collaboration problems among related organizations. They also lack financial support to execute the work of the enterprises.

The agrotourism community enterprise management in Thailand is done successfully thanks to the strong committee mode. The committee includes a leader, assistants, secretary, treasurers and other members. The committee is a formal group in which each member holds the distinct responsibility. Members are usually involved in the group's activities. They recognize their colleagues' importance, accept and respect each other, while interact as networks rather than personally.

A successful agrotourism community enterprise needs driven by potential personnel who holds to the good governance, while non-successful ones are found to be lack of capable personnel and collaboration on agrotourism activities.

The tourists' satisfaction on the agrotourism community enterprises showed that the tourists are very satisfied by the overall management. The physical management was rated best done, followed by service management, security management, marketing management, interpretation management and facilities management.

The study of the roles of the model agrotourism community enterprises in Thailand proved that these model enterprises, which are the representatives of the 4 regions in Thailand, play important roles as follows:

1) Leader: lead the community's income generating, jobs creating, economic structure transformation driving and community strengthening;
2) Educator: transmit local knowledge and wisdom;
3) Conservationist: conserve community environment and restore local cultures;
4) Problem Solver: decrease social problems as well as decrease gaps between rural and urban communities;
5) Intermediary: integrate different cultures

The evaluation on the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand indicated that the standard of agrotourism community enterprises was developed from the following standards and potential evaluation form of different organizations: Standard for Community Enterprise Management of the Thailand Productivity Organization (2005) proposed to the Department of Industrial Promotion, Ministry of Industry; Community Enterprise Potential Evaluation Form (revised 2012) by the Division of Community Enterprise Promotion, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; and Quality Standard of Agrotourism of the Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports (2013)

The evaluation on the management standard of the four agrotourism community enterprises resulted as follows:

Mae Mut Agriculture Housewife Community Enterprise, Chiang Mai is evaluated overall very good. The accounting and financial managing element was scored highest, while the marketing was scored lowest.

Baan Busai Home Stay Community Enterprise, Nakhon Ratchasima is evaluated overall very good. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the marketing was scored lowest.

Rak Khao Bai Si Agrotourism Community Enterprise, Chanthaburi is evaluated overall very good. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the marketing was scored lowest.

Ban Bang Rong Agro-Eco Tourism Community Enterprise, Phuket is evaluated overall excellent. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise

sustainable development managing elements were scored highest, while the group managing element was scored lowest.

All four enterprises were evaluated overall very good and above. The accounting and financial managing element of every enterprise scored highest. This is resulted from the income-expense account management, the rules and regulations on fair allocations of benefits and dividend for members, the establishment of the member welfare fund, the considerate investments in potential funds and the effective working capital management.

The agrotourism community enterprise sustainable development managing element was also scored high resulting from the network created among the members. The network helps members to coordinate, share information, express ideas, study problems and find solutions together. The members also plan, carry out activities, maintain the tourist sites, evaluate and monitor their plans together. The members, thus, place their trust in one another. Moreover, good governance is undertaken within the community enterprises. The Rule of Law, Morality, Transparency, Participatory, Accountability as well as Effectiveness and Efficiency are adapted. The business development was carried out after the potential analysis of the group and community. Written business plans are done with continuous reviews. The members also plan about their clients, create innovations for productivity improvement and cost reduction, share knowledge on business execution and qualities of good entrepreneur. The network also functions as the distribution center of agricultural products and benefits of the member.

The lowly-scored element was the marketing managing element. It is considered that the products from these enterprises do not attract customers for they do not show an identity or display an agricultural wisdom sufficiently. There are also limitations in terms of distribution channels, sales promotion, agrotourism activities and agricultural products. The cost for activities, food, vehicles and accommodation is not reasonable compared with the services provided.

In comparison to the model country with best practices, agriculture in Japan are often grouped together in the form of agricultural cooperatives. The Japanese agricultural cooperative (JA) is the primary agency responsible for promoting the cultivation of the members. JA will encourage them to take part in marketing and price assurance system. Moreover, Research and Development and Financial Institutes are established for supporting

the farmers at local, provincial and national levels. While registed agrotourism community enterprises in Thailand provide the acitivities for tourists such as farm visit, learning and tasting agricultural products. According to the Co-operative system in Japan which support for marketing and distribution, Thai agrotourism community enterprises should take this advantage to apply to their own operations. Consequently, the efficiency and sustainable benefits of the enterprises will be enhanced. Apart from that, the best practices also have potential of agricultural resources management in accordance with the carrying capacity of tourist destinations and tourist numbers.

Suggestions for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries include the following policies: agrotourism community enterprise strengthening; 5 Smarts promoting; promotion for higher standard of agrotourism community enterprise; modern technology uses; and potential enhancement of agrotourism community enterprise to ASEAN level.

Keywords: agrotourism community enterprise; agrotourism community enterprise mechanism; agrotourism community enterprise management standard

บทที่ 1
บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกรวมทั้งประเทศไทยยังคงมีศักยภาพที่จะเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวน 19,098,323 คน เพิ่มขึ้น 3,161,923 คน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.84 จากปีที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ภูมิภาคที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เอเชียตะวันออก โอเชียเนีย และเอเชียใต้ ตามลำดับ สำหรับประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากที่สุด 10 อันดับ ได้แก่ มาเลเซีย จีน ญี่ปุ่น รัสเซีย เกาหลี อินเดีย ลาว ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2554) องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) คาดว่าแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวโลกในปี 2555 จะขยายตัวในอัตราที่ชะลอตัวจากปี 2554 โดยคาดว่าจะขยายตัวประมาณร้อยละ 3 - 4 โดยปัจจัยลบที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยวโลกที่สำคัญ คือ วิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐอเมริกาและยุโรปที่ยังไม่สิ้นสุด แต่สำหรับประเทศไทยนั้น จากการวิเคราะห์สถิติการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในปี 2554 และแนวโน้มสถานการณ์การเดินทางท่องเที่ยวโลก ตลอดจนแผนงานและมาตรการด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์และการกระตุ้นตลาดของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงคาดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของไทยในปี 2555 จะขยายตัวประมาณร้อยละ 8 – 10 ขณะที่การเปิดเสรีตลาดสินค้าและบริการในอาเซียน (ASEAN Free Trade Agreement) ตามความตกลงในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) จะส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อประเทศไทย ปัจจุบันการเปิดเสรีภาคบริการของอาเซียนมีผลคืบหน้าในหลายสาขา โดยเฉพาะสาขาเร่งรัด 4 สาขา ได้แก่ การท่องเที่ยว สุขภาพ การขนส่งทางอากาศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ประเทศต่างๆ ในอาเซียนต้องลดและยกเลิกเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาด รวมถึงการขยายเพดานสัดส่วนผู้ถือหุ้นต่างชาติ ดังนั้นธุรกิจบริการของไทยที่มีศักยภาพโดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยวจึงมีโอกาสในการขยายตัวจากการเปิดตลาดภาคบริการของอาเซียนดังกล่าว ประกอบกับรายงานของเวิลด์ อีโคโนมิค ฟอรั่ม ที่ระบุถึงการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศในอาเซียนในปี 2555 ว่า ประเทศไทยมีศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 3 รองจากประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งเกณฑ์การจัดอันดับนี้ใช้ดัชนีชี้วัดจากจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ความปลอดภัย การสนับสนุนของรัฐบาล ความคุ้มค่า และปัจจัยอื่นที่สนับสนุนการท่องเที่ยว

ประเทศไทยในฐานะเป็นประเทศที่มีพื้นที่การเกษตรกว่าร้อยละ 55 หรือประมาณ 175 ล้านไร่จากพื้นที่ทั้งหมดของประเทศถูกใช้เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรเนื่องจากภูมิประเทศมีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักอาชีพหนึ่งของคนไทย เช่น การกสิกรรม การประมง การปศุสัตว์ และการป่าไม้ เกิดเป็นผลิตผลทางการเกษตรหลากหลายทั้งที่ใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ ความหลากหลายของผลิตผลทางการเกษตร ความสวยงามตามธรรมชาติของเรือกสวนไร่นา อีกทั้งแหล่งชุมชนการเกษตรต่าง ๆ รวมทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีที่น่าสนใจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในอาเซียนที่มีศักยภาพสูงด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ด้านการเกษตร ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ซื้อผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ในบริบทของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นรากฐานของไทยที่เปี่ยมด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิด ปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของเกษตรกรไทย บริหารโดยเกษตรกรหรือชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนทั้งจากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป และค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ดีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน รวมทั้งเกษตรกรในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรที่มีอยู่ ลดผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหลายประเทศซึ่งมีแนวทางการจัดการและแนวการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น เป็นต้น ประเทศเหล่านี้มีการนำแนวคิดของการจัดการธุรกิจขนาดเล็กที่เกษตรกรแต่ละครอบครัวสามารถจัดการได้ หรือจัดการร่วมกันในชุมชน โดยมีการจัดบริการสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร วิสาหกิจชุมชนจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เน้นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมในชุมชนนั้น ซึ่งในชุมชนแต่ละแห่งจะมีวิสาหกิจชุมชนอยู่หลายกลุ่ม และวิสาหกิจชุมชนเหล่านั้นจะมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

ประเทศไทยมีการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยรัฐช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) และเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ที่จะเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป และการตลาดของชุมชนให้เป็นกระบวนการเดียวกัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน แต่เนื่องจากไทยมีข้อจำกัดในด้านองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะการบริหารจัดการสินค้าและบริการการท่องเที่ยวระดับชุมชนเมื่อเทียบกับบางประเทศทั้งในภูมิภาคอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย รวมทั้งข้อจำกัดด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากข้อจำกัดดังกล่าวการสร้างศักยภาพด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยจึงควรวิเคราะห์การจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย ซึ่งจะทำให้รู้สถานภาพและศักยภาพของตนเอง และเป็นกลไกในการกำหนดมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้การเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมการปรับปรุงองค์กรที่สำคัญและต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวอาเซียน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ

1.2.3 เพื่อประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ

1.2.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

1.3 คำถามการวิจัย

1.3.1 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีสภาพเป็นอย่างไร

1.3.2 กลไกการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยเป็นอย่างไร

1.3.3 มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีข้อกำหนดใด

1.3.4 มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศญี่ปุ่นมีข้อกำหนดใด

1.3.5 การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยที่แข่งขันได้ในระดับอาเซียนมีแนวทางอย่างไร

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิตควรคู่ไปกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

บริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง สภาพทั่วไป จุดแข็งและปัญหาของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ข้อดีและข้อด้อยของการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

องค์ประกอบของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้มแข็ง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือองค์ประกอบภายในประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้นำวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และเงื่อนไขภายในชุมชนเอง และองค์ประกอบภายนอกประกอบด้วย กระบวนการวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจ และหลักธรรมาภิบาล

กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง สิ่งที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยมีการจัดสรรทรัพยากร การจัดองค์กร หรือกลุ่มบุคคลเพื่อดำเนินการค้นหาศักยภาพ กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ภายใต้องค์ประกอบภายในและภายนอก รวมถึงการกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีการประเมินผลการดำเนินงาน สรุปผลและขยายผลการดำเนินงาน เพื่อความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ครอบคลุม 5 หมวด ได้แก่ การจัดการกลุ่ม การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการด้านบัญชีและการเงิน และการพัฒนาวิสาหกิจชุมขนสู่ความยั่งยืน

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การดำเนินการหรือการแสดงออกของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม

กลุ่ม หมายถึง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่ง

ประธานกลุ่ม หมายถึง ผู้นำหรือบุคคลที่กลุ่มหรือสมาชิกยอมรับให้เป็นประธาน

สมาชิก หมายถึง บุคคลที่แจ้งความประสงค์ในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมกับวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ โดยรวมถึงคณะกรรมการของกลุ่มด้วย

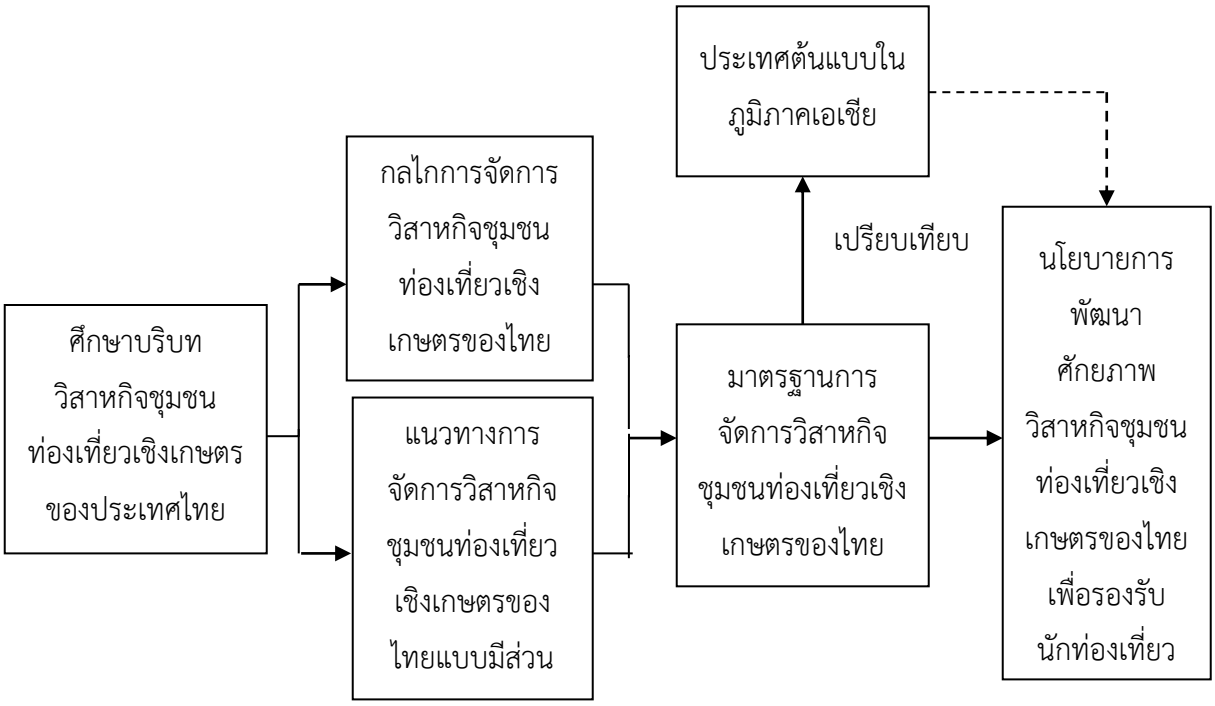
นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในประเทศ จำนวน 4 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดภูเก็ต

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนเป็นการศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยในประเด็นกลไกการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย และแนวทางการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย นอกจากนี้การเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยดังกล่าวกับประเทศต้นแบบในภูมิภาคเอเชียนับเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการกำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนต่อไปในอนาคต โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual framework)



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในประเทศไทยประกอบด้วย ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครราชสีมาจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดภูเก็ต กลุ่มตัวอย่างในประเทศญี่ปุ่น ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักท่องเที่ยวในจังหวัดโอซาก้า

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ศึกษาวิจัยจากตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 4 ภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงด้านวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การกำหนดจังหวัดที่จะศึกษาในแต่ละภาค เลือกจากจังหวัดที่มีฐานข้อมูลการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวของสำนักงานเกษตรจังหวัด จังหวัดที่จะศึกษาเก็บข้อมูล คือจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดภูเก็ต และตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงด้านวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยนี้เริ่มศึกษาตั้งแต่ 1 สิงหาคม 2556 ถึง 31 กรกฎาคม 2557

1.6 ผลการวิจัยที่จะได้รับ

1.6.1 ได้ข้อมูลสถานภาพ และศักยภาพของการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย

1.6.2 ได้มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย จากข้อตกลงร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักวิชาการ

1.6.3 ได้ทราบข้อมูลเปรียบเทียบมาตรฐานด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับประเทศต้นแบบ

1.6.4 ได้แนวทางการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ในเชิงการบริหารจัดการกลุ่มด้านต่างๆ

1.6.5 ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แข่งขันได้ในระดับอาเซียน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยลงสู่กลุ่มเป้าหมาย

1.7.2 นำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัยในงานการนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ

1.7.3 นำเสนอและเผยแพร่ผลการวิจัยในการสัมมนาและการประชุมวิชาการที่เกี่ยวข้องระดับชาติและนานาชาติ

1.7.4 จัดให้มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติและนานาชาติที่เกี่ยวข้องและมี Impact Factor อยู่ในฐานข้อมูลอันเป็นที่ยอมรับและมีการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขา

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ผู้วิจัยได้ทบทวนและสรุปสาระสำคัญจากวรรณกรรมและเอกสารต่างๆ ดังนี้

1. บริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. แนวคิดวิสาหกิจชุมชน
3. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
4. แนวทางการส่งเสริมและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
5. การจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน
6. กระบวนการจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญและได้รับการขนานนามว่าเป็นครัวโลก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่หลายฝ่ายเริ่มตระหนัก ด้วยศักยภาพของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีกระจายอยู่ทั่วประเทศ สามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการเรียนรู้ได้อีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็น การจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรหรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นหลัก เช่น พื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาลักษณะการดำรงชีวิตของเกษตรกร ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ได้สัมผัสกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเกษตรกรในด้านของกระบวนการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ความเพลิดเพลิน การพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว และก่อรายได้เสริมให้แก่เกษตกรและชุมชน โดยรัฐบาลพร้อมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเต็มที่ เพราะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการผสมผสานการท่องเที่ยวกับสิ่งที่ประเทศมีอยู่แล้ว ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามีหลายประเทศสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย เพราะชื่นชอบผลไม้ไทย มีการจัดโปรแกรมเที่ยวชมสวนผลไม้ นอกจากนี้ รัฐบาลยังเตรียมการสนับสนุนงบประมาณเพื่อนำมาปรับปรุงพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น โดยมีการจัดสรรงบประมาณไปยังกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อช่วยกันผลักดันแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีคุณภาพและเป็นที่รู้จักแพร่หลายต่อไป

บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเกิดการบูรณาการระหว่างรัฐและชุมชน เกิดมิติที่หลากหลายในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเกิดประโยชน์ที่สามารถมองเห็นได้และไม่ได้ ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายระดับ ทั้งรัฐ เอกชน และชุมชน ตัวอย่างกรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จของเอกชนที่ประสบความสำเร็จ เช่น ฟาร์มโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นเอกชนที่จัดการพื้นที่เกษตรเชิงท่องเที่ยวได้ดี มีธุรกิจหลักใหญ่ๆ เช่น การเกษตร ปศุสัตว์ ธุรกิจร้านอาหาร ภัตตาคาร ที่พักในรูปโฮมสเตย์ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เช่น การท่องเที่ยวผานกกก อำเภอแม่ริม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านศรีดงเย็น อำเภอแม่แตง การเกษตรบ้านปางแดงใน อำเภอเชียงดาว เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าปะหล่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอาจารย์แปลก เตชะบุญ จังหวัดเชียงราย เป็นต้น (วีระพล ทองมา, 2555) นอกจากนี้ประเด็นการสร้างความเป็นธรรมให้กับประชาชนในชุมชนยังถูกนำมาพิจารณา เนื่องจากพื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีความแตกต่างกันทั้งที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ ดังนั้น การเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวให้เข้ากับเจตนารมณ์ของผู้บริโภค จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงอย่างยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรจัดทำในรูปแบบของกลุ่ม เช่น การจัดรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจการท่องเที่ยวที่มีการจัดบริการเพื่อสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรมีการจัดการธุรกิจบริการเหล่านั้นในชุมชนเพื่อการจัดการที่เป็นรูปธรรม

2. แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

2.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษา แนวคิด และความหมายของวิสาหกิจชุมชน จากผู้ทรงคุณวุฒิ นักการศึกษา นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้คำอธิบายไว้หลายท่าน ดังจะนำมากล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ศิริณา จิตต์จรัส และณิศรา ประดิษฐ์ด้วง (2547: 46) ได้ให้ความหมาย “วิสาหกิจชุมชน” ว่า หมายถึง กลุ่มหรือชมรมที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรบุคคลในครัวเรือนเกษตรกร หรือบุคคลทั่วไปซึ่งประกอบด้วยสมาชิกอย่างน้อย 5 คน ได้ประกอบธุรกิจร่วมกันในด้านเกษตรกรรม หรือการแปรรูปเกษตรกรรม ที่เกี่ยวเนื่องกับการเกษตร กิจกรรมอุตสาหกรรม บริการงานฝีมือ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และหรือการฟื้นฟูการประกอบอาชีพ

อมรรัตน์ เกื้อกาญจน์ (2548: 16) ได้อธิบายไว้ว่า “วิสาหกิจชุมชน” เป็นแนวคิดที่มุ่งแปรผลผลิตธรรมชาติหรือสร้างผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนมีหลักการคิดที่สำคัญคือ การสร้างความหลากหลายของผลผลิต และผลิตภัณฑ์ในชุมชนเพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้แก่ตนเองและมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสังคม สมาชิกคนอื่นๆ ที่อยู่รวมกันในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุด และเอาเปรียบผู้บริโภค

เสรี พงศ์พิศ (2547: 132) ก็ได้ให้ความหมาย “วิสาหกิจชุมชน” ไว้คล้าย ๆ กันว่า หมายถึง การประกอบอาชีพขนาดเล็ก ขนาดจิ๋ว ที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดการทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง อาจเป็นการผลิต การแปรรูปการจัดการตลาดตลอดทั้งการเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว สุขภาพ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการออมทรัพย์และการจัดสวัสดิการชุมชน นับว่าสอดคล้องกับนิยามของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ได้นำเสนอยุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547: 11) ได้อธิบายความหมายของ “วิสาหกิจชุมชน” ว่าคือ การประกอบอาชีพเพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเอง และความพอเพียงของครอบครัวและชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลจัดทำขึ้นเพื่อสร้างรายได้ด้วยการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน (ตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศ) จากที่นำเสนอทั้งหมดนี้จะเห็นว่ามีความหมายและแนวคิดที่สอดคล้องกัน ดังจะเห็นได้จาก พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ดังนี้

ความหมายของ “วิสาหกิจชุมชน” ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 มีดังนี้

“วิสาหกิจชุมชน” หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชนทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์

สรุปว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การรวมตัวของสมาชิกในชุมชนทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกันจนสามารถสร้างรายได้เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หรือผลผลิตทางการเกษตรตลอดทั้งการจัดการบริหาร หรือการจัดการทางการตลาด โดยพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนหรือร่วมกับชุมชนอื่น ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการส่งเสริม หรือสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนรู้จักสร้างรายได้ สร้างฐานะ และดำรงชีพได้ด้วยตนเอง โดยรู้จักจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่นทั้งที่ เป็นผลผลิตจากธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนนั่นเอง

2.2 ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

ศิริณา จิตต์จรัส และณิศรา ประดิษฐ์ด้วง (2547: 46) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน 6 ประการ คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
3. ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากชุมชนหรือจากภายนอก
4. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
5. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานภูมิปัญญาสากล

6. มีการเป็นตัวเองของครอบครัว และชุมชนเป็นเป้าหมาย

วิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบการเล็กๆ เพื่อจัดการ “ทุน” ของชุมชน ในชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ทั้งนี้โดยใช้ความรู้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของชุมชนผสมผสานกับความรู้สากล วิสาหกิจชุมชนฐานเศรษฐกิจของสังคม สังคมมีฐานเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงย่อมมีความเข้มแข็ง เช่น เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วมีลักษณะเศรษฐกิจเหมือนสามเหลี่ยม ที่มีฐานอยู่บนวิสาหกิจชุมชน (SMEC) และวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 80 - 90 ของเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้การบริโภคในประเทศเป็นฐานที่ใหญ่ และมั่นคง คือ ผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศมากกว่าการส่งออก

เสรี พงศ์พิศ (2548: 84) ได้กล่าวว่าลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน อาจแบ่งเป็นขั้นตอนการพัฒนาตามลำดับใน “แนวดิ่ง” ดังนี้ คือ ระดับครอบครัว คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ วิสาหกิจชุมชนแบบพอเพียง ระดับธุรกิจ คือ วิสาหกิจ ชุมชนแบบความก้าวหน้า วิสาหกิจชุมชนที่ผลิตเพื่อทดแทนการพึ่งภายนอก พัฒนาผลผลิตและทรัพยากรและการบริการถือเป็นการพัฒนาแนวนอนซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแผนแม่บทชุมชน ถ้าชุมชนใดพัฒนาโดยไม่มีแผนคอยแต่จะลอกเลียนแผนชุมชนอื่น จะไม่มีการสร้างสรรค์จากความคิดของชุมชนเองและไม่พัฒนาตามศักยภาพของชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547: 11) ก็ได้กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชนคำว่า “ทุนชุมชน” ไม่ได้หมายถึงทุนเงินตราเพียงอย่างเดียวแต่ครอบคลุมถึง คน ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตของชุมชน การประกอบการในรูปวิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบการที่เชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปและการตลาดของชุมชนเข้าเป็นกระบวนการเดียวกัน ไม่แยกส่วนและแบ่งบทบาทให้กับกลุ่มคนที่มีทักษะหรืออาชีพเฉพาะที่แตกต่างกันดังนั้นอาจกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน คือการฟื้นฟูและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่ถูกทำลายจากการพัฒนาที่ผ่านมา โดยการพัฒนาคนให้เป็นผู้ประกอบการวางแผนประกอบการบนพื้นฐานของ “ทุนชุมชน” และเชื่อมระบบ เชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลายๆกิจกรรมให้อยู่ในกระบวนการเดียวกัน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางวิสาหกิจชุมชนก็มี 3 ระดับ คือ การสร้างผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ เพื่อการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนสร้างผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ เพื่อพอเพียงกับความต้องการระดับชุมชน และพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอกชุมชนในระดับก้าวหน้า ซึ่งจะไปสอดคล้องกับนโยบาย “หนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์” ของรัฐบาล

2.3 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

อมรรัตน์ เกื้อกาญจน์ และณิศรา ประดิษฐ์ด้วง (2548: 4) ได้เสนอแนวคิด เกี่ยวกับองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน ที่ถือเป็นองค์ประกอบหลักมีอยู่ทั้งหมด 7 ประการ คือ

3.1 ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการเองอย่างไรก็ดีคนข้างนอกชุมชนอาจมีส่วนร่วมหรือถือหุ้นได้ เพื่อการมีส่วนร่วม และร่วมมือให้ความช่วยเหลือแต่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นใหญ่จนชุมชนไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ

3.2 ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้ แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด

3.3 ริเริ่มสร้างสรรค์โดยชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเอง ซึ่งมีความรู้ ภูมิปัญญาหากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยไม่ลอกเลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ

3.4 มีภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐาน “ทุน” ที่สำคัญเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยประยุกต์ให้ทันสมัยผสมผสานกับความรู้ภูมิมิปัญญาสากลหรือจากแหล่งอื่น

3.5 ดำเนินการแบบบูรณาการไม่ใช่ทำตามแบบ “โครงการเดี่ยว” คล้ายกับการปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่จะเป็นการทำงานแบบ “วนเกษตร” คือ หลายๆ กิจกรรมผสานผลึกพลัง (Synergy) และเกื้อกูลกัน (Cluster)

3.6 การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนหากไม่มีการเรียนรู้ ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่ได้มีการคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะไม่มีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่อยู่บนฐานความรู้สึก ความอยาก ความต้องการ กลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

3.7 การพึ่งตนเอง เป็นเป้าหมายอันดับแรก และสำคัญที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าผิดจากนั้นก็คือ พลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจชุมชนที่มีเป้าหมายเพื่อหวังกำไร คือ กระตุ้นให้คิดว่าต้องทำให้เกิดกำไรก่อนที่จะคิดว่าทำให้อยู่รอด ไม่มีการพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่ทำให้เกิดความมั่นคงก่อนที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาธุรกิจ

ดังนั้น เป้าหมายที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน ก็อาจพอที่จะสรุปได้ คือ ทำวิสาหกิจชุมชนอย่างไรให้ “รอด” และทำอย่างพอเพียง เอาวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมของผู้คนในชุมชน เป็นสำคัญทำอย่างไรจึงจะมีความสุขในสิ่งที่ทำไม่ใช่เพื่อหวังให้ได้กำไรสูงสุด โดยเน้นที่ความร่วมมือกัน และเน้นที่ทุนของชุมชนซึ่งมีอยู่อย่างหลากหลาย ที่ไม่ใช่เงินหรือทรัพยากรธรรมชาติอย่างเดียว มุ่งที่ตลาดชุมชน ตลาดท้องถิ่น

2.4 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

ศิริณา จิตต์จรัส และณิศรา ประดิษฐ์ด้วง (2547: 49) ได้แบ่งประเภทของวิสาหกิจชุมชนออกเป็น 2 ประเภทหลักๆ คือ

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน คือ ผลิตเพื่อการกินการใช้ในท้องถิ่น มีอยู่ 5 อย่าง คือ ข้าว อาหาร สมุนไพร ของใช้ (แชมพูสระผม น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า สบู่) ปุ๋ย ซึ่งชาวบ้านทั่วไปสามารถทำเองได้ เพราะเป็นของจำเป็นต้องกินต้องใช้ในชีวิตประจำวัน มีมูลค่าเกินครึ่งของค่าใช้จ่ายทั้งปีของแต่ละครัวเรือน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะซื้อกินและซื้อใช้เกือบทั้งหมด

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า คือ วิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำออกสู่ตลาดใหญ่ได้ เพราะมีลักษณะเฉพาะตัว มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น บางอย่างมีสูตรเฉพาะ หรือมีคุณค่าดีได้มาตรฐานสามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าทั่วไปได้ เช่น สินค้าประเภท หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547: 41) ก็ได้จำแนกประเภทของวิสาหกิจชุมชน ไว้ มี 3 ประเภท คือ

1. วิสาหกิจชุมชนทดแทนการพึ่งภายนอกชุมชน หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เน้นการลดรายจ่ายของเกษตรกร และชุมชน

2. วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตและทรัพยากร หมายถึง ชุมชนผลิตสินค้าทางการเกษตร และมีการประกอบการเพื่อนำผลผลิตและทรัพยากรมาสร้างผลิตภัณฑ์

3. วิสาหกิจชุมชนบริการ เป็นการประกอบการที่มีทักษะ ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้บริการกับเกษตรกรในครอบครัว ชุมชน และบุคคลทั่วไป

เสรี พงศ์พิศ (2547: 132) ได้กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชนเชิงบูรณาการว่า วิสาหกิจชุมชนมีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา ชุมชนดำเนินการเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองเป็นอันดับแรกแต่ก็สามารถดำเนินการสัมพันธ์กับตลาดได้ ถ้าหากมีเหลือกินเหลือใช้ ได้เรียนรู้การจัดการซึ่งต้องเข้าสู่ระบบตลาดและการแข่งขันใช้ความเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่ายของตนให้เป็นประโยชน์ในทางธุรกิจ (Competitive Advantage) รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ดังที่ทำกันในนามของโอทอป (One Tampon One Product) หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองในครอบครัวในชุมชนในเครือข่ายเป็นการประกอบการแบบพื้นฐาน เป็นหลักประกันความมั่นคงของครอบครัวและชุมชน หากเกิดปัญหาในวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้าก็จะไม่เสียหายมากนัก เป็นระบบข่ายความปลอดภัย (Safety Net) เหมือนตาข่ายในการแสดงกายกรรมเหินเวหา พลัดตกลงมาก็ไม่ถึงพื้น ไม่เจ็บ ไม่ตายคือ เป็นระบบข่ายความปลอดภัย

จากการจำแนกเป็นประเภทของวิสาหกิจชุมชน จะเห็นว่าเป็นการบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ประชาชนได้ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นในชุมชนของตนเอง โดยใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดทั้งผู้ประกอบการก็เป็นคนของท้องถิ่นนั้นๆ ผลผลิตเกิดขึ้นก็ได้ใช้บริโภคในแต่ละครัวเรือน หากมีเหลือใช้ก็จัดให้มีการจัดการโดยการจำหน่าย คือ เข้าสู่ระบบการตลาด มีการแข่งขันด้านคุณภาพและปริมาณ นั่นคือได้เกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะและเกิดการพัฒนาสู่มาตรฐานอันเนื่องจาก

ความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิก และส่งผลต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยมีรายได้เพื่อยังชีพและเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อไป

2.5 ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547: 2) ได้ให้ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน ไว้หลายประเด็น พอสรุปได้ดังนี้

1. การแข่งขันในระดับโลก ในสังคมไร้พรมแดน การแข่งขันเพื่อความอยู่รอดเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น เศรษฐกิจระดับมหภาคและระดับรากหญ้า ก็ต้องเข้มแข็ง โดยวิสาหกิจชุมชนถือเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจรากหญ้า ทำให้ชุมชนมั่นคง ในการผลิต การบริโภค การออม การลงทุน ช่วยให้มีกำลังซื้อ สิ่งที่ตนเองผลิตไม่ได้ และมีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต คือ ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและการบริการต่างๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจมหภาคสามารถขับเคลื่อนไปได้ โดยฐานผู้คนกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศในภาคชนบท และอีกส่วนหนึ่ง ในสังคมชุมชนเมืองที่มีขีดความสามารถในการบริโภค จึงทำให้เกิดการหมุนเวียนในประเทศที่พัฒนาแล้วจะเกิดพัฒนาการของสหกรณ์จากขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่และการพัฒนา การประกอบการขนาดย่อมและขนาดกลาง (SMEs) ล้วนเป็นรากฐานสำคัญในการ สร้างความเข้มแข็ง และมั่นคงสู่การพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับในประเทศ

2. สังคมไทย วิสาหกิจชุมชน เป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อให้สังคมไทยในชนบทและชุมชนระดับท้องถิ่นได้เรียนรู้และพึ่งตนเองได้ การฟื้นพลังชุมชนให้คืนกลับมา กระทำได้ 3 ประการ คือ

2.1 บุคคลขาดความเชื่อมั่นในตัวเองของผู้คนในชุมชน ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ท้องถิ่นพ่อแม่และไม่เห็นในคุณค่าของบรรพบุรุษดูถูกภูมิปัญญาท้องถิ่น มีค่านิยมที่ผิดๆ รับเอาวัฒนธรรมอื่นมายึดถือปฏิบัติ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ กับชุมชน คนกับคน เอารัดเอาเปรียบชิงดีกันและกัน ขาดการพึ่งพาอาศัยกัน ทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมไปเกือบหมดสิ้น

2.3 ระบบการจัดการชุมชน การพัฒนายุคใหม่ ไม่ได้ส่งเสริมพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชน ให้รู้จักการบริการจัดการทรัพยากรชุมชนตลอดทั้งการผลิต และการแปรรูปผลผลิต รวมทั้งการจัดการทุนและชุมชน ก็ถูกคนมีอำนาจ มีความรู้มีเงินเข้าไปจัดการ เพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน ระบบโครงสร้างสังคมจึงไม่เอื้อให้ชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนา มีแต่เอื้อให้บุคคลภายนอกเข้ามาจัดการ การสูญเสียความเชื่อมั่นก่อให้เกิดการขาดปัญญา ในการคิด วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ในระบบเดิมของชุมชนถูกทำลายขาดการเรียนรู้ มีแต่การมอมเมาทางวัตถุหลงใหลในการบริโภคที่ผิด ๆ

3. ข้อจำกัดของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลของการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 7 ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขยายตัว เฉลี่ยประมาณร้อยละ 7 ต่อปี จนทำให้ประเทศไทยพ้นจากประเทศยากจนเข้าสู่การเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา แต่การเติบโตดังกล่าว ขาดความสมดุล เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ระหว่างสังคมเมืองกับชนบท ระหว่างกลุ่มคนในสังคมจนเกิดปัญหา

สังคมต่าง ๆ ตามมาหลายปัญหา ปัญหาคอรัปชั่น ความเห็นแก่ตัวของคนทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและใช้อย่างสิ้นเปลือง ภาพสะท้อนปัญหาในความไม่สมดุล คือ โครงสร้างเศรษฐกิจที่แยกส่วน คือ เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าการบริการ ขาดการบูรณาการการพัฒนา ส่งผลให้เศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา การสาธารณสุขก็ขาดการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันจึงไม่เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ โดยเฉพาะเกษตรกรที่จัดให้อยู่ในภาคการผลิตจึงเป็นเหตุให้ต้องพึ่งพาคนอื่น และภาคอื่นพึ่งตนเองไม่ได้ เนื่องจาก

3.1 กระบวนการเรียนรู้ ขาดการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนในภาคชนบทโดยเฉพาะเกษตรกรไม่ได้ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการใช้สูตรสำเร็จและเทคโนโลยีที่สำเร็จรูป ส่งเสริมให้นำไปใช้ตลอดทั้งปุ๋ยและสารเคมีต่างๆ มุ่งหวังผลกำไร สร้างความโลภ ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกทำลาย ถูกเอารัดเอาเปรียบจนเกิดหนี้สินและสูญเสียที่ทำกินในที่สุด

3.2 ภาระหนี้สิน เกษตรกรและชุมชนใช้ชีวิตอยู่ในวงจรหนี้สินเกิดความยากจน พยายามหาชดเชยจนเกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ตัดไม้ทำลายป่าทำการเกษตรไม่ได้เปลี่ยน อาชีพและหลั่งไหลเข้าสู่สังคมเมือง เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ จนเกิดปัญหาสังคมจากผลของการพัฒนาที่ขาดการสมดุลดังกล่าว เป็นเหตุให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เพราะชุมชนขาดความรู้

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2541: 2) ได้เขียนบทความแผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติ โดยการเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่นเพราะว่า เศรษฐกิจท้องถิ่นหรือเศรษฐกิจชุมชนถือเป็น “เศรษฐกิจฐานราก” ที่มีความสำคัญไม่น้อยกว่าเศรษฐกิจมหภาค จึงควรมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบเศรษฐกิจของชุมชนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุนเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรชุมชนกับท้องถิ่นด้วยกัน และระหว่างองค์กรชุมชนท้องถิ่นกับ องค์กรส่วนกลาง ซึ่งรวมถึงองค์กรเศรษฐกิจส่วนกลางด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังที่มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

2.6 กระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

จากสภาพการณ์และภาวะวิกฤตต่าง ๆ ของประเทศที่กล่าวมาแล้วจึงกำหนดการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยการดำเนินการที่เป็น “กระบวนการ” ที่แตกต่างจากแนวทาง “การส่งเสริม” จึงกำหนดเป็นกระบวนการ 2 ระดับ คือ กระบวนการแนวตั้ง หมายถึง การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่มีอยู่แล้วมาพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และส่งเสริมด้านการตลาด และกระบวนการแนวนอน หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ของชุมชน กระบวนการแรกมีหลายหน่วยงานดำเนินการ กระบวนการหลังมีน้อยหน่วยงานที่นำไปปฏิบัติ และกระบวนการ หลังนี้เอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนเข้าใจปัญหาของตนเอง ค้นหาศักยภาพของคน ภูมิปัญญาและทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่น สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่าง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานและศักยภาพของชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2547: 6) กระบวนการเรียนรู้จะทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่น ซึ่งมีอยู่แล้วในอดีต แต่ได้สูญหายไปพร้อมกับการพัฒนาที่ขาดความสมดุลสร้างให้ชุมชนฟื้นความสัมพันธ์กับธรรมชาติกับชุมชน

และกับชุมชนอื่นๆ จัดตั้งองค์กรชุมชนที่สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการของตนเองการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ กระบวนการที่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันคือ

2.6.1 กระบวนการก่อนเกิดวิสาหกิจชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งหมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ของชุมชนที่ชุมชนร่วมกันพัฒนาขึ้นมาโดย กระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เข้าใจศักยภาพที่เป็น ทุน (คน ความรู้ ทรัพยากร) ที่แท้จริงของตนและพบแนวทางในการพัฒนาทุนดังกล่าวไปสู่การพึ่งตนเอง หัวใจสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ คือ การหลุดพ้นจากวิธีคิดแบบพึ่งพาและการรอคอยความช่วยเหลือ จากรัฐหรือจากสังคมภายนอกชุมชน

2.6.2 กระบวนการหลังเกิดแผนแม่บทชุมชน คือกระบวนการการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่เกิดตามแผนแม่บทชุมชนมีบทบาทในการวิเคราะห์ทุนชุมชน ระบบการลงทุน รูปแบบและขนาดของการผลิต ระบบการจัดการการค้า และระบบเรียนรู้ต่อเนื่องดังนั้น จึงเห็นชัดเจนว่า ทั้ง 2 กระบวนการ ดังกล่าวมีความต่อเนื่องกัน ในการแปลงแผนแม่บทชุมชน ไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะมีคณะกรรมการทำงานแบบบูรณาการของงานหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอิสระ และภาคประชาชนร่วมมือกัน ที่จะทำการส่งเสริมสนับสนุนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ทั้งนี้วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งจะต้องเป็นวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร

3. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนมีการรวมตัวกันในชุมชน เพื่อประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้าซึ่งมีอยู่มากมาย แต่ธุรกิจเหล่านั้นมีขนาดที่ไม่สามารถเป็นวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม (SME) หรือสหกรณ์ได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กที่เป็นกลไกสำคัญในชุมชนท้องถิ่น และสามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง จึงได้มีการจัดตั้งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น อย่างไรก็ตามธุรกิจในระดับนี้ยังมีปัญหาที่ประสบอยู่ คือ 1) ไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือเอกชนอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายมารองรับ และ 2) การสนับสนุนจากภาครัฐไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เนื่องจากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายและความต้องการมีไม่ชัดเจน ดังนั้น รัฐบาลจึงกำหนดให้มีกฎหมายรองรับการประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อมุ่งส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงจำนวนหนึ่งที่มีอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น

กฎหมายกำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจร ดังนี้

1. ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสมกับการร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

2. ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจและความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป

3. การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้ง การประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ เพื่อขยาย และสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

4. แนวทางการส่งเสริมและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมและดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหา สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

1.1 ส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรในชุมชน โดยอาศัยกลุ่มแกนวิทยากรกระบวนการจากทุกส่วน จัดให้มีเวทีสร้างความเข้าใจ เรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ควบคู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความต้องการและสามารถปฏิบัติเป็นอาชีพได้

1.2 ค้นหาศักยภาพของชุมชนโดยชุมชน เพื่อจัดทำแผนที่ตั้งของถิ่นฐาน แสดงแหล่งทุนทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากร ควบคู่กับการสร้างฐานข้อมูลและจัดทำตัวชี้วัดการพัฒนาเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของชุมชน

1.3 สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนอย่างมีส่วนร่วม โดยนำศักยภาพปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยนำศักยภาพปัญหาของชุมชนมาวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมดำเนินงานตามความสามารถของชุมชนที่พึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลักและเสริมหนุนด้วยทรัพยากรจากแหล่งภายนอกในส่วนที่เกินความสามารถของชุมชน

1.4 จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นร่วมกัน จากการติดตามประเมินผลการพัฒนา โดยชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสรุปบทเรียน และปรับระบบข้อมูลพื้นฐานและตัวชี้วัดการพัฒนาของชุมชนให้ทันสมัยเป็นระยะ ๆ

2. ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองและสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจโดยรวมการสร้างมูลค่าเพิ่มของวัตถุดิบทางการเกษตร โดยส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตเกษตรทั้งด้านอาหารและไม่ใช่อาหาร การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรในรูปแบบต่างๆที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาและความต้องการของท้องถิ่น พร้อมทั้งสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เกิดความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจและ

ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ

3. ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพด้านการตลาดสินค้าเกษตรชุมชน

3.1 เพิ่มขีดความสามารถ ทักษะของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในชุมชนให้สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ สามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตที่เชื่องโยงกับการตลาด การเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการ การใช้ระบบข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต ราคาสินค้า และหลักการตลาดเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจ รวมทั้งการแปรรูปสินค้า

3.2 สนับสนุนการจำหน่ายสินค้าของชุมชนยังแหล่งและสถานที่ต่างๆ ให้ไปสู่ผู้บริโภคอย่างทั่งถึง เพื่อเป็นการกระจายสินค้าของชุมชนออกสู่ตลาดภายนอก และสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชน

3.3 ปรับปรุงตลาดสินค้าเกษตรทุกระดับให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อเพิ่มมูลค่าและลดต้นทุนการผลิตอย่างเพียงพอสามารถสร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างตลาดกับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับประเทศให้มีความสามรถในการกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคอย่างกว้างขวาง

3.4 ส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนที่ได้รับซื้อสินค้าเกษตรชุมชนในการขยายลู่ทางการตลาดไปยังต่างประเทศ เพื่อกระจายสินค้าเกษตรส่งออกไทยที่มีศักยภาพสูงให้กว้างขวางและลดผลกระทบจากการพึ่งพิงตลาดหลัก

3.5 สร้างเครื่องหมายสินค้าของท้องถิ่นให้เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน

3.6 ส่งเสริมการใช้พาณิชย์อิเลคทรอนิคส์ในการจัดหาและเป็นช่องทางการตลาดในการกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจชุมชนโดยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน จัดทำข้อมูลสินค้าเกษตรชุมชน สนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่เป็นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ โดยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด

5. ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเพิ่มการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชน

5.1 พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ โดยการพัฒนาแหล่างท่องเที่ยวทางการเกษตร พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ชุมชนเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติที่มีในพื้นที่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นการพัฒนาการเกษตรชุมชนอย่างยั่งยืน

5.2 ส่งเสริมบทบาทชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวการเกษตรอย่างครบวงจร ทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบำรุงรักษาและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนโดยรณรงค์สร้างจิตสำนึก เสริมความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

อย่างยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านและการให้บริการในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว

6. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยการรวบรวมและจักทำฐานข้อมูลในด้านการผลิต การตลาด เครือข่าย และการบริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อบริการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ชุมชน และผู้สนใจทั่วไป

7. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการรณรงค์สร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ดำเนินกิจกรรมคำนึงถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อสนับสนุนกิจการของวิสาหกิจชุมชนไม่เพียงพอ และไม่ต่อเนื่อง

2. ขาดการบูรณาการองค์กรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากหน่วยงานภาคีในระดับพื้นที่อาจไม่เห็นความสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริม จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

3. ขาดการประชาสัมพันธ์งานวิสาหกิจชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย รวมทั้งขาดการเชื่อมโยงเครือข่าย

4. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดความเข้าใจโครงการอย่างแท้จริง ทั้งยังขาดองค์ความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิสาหกิจชุมชนทั้งด้านการผลิต และการตลาด

5. ขาดเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่จะสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่

5. การจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน

มาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จัดทำขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากข้อมูลการสำรวจวิสาหกิจชุมชนครอบคลุมทั่วทุกภาคของประเทศที่มีรายชื่อในทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการสินค้า OTOP พ.ศ.2547 ใน 6 หมวดผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) หมวดอาหาร 2) หมวดเครื่องดื่ม 3) หมวดผ้าและเครื่องแต่งกาย 4) หมวดของใช้และของประดับตกแต่ง 5) หมวดศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก 6) หมวดสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร

โดยวิสาหกิจชุมชนจะได้รับประโยชน์จากมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนหลายประการดังนี้

1) ชุมชนพิจารณาเลือกใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการสำหรับวิสาหกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการดำรงคงอยู่

2) เป็นการพัฒนาและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มั่นคงแข็งแรง ก่อให้เกิดการนำไปสู่การยอมรับของลูกค้า/ผู้บริโภค

3) สามารถขยายตลาดและสามารถยืนหยัดบนพื้นฐานของตนเองได้

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ได้มอบหมายให้สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ยกร่างมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการจัดทำมาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน ของคณะทำงานสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ มีเจตนารมย์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี (Management Model) 5 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก เป็นการกำหนดสิ่งที่กลุ่มวิสาหกิจต้องมีขึ้นเพื่อให้เกิดระบบในการบริหารกลุ่มให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ โครงสร้างกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของประธาน/กรรมการกลุ่ม การฝึก/การสอนให้สมาชิกมีความสามารถในการทำงาน การทบทวนและติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม

หมวดที่ 2 การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า เป็นการกำหนดให้กลุ่มวิสาหกิจต้องมีขึ้นเพื่อให้เกิดแผนการตลาด/แผนการขาย และมีระบบในการรับคำสั่งซื้อกับลูกค้า

หมวดที่ 3 การบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ เป็นการกำหนดให้กลุ่มวิสาหกิจต้องมีขึ้นเพื่อให้เกิดระบบที่ดีของการทำงานในกระบวนการจัดซื้อ/จัดหาวัตถุดิบและปัจจัยการผลิต การผลิตสินค้า การบรรจุ/จัดส่งสินค้าให้ลูกค้า การดูแลเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต

หมวดที่ 4 การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน เป็นการกำหนดให้กลุ่มวิสาหกิจต้องมีขึ้นเพื่อให้เกิดระบบบันทึกผลงานทางด้านการเงิน/การบัญชี/ทรัพย์สิน&หนี้สินของกลุ่ม เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาผลประกอบการของกลุ่มและเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินงานต่อไปในอนาคต

หมวดที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน เป็นการกำหนดในสิ่งที่กลุ่มวิสาหกิจต้องมีเพื่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของกลุ่ม ได้แก่ การพัฒนาด้านการเรียนรู้ของสมาชิก การพัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิต การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาปรับปรุงธุรกิจ การพัฒนาด้านการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน และการพัฒนาด้านการพึ่งตนเอง

การจัดทำมาตรฐานฉบับนี้ คณะทำงานของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติได้ดำเนินการยกร่างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ผสมผสานกับรูปแบบของมาตรฐาน ISO 9001:2000 แต่ปรับระดับความยากในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อการนำไปพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยที่สามารถจะนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ทุกประเภท ทั้งนี้หน่วยงานที่จะให้การพัฒนาตามรูปแบบนี้จะต้องมีการดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของแต่ละกลุ่ม โดยสามารถพิจารณาดำเนินการตามขั้นตอนได้ ดังนี้

1. ประเมินสภาพปัจจุบันของระบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างผลการประเมินกับข้อกำหนดในมาตรฐานฯ
3. กำหนดสิ่งที่ต้องพัฒนา/ปรับปรุงแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. ดำเนินการพัฒนา/ปรับปรุงตามที่กำหนด
5. ประเมินสภาพของระบบการบริหารจัดการหลังการพัฒนา/ปรับปรุง

ทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดแนวทาง/วิธีการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้รับผิดชอบในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมนได้ปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน

การจัดทำแนวทางการดำเนินงานการบริหารระบบมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน (Road map) ของคณะทำงานสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ต้องการนำเสนอองค์ประกอบของการทำงานหรือกิจกรรมที่ต้องมีเพื่อความมีประสิทธิผลของการนำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่จัดทำขึ้นไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน องค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่

1. การพัฒนามาตรฐาน
2. การพัฒนาผู้ตรวจประเมิน
3. การรณรงค์ส่งเสริม/ประชาสัมพันธ์
4. การฝึกอบรม/การตรวจประเมิน/การให้คำปรึกษาแนะนำ
5. การจัดการความรู้
6. การบริหารนโยบาย

โดยกำหนดแผนงานของการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะ 1-2 ปี เป็นการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบ

ระยะ 2-4 ปี เป็นการนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่หลักหรือพื้นที่นำร่อง

ระยะ 4 ปีขึ้นไป เป็นการขยายผลการดำเนินการให้ครอบคลุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศ

การดำเนินการตาม Road map ให้ได้ผลสัมฤทธิ์สูงสุดนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบที่ 6 คือ การบริหารนโยบายเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะนโยบายของการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายหน่วยงาน

6. กระบวนการจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน

การยกร่างมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนโดยมีกระบวนการต่างๆ ดังนี้

1) การสำรวจข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีขั้นตอนการดำเนินการสำรวจข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มตัวอย่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากรายชื่อวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับคัดสรรผลิตภัณฑ์ในประเภท 3-5 ดาว ปีปัจจุบัน แจกแจงเป็นรายหมวดการผลิตและรายภาค (หมวดการผลิต ได้แก่ 1) อาหาร 2) เครื่องดื่ม 3) ผ้าและเครื่องแต่งกาย 4) ของใช้และของประดับตกแต่ง 5) ศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก 6) สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้) ในทุกหมวดการผลิต หมวดละไม่น้อยกว่า 5 ตัวอย่างจากทุกภาคของประเทศ ยกเว้นกรุงเทพฯ และปริมณฑล

การหาขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมจะใช้จากกรอบประชากรที่เป็นวิสาหกิจชุมชน มีวิธีการเป็นลำดับดังนี้

ลำดับที่ 1 การหาจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม จะใช้วิธีของ R.V. Krejcie และ R.W. Morgan จำนวนตัวอย่างเป้าหมายที่เหมาะสมทั้งหมดครอบคลุมทุกภาคและทุกหมวดการผลิต

ลำดับที่ 2 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นสัดส่วนกับประชากรวิสาหกิจชุมชนในแต่ละภาคและหมวดการผลิต จะได้จำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละภาคและหมวดการผลิต

ลำดับที่ 3 การสุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นจังหวัด ทำได้โดยการนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามภาคและหมวดการผลิตมาเป็นเป้าหมาย และเลือกจังหวัดโดยพิจารณาจากสัดส่วนของกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดนั้นๆ เช่น หมวดเครื่องดื่มในภาคกลาง ต้องการตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนจำนวน 1 กลุ่ม เมื่อพิจารณาจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่กระจายตามจังหวัดต่างๆ พบว่า จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในหมวดการเครื่องดื่มในภาคกลางมากที่สุด จึงสุ่มตัวอย่างจากประชากรวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนี้ จำนวน 1 ตัวอย่าง เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำแบบสำรวจ เพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับระบบการทำงานของกลุ่ม โดยประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไป เป็นการสำรวจเพื่อให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นของแต่ละกลุ่ม ในหัวข้อดังนี้

- ชื่อที่อยู่ ประเภทของกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่ม ปีที่ก่อตั้งกลุ่ม
- จำนวนสมาชิก ณ วันเริ่มก่อตั้งกับจำนวนสมาชิกในปัจจุบัน
- ลักษณะของการได้รับการช่วยเหลือ/สนับสนุน

2.2 การจัดการด้านการนำกลุ่ม/สมาชิกและชุมชน เป็นการสำรวจเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับระบบการจัดการเบื้องต้นเกี่ยวกับสมาชิกและความสัมพันธ์กับชุมชนของกลุ่ม ในหัวข้อดังนี้

- ชื่อผู้นำกลุ่ม
- จำนวน/อายุ/ระดับการศึกษาของสมาชิก เกณฑ์การคัดเลือกสมาชิก
- สิ่งที่สมาชิกต้องการได้จากการเข้าร่วมกลุ่ม สถานที่/ช่วงเวลาทำงานของสมาชิก
- โครงสร้างการบริหารงาน การแบ่งหน้าที่งานให้แก่สมาชิก
- ระดับความเชี่ยวชาญ/ความรู้ ในด้านต่างๆของสมาชิก
- การสอนและถ่ายทอดงานแก่สมาชิก: ผู้สอน วิธีการสอน หัวข้อเรื่องที่สอน
- การปรึกษาหารือ/พูดคุย/สื่อสารในกลุ่ม: ช่องทาง/วิธีการ ผู้เข้าร่วม หัวข้อเรื่อง
- ความถี่ในหารหารือ/พูดคุย/สื่อสารในเรื่องต่างๆ
- กฎระเบียบและกติกาการทำงานร่วมกัน
- ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับชุมชนใกล้เคียง การจัดกิจกรรมและสวัสดิการชุมชน

- ปัญหา/อุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการกลุ่ม/สมาชิก/ชุมชน

- การแก้ไขปัญหา/อุปสรรค: บุคคลที่เกี่ยวข้อง แนวคิด/วิธีการที่ใช้ การบันทึก

2.3 การจัดการด้านการผลิตและบริการ เป็นการสำรวจ เพื่อให้ทราบถึงระบบการจัดการในกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นทาง (การจัดซื้อ/จัดหาวัตถุดิบ) ถึงปลายทาง (การจัดส่งสินค้าให้ลูกค้า) ในหัวข้อดังนี้

- การจัดซื้อ จัดหาวัตถุดิบ วัสดุ/อุปกรณ์ ประกอบการผลิต: วัตถุดิบหลักที่สั่งซื้อ แหล่งที่มา ของวัตถุดิบ ความถี่ในการจัดซื้อ/จัดหา ความสัมพันธ์กับผู้ขาย การประเมินคุณภาพการผลิต/ การบริการของผู้ขาย ปัญหา/อุปสรรคของการจัดซื้อ/จัดหา

- การตรวจสอบวัตถุดิบ วิธีการ การบันทึกผล การจัดการกับวัตถุดิบที่ไม่ได้คุณภาพ

- เครื่องมือ/เครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต: ความเพียงพอ/เหมาะสม และการดูแลรักษาเครื่องมือ/เครื่องจักร/อุปกรณ์การผลิต

- กระบวนการผลิต: ลักษณะของการผลิต การวางแผนการผลิต การกำหนดขั้นตอนการผลิต การบันทึกผลการทำงานในขั้นตอนการผลิต ปริมาณการผลิตเทียบกับยอดขาย

- การตรวจสอบคุณภาพสินค้า: วิธีการ การบันทึกผล การจัดการกับผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้ คุณภาพ

- ปริมาณ /คุณภาพ ของผลผลิต/สินค้าที่ผลิตได้

- การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์

- การปรับปรุง/พัฒนาผลิตภัณฑ์: วิธีการ/กระบวนการ ความถี่ในการปรับปรุง การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์: วิธีการ/กระบวนการ ความถี่ในการปรับปรุง/พัฒนา

- การประทับตราสินค้า การจัดเก็บสินค้า การจัดส่งสินค้า

- ความสามารถในการแก้ไขปัญหา/อุปสรรคในการผลิต การบรรจุ การจัดเก็บและจัดส่งสินค้า

2.4 การขาย/การตลาด เป็นการสำรวจเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการในการหาตลาดและวิธีการขายสินค้าของแต่ละกลุ่ม ในหัวข้อดังนี้

- ประเภทของลูกค้าเป้าหมายของกลุ่ม

- กิจกรรมการส่งเสริมการตลาด วิธีการการหาตลาดเพิ่ม

- วิธีการที่กลุ่มดำเนินการเพื่อให้ลูกค้าสนใจสินค้าของตนมากขึ้น

- แหล่งขายสินค้าของกลุ่ม ลักษณะ/วิธีการขาย วิธีการรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า

- การจัดการเมื่อมีลูกค้าร้องเรียนเกี่ยวกับคุณภาพสินค้า

- ปัญหา/อุปสรรคเกี่ยวกับการขาย/ตลาด

2.5 การจัดการด้านการเงิน การบัญชี เป็นการสำรวจเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการในเรื่องการเงิน/การบัญชีของกลุ่ม ในหัวข้อดังนี้

- การกำหนดโครงสร้างต้นทุน การตั้งราคาสินค้า
- การบันทึกรายรับ/รายจ่าย การประมาณการใช้จ่ายเงินในการบริหารจัดการของกลุ่ม
- การสรุปผลกำไร/ขาดทุน แหล่งเงินทุนที่กลุ่มได้มา
- ปัญหา/อุปสรรคด้านการเงิน/การบัญชี

2.6 การพัฒนาปรับปรุงธุรกิจ เป็นการสำรวจเพื่อให้ทราบถึงแนวคิด วิธีการที่กลุ่มใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง และสิ่งที่กลุ่มต้องการให้มีการสนับสนุน/ช่วยเหลือ ในหัวข้อดังนี้

- หัวข้อปัญหาที่สำคัญของกลุ่ม วิธีการ/กระบวนการ การทบทวนผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม
- ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทบทวน ความถี่ในการทบทวน
- การนำผลการทบทวนไปปรับปรุงการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม
- การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตของกลุ่ม
- สิ่งที่กลุ่มอยากเสนอให้ภาครัฐเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา/ปรับปรุงของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การลงพื้นที่สำรวจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามบัญชีรายชื่อ ในช่วงวันที่ 1 – 21 มิถุนายน 2548 ณ จังหวัดต่างๆ โดยทีมสำรวจเป็นวิทยากรที่ปรึกษาของฝ่ายปรึกษาแนะนำและฝึกอบรม สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ รวมทั้งสิ้น 12 คน การสำรวจครั้งนี้ คณะทำงานของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติมีความเห็นว่า การลงสำรวจอาจมีอุปสรรคในเรื่องการติดต่อนัดหมายกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายเนื่องจากไม่มีข้อมูลหมายเลขโทรศัพท์/โทรสารของกลุ่ม ตลอดจนอาจจะพบปัญหาของการหาไม่พบสถานที่ตั้งของกลุ่มในวันที่ลงสำรวจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายนั้น คณะทำงานจึงได้จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงอุตสาหกรรมจังหวัดของทุกจังหวัดที่จะต้องลงสำรวจ เพื่อให้มีการมอบหมายเจ้าหน้าที่ติดต่อนัดหมายกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไว้ล่วงหน้าก่อนวันนัดหมาย และพาทีมสำรวจลงพื้นที่ในวันที่นัดหมาย ทำให้การสำรวจเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ทุกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปผลการสำรวจ หลังจากการสำรวจเสร็จสิ้น ทีมสำรวจได้ประชุมกันเพื่อประมวลผลการสำรวจของแต่ละจังหวัด

2) การศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารจัดการที่ดี

คณะทำงานได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวคิด ข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยอื่นๆ มาประกอบการยกร่างมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนดังนี้

(1) รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (ประเมินผลกิจกรรม) กลุ่มแผนงานเสริมสร้างศักยภาพ และยกระดับกระบวนการผลิต มาตรฐานและผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรม

การบริหารจัดการกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องปั้นดินเผา ของสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง กันยายน 2547

(2) รายงานสรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “การติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมการบริหารจัดการกระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์ผ้า ภายใต้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2546” ของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มิถุนายน 2547

(3) งานวิจัย ในการสำรวจข้อมูลกลุ่มธุรกิจชุมชนทั่วประเทศ เรื่อง การยกระดับอุตสาหกรรมไทยอย่างก้าวกระโดยด้วยวิธีปฏิบัติเป็นเลิศและการเปรียบเทียบเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ของคณะวิจัย ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน (ธันวาคม 2545)

3) การยกร่างมาตรฐาน จากการศึกษารายงานและงานวิจัยต่างๆ คณะทำงานยกร่างมาตรฐานได้นำมาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 69 กลุ่ม เพื่อนำเสนอแนวคิดในการจัดทำระบบมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน และคณะทำงานได้ยกร่างเอกสารระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน ทั้งสิ้น 4 รายการ คือ

(1) ร่างมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพสำหรับวิสาหกิจชุมชน เป็นข้อกำหนดของระบบการจัดการด้านคุณภาพขั้นพื้นฐานที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการพัฒนาตนเองไปสู่ความยั่งยืนควรจะต้องมีการนำไปปฏิบัติและขอการรับรอง

(2) คู่มือประกอบการนำมาตรฐานไปประยุกต์ใช้ เป็นคำอธิบาย ประกอบตัวอย่างเอกสาร (ที่ควรมี) สำหรับแต่ละข้อกำหนด เพื่อช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการนำข้อกำหนดไปประยุกต์ใช้ได้มีแนวทาง/วิธีการปฏิบัติ

(3) หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมในการนำมาตรฐานไปประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการการให้คำปรึกษาเพื่อการพัฒนาปรับปรุงแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการคัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเข้ามาในโครงการให้คำปรึกษาฯ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการเกิดประสิทธิผลสูงสุด

(4) หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางสำหรับกลุ่มต่างๆ ดังนี้

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการยื่นคำขอการรับรองจะได้ทราบหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไขของการขอการรับมาตรฐานนี้
- ผู้ตรวจประเมิน จะได้ทราบขั้นตอนและวิธีการตรวจประเมิน
- หน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้การรับรองจะได้ทราบขั้นตอนและกระบวนการรับรองในภาพรวมทั้งหมด

4) การสัมมนาพิจารณ์ร่างเอกสารระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน

จัดงานสัมมนาเพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ที่ปรึกษาด้านการบริหารจัดการมาให้ความคิดเห็นต่อร่างเอกสารระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 ฉบับ พบว่า ผู้พิจารณ์มีความเห็นความสอดคล้องกันในแนวคิดที่ต้องการเห็นพัฒนาการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น

5) การนำร่างมาตรฐานไปทดลองประเมินกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง

นำร่างมาตรฐานที่ได้ปรับปรุงตามคำพิจารณ์ของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองประเมินกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

(1) การสรรหาทีมประเมิน

คณะทำงานได้พิจารณาสรรหาและคัดเลือกทีมประเมินโดยคำนึงถึงความรู้และประสบการณ์ใน 3 เรื่อง คือ ความเข้าใจในแนวคิดการบริหารจัดการ ความเข้าใจสภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุม และความเข้าใจในวิธีการตรวจประเมิน และได้กำหนดให้ทีมประเมินแต่ละทีมจะต้องประกอบด้วยผู้ทำงาน 2-3 คน ประกอบด้วย หัวหน้าทีมตรวจประเมิน 1 คน ผู้ตรวจประเมิน 1-2 คน ผู้เชี่ยวชาญ 1 คน (หากต้องการ) คณะทำงานได้ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและได้สรรหาทีมประเมินได้ทั้งสิ้น 9 ทีม แยกตามพื้นที่ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง

(2) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับร่างมาตรฐานและความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการตรวจประเมิน

ก่อนที่ทีมประเมินจะดำเนินการนำร่างมาตรฐานฯ ไปทดลองประเมินกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง ทีมประเมินทุกคนจะต้องได้รับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถดำเนินการประเมินได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยจะมีการอบรมใน 2 เรื่อง คือ

- ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดของระบบการบริหารจัดการที่ดีสำหรับวิสาหกิจชุมชน และร่างมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน
- ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการตรวจประเมิน

(3) การนำร่างมาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนไปทดลองประเมิน

การดำเนินงานนำร่างมาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนไปทดลองประเมินกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อดูความเป็นไปได้ของการนำร่างมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนไปให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประยุกต์ใช้ในวงกว้าง โดยคณะทำงานได้กำหนดให้ทีมประเมินมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

ก. นำร่างมาตรฐานฯ ไปประเมินเปรียบเทียบกับการดำเนินงานในปัจจุบันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ข. ในกรณีที่พบความแตกต่าง ให้เสนอแนะการปรับแก้ไขร่างมาตรฐานหรือขอความเห็นจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนถึงความเป็นไปได้ของการปฏิบัติตามมาตรฐานหรือการพัฒนาการ

ดำเนินงานของกลุ่มให้สอดคล้องกับมาตรฐานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างที่จะได้รับการทดลองประเมินนั้นได้ถูกกำหนดไว้ทั้งหมด 30 กลุ่ม โดยคณะทำงานได้สุ่มตัวอย่างจากรายชื่อในทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบสินค้า OTOP พ.ศ. 2547 เฉพาะกลุ่มที่ได้รับการคัดสรร 3-5 ดาว โดยสุ่มรายชื่อให้กระจายใน 6 หมวดการผลิตและกระจายไปในทุกภูมิภาค

(4) ผลการดำเนินการนำร่างมาตรฐานฯไปทดลองประเมิน

ทีมผู้ตรวจประเมินทั้ง 9 ทีมได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานฯ ไปทดลองประเมินและจัดทำรายงานผลการตรวจประเมินแยกเป็นรายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 30 กลุ่ม โดยที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ถูกประเมินนั้นจะมีลักษณะเป็นผู้ผลิตชุมชน 10 กลุ่ม และกลุ่มผู้ผลิตวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 20 กลุ่ม ผลการประเมินสรุปได้ว่า

ก. ร่างมาตรฐานฯ สามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้ผลิตชุมชนได้เกือบครบทุกด้าน โดยอาจต้องมีการพัฒนา ระบบการบันทึกให้กับกลุ่ม

ข. สำหรับกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอาจไม่สามารถประยุกต์ใช้ได้เต็มรูปแบบใน 2 ประเด็นคือ

- หมวดการบริหารจัดการกลุ่ม/สมาชิก
- ด้านการเงินที่กำหนดให้มีการระดมทุนจากสมาชิกและการจัดสรรกำไรบางส่วนสู่สมาชิก เนื่องจากลักษณะการจัดการของกลุ่มจะเป็นแบบมีผู้บริหารคนเดียว ซึ่งเป็นผู้ลงทุนเองทั้งหมด และการดำเนินงานเป็นแบบการจ้างงานให้กับผู้มาปฏิบัติงานหรือสมาชิก และจ่ายเงินเป็นค่าจ้างรายวันหรือรายชิ้นงาน จึงไม่มีการปันผลกำไรให้ผู้มาปฏิบัติงานหรือสมาชิกอีก

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เทพกร ณ สงขลา (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ สาธิตขั้นตอนการผลิต ให้ความรู้การเกษตร จำหน่ายสินค้าชุมชน และแนะนำธุรกิจการเกษตร รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้ส่งผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตร การขยายตัวกิจกรรมการเกษตร และการสร้างมูลค่าทรัพยากรเกษตร อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรเกษตรดังกล่าว นอกจากจะส่งผลต่ออาชีพการเกษตรแล้ว ยังกลายเป็น สิ่งดึงดูดการท่องเที่ยวที่อาจมีแนวโน้มว่าทรัพยากรเกษตรถูกใช้เพื่อการท่องเที่ยวมากกว่าใช้เพื่ออาชีพการเกษตรของชุมชน

พรศิริ กองนวล (2555) ศึกษาเรื่องการวิจัยและพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง และเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ –การศึกษาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ กรวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้เพาะเห็ดนางฟ้าในพื้นที่ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาถ่ายทอด

เทคโนโลยี ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านแหลมฟ้าผ่า ร่วมกับหน่วยงานที่ส่วนเกี่ยวข้อง ภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลแหลมฟ้าผ่า มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า พื้นที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ประชากรมีอาชีพเสริมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และมีผลิตภัณฑ์โอท็อปกว่าสิบชนิด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมาย คือกลุ่มผู้เพาะเห็ดนางฟ้าต้องการพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การขาดความรู้เชิงเทคนิค เพื่อสามารถสร้างผลผลิตที่ได้มาตรฐาน เมื่อได้รับการแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจเกิดองค์ความรู้ มีอาชีพเสริมมีรายได้เพิ่ม มีเครือข่ายให้การสนับสนุน ซึ่งเป็นศักยภาพที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองและแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนได้ กล่าวคือ ในด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจ มีการจัดตั้งกลุ่มจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มแม่บ้านแหลมฟ้าผ่า” มีการร่วมกันคิดร่วมกันดำเนินการแก้ปัญหาต่างๆ รวมถึงรูปแบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การประสานงานกับหน่วยงานและการกำหนดระเบียบเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่ม รวมทั้งประสานกับกลุ่มเครือข่ายต่างๆ อย่างกว้างขวาง ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้และเทคนิคต่างๆ ได้ร่วมพิจารณาตัดสินใจพัฒนาอาหารแปรรูปจาดเห็ดนางฟ้าออกมาหลากหลายสูตรและส่วนผสม ด้านการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ ด้วยการสนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทน้ำพริก และประเภทเห็ดหยอง และได้ตราสัญลักษณ์ 2 รูปแบบคือ ตราสัญลักษณ์ของกลุ่ม และตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

อัจฉรา หลาวทอง (2550) ศึกษาเรื่องการจัดการทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ ในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี พบว่าพื้นที่นี้มีศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ มีด้านสิ่งดึงดูดใจและจุดขายด้านการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน และศักยภาพด้านการเข้าถึงทางการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ความสมบูรณ์และความสามารถของทรัพยากรและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ศักยภาพของพื้นที่และทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวิสาหกิจชุมชน ความเข้มแข็ง ความสามารถพึ่งตนเองและความร่วมมือของชุมชน การสร้างรายได้ และผลประโยชน์ตอบแทน และงบประมาณการลงทุนและการสนับสนุนของภาครัฐ สำหรับแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ พบว่า วิสาหกิจชุมชนต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด โดยวิเคราะห์โอกาสทางการตลาด จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อหาศักยภาพทางการท่องเที่ยว โดยอาศัยการวิจัยและการเลือกตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน สำหรับการวางแผนการตลาด ควรมีการการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการวางแผนโปรแกรมการตลาด รวมทั้งส่วนประสมทางการตลาด การปฏิบัติการและการควบคุมทางการตลาด ด้านแนวทางและยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวเชิง

พื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พบว่าควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และสร้างแผนการจัดการทางการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่

ชัยณรงค์ รัตนนาวินกุล อำนวย มะอนันต์ และมนทกานต์ กันแก้ว (2553) ศึกษาการค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช พบว่าศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช มีลักษณะพื้นที่โดยรวมเป็นที่ราบสลับกับเนินดินจากร่องน้ำ พื้นที่บางส่วนมีสภาพเป็นป่า มีต้นไม้ขึ้นตามแนวลำห้วย และรอบๆ ภูเขาเป็นที่อาศัยและขายพันธุ์ของสัตว์ป่าขนาดเล็ก มีภูมิประเทศและบรรยากาศเหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีทิวทัศน์สวยงาม มีการอนุรักษณ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจหลักในการสาธิตและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์ มีแผนการที่จะจัดทำโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทาง สามารถเชื่อมต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ อยู่ใกล้แหล่งจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและของฝาก โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากรในการให้บริการ ความมีคุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านค้า ที่จอดรถ และห้องสุขา ทั้งนี้กรมปศุสัตว์ควรกำหนดเป็นนโยบายให้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีอยู่ โดยสนับสนุนให้มีการศึกษาและพัฒนา รวมทั้งจัดทำเป็นโครงการนำร่อง ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งในด้านการท่องเที่ยว และเป็นแรงจูงใจให้ผู้คนเข้ามารับบริการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการปศุสัตว์เพิ่มมากขึ้น

ลำยอง ปลั่งกลาง (2555) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวตามองค์ประกอบมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวและเพื่อวิเคราะห์สรุปเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวตามหลักการและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว (7 Greens) แก่วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง รวม 6 กลุ่ม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นากลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว ผู้แทนหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง และผู้นาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวมีบริบทด้านคุณภาพที่สอดคล้องกับหลักการและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวใกล้เคียงกันคือมีคะแนนประเมินอยู่ในเกณฑ์ระดับดีเด่นและระดับดี โดยเรียงลาดับมาตรฐานได้ คือด้านแหล่งท่องเที่ยวและด้านบริการ รองลงมาคือด้านการตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และด้านชุมชน มีคะแนนน้อยที่สุดในด้านรูปแบบการเดินทางและกิจกรรมท่องเที่ยว ส่วนแนวทางการพัฒนาคุณภาพไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กลุ่มจะต้องให้ความสำคัญกับความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม (หัวใจสีเขียว) เป็นลำดับแรกเพราะจะนาไปสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียวในองค์ประกอบอื่นๆ ต่อไปได้ โครงการพัฒนาที่จัดดาเนินการครั้งนี้ได้แก่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวโดยการปลูกต้นไม้ทั้งไม้ยืนต้นและไม้ล้มลุกเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน โครงการคัดแยกขยะและโครงการศึกษาดูงานชุมชนสีเขียวจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างความตระหนักและรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วัฒนา มโนรัตน์ (2552) ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรณีศึกษาชุมชนบ้านผีมด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยม พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดำเนินการโดยคณะกรรมการศูนย์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านผีมด มีกิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ ชมสวนผลไม้ การเกษตรผสมผสาน แปลงปลูกพืชสมุนไพร การแปรรูปผลผลิต การเที่ยววัด กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและสังคมโดยมีการ ประสานงานกับเทศบาลตำบลบางบาล สำนักงานเกษตรอำเภอและเกษตรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ให้การสนับสนุนและความร่วมมือ ด้านข้อมูลของนักท่องเที่ยว เครือข่ายท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคกลางเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแก้ไขปัญหาและส่งต่อนักท่องเที่ยวกลุ่มบุคคลในชุมชน เจ้าของบ้านพักและวิทยากรให้บริการ ที่พัก (โฮมสเตย์) สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยว วิทยากรบรรยาย การสาธิต ป้ายสถานที่ อาหารตำรับพื้นบ้าน ของที่ระลึก งบประมาณการจัดการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรและรายรับของนักท่องเที่ยว และปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านผีมดพบว่า 1) คณะกรรมการศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความแตกต่างในด้านอายุ อาชีพ และ การศึกษา มีลักษณะของความเป็นเครือญาติ และ2) ปัญหาการจัดกิจกรรมพบว่านักท่องเที่ยวมีจำนวนไม่แน่นอน ทำให้ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและชาวบ้านมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมเท่านั้น 3) ปัญหาการประสานงาน ขาดเครือข่ายที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4) ปัญหาการบริการด้านที่พักมีจำนวนน้อยและมีข้อจำกัดด้านกิจกรรมเนื่องจากพื้นที่ประสบปัญหาอุทกภัยไม่สามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดปี และ 5) ปัญหา ขาดงบประมาณสนับสนุนและพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งจากหน่วยงานท้องถิ่น และส่วนกลาง

แสนศักดิ์ ศิริพานิชและคณะ (2554) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน 3 จังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา : สงขลา พัทลุงและนครศรีธรรมราช พบว่าทั้ง 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์บ้านขาว 2) บ้านเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว 3) กลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรสุภนิมิตชะอวด ล้วนเป็นสถานที่ ๆ มีความแปลกใหม่และมีกิจกรรมทางด้านการเกษตรที่หลากหลาย มีศักยภาพความพร้อมและมีความเหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการทัศนศึกษาหรือศึกษาดูงานในด้านการปลูกพืช การทำปุ๋ยหมัก การผลิตภัณฑ์แปรรูปต่าง ๆ กระบวนการเรียนรู้พรรณไม้พื้นเมือง และผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึก อาทิ เช่น ปลาดุกร้า ข้าวซ้อมมือ สบู่ดอกดาวเรือง ข้าวสังหยดน้ำข้าวจมูกข้าวกล้อง ขนมขี้มอด กระบุงกระจาด กล่องสี่เหลียมใส่ของใช้ สมุดโน๊ตบุคและกระเป๋า เป็นต้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1) วิถีชีวิตเกษตรกร 2) การจำหน่ายของที่ระลึกพื้นเมืองและจุดแวะซื้อสินค้าเกษตร 3) ชื่อเสียงของสถานที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีทัศนียภาพที่สวยงาม 4) การบริการที่น่าประทับใจ 5) กิจกรรมที่น่าสนใจด้วยการแสดงข้อมูลในสถานที่จริงตามธรรมชาติไม่ต่อเติมเสริมแต่งใดๆ 6) มัคคุเทศก์ผู้นำชมท้องถิ่นมีการแสดงข้อมูล ด้วยภาษาถิ่นโดยมีภาพประกอบพร้อมบรรยายและสาธิตให้ชม ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้กำหนดไว้ ดังนี้ 1) เปิดโอกาสให้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนได้มีบทบาทในการกำหนดวิธีการและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

อย่างเท่าเทียมกัน 2) การปลูกฝังแนวคิดให้กับเยาวชนในชุมชนมีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาว 3) การพัฒนาความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับคนในชุมชนได้เกิดความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการและการบริการ 4) การจัดการตลาดและการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวและการให้บริการจะต้องมีความต่อเนื่อง 5) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะต้องสอดคล้องกับอาชีพของชุมชนและต้องเป็นอาชีพเสริมไม่ใช่อาชีพหลัก 6) การสร้างกฎกติกาให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตกลงให้ความร่วมมือเพื่อระวังพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายการดำเนินธุรกิจและการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต้องกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเครือข่ายธุรกิจทุกภาคส่วนที่เป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรปฏิบัติตามเงื่อนไขและวิธีที่จะต้องพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรมภายใต้องค์ประกอบด้านการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศต่อไป

อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริบทของการพัฒนาศักยภาพและมาตรฐานของการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเมื่อเปรียบเทียบกับบริบทของอาเซียนยังมีข้อจำกัดอยู่มาก ดังนั้นงานวิจัยเรื่องการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนนี้จึงมุ่งเน้นที่จะช่วยลดข้อจำกัดดังกล่าว

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน มีวิธีดำเนินการวิจัยตามคำถามการวิจัย 5 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีสภาพเป็นอย่างไร
2. กลไกการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยเป็นอย่างไร
3. มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีข้อกำหนดใด
4. มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศญี่ปุ่นมีข้อกำหนดใด
5. การพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยที่แข่งขันได้ในระดับอาเซียนมีแนวทางอย่างไร

แต่ละข้อจะเกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ศึกษา คือ

1) วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

3) นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวแทนทั้ง 4 แห่งตั้งแต่เดือนกันยายน 2556 – มีนาคม 2557 จำนวน 12,550 คน โดยจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรนักท่องเที่ยวจำแนกตามวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	**ที่อยู่**	**จำนวนนักท่องเที่ยว[1] (คน)**
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต	1 หมู่ 6 ตำบลแม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ 50360	3,000
วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร	166 หมู่ 4 ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370	1,650
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี	11/1 หมู่ 4 ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี 22170	3,000
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง	2/2 หมู่ 3 ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต 83110	4,900

ที่มา : [1] ข้อมูลจากการสอบถามโดยตรงจากวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นค่าโดยประมาณ

4) ชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 8 แห่ง ดังนี้

4.1) ตลาดปลาอิซูมิซาโน (Izumisano Fish Market)

4.2) สวนเกษตรซาโว (Savor Farm)

4.3) ฟาร์มเลี้ยงไก่

4.4) ฟาร์มผักมิยูกิ (Miyuki Farm)

4.5) บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ

4.6) ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village)

4.7) ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า

4.8) Waiwai Mura

5) สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (Japan Agricultural Cooperative Association: JA)

6) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาแบ่งตามลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ดังนี้

1.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

1) กลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทยที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 12,550 คน ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 388 คน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

คำนวณจำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ โดยกำหนดไว้ที่ระดับ .05

คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n_i) จำแนกตามวิสาหกิจชุมชนที่ศึกษาแบบเป็นสัดส่วน (Proportional) กับขนาดประชากร โดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{N_i\, n}{N}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

N_i = จำนวนประชากรกลุ่มย่อยที่ i

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาหมดแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนและถูกต้อง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักท่องเที่ยว จำแนกตามวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวแทนทั้ง 4 แห่ง

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	**จำนวน (คน)**	**ร้อยละ (%)**
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต	90	23.38
วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร	52	13.51
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี	89	23.11
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง	154	40
รวม	385	100

2) กลุ่มตัวอย่างชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทีมวิจัยได้สำรวจและศึกษาพบว่าฟาร์มสตรอว์เบอร์รีจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนมีการจัดการอย่างเป็นระบบ จึงเลือกศึกษาข้อมูลในเชิงลึก เพื่อเป็นต้นแบบของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเป็นเลิศ

1.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) ประธานวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 4 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด และมีการบันทึกชื่ออยู่ในรายงานการดำเนินการของกรมส่งเสริมการเกษตร และรายงานประจำปีของจังหวัด ได้แก่

1.1) ภาคเหนือ คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1.2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1.3) ภาคตะวันออก คือ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

1.4) ภาคใต้ คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2) ตัวแทนผู้บริหารหรือหัวหน้างานในกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้าและนายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีรวมทั้งสิ้น 5 คน

3) ตัวแทนชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น คือฟาร์มสตรอว์เบอร์รี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือ แบ่งตามลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ ดังนี้

2.1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อใช้ในการตอบคำถามการวิจัยข้อ 3 4 และ 5 ลักษณะของคำถามมีทั้งคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน ที่อยู่ วัตถุประสงค์หลัก และช่วงเวลาที่มาท่องเที่ยว บุคคลที่ร่วมเดินทาง และประมาณการค่าใช้จ่ายในการมาท่องเที่ยว จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นคำถามเกี่ยวกับการจัดการด้านกายภาพ ด้านการบริการ ด้านการสื่อความหมาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความปลอดภัยและด้านการตลาด จำนวน 38 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นคำถามแบบปลายเปิด

การแปลความหมายข้อมูล

แบบสอบถามมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้เกณฑ์ดังนี้ (Hinkle D.E. 1998)

ค่า r	ระดับของความสัมพันธ์
.90-1.00	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
.70-.90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.50-.70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.30-.50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00-.30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรฉบับภาษาไทยที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปทดสอบกับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บตัวอย่างจำนวน 20 คน เพื่อทดสอบว่าคำถามในแต่ละส่วน แต่ละข้อในแบบสอบถามสามารถสื่อความหมายตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการหรือไม่ รูปแบบคำถามเหมาะสมเพียงใด ความยากง่ายในการทำความเข้าใจ

2. ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามเกี่ยวกับมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไปทดลองใช้กับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง โดยใช้วิธีการหาค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายใน ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) โดยต้องได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.70 ขึ้นไปจึงจะนำไปเก็บข้อมูลจริง

จากการตรวจสอบปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดแบบสอบถามมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เท่ากับ 0.92 สรุปว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่น เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงได้

2.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือหัวหน้างานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร รายงาน ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จากแหล่งข้อมูลทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตัวแทนผู้บริหารหรือหัวหน้างานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

เมื่อรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องและลงรหัสเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปประมวลผลข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่าทางสถิติที่ต้องการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์หาความถี่ ร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ รวบรวมเนื้อหา แจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

รวบรวมและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

4.3 การพัฒนามาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มแล้วนำผลมาสรุปและวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ตอน รายละเอียดดังนี้

1. ผลการสำรวจข้อมูล
    - 1.1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย
    - 1.2 ลักษณะความโดดเด่นและความแตกต่างของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย
    - 1.3 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ข้อมูล
    - 2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
    - 2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการประชุมกลุ่มย่อยและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย
    - 3.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อย
    - 3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย
4. การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
    - 4.1 บทบาทของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย
    - 4.2 สภาพหรือลักษณะร่วมของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย
    - 4.3 องค์ประกอบของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย
    - 4.4 กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

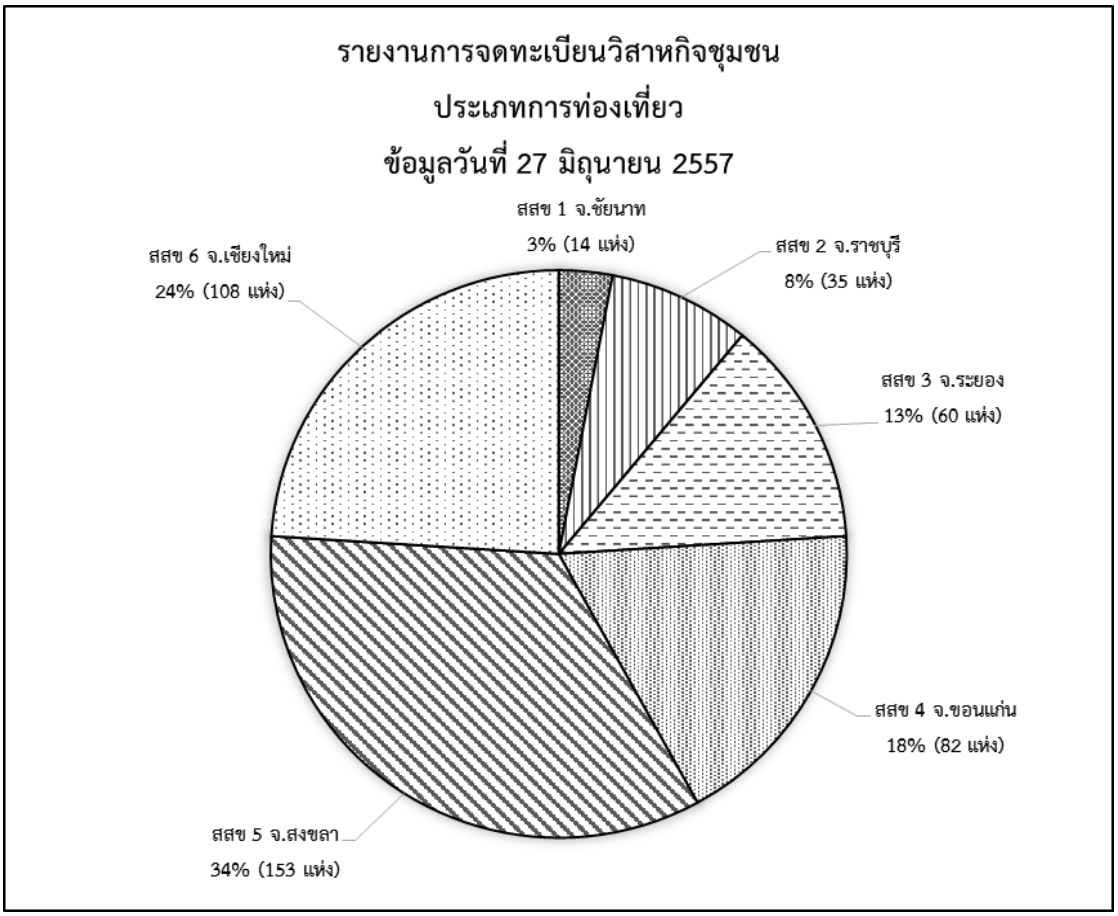
1. ผลการสำรวจข้อมูล

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย

วิสาหกิจชุมชนก่อตั้งขึ้นเป็นจำนวนมากนับตั้งแต่เริ่มโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งบทบาทของการเชื่อมโยงคนในชุมชน ให้เกิดการจ้างงาน การสร้างรายได้ สร้างความสัมพันธ์ทางสังคม สร้างเศรษฐกิจของชุมชน และยังเป็นกลไกในการรักษารากวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละพื้นที่ ข้อมูลจากระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในเดือนมีนาคม 2557 ระบุจำนวนวิสาหกิจชุมชนทั้งประเทศที่ได้รับอนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการด้านการให้บริการท่องเที่ยวจำนวน 452 แห่ง จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่ประเมินศักยภาพประมาณ 47,097 แห่ง คิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของการอนุมัติจดทะเบียน โดยภาพรวมจัดอยู่ในระดับดีร้อยละ 31 ระดับปานกลางร้อยละ 51 และระดับปรับปรุงร้อยละ 18 โดยจำแนกตามประเด็นที่

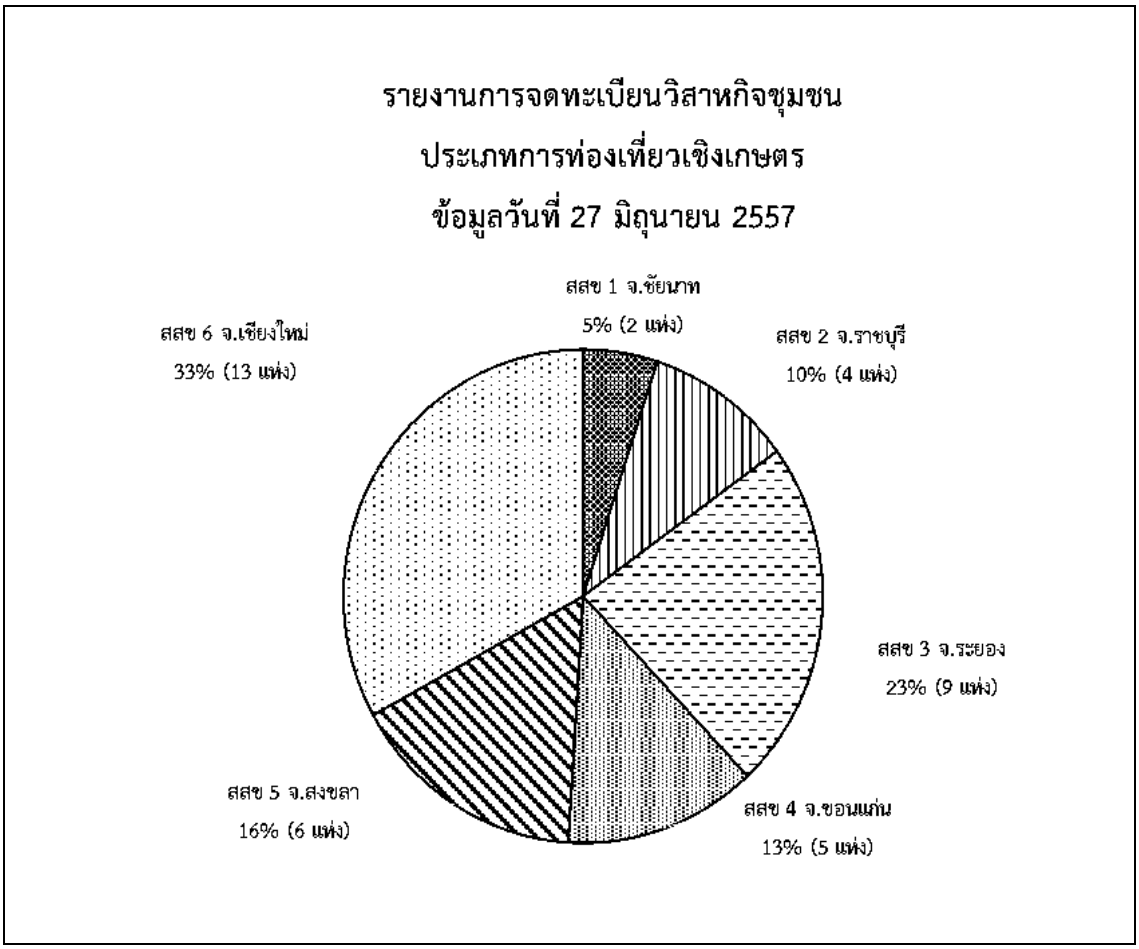
ประเมินศักยภาพ ดังนี้ 1) ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2) การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3) การบริหารตลาด 4) การจัดการความรู้และข้อมูล 5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6) การจัดการสินค้าหรือบริการ และ7) ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลรายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยว ณ วันที่ 27 มิถุนายน 2557 ทั้งหมด 452 แห่ง จำแนกตามสถานที่ยื่นเอกสาร 6 เขต (ภาคผนวก ข) แสดงข้อมูลตามภาพที่ 4.1 ดังนี้



ภาพที่ 4.1 รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ประเภทการท่องเที่ยว

เมื่อจำแนกรายการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวย่อยลงมาเป็นประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประเทศไทยมีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จดทะเบียน 39 แห่ง ดังภาพที่ 4.2



ภาพที่ 4.2 รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 4.1 รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ประเภทท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สสข 1 จ. ชัยนาท (จำนวน 2 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	1-10-19-05/1-0002	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำคลองลัดมะยม	24/2 หมู่ 15 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 028879136
2	1-10-49-01/1-0001	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางมด	181 หมู่ 3 แขวงบางมด เขตทุ่งครุ จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 024263844

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สสข 2 จ. ราชบุรี (จำนวน 4 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	2-71-06-13/1-0006	ผู้ผลิตมะม่วงและท่องเที่ยวเชิงเกษตร	177/2 หมู่ 3 ต.หนองตากยา อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี โทรศัพท์ 0844132826
2	2-73-07-01/1-0004	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์	16/3 หมู่ 1 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม โทรศัพท์ 0814959091
3	2-75-01-07/1-0004	โฮมสเตย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายฝั่งทะเล	51/1 หมู่ 8 ต.แหลมใหญ่ อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 052141662
4	2-75-03-02/1-0003	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนหลวง	1 หมู่ 11 ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0817935560
สสข 3 จ. ระยอง (จำนวน 9 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	3-22-02-04/1-0001	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม	30/6 หมู่ 3 ต.ตะปอน อ.ขลุง จ.จันทบุรี โทรศัพท์ -
2	3-22-03-07/1-0006	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี	11/1 หมู่ 4 ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0868349604
3	3-22-03-08/1-0016	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรและแปรรูปสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี	77 หมู่ 5 ต.สองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0815894788
4	3-22-03-07/1-0015	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสาน ต.เขาบายศรี	36/1 หมู่ 10 ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0899909141
5	3-23-03-01/1-0015	การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาสมิง	124/1 หมู่ 1 ต.เขาสมิง อ.เขาสมิง จ.ตราด โทรศัพท์ 0863054407
6	3-26-01-10/1-0003	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลสาริกา	147 หมู่ 11 ต.สาริกา อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก โทรศัพท์ -
7	3-21-01-03/1-0043	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลตะพง ระยอง	146/3 หมู่ 3 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0870310207
8	3-11-05-02/1-0004	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรบ้านคลองสวน	1 หมู่ 2 ต.บ้านคลองสวน อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 0892145047

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สสข 4 จ. ขอนแก่น (จำนวน 5 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	4-30-25-01/1-0008	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอ.วังน้ำเขียว	80/1 หมู่ 16 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 017897982
2	4-44-03-14/1-0011	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยางน้อยแห่ใต้	35 หมู่ 2 ต.แห่ใต้ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม โทรศัพท์ -
3	4-45-12-02/1-0011	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรไร่นาสวนผสมวังอีผุย	69 หมู่ 4 ต.หนองหิน อ.เมืองสรวง จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0810127545
4	4-33-04-09/1-0030	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านซำตารมย์	198 หมู่ 7 ต.ตระกาจ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 0837978856
5	4-34-32-02/1-0020	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวเทิง	19 หมู่ 4 ต.ท่าช้าง อ.สว่างวีระวงศ์ จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ 0862605412
สสข 5 จ. สงขลา (จำนวน 6 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	5-85-01-09/1-0005	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะพยาม	5/1 หมู่ 1 ต.เกาะพยาม อ.เมืองระนอง จ.ระนอง โทรศัพท์ 077820080
2	5-85-02-05/1-0014	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางแก้ว	2/1 หมู่ 1 ต.บางแก้ว อ.ละอุ่น จ.ระนอง โทรศัพท์ 0819685945
3	5-85-04-01/1-0011	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟคั่วมือและท่องเที่ยวเชิงเกษตร	62/1 หมู่ 8 ต.น้ำจืด อ.กระบุรี จ.ระนอง โทรศัพท์ 0872681285
4	5-90-01-06/1-0005	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ	5 หมู่ 3 ต.เกาะยอ อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา โทรศัพท์ 010962087
5	5-84-19-02/1-0006	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิภาวดี	117/1 หมู่ 16 ต.ตะกุกเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
6	5-91-05-05/1-0014	ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านทับทุ่ง	127 หมู่ 10 ต.น้ำผุด อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ 0849979463

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

สสข 6 จ. เชียงใหม่ (จำนวน 13 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	6-50-03-05/1-0046	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านแม่แฮเหนือ	45 หมู่ 3 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 2843640203
2	6-50-18-01/1-0019	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2	60 หมู่ 2 ต.อมก๋อย อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์-
3	6-57-10-06/1-0065	กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์วาวี	170 หมู่ 1 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053760129
4	6-57-10-06/1-0072	บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมทุ่งพร้าว	35 หมู่ 8 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053720309
5	6-57-10-06/1-0071	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านสวนดอยช้าง	174 หมู่ 3 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0812891691
6	6-55-01-06/1-0008	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีนาป่าน-ตาแวน	164 หมู่ 1 ต.เรือง อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ -
7	6-55-08-02/1-0002	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมณีพฤกษ์	32/1 หมู่ 11 ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน โทรศัพท์ 054779398
8	6-67-09-01/1-0001	กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	97 หมู่ 4 ต.น้ำหนาว อ.น้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056779028
9	6-67-11-05/1-0002	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลสะเดาะพง	28 หมู่ 1 ต.สะเดาะพง อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ -
10	6-67-11-03/1-0009	แหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาค้อ	152 หมู่ 8 ต.เขาค้อ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056728050
11	6-54-03-06/1-0056	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรผสมผสานบ้านเค็ม	34/2 หมู่ 5 ต.หัวทุ่ง อ.ลอง จ.แพร่ โทรศัพท์ 0871785338
12	6-64-05-05/1-0005	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านปากทรวง	195/1 หมู่ 12 ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย โทรศัพท์ -
13	6-61-01-06/1-0003	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเกาะเทโพ	21 หมู่ 5 ต.เกาะเทโพ อ.เมืองอุทัยธานี จ.อุทัยธานี โทรศัพท์ 0865910419

จากตารางที่ 4.1 พบว่าเมื่อพิจารณาข้อมูลการจดทะเบียนของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำแนกตามเขตแล้ว เขต 1 มีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจดทะเบียน 2 แห่ง (ร้อยละ 5) เขต 2 จดทะเบียน 4 แห่ง (ร้อยละ 10) เขต 3 จดทะเบียน 9 แห่ง (ร้อยละ 23) เขต 4 จดทะเบียน 5 แห่ง (ร้อยละ 13) เขต 5 จดทะเบียน 6 แห่ง (ร้อยละ 16) และเขต 6 จดทะเบียน 13 แห่ง (ร้อยละ 33) และเมื่อพิจารณาแผนภาพที่ 4.2 ประกอบจะพบว่าเขต 6 มีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจดทะเบียนมากที่สุด เนื่องจากจังหวัดต่างๆ ในเขต 6 เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แพร่ สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุทัยธานี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย และมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมต่อการทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นอย่างยิ่ง

1.2 ลักษณะความโดดเด่นและความแตกต่างของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ลักษณะความโดดเด่นและแตกต่างกันของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยทำให้สภาพ และการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทยมีบริบทที่แตกต่างกัน รายละเอียดที่สำคัญของแต่ละภาคสรุปได้ดังนี้

1. ภาคเหนือ มีลักษณะเด่น คือ

1.1 เป็นฐานทรัพยากรป่าไม้และน้ำที่สำคัญของประเทศ เป็นภาคเดียวที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้สูงกว่าระดับรักษาสมดุลระบบนิเวศน์ โดยมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้มากที่สุดร้อยละ 54 โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงและป่าไม้หนาแน่น เป็นต้นกำเนิดของลุ่มเจ้าพระยา และมีเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ ที่หล่อเลี้ยงทั้งภาคเหนือตอนล่างและภาคกลาง

1.2 เป็นประตูเชื่อมโยงการค้าและบริการสู่กลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนและเอเชียใต้ มีพื้นที่เชื่อมโยงการพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง GMS ทั้งในแนว North-South Economic Corridor และ East-West Economic Corridor ที่เชื่อมโยงสู่กลุ่มประเทศเอเชียใต้ด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1.3 เป็นฐานการผลิตพืชผัก ไม้ผล ธัญพืช และอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตผลเกษตร โดยกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนเป็นฐานการผลิตพืชผักและไม้ผลที่สำคัญ ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างเป็นฐานการผลิตธัญพืช และพืชไร่ที่สำคัญ

1.4 เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ และศูนย์กลางหัตถอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่มีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศและนานาชาติ ส่วนกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่างมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกโลกเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ รวมทั้งแหล่งรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งที่ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลก

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเด่น คือ

2.1 มีความโดดเด่นด้านความเป็นสังคมเกษตรเดิม ทำให้สังคมมีลักษณะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เกื้อกูลกัน แม้ว่าในปัจจุบันโครงสร้างทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเปลี่ยนแปลงจากฐานเกษตรกรรม เข้าสู่ภาคการผลิต อุตสาหกรรม และภาคการค้าและภาคบริการ แต่จุดแข็งและปัจจัย

ความสำเร็จยังคงขึ้นอยู่กับ “ความเป็นเพื่อนฝูง พี่น้อง คนรู้จัก” ยังมีสายใยความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของกิจการกับลูกจ้างที่เหนียวแน่นกว่านายจ้าง-ลูกจ้าง ยังคงมีลักษณะที่เอื้ออาทรต่อกัน โดยเฉพาะการสร้าง รักษาและขยายฐานลูกค้า รวมทั้งอาศัยการพึ่งพาทางสังคมอยู่มาก

2.2 มีธรรมชาติและภูมิประเทศทั้งภูเขาและแม่น้ำ โดยเฉพาะในเขตอีสานตอนบน คือ กลุ่มจังหวัดอุดรธานี ประกอบกับแม่น้ำสายต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำโขง-มูล-ชี ทำให้ภูมิภาคนี้มีแหล่งท่องเที่ยวที่งดงาม มีเอกลักษณ์ที่ดี กระแสความตื่นตัวในปัจจุบันในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงอยู่ การฟื้นฟูป่า การทำเกษตรที่รักษาระบบนิเวศน์ให้ยั่งยืน ทำให้วิสาหกิจชุมชนอย่างน้อย 2 กลุ่มมีโอกาสเติบโต ได้แก่ 1) กลุ่มกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ 2) กลุ่มการผลิตบรรจุ ค้าขายและส่งออกสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งแม้ในระยะแรกจะต้องลงทุนสูงทั้งด้านฝีมือ แรงงาน ทุน ปัจจัยการสร้างความรู้และทักษะในการผลิต ฯลฯ แต่มีโอกาสอย่างสูงในการผลิต ค้าขายและส่งออกด้วยตนเอง

3. ภาคตะวันออก มีลักษณะเด่น คือ มีแหล่งทรัพยากรทางทะเล ทำให้เกิดธุรกิจท่องเที่ยว และประมง ภาคตะวันออกมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีทุนทางธรรมชาติ ทั้งในการเกษตร การประมงทะเล และการท่องเที่ยวด้วย ภาคตะวันออกมีความโดดเด่นด้านธุรกิจการเกษตรและเกษตรแปรรูป อาหาร ผัก ผลไม้สดและแปรรูป ธุรกิจอาหารทะเลสดและแปรรูป ธุรกิจที่รองรับด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติ โรงแรมรีสอร์ท ร้านอาหาร ของฝากของที่ระลึก อัญมณีและเครื่องประดับ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือเชิงนิเวศน์ที่เชื่อมโยงกับสวนผลไม้ และสวนเกษตรต่างๆ

4. ภาคใต้ เป็นพื้นที่ที่โอบล้อมด้วยชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีศักยภาพทั้งด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว เศรษฐกิจของภาคใต้ทางฝั่งอ่าวไทยและภาคใต้ชายแดนอยู่บนพื้นฐานของการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน รวมถึงการทำประมง ขณะที่อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรขั้นต้น ส่วนทางฝั่งอันดามันนั้นเศรษฐกิจหลักอยู่ที่ธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่อง ซึ่งการท่องเที่ยวของภาคใต้นั้นเป็นกิจกรรมสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับภูมิภาคและของประเทศ ด้านการค้าชายแดนระหว่างภาคใต้กับมาเลเซียมีมูลค่าการค้าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับมูลค่าการค้าชายแดนในช่องทางอื่นๆ โดยคิดเป็นร้อยละ 75 ของมูลค่าการค้าผ่านแดนของประเทศ และมูลค่าการค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการค้าผ่านด่านสะเดาและปาดังเบซาร์ จังหวัดสงขลา โดยเป็นทั้งสินค้าพืชผลการเกษตร ผักผลไม้ ยางพาราขั้นปฐม สินค้าอุตสาหกรรม และสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ

จุดแข็งของภาคใต้ด้านสังคม คือ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งมาจากพื้นฐานความเข้มแข็งทางด้านศาสนา ชุมชนมีความสัมพันธ์และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนกลายเป็นพื้นที่ที่มีข่ายใยการคุ้มครองทางสังคมที่แข็งแกร่ง และมีบทบาทในการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จากความเข้มแข็งของชุมชน การประกอบอาชีพหรือการดำเนินธุรกิจในพื้นที่จึงมีการเกื้อกูลกันอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน หลายพื้นที่รวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ซึ่งเป็นเหมือนแหล่งทุนในการประกอบอาชีพ และเป็นสวัสดิการชาวบ้านอีกด้วย กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามันเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีศักยภาพโดด

เด่นในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระดับนานาชาติ โดยมีเกาะภูเก็ตเป็นศูนย์กลางที่ได้รับสมญานามว่าเป็น “ไข่มุกอันดามัน” และมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีชื่อเสียงระดับนานาชาติ

1.3 ข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากข้อมูลพื้นฐานและความแตกต่างในแต่ละภาคแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในบริบทต่าง ๆ ของแต่ละภาคในประเทศ ซึ่งส่งผลให้ศักยภาพ และมาตรฐานการดำเนินงานของวิสาหกิจในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้น การที่จะกำหนดมาตรฐานการจัดการของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงจำเป็นจะต้องคัดเลือกตัวแทนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเข้มแข็ง และโดดเด่นจากทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ เพื่อศึกษาถึงบริบทและศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งในฐานะเป็นกลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนต่อไป จากฐานข้อมูลการจดทะเบียนและผลการดำเนินงานในระดับดีของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริการท่องเที่ยวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 แห่งซึ่งเป็นตัวแทนของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากทั้ง 4 ภาคของประเทศ ดังนี้

1) ภาคเหนือ - วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

3) ภาคตะวันออก - วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

4) ภาคใต้ - วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

1.3.1 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

สถานภาพของชุมชนบ้านแม่มูต

ชุมชนบ้านแม่มูตตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือติดต่อกับบ้านหนองมณฑา หมู่ที่ 16 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง ทิศใต้ติดต่อกับบ้านห้วยโป่ง หมู่ที่ 11 ต.แม่วิน อ.แม่วาง ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านใหม่วังผาปูน หมู่ที่ 15 ต.แม่วิน อ.แม่วาง ทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านแม่สะป๊อก หมู่ที่ 5 ต.แม่วิน อ.แม่วาง อยู่ห่างจากอำเภอแม่วางไปทางทิศตะวันตกประมาณ 18 กิโลเมตร ฤดูหนาวช่วงพฤศจิกายน ถึงกุมภาพันธ์ ฤดูร้อน ช่วงมีนาคมถึงพฤษภาคม ฤดูฝนช่วงมิถุนายนถึงตุลาคม บ้านแม่มูต ตั้งอยู่ที่ราบเชิงเขาริมฝั่งแม่น้ำแม่มูต มีจำนวน 2 หย่อมบ้าน คือ บ้านแม่มูต และบ้านดง โดยมีทุ่งนาคั่นกลาง สภาพการตั้งบ้านเรือนจะอยู่ติดกันตามเครือญาติ มีรั้วรอบ ขอบชิด สภาพบ้านส่วนใหญ่มีสภาพมั่นคงถาวร มีทั้งบ้านชั้นเดียว และสองชั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ของบ้านแม่มูตนับถือศาสนาพุทธ โดยมีวัดวิมุตติการามเป็นศูนย์รวมจิตใจ อาชีพของคนในหมู่บ้าน ได้แก่ เกษตรกร รับจ้าง ค้าขาย และบริการการท่องเที่ยว เช่น การขี่ช้าง ล่องแพ

มัคคุเทศก์ นำเที่ยวชมธรรมชาติ ชุมชนบ้านแม่มูตมีการรวมกลุ่มในการดำเนินงานต่างๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มธนาคารข้าวเพื่อการพัฒนา โดยผลิตสุรากลั่นชุมชน และกลุ่มแม่บ้านทำขนม รายได้ส่วนใหญ่มาจากการปลูกพืชไว้ขาย มีกองทุนหมู่บ้าน (เงินล้าน) กองทุนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และกองทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน

บ้านแม่มูตเป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นเองเมื่อประมาณ พ.ศ. 2435 ซึ่งแต่เดิมบ้านแม่มูตได้รวมกับหมู่บ้านห้วยโป่ง โดยมีพ่อขุนเป็นผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน และมีพระสงฆ์เป็นคนริเริ่มสร้างวัดพร้อมกับชาวบ้านจำนวนหนึ่ง ในยุค พ.ศ. 2463 ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 ชาวบ้านอยู่กันเป็นกลุ่มย่อยตามหุบเขา กลุ่มหนึ่งมีประมาณ 5-6 หลังคาเรือน สมัยก่อนจะไม่มีการรับจ้าง และอยู่กันแบบทำกิน ไม่มีการซื้อขาย แต่ต่อมาหมู่บ้านมีการขยายใหญ่ขึ้นจึงได้แยกหมู่บ้านห้วยโป่งและบ้านแม่มูตออกจากกัน โดยใช้แนวเขตป่าชาวบ้านห้วยโป่งเป็นหลัก ชื่อหมู่บ้าน “บ้านแม่มูต” มาจากชื่อของลำน้ำแม่มูตที่ไหลมาบรรจบกับลำน้ำแม่เตียน จึงเรียกชื่อว่า หมู่บ้านแม่มูต ในขณะนั้นไม่มีถนนหรือทางเข้าหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะประกอบอาชีพการเกษตร หาอาหารจากป่าและลำห้วย ไม่มีการฆ่าสัตว์ใหญ่และในการปลูกบ้านก็จะนำไม้จากในป่ามาปลูก และใช้ใบตองมาทำเป็นหลังคา ต่อมาเมื่อมีการขยายครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นจึงรวบรวมจัดตั้งเป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านแม่มูตเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เนื่องจากก่อตั้งมาก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงนั้นมีทหารญี่ปุ่นเข้ามาพักอาศัย และปัจจุบันยังได้พบโครงกระดูกของทหารญี่ปุ่น ที่เสียชีวิตจากสงครามด้วย บ้านแม่มูตมีกำนันคนแรก คือ นายอินตา เรือนเขียว และกำนันคนปัจจุบัน คือนายพันรงณ์ ตุ่นแก้ว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่มูต

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านแม่มูตมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนี้

- น้ำตกแม่วาง ตั้งอยู่บ้านแม่สะป๊อก หมู่ที่ 5 ต.แม่วิน ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 7 กิโลเมตร มีแอ่งน้ำที่สามารถลงเล่นน้ำได้ ด้านข้างน้ำตกมีแคร่และเพิงให้พักผ่อน
- น้ำตกแม่สะป๊อก ตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านแม่สะป๊อก ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่ตกมาจากหน้าผาสูง มีน้ำไหลตลอดทั้งปี
- น้ำตกผาหม่น ตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านแม่สะป๊อก ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบล แม่วิน ประมาณ 9 กิโลเมตร โดยเดินทางทางรถยนต์ หรือมอเตอร์ไซด์ ประมาณ 8 กิโลเมตร และต้องเดินเท้าอีก 1 กิโลเมตร
- น้ำตกห้วยหอย ตั้งอยู่หมู่ 19 บ้านห้วยหอย ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 12 กิโลเมตร เดินทางเท้าเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นน้ำตกถ้ำหิน ข้างในเป็นห้องโล่งสามารถเดินเล่นได้ จะมีละอองน้ำกระเซ็นใส่ตัวทำให้เย็นสดชื่นคลายร้อน
- น้ำตกเต๊ะเละโพ ตั้งอยู่หมู่ 14 บ้านโป่งน้อย ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 30 กิโลเมตร เป็นน้ำตกท่ามกลางผืนป่าอันสมบูรณ์ด้วยพรรณไม้ป่านานาชนิดที่หายาก เช่น กระโถนฤาษี

- น้ำตกห้วยกระแส ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านหนองเต่า ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นน้ำตกหลายชั้น น้ำรินไหลตลอดปี และมีป่าสนสามใบ สามารถเดินชมธรรมชาติพรรณไม้ ดูนกได้ในบริเวณพื้นที่น้ำตก

- น้ำตกโป่งสมิต ตั้งอยู่หมู่ 8 บ้านโป่งสมิต ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 30 กิโลเมตร ระหว่างทาง ผ่านการทำนาขั้นบันไดของชาวกะเหรี่ยง และแปลงปลูกผักในช่วงเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม สองข้างทางมีดอกบัวตองบานสะพรั่ง และมีที่พักแบบโฮมสเตย์

- โครงการหลวงแม่สะป๊อก ตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านแม่สะป๊อก ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 8 กิโลเมตร ชมแปลงไม้ดอกไม้ประดับ และแปลงผัก และยังมีแปลงสาธิตการปลูกเสาวรสพันธุ์หวาน ออกผลในช่วงเดือนพฤษภาคม-มกราคม ภายในศูนย์ฯ มีบ้านพักบริการ สถานที่กางเต็นท์ เต็นท์ ถุงนอนไว้บริการ

- โครงการหลวงทุ่งหลวง ตั้งอยู่หมู่ 10 บ้านห้วยตอง ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 19 กิโลเมตร ชมแปลงปลูกผักเมืองหนาว ชิมลูกพลับสด แปลงไม้ดอกไม้ประดับ ชมการทดลองเลี้ยงนกกระจอกเทศ กวาง กระต่าย ภายในศูนย์ฯ มีบ้านพักบริการ สถานที่กางเต็นท์ เต็นท์ ถุงนอน บริการ

- โครงการหลวงขุนวาง ตั้งอยู่หมู่ 12 บ้านขุนวาง ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 34 กิโลเมตร ชมแปลงปลูกดอกไม้แปลงดอกเบญจมาศนอกฤดูกาลที่ใหญ่ที่สุดของมูลนิธิโครงการหลวง จะออกดอกในช่วงเดือนมีนาคม-เดือนพฤศจิกายน ชมการปลูกวานิลา การปลูกชาจีน และองุ่นไร้เมล็ด ที่พักในศูนย์ฯ มีบ้านพัก สถานที่กางเต็นท์ เต็นท์ ถุงนอนไว้บริการ

- โครงการหลวงแม่แฮ ตั้งอยู่บ้านแม่แฮ ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 33 กิโลเมตร ชมแปลงปลูกพืชผักเมืองหนาว ชมไร่สตรอเบอรี่ ชมสวนไม้ผลเมืองหนาว ภายในศูนย์ฯ มีบ้านพักบริการ มีสถานที่กางเต็นท์ไว้บริการ

- โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ขุนวิน ตั้งอยู่บ้านขุนวิน หมู่ที่ 16 เป็นโครงการในพระราชดำริของ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยการพัฒนาหมู่บ้านในแบบการพึ่งพาตนเองของชุมชนในลักษณะของคนอยู่กับป่าเป็นหลัก โดยมิให้ผลการพัฒนาไปเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของราษฎรในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการรักษาสภาพชุมชนแบบดั้งเดิม และเป็นการหวงแหนพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งราษฎรได้ร่วมใจปฏิบัติกันมาแล้วเป็นอย่างดี

- ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ อยู่ห่างจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน ประมาณ 31 กิโลเมตร หากไปในช่วงฤดูหนาวจะได้พบกับแปลงไม้ผลเมืองหนาว พร้อมชมวิวทิวทัศน์ที่ดอยทั้งดอยเป็นสีชมพูจากดอกนางพญาเสือโคร่ง (ซากุระดอย) นอกจากนี้ยังมีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก มีบ้านพักรับรองนักท่องเที่ยว สถานที่กางเต็นท์ และอาหารไว้บริการในราคาย่อมเยา และให้ชิมกาแฟอาราบิกาฟรีตลอดทั้งวัน

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- กิจกรรมขี่ช้าง-ล่องแพ-เดินป่า-พักโฮมสเตย์ เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างความเพลิดเพลินให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้พบกับความหลากหลายของธรรมชาติในการเดินป่า ล่องแพ และขี่ช้าง เช่น พรรณไม้นานาชนิด เสียงนกร้อง เสียงน้ำตก ชมถิวีชีวิตที่เรียบง่ายสองข้างทางที่หาดูได้ยากในปัจจุบัน ความสงบร่มเย็นของธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์อยู่ พร้อมทั้งการผจญภัยกับแก่งหินน้อยใหญ่ในบรรยากาศของการล่องแพลำน้ำแม่วาง พักผ่อนที่โฮมสเตย์ ณ ตำบลแม่วิน

- ผลิตภัณฑ์เรือไม้จำลอง เป็นสินค้าโอท็อปของตำบลแม่วินที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ ตั้งแต่สมัยโบราณชีวิตของคนไทยผูกพันกับสายน้ำมาโดยตลอด จะเห็นได้ว่ามีการตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำ มีการขุดลอกคลองต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคม โดยมีเรือเป็นพาหนะที่สำคัญยิ่ง นอกจากจะนำเรือมาใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังได้นำเรือมาใช้ในการประกอบพระราชพิธีต่างๆ อีกด้วย ดังนั้น เรือใบ เรือสำเภา และเรือแบบอื่น ๆ ที่เป็นเรือจำลองขนาดเล็กประดิษฐ์จากไม้ นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ตกแต่งบ้านที่ดีมาก เรือจึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของการค้าขาย ความมั่นคง และการเดินทาง การตกแต่งบ้านด้วยเรือจำลองจะบันดาลให้เจ้าของบ้านมีโอกาสได้เดินทางไปต่างประเทศเสมอ และมีเงินทองมั่งคั่งสมบูรณ์พูนสุข หากทำธุรกิจค้าขายก็จะประสบความสำเร็จได้ผลกำไรงาม นอกจากนี้แล้วเรือยังเป็นสัญลักษณ์ของความสำราญใจอีกด้วย

1.3.2 วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

บ้านบุไทร ตั้งอยู่หมู่ 4 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีการรวมกลุ่มสมาชิกเพื่อทำโฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งมีที่มาจากพ.ศ. 2543 กลุ่มเกษตรกรบ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ได้ติดต่อเข้าไปยังมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เพื่อขอความช่วยเหลือด้านวิชาการเพาะเห็ดหอม ซึ่งมหาวิทยาลัยฯ ได้ค้นพบวิธีการกระตุ้นเห็ดหอมให้ออกดอกในที่ไม่หนาวเย็นมากนัก มหาวิทยาลัยฯ จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาการผลิตเห็ดหอมเพื่อการค้า โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ทีฆชุณหเถียร เป็นนักวิจัย เมื่อโครงการก้าวหน้าไป 3 ปี คณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้มองเห็นศักยภาพทางด้านธรรมชาติ การเกษตร และการท่องเที่ยวของตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จึงได้เลือกตำบลไทยสามัคคีเป็นพื้นที่เป้าหมายในโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากของประเทศตามนโยบายเร่ง ด่วนของรัฐบาลในพ.ศ. 2545

จากการศึกษาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนและความต้องการของชุมชน พบว่าการให้บริการท่องเที่ยวยังขาดการบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่จัดการโดยชุมชน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวและสามารถเพิ่มรายได้เป็นอาชีพให้แก่ชาวบ้านได้ ประกอบกับมีกลุ่มชุมชนที่สนใจให้บริการดังกล่าวอยู่ จนในที่สุดมีบ้าน 10 หลัง ได้รับการปรับปรุงให้กลายเป็นบ้านพักโฮมสเตย์ และปัจจุบันมีถึง 16 หลังคาเรือน

โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลไทยสามัคคี ได้เริ่มต้นขึ้นในพ.ศ. 2545 ด้วยการทำความเข้าใจระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับชุมชน จากนั้นจึงมีการสัมมนาวิเคราะห์พื้นที่และ

เข้าไปในพื้นที่จริง เก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อเป็นการระดมสมองกำหนดแนวทางการพัฒนาจนออกมาเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การประชุมหารือกันเป็นไปอย่างต่อเนื่องทั้งในชุมชนและกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2545 จังหวัดนครราชสีมา ได้มีคำสั่งแต่งตั้ง คณะทำงานโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลไทยสามัคคี ประกอบด้วยหน่วยงานตั้งแต่ระดับจังหวัดลงมาถึงระดับตำบลและหมู่บ้าน

ในระหว่างพ.ศ. 2546 โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลไทยสามัคคี มีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการและชุมชน เพื่อเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ชุมชน โดยการจัดอบรมด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวรวม 3 หลักสูตร และดูงานด้านโฮมสเตย์ 2 แห่ง จากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนและความต้องการของชุมชน พบว่าการให้บริการท่องเที่ยวยังขาดการบริการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่จัดการโดยชุมชน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และสามารถเพิ่มรายได้เป็นอาชีพเสริมให้แก่ชาวบ้าน และมีกลุ่มชุมชนที่สนใจให้บริการดังกล่าว ในที่สุดบ้านพักจำนวน 10 หลังคาเรือน ของกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้าน บุไทร ได้รับการปรับปรุงภายใต้การสนับสนุนของโครงการ จนกลายเป็นเรือนพักโฮมสเตย์ ซึ่งมีพิธีเปิดโดยอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2546 บุไทรโฮมสเตย์ได้เปิดรับรองแขกครั้งแรกซึ่งเป็นชาวอาเซียนจำนวน 40 คน เมื่อวันที่ 24-25 ตุลาคม 2546 และพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวในงานเบญจมาศบานในม่านหมอก พ.ศ. 2547

ปีงบประมาณ 2546 สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้ดำเนินการพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพมาตรฐานการจัดการที่พักแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบทหรือโฮมสเตย์ขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพโฮมสเตย์ไทย และได้จัดตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินประจำจังหวัด เพื่อเข้าประเมินคุณภาพโฮมสเตย์ตามที่ชุมชนโฮมสเตย์ขอรับการประเมินเข้ามา จากนั้นผู้วิจัยจากคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และพนักงานสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ได้เข้าตรวจประเมินโฮมสเตย์ที่ประสงค์จะขอรับการประเมินร่วมกัน เพื่อมอบตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ซึ่งจากการสำรวจ พบว่าทั่วประเทศมีมากกว่า 104 แห่ง เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2547 คณะกรรมการได้เข้าตรวจประเมินบุไทรโฮมสเตย์ พบว่าบุไทรโฮมสเตย์เป็นหนึ่งในโฮมสเตย์ 16 แห่ง ที่มีคุณภาพตามตัวชี้วัด และได้รับตราสัญลักษณ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย พ.ศ. 2548-2549 นอกจากนี้ ยังได้รับการยกย่องเป็น 1 ใน 5 โฮมสเตย์ต้นแบบอีกด้วย

กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นกลุ่มสำคัญที่ผลักดันให้เกิดโฮมสเตย์ที่ตำบลไทยสามัคคี โดยกลุ่มนี้มีสมาชิกประมาณ 500 คน ใน 5 ตำบล ของอำเภอวังน้ำเขียว และมีสมาชิกจากบ้านบุไทรประมาณ 60 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ช่วยกันเป็นหูเป็นตาดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของอุทยานแห่งชาติป่าสงวนและธรรมชาติ เช่น ดูแลปกป้องการล่าสัตว์ป่า การป้องกันไฟป่าและการทำลายสิ่งแวดล้อม ลด ละ เลิก การใช้สารพิษทางการเกษตร ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

2. สนับสนุนการดำเนินชีวิตแบบยั่งยืนหรือเกษตรพอเพียง

3. ส่งเสริมการออมทรัพย์และประหยัด สมาชิกต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นๆ ละ 100 บาท ทุกวันที่ 5 ของเดือนจะมีกิจกรรมฝากเงินออม โดยกลุ่มจะมีเงินกู้ดอกเบี้ยถูกให้แก่สมาชิก

ส่วนกลุ่มโฮมสเตย์อนุรักษ์ต้นน้ำมูล บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา หรือบุไทรโฮมสเตย์ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2546 โดยการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลฯ มีนายอินทร์ มูลพิมาย เป็นประธานกลุ่มโฮมสเตย์ ภายใต้การสนับสนุนทางวิชาการของโครงการพัฒนาการท่องเที่ยว ตำบลไทยสามัคคี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และโครงการให้การรับรองคุณภาพสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และวิทยาลัยนครราชสีมา ทั้งนี้ โดยการสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

หลังจากนายอินทร์ มูลพิมาย ได้เข้ารับการอบรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ และดูงานโฮมสเตย์กับโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จึงได้สำรวจตนเองและหมู่บ้านบุไทร พบว่ามีความพร้อมในเรื่องโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวไม่แพ้โฮมสเตย์ที่ได้ไปดูงานมา อีกทั้ง มีความมั่นใจในการดำเนินการและสนับสนุนของโครงการ และหากโครงการไม่ประสบผลสำเร็จก็ยังได้ประโยชน์ในเรื่องของคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากความสะอาด ถูกสุขลักษณะของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์อนุรักษ์ต้นน้ำมูล บ้านบุไทร คือ

1. ให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวในการสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนบท
2. เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชุมชน
3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในชนบท
4. เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอวังน้ำเขียว
5. เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้ยั่งยืน
6. เพื่อพัฒนาคนโดยใช้การรวมกลุ่มเป็นสื่อในการปลูกฝังให้มีคุณธรรมและสร้างธรรมรัฐให้เกิดในท้องถิ่น

โฮมสเตย์บ้านบุไทร ได้พัฒนาขึ้นตามหลักวิชาการ โดยมีนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยในจังหวัดนครราชสีมา และหน่วยราชการในชุมชนให้การสนับสนุนโดยการพัฒนาและการจัดการได้อิงดัชนีวัดคุณภาพมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยที่พัฒนาโดยสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ.ศ. 2546 เป็นหลัก ซึ่งมีมาตรฐานคุณภาพ 8 ด้าน รวม 43 ตัวชี้วัด ได้แก่ (www.wangnamkheo.com/busaihist.htm)

1. ด้านที่พัก มี 7 ตัวชี้วัด
2. ด้านอาหารและโภชนาการ มี 6 ตัวชี้วัด
3. ด้านความปลอดภัย มี 5 ตัวชี้วัด
4. ด้านการจัดการ มี 8 ตัวชี้วัด
5. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว มี 6 ตัวชี้วัด
6. ด้านสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวชี้วัด

7. ด้านมูลค่าเพิ่ม มี 4 ตัวชี้วัด

8. ด้านการส่งเสริมการตลาด มี 3 ตัวชี้วัด

การเดินทางไปโฮมสเตย์บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา สามารถเดินทางโดยรถยนต์ไปได้ 2 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 จากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางองครักษ์-นครนายก-ปราจีนบุรี ระยะทางรวมประมาณ 200 กิโลเมตร ถึงสี่แยกกบินบุรีใหม่ ไปตามทางหลวงหมายเลข 304 (กบินทร์บุรี- วังน้ำเขียว - นครราชสีมา) อีกประมาณ 55 กิโลเมตร ก็จะถึงตลาดศาลเจ้าพ่อ (ตลาด 79) อำเภอวังน้ำเขียว เลยมาอีก 4 กิโลเมตร ที่หลักกิโลเมตร 59 ให้แยกขวาเข้าบ้านบุไผ่และไทยสามัคคี ห่างจากถนน 304 ประมาณ 3 กิโลเมตรก็จะมีทางแยกซ้ายเข้า บ้านบุไทร ก่อนถึง องค์การบริหารส่วนตำบล ไทยสามัคคี

เส้นทางที่ 2 จากนครราชสีมา ใช้เส้นทางปักธงชัย - วังน้ำเขียว ตามถนนสาย 304 ระยะทาง 80 กิโลเมตร หลังจากผ่านที่ทำการของอำเภอ และ โรงพยาบาลวังน้ำเขียวมา ที่หลักกิโลเมตร 59 ให้แยกซ้าย เข้า บ้านบุไผ่ และ องค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี ห่างจากถนน 304 ประมาณ 3 กิโลเมตร ก็จะมีทางแยกซ้ายเข้า บ้านบุไทร ก่อนถึง องค์การบริหารส่วนตำบล ไทยสามัคคี

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบุไทร

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบุไทรมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้

- ศูนย์สาธิตการเพาะและแปรรูปเห็ดหอมบ้านบุไทร ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยพ.ศ. 2546 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้จัดทำโครงการพัฒนาระบบต้นแบบหมู่บ้านผลิตและแปรรูปเห็ดหอม ไปยังพื้นที่บ้านบุไทร ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว ภายใต้การสนับสนุนของโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยเข้าไปดำเนินการให้การสนับสนุนการสร้างโรงผลิตก้อนเห็ดให้แก่ชุมชน จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร กำหนดรูปแบบวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค อุปกรณ์การผลิต สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน และจัดการฝึกอบรมโดยมีการนิเทศงานอย่างใกล้ชิด รวมไปถึงการจัดตั้งกลุ่มธุรกิจชุมชนเพื่อผลิตเห็ดหอม โดยใช้เทคโนโลยีที่มหาวิทยาลัยพัฒนาขึ้น ช่วยให้สามารถผลิตเห็ดหอมในที่ไม่หนาวเย็นได้ตลอดปี ผลจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตและทำธุรกิจชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยเกษตรกรกว่า 20 ราย สามารถยึดการเพาะเห็ดหอมเป็นอาชีพหลักได้ ถือว่าพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

- บ้านสวนเห็ดภูชมไพร ตั้งอยู่ที่ 156 หมู่ 2 บ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งผลิตเห็ดหอมขนาดใหญ่ จำหน่ายผลิตภัณฑ์เห็ดหอมสด และเห็ดหอมแปรรูปทั้งปลีกและส่ง นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้โดยการติดต่อล่วงหน้า เพื่อการนำชมและการให้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้อง ชมเทคนิคการผลิตเห็ดนอกฤดู การบังคับให้เห็ดสร้างดอกนอกฤดู ติดต่อขอชมเทคนิคและวิธีการได้ที่ศูนย์สาธิตการผลิตเห็ดหอมบ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา หรือที่หน่วยบริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

- กลุ่มผู้ปลูกเบญจมาศไทยสามัคคี ตั้งอยู่ที่ 50 หมู่ 5 บ้านบุไผ่ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอ วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ มีสมาชิก 40 คน เริ่มปลูกเบญจมาศเมื่อ พ.ศ. 2541 สามารถปลูกเบญจมาศได้ตลอดทั้งปีทั้งในฤดู และนอกฤดู มีพื้นที่ปลูกประมาณ 14 ไร่ ใช้เวลาปลูกประมาณ 2.5-3 เดือนก็เก็บเกี่ยวได้ พันธุ์ที่ปลูกทั้งหมดมมากกว่า 22 สายพันธุ์ เนื่องจากตลาดแต่ละที่มีรสนิยมแตกต่างกัน โดยพ่อค้าแม่ค้าจากที่ต่างๆ จะเดินทางมาติดต่อขอซื้อเอง และทางกลุ่มจะผลิตให้ตรงตามความต้องการ

- กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ ตั้งอยู่ที่ 111 หมู่ 2 บ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอ วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษมีจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีอยู่ที่บ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จะเน้นปลูกผักกาดหอมเป็นพืชหลัก ซึ่งมีอยู่เกือบทุกสายพันธุ์ และยังถือเป็นกลุ่มแรกที่มีการปลูกผักกาดหอมอย่างจริงจังป้อนให้กับตลาดหลายระดับภายในประเทศ มีการปลูกผักกาดหอมหลากหลายพันธุ์ และหลากสีสัน ภายในพื้นที่ 125 ไร่ โดยได้แบ่งพื้นที่ให้สมาชิกเข้ามาปลูกผักทั้งสิ้นประมาณ 30 - 40 ไร่ โดยที่สมาชิก จะอยู่แบบเกื้อกูลกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าวัสดุ อุปกรณ์ ส่วนผลกำไรที่เหลือจึงจะนำมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มต่อไป

- ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านบุไทร ตั้งอยู่ที่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนและนอกชุมชน มีจุดเริ่มมาจากสถานการณ์ปัญหาความเดือนร้อนของชุมชน จึงจัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปัญหา แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการประกอบอาชีพที่ทำให้สูญเสียรายได้ เช่น การปลูกพืชเชิงเดี่ยว การพังทลายของหน้าดิน นำมาสู่การแก้ไขปัญหาด้วยการจัดตั้งโฮมสเตย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล กลุ่มออมทรัพย์รวมใจน้ำมูล กลุ่มเพาะเห็ดหอม กลุ่มปลูกเบญจมาศ กลุ่มเยาวชน (กลุ่มมดแดง) จนประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง

- อุทยานแห่งชาติทับลาน ตั้งอยู่ที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี เดินทางจากทางหลวงหมายเลข 33 ถึงอำเภอกบินทร์บุรี เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 304 ระยะทางประมาณ 32 กิโลเมตร อุทยานแห่งชาติทับลานมีพื้นที่อยู่ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครราชสีมามีเนื้อที่ประมาณ 2,240 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,400,000 ไร่ นับเป็นป่าลานที่ขึ้นเองตามธรรมชาติแห่งสุดท้ายของประเทศไทย ต้นลานเป็นพันธุ์ไม้ ดึกดำบรรพ์ตระกูลปาล์มที่หายาก จะออกดอกเมื่อต้นมีอายุ 20 ปีขึ้นไป นอกจากดงลานแล้ว พื้นที่อุทยานฯ ยังปกคลุมด้วยป่าเต็งรัง และป่าดงดิบที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและนกชนิดต่างๆ สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในอุทยานฯ ได้แก่ น้ำตกทับลาน (เหวนกกก) อ่างเก็บน้ำทับลาน น้ำตกห้วยใหญ่

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- ชมการผลิตเห็ดหอม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมศูนย์สาธิตการเพาะเห็ด เรียนรู้เทคนิคการผลิตที่ถูกต้องได้ทุกวันจากเกษตรกรผู้มีความรู้ในการปลูก นักท่องเที่ยวสามารถซื้อเห็ดหอมสด เห็ดนางฟ้าเห็ดหูหนู เห็ดโคนญี่ปุ่น และเห็ดอื่นๆ รวมถึงเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูปต่างๆ จากกลุ่มเกษตรกรได้โดยตรง

- ชมสวนเบญจมาศ ศึกษาเรียนรู้การปลูกเบญจมาศ ทางกลุ่มมีสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จในการปลูกเบญจมาศคอยต้อนรับและให้ความรู้ คำแนะนำต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว มีการจำหน่ายกิ่งชำเบญจมาศ และดอกเบญจมาศหลากหลายสี และหลายพันธุ์ ดอกเบญจมาศที่สวนนี้มีความสดทนทาน และราคาไม่แพง

- ชมการปลูกผักปลอดสารพิษ เข้าชมและเรียนรู้การผลิตได้ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09.00-16.00 น. โดยมีประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษเป็นผู้พาเยี่ยมชมแปลงปลูกผักกาดหอมปลอดสารพิษ กลุ่มผลิตผักปลอดสารพิษ ยังผลิตและจำหน่ายผักเมืองหนาวปลอดสารพิษชนิดต่างๆ เช่น สลัดคอส สลัดแก้ว บัตเตอร์เฮด เรดลีฟ เรดโอ๊ก กรีนโอ๊ก เป็นต้น

- กิจกรรมการเดินป่า ภายใต้บรรยากาศธรรมชาติของผืนป่าทับลาน สัมผัสประสบการณ์การพักแรมกางเต็นท์ท่ามกลางพื้นหญ้าราบกว้างบนไหล่เขา ทิวทัศน์เปิดโล่ง เย็นสบาย บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติทับลานที่ 13 (สวนห้อม) ที่ตั้งห่างจากตลาดศาลเจ้าพ่อ ประมาณ 6 กิโลเมตร เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ธรรมชาติที่แท้จริง ชมนกป่า และพันธุ์พืชป่าหลายชนิด อุทยานแห่งชาติทับลาน ได้จัดเจ้าหน้าที่ไว้คอยอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และบริการจัดค่ายเยาวชนสื่อความหมาย แก่สถาบันการศึกษาด้วย

- การพักโฮมสเตย์บ้านบุไทร ที่พักสัมผัสธรรมชาติบ้านบุไทรมีทั้งบ้านไม้ทั้งหลัง บางหลังตีฝาด้วยไม้กระดานไว้ห่างๆ บางหลังไม่มีหน้าต่าง เพราะอากาศที่บ้านบุไทรเย็นสบายทั้งปี มีบ้านแบบครึ่งปูนครึ่งไม้ และบ้านที่สร้างด้วยปูนทั้งหลัง แต่ยังคงมีรูปแบบของชนบทอยู่ นอกจากนี้โฮมสเตย์ยังมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจจัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว คือ การพาไปสัมผัสบรรยากาศธรรมชาติอันร่มรื่น บริสุทธิ์ ดูวิถีชีวิตที่เรียบง่ายในชนบทของบ้านบุไทร การพาทัวร์ด้วยรถอีแต๊กไปเรียนรู้อาชีพเกษตรแบบยั่งยืน เช่น การเพาะเห็ดหอม ปลูกดอกเบญจมาศเพื่อการส่งออก การปลูกผักปลอดสารพิษ และไร่นาสวนผสม

1.3.3 วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

ชุมชนเขาบายศรี ตั้งอยู่หมู่ 4 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ผู้คนมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่ายตามสภาพของสังคมเกษตรกรรม ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และการสั่งสมภูมิปัญญาในการทำสวนผลไม้มาอย่างยาวนาน ทั้งพืชพันธุ์ ผลไม้พื้นบ้านที่ยังมีให้เห็น เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง ลางสาด มังคุด มะปราง สละ ระกำ พริกไทย รวมถึงสมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งให้ผลผลิตดีเกือบทุกปี ตำบลเขาบายศรีเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินมีสีแดง มีความชุ่มชื้นเหมาะต่อการทำสวนผลไม้ และมีอากาศดี ชาวบ้านร่วมมือกันสร้างรายได้เสริม โดยใช้จุดเด่นของชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกผลไม้แบบอินทรีย์ที่อุดมสมบูรณ์มาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ แสงจันทร์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้เข้ามาทำการวิจัยการประกอบอาชีพของชาวบ้านในอำเภอท่าใหม่ จำนวน 12 หมู่บ้าน พบว่าหมู่ 4 บ้านเขาบายศรี มีความน่าสนใจหลายประการ ทั้งสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และทำเลที่ตั้ง จึงได้จุดประกายให้ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้นำมาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สร้างรายได้เสริมให้กับคนในท้องถิ่น

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ มีโอกาสได้เดินทางไปศึกษาดูงานหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีชื่อเสียงต่างๆ แล้วนำกลับมาประชุมร่วมกับสมาชิก เพื่อประยุกต์ให้เหมาะสมกับชุมชนบ้านเขาบายศรี ประกอบกับได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคณาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ในด้านการให้คำปรึกษา และการประชาสัมพันธ์ต่างๆ

สิ่งที่น่าชื่นชม ก็คือ ในช่วงเริ่มต้นโครงการ ไม่มีหน่วยงานราชการใดๆ เข้ามาช่วยเหลือ แต่สมาชิกได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำเอง มีการปรึกษาหารือ และแบ่งหน้าที่กันทำตามความถนัด เช่น การปรับพื้นที่ การถอนหญ้า การขุดร่องน้ำ การคิดโปรแกรมการท่องเที่ยว การอาสาเป็นมัคคุเทศก์ หรือแม้กระทั่งเป็นแม่ครัวปรุงอาหารสมุนไพรต้อนรับนักท่องเที่ยว

สำหรับโปรแกรมท่องเที่ยวรักษ์เขาบายศรี เป็นการเดินสำรวจสวนผลไม้พื้นที่กว่า 100 ไร่ ใช้เวลาประมาณ 90 นาทีต่อเที่ยว ระหว่างทางนักท่องเที่ยวสามารถเด็ดชิมผลไม้สดๆ นานาชนิดจากต้น ไม่ว่าจะเป็นเงาะ มังคุด ลางสาด มะปราง หรือแม้จะกระทั่งทุเรียน เนื่องจากดินที่บ้านเขาบายศรีมีความอุดมสมบูรณ์มาก จึงปรากฏให้เห็นพืชพันธุ์และสมุนไพรโบราณอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปีอยู่จำนวนมาก เช่น ต้นหัวตะเพียด ต้นขาไก่ รวมถึงต้นไม้โบราณ เช่น สละบ้านหม้อ อายุ 80 ปี เงาะบางยี่ขัน อายุ 120 ปี และจุดเด่นที่สำคัญ คือ ต้นทุเรียนโบราณ พันธุ์หัวบ่อ ขนาด 3 คนโอบ ชื่อ “รจนา” อายุ 124 ปี นอกจากนี้ ยังพาชมสถานที่สำคัญของชุมชนเขาบายศรี ได้แก่ ศาลปู่เจ้าเขาบายศรี สวนต้นตระกูลบุนนาค ทางเดินโบราณของชาวสวน อุโมงค์เก็บน้ำ เป็นต้น ช่วงเดือนที่น่าท่องเที่ยวที่สุด คือ เมษายนถึงกรกฎาคม ซึ่งมีผลไม้ออกเต็มสวน

การชมและชิมผลไม้ในสวนตามฤดูกาลนั้น สามารถรับนักท่องเที่ยวเข้าชมได้ครั้งละประมาณ 150 คน มีการกำหนดราคาบริการไว้คนละ 150 บาท เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี เข้าชมฟรี คิดค่ามัคคุเทศก์นำชม 200 บาทต่อครั้ง ในแหล่งท่องเที่ยวเขาบายศรี มีบ้านพักโฮมสเตย์ไว้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ โดยคิดค่าบริการ 250 ต่อ/คน/คืน พร้อมอาหารเช้า ส่วนอาหาร 3 อย่าง คิดค่าบริการ 100 บาท/คน/มื้อ ปัจจุบันชุมชนเขาบายศรีได้การรับรองให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาเรียบร้อยแล้ว

ส่วนแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ชุมชนจะทำแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยยึดแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้เช่นเดิม เพราะตระหนักดีว่าอาชีพหลักของชุมชนแห่งนี้ คือ การทำสวนผลไม้

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวของชุมชนเขาบายศรี

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนเขาบายศรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้

- ต้นทุเรียนที่ใหญ่และมีอายุมากที่สุด เป็นต้นทุเรียนโบราณอายุมากกว่า 120 ปี มีขนาดต้นสูงใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ สูงมากกว่า 50 เมตร มีชื่อว่า “รจนา”

- วัดเขาบายศรี เป็นวัดเก่าแก่อายุกว่า 200 ปี มีประวัติผูกพันกับนิทานพื้นบ้านเกี่ยวกับความโลภของคนที่ยืมถ้วยชามจากเทพยาดาไปแล้วไม่ยอมคืน และต้องประสบกับสิ่งลี้ลับเหนือธรรมชาติจนต้องนำถ้วยชามที่ยืมไปมาคืน พร้อมกับการทำบายศรีใบตองสด เครื่องเซ่นบูชามาขอสมาลาโทษที่ปากถ้ำ ผู้ผ่านไปมาเห็นบายศรีตั้งตระหง่านอยู่บนเขา จึงขนานนามภูเขาลูกนี้ว่า “เขาบายศรี” ต่อมาเมื่อมีผู้คนมาอาศัยอยู่และตั้งบ้านเรือนมากขึ้น ชาวบ้านจึงช่วยกันสร้างวัดขึ้นและตั้งชื่อวัดว่า “วัดเขาบายศรี” และขยายเป็นตำบลเขาบายศรีในเวลาต่อมา

- วัดเขาสุกิม เดิมเป็นสถานปฏิบัติธรรมบนเขาซึ่งเรียกกันในท้องถิ่นว่าเขาอีกิม ต่อมาใน พ.ศ. 2507 ชาวบ้านได้นิมนต์พระอาจารย์สมชาย ฐิตวิริโย และภิกษุสามเณรจากสำนักสงฆ์เนินดินแดงซึ่งอยู่ไม่ไกล มาจำพรรษาบนเขาอีกิม พระอาจารย์สมชายได้พัฒนาวัดจนเป็นวัดใหญ่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและเปลี่ยนชื่อเป็นเขาสุกิม นอกจากนี้ยังได้สร้างโรงเรียนมัธยมวัดเขาสุกิมและโรงพยาบาลวัดเขาสุกิมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะด้วย ส่วนพิพิธภัณฑ์วัดเขาสุกิม อยู่บนชั้น 3 ของตึก 60 ปี เฉลิมพระเกียรติ เป็นที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น พระพุทธรูปปางต่างๆ ทั้งที่ทำด้วยศิลาและสำริด เครื่องถ้วยกระเบื้องจีนทั้งขนาดเล็กและใหญ่ นอกจากนี้ยังมีขวานหิน ฆ้อง หม้อ ไห มีด ดาบ เครื่องประดับสำริด กระต่ายขูดมะพร้าว เป็นต้น

- อุโมงค์เก็บน้ำใต้ดิน มีลักษณะเป็นอุโมงค์ทรงจั่วเก็บน้ำไว้ใต้ดิน เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการขุดอุโมงค์เก็บน้ำไว้ใช้อุปโภคบริโภคในฤดูแล้ง ซึ่งช่วยลดพื้นที่ในการขุดสระน้ำ

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- ชมและชิมผลไม้ในสวน เดินเที่ยวชมและชิมผลไม้ตามฤดูกาล อิ่มละ 150 บาท/คน เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีในฤดูผลไม้ไม่ควรพลาด ซึ่งชุมชนเขาบายศรีมีผลไม้หลายหลายชนิด เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง ลางสาด มังคุด มะปราง สละ ระกำ เป็นต้น

- การพักโฮมสเตย์ชุมชนเขาบายศรี มีโฮมสเตย์ 6 หลัง กระจายอยู่ในสวนผลไม้ที่ร่มรื่นในลักษณะของสวนสมรม (สวนผสม) ซึ่งปลูกผลไม้หลากหลายชนิด ปะปนกันแบบโบราณ ทั้งทุเรียนบ้าน ทุเรียนพันธ์ มังคุดร้อยปี เงาะ ลองกอง ลางสาด แก้วมังกร กล้วย มะละกอ ระกำ รวมถึงผักสวนครัว และพืชสมุนไพร โฮมสเตย์ แต่ละหลังเป็นของชาวบ้านแท้ๆ ส่วนใหญ่เป็นบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ แบบเรียบง่าย สะอาด ปลอดภัย ปลูกอยู่ในสวนกว้างใหญ่ มีอากาศเย็นสบาย ประกอบด้วย บ้านสวนฑยาทร บ้านสวนคุณสมศักดิ์ บ้านสวนคุณประสิทธิ์ บ้านสวนคุณวารินทร์ บ้านสวนลุงพิรุณ และบ้านสวนป้าบุญมี

1.3.4 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ชุมชนบ้านบางโรงตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต อาณาเขตติดต่อด้านทิศเหนือ ติดกับตำบลเทพกระษัตรีและทะเลอันดามัน ทิศใต้ติดกับทะเลอันดามัน ทิศตะวันออกติดกับทะเลอันดามัน ทิศตะวันตกติดกับตำบลศรีสุนทร ตำบลเทพกระษัตรี ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 22 กิโลเมตร มีจำนวนประชากรโดยรวมประมาณ 1,994 คน มี 668 ครัวเรือน รายได้โดยเฉลี่ยประมาณ 12,000 บาทต่อเดือน ชาวบ้านบางโรงส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่เรียบง่ายตามแบบแผนของชาวมุสลิม ชุมชนบางโรงมีพื้นที่ประมาณ 36 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศของตำบลป่าคลอก เป็นที่ราบลุ่ม มีภูเขาเทลาด มีสภาพพื้นที่เป็นปากอ่าวที่อุดมไปด้วยป่าชายเลนที่สมบูรณ์ มีอาชีพหลัก คือ การทำสวน ยางพาราและรับจ้าง รองลงมา คือ การประมงพื้นบ้านและค้าขาย

ชุมชนบ้านบางโรงมีประวัติความเป็นมา เมื่อพระยาทุกรราช (เทียน) ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดให้เป็นพระยาเพชรคีรีศรีพิไชยสงครามรามคำแหง เจ้าเมืองถลาง ใน พ.ศ. 2332 แล้วก็ได้เคลื่อนย้ายผู้คนส่วนหนึ่งจากเมืองภูเก็ต (ที่บ้านสะปำ) และผู้คนส่วนใหญ่จากเมืองถลางบ้านตะเคียน มาสร้างบ้านแปงเมืองถลางขึ้นใหม่ทางด้านตะวันออกของเกาะถลาง บริเวณแหลมมลายู บ้านบางโรง และบ้านผักฉีด ตามธรรมเนียมประเพณีโบราณที่ผู้เป็นเจ้าเมืองใหม่ในสายตระกูลใหม่ จะไม่ตั้งสถานที่ทำงานของคนในภูมิทำเลของเจ้าเมืองคนเก่า ซึ่งมีลูกหลานบริวารของเจ้าเมืองคนเก่าถือสิทธิครอบครองอยู่ เมืองถลางบางโรงจึงเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2332 เป็นปฐมฤกษ์ พระยาเพชรคีรีศรีพิไชยสงครามรามคำแหง (เทียน ต้นสกุล ประทีป ณ ถลาง) ได้เป็นเจ้าเมืองถลางบางโรงอยู่ จนถึงพ.ศ.2352 ก็ถูกกองทัพพม่ายกเข้าตีปล้นสะดมเอาทรัพย์สินผู้คนไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพม่าได้ดีบุกที่ถลุงแล้วไปเป็นจำนวนมาก และในสงครามครั้งนั้นเองจากคำให้การของเชลยพม่าที่ไทยจับได้ให้การว่า เจ้าเมืองถลางและครอบครัวถูกพม่าจับตัวไปไว้ที่เมืองอังวะ ซึ่งในตอนนั้นเองเมืองถลางบางโรงถูกพม่าจุดไฟเผาจนหมดสิ้น ชาวเมืองหนีไปทางพังงาและกระบี่เป็นส่วนใหญ่ เมืองจึงถูกทอดทิ้งให้เป็นเมืองร้าง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 โปรดให้เมืองให้ย้ายเมืองถลางที่แม่น้ำกราภูงา กลับมายังเกาะถลางตามเดิม และโปรดให้พระยาถลางทองหรือ “พระยาณรงค์เรืองฤทธิประสิทธิสงคราม” เป็นเจ้าเมืองที่ “บ้านเมืองใหม่” บริเวณตอนเหนือของเกาะถลาง พระยาณรงค์เรืองฤทธิประสิทธิสงคราม (ฤกษ์) จึงได้ตั้งเมืองขึ้นที่บริเวณเมืองถลางบางโรงเดิมอีกครั้ง หลังจากถูกทอดทิ้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2352 นับเป็นจุดเริ่มต้นที่รื้อฟื้นเมืองถลางบางโรงให้กลับคืนสถานภาพอีกครั้งหนึ่ง

ชุมชนบ้านบางโรงมีความโดดเด่นในเรื่องความเข้มแข็งขององค์กรมัสยิด โดยเฉพาะการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในนาม “กลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะห์บ้านบางโรง” เกิดจากแนวคิดของผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่ต้องการปลดเปลื้องหนี้สินของชาวบางโรง ช่วงแรกได้ร่วมกันจัดตั้งกองทุนปลดเปลื้องหนี้สินโดยระดมทุนทุกๆ เดือนจากบรรดาแกนนำและเงินของมัสยิด จากกองทุนปลดเปลื้องหนี้สินพัฒนาเป็น “กลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะห์บ้านบางโรง” กิจกรรม คือ ดำเนินธุรกรรมทางการเงินตามหลักอิสลามในระบบหุ้นส่วน (ชะรีกะฮ) การร่วมลงทุน (มูฎอรอบะห์) การฝากรักษาทรัพย์ (วาดีอะห์) การซื้อขายสินค้า

โดยบวกกำไร (อัลมูรอบาฮะห์) ภายใต้หลักการเหล่านี้ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านบางโรงและชุมชนใกล้เคียง ในที่สุดสถาบันการเงินแห่งนี้จึงกลายเป็น “ธนาคารของชุมชน” ที่ให้บริการด้านการเงินแก่คนในชุมชน และมีระบบสวัสดิการ กองทุนอื่นๆ เช่น กองทุนสวัสดิการสมาชิก ช่วยเหลือสมาชิกในกรณีที่เจ็บป่วยและต้องพักรักษาที่โรงพยาบาลหรือคลอดบุตร ช่วยเหลือญาติสมาชิกในกรณีที่สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ฯ เสียชีวิต ในแต่ละปียังมีการจ่ายซากาตประจำปี ในนามของกลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะห์บ้านบางโรงด้วย

การเดินทางมายังชุมชนบ้านบางโรง มีหลายทางทั้งทางรถยนต์ โดยเดินทางจากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) แล้วใช้ทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ผ่านจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี อำเภอตะกั่วป่า อำเภอท้ายเหมือง บ้านโคกกลอย จังหวัดพังงา ข้ามสะพานสารสินเข้าจังหวัดภูเก็ตหรืออีกเส้นทางหนึ่งจากชุมพรไประนอง พังงา ภูเก็ต รวมระยะทางจากกรุงเทพฯ 862 กิโลเมตร ชุมชนบ้านบางโรงอยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ระยะทาง 22 กิโลเมตร หากเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว สามารถใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 402 ถึงแยกอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรีท้าวศรีสุนทร วนที่วงเวียนเลี้ยวขวามุ่งหน้าไปยังตำบลป่าคลอก ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ถึงแยกบ้านบางโรงเลี้ยวขวา ตรงไปเส้นทางไปท่าเรือบางโรงอีก 700 เมตร ถึงศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง (ร้านอาหารครัวชุมชนบางโรง) โดยจะมีป้ายบอกทางมายังชุมชนตลอดทางและเดินทางได้สะดวก ทางรถไฟจากกรุงเทพฯไปภูเก็ตโดยตรง หากต้องการเดินทางโดยรถไฟต้องลงที่สถานีรถไฟสุราษฎร์ธานีอำเภอพุนพิน แล้วต่อรถประจำทางเข้าจังหวัดภูเก็ต ใช้เวลาประมาณ 4 ชั่วโมง การเดินทางไปจังหวัดภูเก็ตโดยเครื่องบินมีความสะดวกมาก นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการเที่ยวบินจากกรุงเทพฯ ไปจังหวัดภูเก็ตได้ทุกวัน สายการบินที่ให้บริการ ได แก่ การบินไทย บางกอกแอร์เวย์ ไทยแอร์เอเชีย นกแอร์ และบริษัทเดสทิเนชั่นแอร์ ซึ่งให้บริการเครื่องบินน้ำ ระหว่างภูเก็ต - กระบี่ เกาะพีพี และเกาะลันตา หรือนำเที่ยวทางอากาศทะเลอันดามัน

ทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางโรง

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านบางโรงมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนี้

- เกาะแพ เป็นเกาะกลางทะเลที่อยู่ในเขตชุมชนบ้านบางโรง เกาะแห่งนี้มีนกทะเลจำนวนมากหลากหลายสายพันธุ์มาอาศัยอยู่รวมกัน เช่น นกนางนวล นกอีก๋อย นกตีนเทียน นกปรอทหน้าลาย นกย่อง เป็นต้น นอกจากนี้เวลาน้ำตาย (น้ำลด) คือ ช่วงเวลาตั้งแต่ 5 ค่ำถึง 11 ค่ำ บริเวณที่ราบบนเกาะแพสามารถกางเต็นท์นอนชมบรรยากาศทะเล และดูนกทะเลยามค่ำคืนได้ นอกจากนี้ยังสามารถทำกิจกรรมลากหมึกทะเลในช่วงกลางคืนได้ด้วย ปัจจุบันเกาะแพอยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าคลอก และชุมชนบ้านบางโรง

- เกาะยาวน้อย สามารถขึ้นเรือจากท่าเรือบางโรง ใช้เวลาเดินทางด้วยเรือโดยสารประมาณ 2 ชั่วโมง เกาะยาวเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพังงา มีพื้นที่เป็นเกาะสองเกาะด้วยกัน คือ เกาะยาวน้อยและเกาะยาวใหญ่ ในเกาะนี้ยังมีควายเหลืออยู่หลายร้อยตัว รวมถึงสามารถดูการจัดการวิสาหกิจ

ชุมชนของชาวเกาะยาว มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าชุมชน เพื่อขายให้นักท่องเที่ยว มีการบริการที่พักแบบ Home Stay ปัจจุบันเกาะยาวกำลังมีความเจริญอย่างรวดเร็ว

- เกาะนาคาน้อย เป็นเกาะเล็กๆ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะภูเก็ต เป็นเกาะที่มีชื่อเสียงด้านการเลี้ยงมุก นักท่องเที่ยวสามารถซื้อทัวร์ชมฟาร์มมุก ดูการสาธิตวิธีเลี้ยงมุก ตลอดจนมีร้านขายมุก และร้านอาหารทะเลไว้บริการ บนเกาะมีชายหาดสามารถพักผ่อนว่ายน้ำได้ การเดินทางสามารถไปได้ตลอดปีโดยเช่าเรือจากอ่าวปอ

- น้ำตกบางแป เดินทางจากตัวเมืองถึงอนุสาวรีย์ท้าวเทพกระษัตรี ท้าวศรีสุนทรแล้วเลี้ยวขวาไปทางตำบลป่าคลอก 7 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก มีสวนรุกชาติที่ร่มรื่น และสถานอนุบาลชะนี ซึ่งเป็นโครงการเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจของชะนีที่ถูกจับมาเลี้ยงให้พร้อมที่จะกลับคืนสู่ป่าต่อไป

- ของฝากของที่ระลึก ชาวบ้านบางโรงรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพ และกลุ่มกิจกรรมทางสังคม เพื่อเป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชนเอง มีหลากหลายผลิตภัณฑ์ที่รับรองได้ถึงความสดสะอาด เพราะวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนประกอบนั้นมาจากในชุมชน ปราศจากสารพิษเจือปน เช่น น้ำพริกกุ้งเสียบและคุ้กกี้กุ้งเสียบ นอกจากนี้ชุมชนบ้านบางโรงยังมีการจัดตลาดนัดเกษตรกรบ้านบางโรงขึ้นที่บริเวณสนามหน้ามัสยิดนูรุลญันนะห์ บ้านบางโรง จำหน่ายอาหารทะเลสด ๆ ผัก ผลไม้ ปลา กุ้ง หอย ปู สดจากฟาร์มและทะเล จากชาวบ้านถึงผู้บริโภค ราคามาตรฐาน โดยการสนับสนุนของสำนักงานเกษตรอำเภอถลาง กรมส่งเสริมการเกษตร

2) กิจกรรมการท่องเที่ยว

- พายเรือคายัค ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง ให้บริการนักท่องเที่ยวในการทดลองพายเรือคายัค เพื่อศึกษาระบบนิเวศสองฝั่งคลองบางโรง ชมความงามของป่าโกงกาง และป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันอนุรักษ์ไว้ มีเรือเรือคายัคให้บริการ พร้อมทั้งเสื้อชูชีพ และคนพาย

- แจวไปกินไป อีกหนึ่งกิจกรรมใหม่จากแนวคิดของชุมชนที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศที่สวยงามของป่าโกงกาง และป่าชายเลนพร้อมกับการลิ้มรสอาหารทะเลที่สด สะอาด และอร่อยของร้านอาหารครัวชุมชนบางโรง กิจกรรมนี้จึงเกิดขึ้นโดยนักท่องเที่ยวสามารถสั่งอาหารขึ้นไปรับประทานบนเรือหัวโทง ซึ่งดัดแปลงให้มีโต๊ะอาหารบนเรือ มีพนักงานพายเรือพานักท่องเที่ยวชมความงดงามตามธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ของป่าโกงกาง และป่าชายเลนไปพร้อม ๆ กัน ปัจจุบันมีเรือหัวโทงให้บริการ 2 ลำ

- กิจกรรมดำน้ำตื้น ชุมชนมีกิจกรรมพาเที่ยวเกาะต่างๆ ทั้งกิจกรรมดำน้ำตื้นดูปะการัง เช่น เกาะนาคาใหญ่ เกาะไข่ เกาะเพ หากจะเดินทางไปดำน้ำแต่ละเกาะได้ต้องดูสภาพอากาศอีกครั้ง การพาเที่ยวเกาะมีบริการเรือ 1 ลำ ต่อนักท่องเที่ยวไม่เกิน 6 คน

- เดินป่าศึกษาธรรมชาติป่าเขาพระแทว การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ โดยใช้เส้นทางประวัติศาสตร์การเดินทางระหว่างเมืองถลางบางโรง และเมืองถลางบ้านเคียน เชื่อมกับเส้นทางศึกษา

ธรรมชาติน้ำตกบางแป-น้ำตกโตนไทรระยะทาง 2,500 เมตร ใช้เวลาเดินประมาณ 3-5 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังจัดให้มีสถานีเรียนรู้ ทั้งหมด 12 สถานี

สถานีที่ 1 ควนยายหมุน มีลักษณะเป็นกองก้อนหิน 3 กอง เป็นหลุมฝังศพของยายหมุนที่ หลงป่าและเสียชีวิตในป่า

สถานีที่ 2 ไทร บริเวณนี้จะมีต้นไทรซึ่งมีขนาดใหญ่โตมาก

สถานีที่ 3 จุดชมวิว จากจุดนี้สามารถเห็นทะเลและเกาะต่าง ๆ ในทะเลฝั่งอันดามันและอ่าวพังงาซึ่งงดงามมาก

สถานีที่ 4 หวายกำพวน บริเวณนี้จะมีต้นหวายและกำพวนขึ้นปกคลุมเส้นทางเดินป่าเป็นจำนวนมาก

สถานีที่ 5 ปลวก บริเวณนี้จะมีจอมปลวกขนาดใหญ่ และปลวกจำนวนนับพันตัว

สถานีที่ 6 โป่งสัตว์ มีลักษณะเป็นลำธารซึ่งจะมีสัตว์มากินดินที่มีแร่ธาตุที่สัตว์ต้องการ

สถานีที่ 7 เขตปล่อยชะนีเพื่อการศึกษาวิจัย เป็นเขตปล่อยชะนีเพื่อการศึกษาและวิจัย ในบริเวณนี้จะมีชะนีที่ทางโครงการคืนชะนีสู่ป่าปล่อยเข้าป่าหลังจากที่ได้ฟื้นฟูแล้วเป็นจำนวนมาก

สถานีที่ 8 ป่าชั้นรอง มีลักษณะเป็นป่าที่เพิ่งเกิดใหม่ หลังจากที่ต้นไม้ใหญ่ถูกโค่นไป

สถานีที่ 9 ขุมทอง ขุมทองหรือวังทราย มีลักษณะเป็นอ่างน้ำขนาดใหญ่อยู่ในป่า เป็นจุดให้นักท่องเที่ยวพักผ่อน และรับประทานอาหารเที่ยง

สถานีที่ 10 ไผ่ บริเวณนี้มีไผ่เป็นจำนวนมาก เป็นจุดที่ไกด์จะอธิบายให้นักท่องเที่ยวทราบถึงประโยชน์ของไผ่

สถานีที่ 11 น้ำตกบางแป เป็นจุดพักผ่อนหลังการเดินป่าเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้พักและลงเล่นน้ำ

สถานีที่ 12 ฝายขุนพิศาล เป็นฝายเก่าที่มีซากหลงเหลืออยู่ ในอดีตเป็นฝายที่ส่งน้ำไปยังแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองเพื่อการเพาะปลูก

- โฮมสเตย์ กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์จัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2553 ปัจจุบันชุมชนบ้านบางโรงมีบ้านพักโฮมสเตย์ 7 หลัง ซึ่งสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 50 คน อัตราค่าบริการบ้านพักคืนละ 100 บาท

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ได้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและประธานวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งสิ้น 8 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐและเอกชน

1) ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

2) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

3) หัวหน้างานต่างประเทศชำนาญการ งานต่างประเทศ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

4) นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

กลุ่มที่ 2 ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร 4 คน

ผลการสัมภาษณ์แยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถสังเคราะห์และสรุปสาระสำคัญออกเป็นประเด็น ดังนี้

2.2 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กลุ่มที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลภาครัฐ

1.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

1. บทบาทของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนแรก ในแง่ของการดำเนินการก่อนที่จะปรับโครงสร้าง ดูวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนไม่ว่าจะเกษตรหรือไม่ก็ตาม แล้วก็ไปเตรียมความพร้อมในแง่ที่ให้เค้ารู้จักตัวเองเรียกว่ามีการประเมินศักยภาพ จัดลำดับว่ามีดี ปานกลาง ปรับปรุง โดยมีเกณฑ์ในการประเมิน เดิมเราให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ขอความร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชมุชนมาเพื่อทำความเข้าใจกับแหล่งท่องเที่ยวว่าจะมีการประเมินโดยกลุ่ม ไม่ใช่ประเมินประธานกลุ่มอย่างเดียว และในขณะนั้นแบบประเมินค่อนข้างเยอะ ดังนั้นในพ.ศ. 2555 จึงปรับปรุงรูปแบบประเมินใหม่ ให้เกษตรอำเภอหรือเกษตรจังหวัดไปดูและทำความเข้าใจ เพื่อให้กลุ่มประเมิน แล้วส่งกลับมา แต่มีบางมุมเป็นเรื่องของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ทำให้การประเมินไม่ครอบคลุม จึงได้ปรับแบบประเมินใหม่แล้วใช้วิธีเมื่อวิสาหกิจชุมชนมาต่อทะเบียน ให้รับแบบประเมินกลับไป ให้ไปคุยกันในกลุ่ม แล้วทำการประเมินกลับมา สำหรับวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนใหม่ก็มารับแบบประเมินไป เวลามารับทะเบียนก็เอาแบบประเมินมาส่ง เจ้าหน้าที่ก็คีย์เข้าระบบ ประมวลผลออกมาว่าอยู่ในระดับใด

เดิมทีสิ่งที่อยากให้เกิดคือให้สามารถทำแผนได้ด้วยตนเอง แต่พอเอาเข้าจริงทำไม่ได้ ในขั้นตอนนี้เราคิดว่าเราต้องพัฒนาเจ้าหน้าที่เราเพื่อให้เป็นพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากเรียนรู้ตัวเองแล้วมีการสนับสนุนให้ทำแผน มีงบประมาณก้อนเล็ก ๆ ให้ไปศึกษาดูงานแหล่งอื่น เพื่อที่จะให้ได้ไปเรียนรู้ว่าข้างนอกเป็นอย่างไร แล้วกลับมาสนับสนุนให้ทำแผนเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง นี่ก็เข้าสู่กระบวนที่จะมาเชื่องโยงกับภาคีแล้ว พอประเมินเสร็จแล้วหน่วยงานใดที่มี

งบประมาณต้องการพัฒนาก็สามารถมองผ่านระบบได้ เช่นพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมเข้ามาให้ความรู้ด้านบรรจุภัณฑ์

พัฒนาเจ้าหน้าที่ของเราเพื่อไปช่วยชุมชนในการจัดทำแผน ซึ่งนโยบายของอธิบดีคือ Smart office (สำนักงานเกษตรอำเภอ) ไม่ได้หมายความว่าสำนักงานสวยงาม แต่หมายถึงการพัฒนา database มี Smart officer ที่ดี กองพัฒนาเกษตรกรดู Smart farmer ส่วนกองวิสาหกิจชุมชนดูกลุ่ม ยุวเกษตรกร สายใยรัก วิสาหกิจชุมชน

ถ้าแผนฯ มีความจำเป็นต้องของบประมาณก็ขอไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนเดือนมีนาคม เช่นขาดอุกรณ์ในการบรรจุภัณฑ์ ขาดโรงสีขนาดย่อม ถ้ามีงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเอาเข้าแผน แต่ส่วนที่วิสาหกิจชุมชนสามารถทำเองได้ เช่นลานตากถ้ากลุ่มมีเงินก็สามารถทำไปเลย ยกตัวอย่างเช่นอยากเพิ่มกำลังการผลิตโดยปลูกมะม่วงก็สามารถปลูกเพิ่มได้ แต่ต้องมีผลผลิตให้หน่วยงานเห็นว่ามีผลผลิตเพิ่ม หน่วยงานที่จะมาเชื่อมต่อเช่นต้องการส่งออก ต้องการ GIP เราเป็นพี่เลี้ยงด้าน GIP ก็ไปสอนเค้า กรมวิชาการเกษตรก็มาเชื่อมงานต่อได้ แต่สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดคือ Smart product ซึ่งก็คือการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มจากการซื้อสินค้าอย่างเดียว

2. วิสาหกิจชุมชนที่ทำท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยตรงใช้ concept Smart product ไปจับวิสาหกิจชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต่อยอดจากงานอื่นที่มีอยู่ เช่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนก็ไปต่อยอดให้เป็นกลุ่มท่องเที่ยว เพราะกลุ่มท่องเที่ยวมี Smart group และ Smart product แล้วก็มาทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะฉะนั้น Smart product สุดท้ายของวิสาหกิจชุมชนคือเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความเข้มแข็งอีก กลุ่มเข้มแข็ง ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน มีกิจกรรมที่เป็นการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นจุดท่องเที่ยว เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษากิจกรรมกลุ่ม มาเลือกซื้อสินค้า

3. กองวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรณีที่ชุมชนเกิดการรวมตัวเพื่อทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นในอดีตมีงบประมาณ แต่ปัจจุบันไม่มีงบประมาณ จะเป็นกลุ่มถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็แล้วแต่ ก็แจ้งเกษตรอำเภอว่าจะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานตามเกณฑ์ที่สามารถเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ เมื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วส่วนกลางก็จะประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มาร์กจุดพิกัดว่าอยู่ตรงไหนแล้วทำเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวที่เดินทางไป ไม่จำเป็นต้องไปท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเดียว สามารถใช้เป็นทางเลือกไปที่อื่นได้ ซึ่งในขณะนี้ส่วนกลางทำแล้ว แต่ส่วนภูมิภาคบางส่วนทำแต่ยังไม่เป็นรูปธรรมนัก ส่วนกลางพยายามประชาสัมพันธ์

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นธรรมชาติมาก มีความหลากหลายมาก สิ่งที่สำคัญคือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่นส้มโอขาวแตงกวา จังหวัดชัยนาท ส้มโอทองดี จังหวัดนครปฐม ส้มโอขาวใหญ่ จังหวัดสมุทรสงคราม มีความเฉพาะถิ่นเฉพาะที่ เช่นที่จังหวัดฉะเชิงเทราก็จะมีดังเรื่องมะม่วง

มีตัวอย่างที่น่าจะเกิดแต่อาจเกิดยากเพราะกระบวนการต่าง ๆ ไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้ เราก็พยายามที่จะเชื่อมโยง เนื่องจากว่าแหล่งทำเรื่องเกษตรอย่างเดียวไม่ได้ทำเรื่องท่องเที่ยว แต่จริง ๆ ต้องมีเรื่องของชุมชนอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย ขอยกตัวอย่างจังหวัดที่ทำสำเร็จสามารถเลือกว่าไปท่องเที่ยวที่ไหนบ้าง เช่นจังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากไปแหล่งที่มีชื่อเสียงเช่นหลวงพ่อโสธร ระหว่างทางไปไหว้หลวงพ่อโสธรมีที่ไหนบ้าง กองส่งเสริมการเกษตรก็ประสานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยอยู่ เรามี Smart group, Smart group และ Smart product อยู่ ส่วนใหญ่คนไปท่องเที่ยวก็อยากได้ product ที่มั่นใจ สิ่งหนึ่งที่ต้องยอมรับว่ามาตรฐานที่สำคัญคือความปลอดภัย เช่นการปลูกผักเชิงอินทรีย์ วิสาหกิจชุมชนบอกว่ามีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ แต่การที่ให้วิสาหกิจชุมชนไปขอมาตรฐานเองก็อาจเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับกลุ่ม แต่รับประกันว่าเป็น GIP แน่นอน พัฒนาเป็นเกษตรอินทรีย์แน่นอน เบื้องต้นเลยต้องดูว่าใครซื้อ ถ้ามีสมาชิกในชุมชนซื้อ แสดงว่ามีมาตรฐาน คนในชุมชนจะรู้เลย การไปประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นที่จังหวัดกาญจนบุรี วิสาหกิจชุมชนก็ตั้งร้านค้าชุมชนขึ้นมา มีของขายราคาไม่แพงประมาณ 5-10 บาท สามารถซื้อไปประกอบอาหารได้ ปลอดภัย คนในชุมชนรวมกลุ่มปลูกเอง มาซื้อขายกันที่กลุ่มหรือฝากร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณไทรโยคน้อยขาย

4. การขับเคลื่อนการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แหล่งท่องเที่ยวเมื่อเปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้วก็มีระบบที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพขึ้นไป รองรับนักท่องเที่ยวได้มี 2 ส่วนคือส่วนเจ้าหน้าที่และส่วนแหล่งท่องเที่ยว สำหรับส่วนเจ้าหน้าที่คือพัฒนาเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับวิสาหกิจชุมชน และในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากการพัฒนาบุคลากร เช่นการพัฒนาผู้นำชม การอบรมมัคคุเทศก์น้อย และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงป้ายให้มีภาษาต่างประเทศเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีห้องน้ำที่มีมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวจะต่อเนื่องหรือซบเซาก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรม ถ้าไม่มีกิจกรรมก็จะยุบไปเอง แต่ถ้ามีเป็นช่วงเช่นแหล่งท่องเที่ยวที่ระยองที่เป็นสวนผลไม้ก็จะเปิดเฉพาะช่วงที่มีผลไม้ออก ถ้าเกินช่วงนี้แล้วเอาผลไม้จากที่อื่นมาจำหน่ายในสวนก็จะไม่ยั่งยืน ต้องทำเป็นเรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว มีการเชิญชวนมีวงรอบในการท่องเที่ยว

5. นโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพนั้นมีจิ๊กซอว์หลายตัวและเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลำบากในการกำหนดนโยบาย เป็นเรื่องที่การปฏิบัติไม่ออกมาตามนโยบาย มีช่องว่างบางๆ กั้นอยู่ สิ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรพยายามทำคือนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร 5 Smart ประกอบด้วย Smart Office, Smart Officer, Smart Farmer, Smart Group และ Smart Product หน้าที่ของกองส่งเสริมวิสาหกิจ

ชุมชนคือเชื่อมต่อจิ๊กซอว์เหล่านั้นให้เป็นรูปธรรม โดยการดูว่าท่องเที่ยวเชิงเกษตรไหนมีคุณภาพ สินค้าตัวไหนมีคุณภาพจึงได้จัดการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นขึ้นมาเพื่อค้นหาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ปีนี้เป็นปีที่ 3 แล้ว

นโยบาย 5 Smart เริ่มจาก Smart Office, Smart Officer, Smart Farmer, Smart Group และ Smart Product พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มุ่งให้บูรณาการงานท่องเที่ยวทั้งหมดและกระจายงาน คือการเอาจิ๊กซอว์ทั้งหมดมาต่อกันแล้วแบ่งกันไปทำ เริ่มจากการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท่องเที่ยวให้มาจดทะเบียนให้ถูกต้องแล้วรัฐบาลจะเข้ามาช่วยดูแล แบ่งหน่วยงานภาคีเช่น กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานอุตสาหกรรม พัฒนาชุมชน ฯลฯ ให้ดูแลเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สุดท้ายของนโยบายต้องเป็น Smart Product เน้นที่มาตรฐานของสินค้าชนิดนั้นๆ เช่น อาจได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแล้วแต่ลำดับขั้น ในลำดับเบื้องต้นต้องมีมาตรฐานที่เชื่อถือได้ของวิสาหกิจชุมชนเอง แล้วมาพัฒนาต่อว่าเป็น Smart Product ระดับไหน กลุ่มจะอยู่ได้หรือไม่ได้ต้องอยู่ที่ Product เป็นสำคัญ

6. การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น

การประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น 3 ปีที่ผ่านมาไม่แบ่งด้านของวิสาหกิจชุมชน วัตถุประสงค์คือประกวดในเรื่องความคิดริเริ่มที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชน มีเกณฑ์การประเมินเรื่องการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สวัสดิการสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งค่อนข้างครอบคลุมกิจการถ้าใดก็ตามมีคุณสมบัติตามเกณฑ์นี้จะสามารถดูแลตัวเองได้เป็นอย่างดี อย่างปีแรกวิสาหกิจชุมชนที่ได้รางวัลชนะเลิศเป็นวิสาหกิจชุมชนธนาคารชุมชน ทุกคนมองว่าจะมาประกวดทำไม วิสาหกิจชุมชนธนาคารชุมชนนี้ ตั้งต้นที่ปัญหาว่ามารวมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ไม่ใช้มารวมกันเพื่อไปกู้ การกู้ไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้อง วิสาหกิจชุมชนรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน รายจ่ายสูง รายได้ต่ำ นำปัญหา 3 ตัวนี้มาวิเคราะห์แล้วมาทำแผนระดมเงินทุนกู้กันเองแทนการกู้จากข้างนอก มีเครือข่ายในหลายเรื่องเช่นเพาะเห็ด ทำปุ๋ย ศูนย์ข้าวชุมชน กิจการเหล่านี้ได้รับเงินจากวิสาหกิจชุมชนธนาคารชุมชนเพื่อที่จะเอาไปทำกิจการของตัวเอง ท้ายที่สุดวิสาหกิจชุมชนเปิดตลาดให้ด้วย เอาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาขาย มีตลาดนัด ส่วนคนที่ขายผลิตภัณฑ์ไม่ได้จะรู้ตัวว่าผลิตภัณฑ์ตัวเองไม่มีมาตรฐาน ต้องไปแก้ปัญหาตรงไหน นั่นคือยังไม่ Smart นั่นเอง ทำให้มองเห็นการแก้ไขที่ค่อนข้างชัดเจน ตอนหลังหนี้สินก็ลดลง รายได้เพิ่มขึ้น รายจ่ายลดลงเพราะไม่ต้องไปขายไกล มาขาย มาแลกเปลี่ยนที่ตลาดนัดวิสาหกิจชุมชนนี้มีตรงนี้ครบ ทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศ

ปีที่ 2 ที่จัดประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น วิสาหกิจชุมชนที่ชนะเลิศคือโรงสีข้าว แก้ไขปัญหาข้าวล้นตลาด แก้ปัญหาโดยจัดให้มีตลาด มีเครือข่ายเช่นขายที่โรงพยาบาล สหกรณ์ มีค่าขนส่งในการนำไปขาย ไม่คิดค่าสีข้าว สิ่งที่แลกคือรำข้าว แกลบ รับซื้อสูงกว่าท้องตลาดประมาณ 300 บาท มีการแปรรูปเช่นการขนมจีน ทำสบู่ ฯลฯ หลังจากได้รับรางวัลก็มีหน่วยงานภาคีที่ไปร่วมประเมินด้วยเช่นพัฒนาชุมชน

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็เข้าไปแนะนำ จากนั้นไปทำแผนพัฒนาต่อ

7. นโยบายผลักดันแหล่งท่องเที่ยวเพื่อต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นโยบายผลักดันแหล่งท่องเที่ยวเพื่อต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ใช้นโยบาย 5 Smart เข้าไปใช้ในการผลักดัน กอรปกับอธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบาย MRCF System มาพัฒนาเจ้าหน้าพัฒนากระบวนการข้อมูลแผนที่ (**M**apping) การเชื่อมโยงกันระหว่างเจ้าหน้าที่ (**R**emote sensing) การบูรณาการในพื้นที่ให้หน่วยงานภาคีเข้ามามีส่วนร่วม คุยกันทั้งหมดถึงที่จะต้องเกิดที่บางการทำงานให้ชัดเจนและช่วยเสริมกันในการประชาสัมพันธ์ให้ชัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดึงคนเข้ามา กรมการท่องเที่ยวดึงดูดคนเข้ามา กรมส่งเสริมการเกษตรพัฒนาการเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในขณะเดียวกับสิ่งที่เราไม่ถนัดก็มีหน่วยงานภาคีมาช่วย เพราะพระราชบัญญัตินี้เปิดโอกาสให้เชิญหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วยได้ เช่นบรรจุภัณฑ์ไม่ดี เราก็จะให้อุตสาหกรรมเข้ามาช่วย ในขณะเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมที่จะสนับสนุนถ้าเป็นแผนที่ตรงกับชุมชน สิ่งหนึ่งที่ได้รับเชิญไปคุยกับนักพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือเรื่องนี้ถือเป็นวาระที่จะใช้ท่องเที่ยวเป็นหลัก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะวางเส้นทางในการท่องเที่ยว ต้องเติมกระบวนการไปด้วย ธุรกิจบริการต้องมี อาจเป็นธุรกิจบริการของวิสาหกิจชุมชนในนั้น ร้านอาหารหรือธุรกิจสปา ต้องวางแผนการประชาสัมพันธ์ด้วยกันเชื่อมโยงและต่อเนื่อง ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ (**C**ommunity participation) และการเตรียมข้อมูลให้พร้อมสำหรับการให้บริการที่ตรงตามความต้องการอย่างแท้จริง (specific **f**ield service) เช่นพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดกาญจนบุรี เกษตรดีและเจ้าหน้าที่ต้องเข้มแข็ง ที่ผ่านมาหายไปไม่ได้ทำหลายปีเมื่อก่อนมีงบพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาตัวแหล่ง พัฒนาตัวคนทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ พาไปศึกษาดูงาน แต่ ณ วันนี้ไม่มีงบงประมาณ แต่ส่วนกลางก็ยังคงเป็นพี่เลี้ยงให้กับส่วนภูมิภาคอยู่ ประสานงบประมาณกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งบยุทธศาสตร์จังหวัดอย่างจังหวัดกาญจนบุรีผู้ว่าราชการจังหวัดมาร่วมด้วยเลยเพื่อต้องการให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยว ทำให้การทำงานง่ายขึ้น

9. หน่วยงานภาคีส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงานภาคีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พัฒนาชมุชนรวมถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้ามาส่งเสริมในแง่ของการเป็นชุมชน เพราะความเป็นชุมชนมีน้อย ต่างคนต่างอยู่ แต่หน้าที่ส่วนหนึ่งของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์คือกลไกที่จะเชื่อมโยง ตัวพระราชบัญญัติเองก็ให้อำนาจที่จะบูรณาการกันยังไง ถ้าตราบใดที่เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรหน่วยงานหลักที่ดูแลคือกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และเราไปเชื่อมกับหน่วยงานภาคีที่เข้ามาพัฒนาในการเชื่อมโยงทั้งหมดให้เป็นเรื่องเดียวกัน (ไม่มีเจ้าภาพร่วม) ที่ทำอยู่ก็คุยกับกรมการท่องเที่ยวว่าเค้ามีชุมชนที่จะพัฒนาเรื่องแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เราก็จะเชื่อมโยงให้ว่าเรามีวิสาหกิจชุมชนนี้ มีศักยภาพเค้าสามารถไปต่อไปเลย กรมการท่องเที่ยวก็ทำลักษณะอยู่แล้ว แค่คาบเกี่ยวกัน จะไม่แตะกับวิสาหกิจชุมชน

ประเด็นที่ 2 คือเมื่อมาจดทะเบียนก็จะเข้าเกณฑ์เป็นวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติ การที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้จดทะเบียนเราจะไม่เรียกว่าเป็นวิสาหกิจชุมชน แต่ตามทฤษฎีของวิสาหกิจชุมชนถือว่าเป็นวิสาหกิจชุมชน อาจเรียกว่าเป็นกลุ่มธรรมชาติ ต้องให้ความหมายใช้ชัดว่าวิสาหกิจชุมชนในที่นี้คือวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติ เพราะบางกลุ่มไม่จำเป็นต้องใช้คำนี้เพราะสามารถดูแลตัวเองได้ เพราะว่าคนที่มาต้องการคนมาช่วยพัฒนาเพราะขาดอะไรบางประการ ไม่ใช่ขาดทุกด้าน เพราะฉะนั้นตอนนี้ประเด็นปัญหาคือกลุ่มที่มาจดทะเบียนขาดทุกด้านเลย ต้องการทุกด้าน เราก็มีหน้าที่ศึกษาดูว่าขาดอะไรแน่ ลำดับแรกที่ต้องการให้พัฒนาคืออะไร หลังจากนั้นก็มีการพัฒนา คือหน้าที่ของเรา

10. การผลักดันวิสาหกิจชุมชนให้เข้าสู่ประคมอาเซียน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนคือให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ เจตนารมย์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 คือให้ชุมชนสามารถยืนได้ด้วยตนเอง ดังนั้นในแง่ของการท่องเที่ยวนั้น อปท.เตรียมการรองรับอยู่แล้ว กำหนดเป็นนโยบายเศรษฐกิจหรือวาระแห่งชาติได้ เอาท่องเที่ยวมาเป็นจุดขาย สำหรับประชาคมอาเซียนแล้ว ถ้าแหล่งท่องเที่ยวดีคนก็จะมาเที่ยว ผลิตภัณฑ์ก็จะตามมา เช่น ประเทศสิงค์โปร์อยากมาดูเรื่องเกษตรอินทรีย์ มาพร้อมด้วยการดูวัดที่ดัง ๆ ในประเทศไทย เราต้องเพิ่มความพร้อมของการบริหารจัดการ เพราะอปท.แต่ละที่จะเป็นเชิงการเมือง จะมีผลประโยชน์ของท้องถิ่น แต่ถ้าทำให้อปท.เห็นว่าการท่องเที่ยวเป็นจุดที่สร้างรายได้ อปท.ก็จะทำเพราะเงินเข้ามาในท้องถิ่น ก่อให้เกิดรายได้ ชาวบ้านอยู่ดีกินดี และสิ่งที่ต้องไปควบคู่กันคือ product รวมถึงธุรกิจบริการด้วย ต้องทำสินค้าให้เป็น Smart product ให้ได้ ตรงนี้ก็เป็นพื้นฐานที่จะต่อไปเป็น SME ถ้าวิสาหกิจชุมชนแข็งแรง SME ไม่มีการปิดกิจการ

ถ้าให้จัดลำดับวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจชุมชนแบ่งเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นพื้นฐาน คือมีการดำเนินกิจกรรมภายในท้องถิ่นเช่นทำน้ำพริก ปลูกผัก โดยที่ไม่ต้องเคลื่อนย้ายไปไหน และส่วนที่สองคือก้าวหน้า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถส่งออกไปต่างประเทศได้ ทั้ง 2 ส่วนล้วนนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการดำเนินการทั้งสิ้น

นโยบายในการผลักดันวิสาหกิจชุมชนให้เข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรกำลังทำ pilot project โครงการตะเข็บชายแดนคือจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราดโดยเลือกจากวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพเด่น ๆ ที่ได้รับรางวัลระดับดีขึ้นไป เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตะเข็บชายแดนเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยลองทำโมเดลเพื่อเตรียมความพร้อมการขับเคลื่อนในทุกด้าน ทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้านเช่น พม่า เวียดนาม เริ่มต้นจากการมาซื้อผลไม้ที่ประเทศไทย มีวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ มาอบรมให้วิสาหกิจชุมชน สอนให้ทำแผน ทำการประชาสัมพันธ์ road show ไปยังประเทศเป้าหมาย เชิญชวนให้มาซื้อผลไม้ของประเทศไทย

1.2 ผลการสัมภาษณ์นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

1. ความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเริ่มจากในพื้นที่มีการท่องเที่ยวอยู่แล้วในรูปแบบการเกษตร พ.ศ. 2547 อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรในขณะนั้นแนะนำว่าถ้าจะไปส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เป็นรูปธรรมก็ต้องเริ่มจากหน่วยงานภาครัฐก่อน ที่ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรแต่ละพื้นที่มีศูนย์พืชสวน ศูนย์เพาะพันธุ์พืช ให้ตั้งศูนย์เหล่านี้ มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แล้วก็เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวไปด้วย นั่นคือการเริ่มบริหารจัดการศูนย์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก่อน จากนั้นมีส่วนเอกชนมาจัดเป็นกลุ่ม รวมกลุ่มเป็นกลุ่มท่องเที่ยว กรมส่งเสริมการเกษตรมีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำเช่นนี้มาเรื่อย ๆ ในภายหลังไม่มีงบประมาณก็ต้องอาศัยหน่วยงานภาคี

เดิมหน่วยงานตั้งอยู่ที่สำนักพัฒนากรเกษตรกร บทบาทของพัฒนาเกษตรกรคือส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรรายเดี่ยวให้มีการรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อให้ได้สินค้าที่ได้มาตรฐาน จากนั้น เปลี่ยนบทบาทตามโครงสร้างใหม่ของกรม ก็ย้ายจากสำนักพัฒนาเกษตรกรมาอยู่ที่สำนักงานเลขานุการวิสาหกิจชุมชน มีกลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเดียว และกลุ่มงานด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรมาเพิ่ม ก็ยกจากสำนักงานเลขานุการวิสาหกิจชุมชน กลายเป็นกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ย้ายมาก็เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อให้สอดคล้องกับกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน นอกจากภารกิจเดิมที่ดูแลการท่องเที่ยวด้านการเกษตรอย่างเดียวก็จะเพิ่มเติมดูแลการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย จะกว้างและหลากหลายขึ้น

หลายปีแล้วที่ไม่งบประมาณสนับสนุนแต่กรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนก็ยังคงส่งเสริมด้านวิชาการด้านข้อมูลให้แหล่งท่องเที่ยวและอบรมพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานสำนักพัฒนาการเกษตรทั้ง 6 เขต (กำลังปรับตามโครงสร้างใหม่เป็น 9 เขต) รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตรทั่วไปรวมถึงงานท่องเที่ยวด้วย ทุกจังหวัดและอำเภอก็มีเจ้าหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวจังหวัด ท่องเที่ยวอำเภอและท่องเที่ยวตำบลจะใกล้ชิดกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเป็นพี่เลี้ยงที่ใกล้ชิดและสนิทสนมกับชาวบ้านมาก การจัดอบรมเอาวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เช่นกรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฯลฯ มาฝึกอบรมพัฒนาเจ้าที่เพื่อไปเป็นพี่เลี้ยงและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เจ้าหน้าที่และแหล่งไหนที่มีศักยภาพมาก ๆ ก็จะมีการขับเคลื่อนดี เช่นจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดกาญจนบุรี

2. การวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวต่างชาติมากับบริษัททัวร์ บริษัททัวร์ติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวเอง ดังนั้นสิ่งที่ควรพัฒนาเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนเป็นลำดับต้น ๆ คือการอบรมผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่ง จากนั้นพัฒนาแหล่ง พัฒนาบุคลากรให้สามารถสื่อสารกับต่างชาติ สินค้า และการประชาสัมพันธ์เป็นภาษาต่างประเทศ

3. การแยกแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร

วิสาหกิจชุมชนมีทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ดังนั้นต้องดูวิสาหกิจชุมชนภาคเกษตรที่สามารถจะมาทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ลำดับแรกดูจากชื่อ ถ้าชื่อไม่สอดคล้องกับเกษตรแต่เนื้อในสอดคล้องกับการเกษตรก็ได้ กรองมาตั้งแต่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ในอดีตเรายังไม่ได้แยกว่าเป็นวิสาหกิจชุมชนหรือไม่ แบ่งการท่องเที่ยวออกเป็น 5 ประเภทคือ กสิกรรม ประมง ป่าไม้ ปศุสัตว์และวัฒนธรรม เพราะเรามาลงเป็นวิสาหกิจชุมชนก็มาแบ่งว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนมีทั้งหมดกี่แหล่ง

มีฐานข้อมูลมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 770 กว่าแหล่งซึ่งข้อมูลก็จะซ้อนกับวิสาหกิจชุมชนบ้าง เช่น ชุมชน ก มีสวนไม้ผล 1 สวนที่ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะรู้เฉพาะแหล่งท่องเที่ยวนั้น จากนั้นค่อยขยายการท่องเที่ยวมาที่ชุมชน

ซึ่งเราดูแลหมด กลุ่มธรรมชาติก็ดูแล เช่นเกษตรกรดีเด่นด้านทำนา กิจกรรมเค้าดี แหล่งท่องเที่ยวเดี่ยวก็สามารถทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ กรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนหมด เราไม่ทิ้ง แต่พยายามให้รวมกลุ่มดีกว่า ถ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเดี่ยวก็ควรมีเครือข่าย ถ้ามีการรวมกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวแล้วแจ้งว่าเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ก็ทำตามเกณฑ์การเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่นมีป้ายบอกทาง ป้ายแหล่ง ชื่อกิจกรรมฯ

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกลุ่มธรรมชาติทั่วไป กลุ่มแม่บ้านก็สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ กลุ่มส่งเสริม อาชีพต่าง ๆ ก็สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ ต้องดูที่กิจกรรม การท่องเที่ยวก็สามารถต่อยอดมาเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ เช่นกลุ่มไม้ผลที่จังหวัดระยองเปิดสวนให้ชมและชิม ถ้ารวมตัว 7 คนขึ้นไปก็สามารถจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ เหมือนแหล่งท่องเที่ยวสวมหมวกซ้อนกัน 2-3 ใบ หรือเป็นกลุ่มธรรมชาติที่ไม่ยอมจดทะเบียนก็ได้

4. ความแตกต่างของแหล่งท่องเที่ยวที่จดทะเบียนวิสาหกิจกับไม่จดทะเบียนวิสาหกิจ

แหล่งท่องเที่ยวที่จดทะเบียนกับไม่จดทะเบียน ก็จะมีเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวและมีมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับมาตรฐานอยู่แล้ว ทำให้มีมาตรฐานมากขึ้น ให้แหล่งประเมินตนเองและเจ้าหน้าที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้วิสาหกิจชุมชนสามารถรองรับหน่วยงานภาคีได้ มีหน่วยงานภาคีมากขึ้น

หน่วยงานภาคีหลักในส่วนกลางคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการท่องเที่ยว หน่วยงานในจังหวัดเช่นท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ พัฒนาชุมชน พาณิชย์จังหวัด

แผนงบประมาณ

วางแผนงบประมาณบูรณาการกับหน่วยงานในกลุ่มในสำนักด้วยกัน โดยในส่วนกลางจัดอบรมเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทุกปี ประชาสัมพันธ์พิกัดแหล่งท่องเที่ยว mark GPS แล้วฝังในแผนที่ลงในเว็บของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเอง ไม่ซ้ำซ้อนกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2556 ทำได้ 12 จังหวัด พ.ศ. 2557 ทำอีก 18 จังหวัดก็ยังเหลืออีกหลายจังหวัด วางแผนว่าจะทำเป็นระบบปฏิบัติการให้เจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่ mark พิกัดในพื้นที่ ใส่ข้อมูล (ภาพ ข้อมูลพื้นฐาน ชื่อ กิจกรรม จุดเด่นฯลฯ) มาในระบบ ทำให้ครอบคลุมทั่วประเทศ

พ.ศ. 2559 วางแผนของบประมาณสนับสนุนโครงการส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสินค้าชุมชนสู่สากล นำองค์ความรู้ของหน่วยงานภาคีมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสินค้า (Smart group และ Smart product) นำร่อง 27 แห่ง (เขตละ 3 จังหวัดทั่วประเทศ) เชื่อมโยงหลาย ๆ มิติกันเป็นเครือข่ายในจังหวัด และเชื่อมไปบางมิติยังระหว่างจังหวัด

5. มีวิธีการจัดทำคู่มือมาตรฐานท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างไร ใครเป็นผู้ประเมิน

การจัดทำคู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีบุคลากรจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วย เป็นการประเมินแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวผ่านเกณฑ์หรือไม่ ถ้าผ่านเราก็ทำการประชาสัมพันธ์ ถ้าที่ไหนไม่ผ่านเกณฑ์เราก็ต้องเข้าไปศึกษาว่าไม่ผ่านตรงไหนและทำการสนับสนุน

แหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยส่งไปแบบประเมินไปทุกจังหวัดตามแหล่งข้อมูล ทำการประเมินทุกแหล่ง แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกจังหวัด กรองระดับจังหวัดขึ้นมา

1.3 ผลการสัมภาษณ์หัวหน้างานต่างประเทศชำนาญการ งานต่างประเทศ

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

1. บทบาทของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยถือเป็นองค์กรสูงสุดของสหกรณ์ในประเทศไทยที่จดทะเบียนโดยนายทะเบียน กฎกระทรวงกำหนดประเภทสหกรณ์ที่จะรับจดทะเบียน พ.ศ.2548 กำหนดไว้ 7 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. สหกรณ์การเกษตร
2. สหกรณ์ประมง
3. สหกรณ์นิคม
4. สหกรณ์ร้านค้า
5. สหกรณ์บริการ

6. สหกรณ์ออมทรัพย์

7. สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน

มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจการทุกประเภททั่วราชอาณาจักรให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยไม่แสวงหาผลกำไรหรือรายได้ มีบทบาทในการให้การศึกษา ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำทางวิชาการแก่สหกรณ์ พัฒนาศักยภาพ เผยแพร่กิจการสหกรณ์ และส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ภายในและต่างประเทศ หรือสันนิบาตสหกรณ์ต่างประเทศ

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยเป็นตัวแทนองค์กรไทยเป็นสมาชิกในองค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (International Co-operative Alliance: ICA)

สันนิบาตสหกรณ์ส่งเสริมการรวมกลุ่ม การก่อตั้ง การจดทะเบียน หลังจากก่อตั้งแล้วสันนิบาตสหกรณ์จะเข้าไปดูแลเรื่องการให้การศึกษา ให้ความรู้เจ้าหน้าที่ คณะกรรมการสหกรณ์ว่าทำยังไงให้สหกรณ์มีกำไร ถ้าสหกรณ์มีกำไรเกิน 5% ต้องจ่ายให้สันนิบาต 10,000 บาท ถ้ากำไรไม่เกินก็ไม่ต้องจ่าย

2. สหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นการท่องเที่ยว

มีสหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นการท่องเที่ยว เช่นสหกรณ์ผลิตภาพยนตร์ สหกรณ์บริการการท่องเที่ยวอุดรธานี แต่ยังไม่เติบโตเพราะแข่งขันกับบริษัทเอกชนไม่ได้ ขณะนี้สันนิบาตสหกรณ์มีนโยบายจัดตั้งบริษัทในเครือเพื่อดำเนินการท่องเที่ยว เช่น บริษัททัวร์ที่ดำเนินการทั้ง Inbound และ Outbound ร้านอาหาร ที่พัก ขายตั๋วเครื่องบิน ส่งสริมการนำเข้าและส่งออก การขนส่งสินค้า ดำเนินการในรูปบริษัทเอกชน ถือหุ้นโดยสันนิบาตสหกรณ์และทรัพย์สินเป็นของสันนิบาตสหกรณ์ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการดำเนินการของสหกรณ์การเกษตรประเทศญี่ปุ่น (JA)

ลักษณะการท่องเที่ยวที่วางแผนจะดำเนินการธุรกิจบริการการท่องเที่ยวทั่วไป ไม่เน้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง กลุ่มลูกค้าคือสหกรณ์จำนวน 8,087 สหกรณ์ และมีสมาชิกประมาณ 11 ล้านคน

3. ความแตกต่างของสหกรณ์การเกษตรประเทศต้นแบบกับสหกรณ์การเกษตรประเทศไทย

สหกรณ์การเกษตรประเทศต้นแบบในที่นี่ขอเปรียบเทียบกับสหภาพกลางของการเกษตร (The central Union of Agricultural Cooperative : JA ZENCHU) ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของสหกรณ์ฯ และทำหน้าที่นำเสนอนโยบายการเกษตรให้แก่ภาครัฐและ Japan Agricultural Cooperative Association: JA) ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัด อยู่ในระดับท้องถิ่น ลักษณะความแตกต่างกับสหกรณ์การเกษตรประเทศไทย ดังนี้

ประเด็นความแตกต่าง	สหกรณ์การเกษตรประเทศไทย	สหภาพกลางของการเกษตร (JA ZENCHU)
การสนับสนุนการทำการเกษตร	- กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเสริมการทำเกษตร - กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำแล้วสมาชิกไม่เชื่อ	- รัฐบาลสนับสนุนผ่านทางเทศบาลช่วยเหลือสมาชิกที่ลงทะเบียนมาขายสินค้าคนละ 2,000 เยน : เดือน - JA จัด zoning แนะนำผลผลิตที่ต้องการให้ปลูกเพื่อป้องกันสินค้าล้นตลาด - JA แนะนำแล้วสมาชิกเชื่อ
การหาตลาด	- มีตลาดกลางรองรับสินค้าทางการเกษตร	- มี farmer market รองรับสินค้าจากสมาชิกที่ลงทะเบียนเท่านั้น
การประกันราคาสินค้า	- ไม่มีการประกันความเสี่ยงสินค้าเสียหาย	- มีค่าใช้จ่ายในการประกันความเสี่ยงสินค้าเสียหาย (สินค้าเสียหาย จำหน่ายไม่หมด สินค้าหมดอายุ)
การประชาสัมพันธ์สินค้า	- ไม่มีการประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร	- บริเวณหน้า farmer market จะมีป้ายประชาสัมพันธ์ผลผลิตประจำฤดู
คุณภาพสินค้าเกษตร	- อาจมีสารเคมีเจือปน	- ไม่มีสารเคมีเจือปน 100% - ตรวจสอบคุณภาพสินค้าได้จากบาร์โค้ด สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ ซึ่งจะแสดงวันที่ผลิต วันหมดอายุ สถานที่ผลิต เจ้าของสวน
การรับเงินค่าสินค้า	- สมาชิกเป็นผู้รับเงินเอง - สมาชิกได้รับสินค้าทันทีที่จำหน่าย	- แคชเชียร์ทำหน้าที่เก็บเงิน - เงินที่ได้รับเก็บไว้ที่ farmer market ก่อน สมาชิกสามารถถอนเงินเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ หรือหากไม่ต้องการก็สามารถฝากไว้เป็นเงินออมได้

1.4 ผลการสัมภาษณ์นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

1. สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลอด เพราะชื่อของสมาคมที่จันทบุรีจะไม่เหมือนจังหวัดอื่น ถ้าจังหวัดอื่นคือสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวก็คือกลุ่มที่ทำธุรกิจท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ว่าถ้าเป็นของที่จันทบุรีเป็นสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสมาชิกจะเป็นใครก็ได้ไม่จำเป็นต้องมีธุรกิจโรงแรม ไม่ต้องมีอะไรที่เกี่ยวกับท่องเที่ยวก็ได้ เช่นที่ชุมชนเขาบายศรีเป็นชุมชนแรกเป็นสวนเกษตรแรก ๆ ที่เปิดตัวของจังหวัดจันทบุรี เพราะจันทบุรีไม่ได้นึกถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรลักษณะนี้ ขายส่งผลไม้เป็นเข่ง ช่วงหลังราคาผลไม้มีปัญหาทุกปี สมาคมฯ จึงปรึกษากับหน่วยงานราชการในจังหวัดว่าทำไมไม่ทำสวนเพื่อการท่องเที่ยว ในอดีตเงินรัฐบาลก็คือเงินรัฐบาล เงินเอกชนก็เอกชนไม่สามารถเอาเงินรัฐบาลมาช่วยเอกชนได้ วิสาหกิจชุมชนอยากทำแต่ไม่มีเงิน เช่นไม่มีเงินสร้างห้องน้ำ แต่อยากทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ต้องควักเงินสร้างห้องน้ำก่อนนั้นเกษตรกรไม่มีเงินมากขนาดนั้น แล้วในสมัยก่อนรัฐบาลก็ไม่สามารถเอาเงินมาสร้างห้องน้ำให้เอกชนได้ ผลักดันกันมาเรื่อย ๆ จนวันหนึ่งที่ราคาผลไม้มีปัญหาทุกปี เกษตรกรต้องเอาผลไม้มาเททิ้ง สมาคมฯ จึงแนะนำให้ทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในเมื่อเรามีผลผลิต แทนที่จะไปทิ้งหรือทำให้มันเสียราคา เอานักท่องเที่ยวเข้ามากินที่สวนเลย ถึงได้เกิดสวนนี้ขึ้นมา

สมาคมฯ ก็จะช่วยชุมชนได้ในเรื่องคอนเน็คชั่นที่เรามีกับบริษัททัวร์ ว่าเราเป็นสมาชิกของสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นสมาชิกของแอดต้า แล้วก็มีการทำทริปมาลงพื้นที่ มาดูส่วนนี้ มีหลายประเทศที่มา เช่นเขมร เวียดนาม ลาว บริษัททัวร์ทำทริปเข้ามาในพื้นที่แล้วก็ลงพื้นที่จริงเสร็จแล้วก็กลับไปทำโปรแกรมกลับมาเที่ยวอีก

2. พื้นที่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีเป็นพื้นที่นำร่อง

เบื้องต้นสมาคมฯ ต้องศึกษาก่อนว่าจะส่งเสริมใครส่งเสริมอย่างไร ต้องแน่ใจว่าพอกลุ่มที่เราส่งเสริมจะไม่ทำให้เราไม่เสียหน้า ต้องทำให้ได้อย่างที่เขาเป็นจริง ๆ ไม่ใช่แบบอย่างบางสวนอย่างที่บอกบางครั้งเราโปรโมทไปให้ พอเริ่มขายได้เริ่มอัพราคาขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งประเด็นแบบนี้มีปัญหาแล้วนั่นคือเอกชนรายเดียว วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีเป็นสวนแรก ๆ ที่สมาคมฯ ให้การส่งเสริม คือวิสาหกิจชุมชนกล้าที่จะเข้ามาทำในสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้น

3. นโยบายหรือแผนช่วยเหลือในการหาเครือข่ายและเอเจ้นท์

สมาคมวางแผนและกำหนดนโยบายและแผนไปเลยว่าปีหนึ่งจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเท่าไหร่ เรื่องยุทธศาสตร์จังหวัดเราจะเขียนของบให้ในภาพรวมทั้งจังหวัดว่าเป็นการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ยังไม่สามารถไปจับมือกับเอเจ้นท์ให้ส่งลูกค้าให้ได้ วิสาหกิจชุมชนพอมีลูกค้าประจำอยู่แล้วเพียงแต่ว่าเรายังไม่ทำเหมือนลักษณะที่มีการมาไซด์คอนแท็กซ์กัน มีการส่งแขกแต่ว่าอีกเรื่องหนึ่งอันนี้

น่าจะเป็นอุปสรรคของชุมชนที่ติดต่อกับนักท่องเที่ยวต่างชาติหรือพวกบริษัทอินบาวน์ค่อนข้างยาก เพราะว่าชุมชนไม่มีคอนเน็คชั่นโดยตรง

บริษัททัวร์ต่าง ๆ ที่นำนักท่องเที่ยวมาที่วิสาหกิจชุมชนรักษ์เขาบายศรีเกิดจากการแนะนำ ปัญหาที่เกิดขึ้นบางครั้งภาครัฐก็ต้องลงมาดูว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเองที่ส่งเสริมในพื้นที่หลาย ๆ พื้นที่บางครั้งก็ต้องดูว่าส่งเสริมแล้วทั่วถึงหรือไม่ ถูกต้องหรือไม่ ตามความเป็นจริงแล้วหน่วยงานที่น่าส่งเสริมมากที่สุดคือชุมชนที่ไม่ใช่เอกชน ที่มีกำลังที่สามารถประชาสัมพันธ์ตัวเองได้ ตรงนี้คือปัญหาชุมชนไม่มีงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ตัวเองออกไปให้ในระดับต่างชาติรู้จัก เพราะฉะนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยหรือกระทรวงท่องเที่ยวกีฬามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากที่จะทำให้เขาเป็นที่รู้จัก มีการโปรโมทอย่างที่จังหวัดระยองก็จะมีงบประมาณส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าสวนโดยที่จ่ายค่าหัวให้ทัวร์เลย แต่ว่ายังไม่ลงมาในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ซึ่งสมาคมฯ ก็พยายามต่อสู้ว่าพื้นที่จันทบุรีเป็นพื้นที่สวนมากกว่าระยอง ก็น่าจะกระจายมาที่จังหวัดจันทบุรีบ้าง

การใช้สื่อประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญคือส่วนหนึ่งชาวบ้านโอกาสจะเข้าถึงสื่อยากมาก เพราะว่าพื้นที่กว้าง คนทำสวนมาก สื่อจะไม่มีทางรู้ว่าหมู่บ้านไหนทำอะไรบ้าง อย่างช่อง 11 สมาคมฯ ก็มีการประสานโดยตรงกันหลายครั้ง ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสไปพบปะพูดคุยกันถึงรู้ว่าทำกิจกรรมอย่างนี้อยู่ ในทางกลับกันแสดงว่าถ้ากลุ่มไม่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ สื่อก็จะไม่ทราบว่าเขาทำอะไรอยู่ งั้นโอกาสที่สมาคมฯ จะเป็นแกนกลางในการประสานระหว่างสื่อกับชาวบ้านในชุมชนจะสำคัญโดยเฉพาะสื่อของประชาสัมพันธ์ใช้ฟรีอยู่แล้วพยายามใช้ก่อน

กลุ่ม 2 ผลการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1 ผลการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1. รายได้หลักของคนในชุมชน

บ้านแม่มูตมี 165 ครัวเรือน ประกอบด้วยคน 3 เผ่าคือเผ่าปะกากะยอ เผ่าม้งและคนเมืองรายได้หลักของคนในชุมชุมชนมาจากการทำการเกษตร เช่นการปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด รายได้รองมาจากการค้าขาย เช่นขายแคปหมู การทำผ้าทอ และการรับจ้างทั่วไป เมื่อ 2-3 ปี แม่บ้านทอผ้า ทอฝ้ายธรรมดาของเผ่าปะกากะยอนำไปทำเสื้อผ้าได้ราคาดี ผืนละ 700-800 บาท แต่ละเดือนมีรายได้ประมาณ 1,700 - 2,000 บาท นักท่องเที่ยวให้ราคาดีมาก ไม่ต่อราคา แต่เมื่อไม่มีการส่งเสริมรายได้ก็หายไป บางคนก็ไม่มีรายได้ แต่ถึงจะรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้ ชาวบ้านทั้ง 3 ชนเผ่ารวมกลุ่มกันเพื่อให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน

2. ประเภทของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนต่างชาติ ส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นและวันทำงาน ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่อยู่ใกล้ ๆ กันมาเท่าที่ควร อยากให้มีพี่น้องใกล้ ๆ กับเราเช่นลาวหรือเวียดนามมาบ้างเพราะมีวัฒนธรรมคล้าย ๆ กัน ต้องการให้มาศึกษา มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

3. กิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันมีการท่องเที่ยวที่หลากหลายเช่นขี่ช้างล่องแพ เที่ยวน้ำตก โครงการหลวงก็มีหลายแห่ง ส่วนมากเราจะมีหลัก ๆ คือขี่ช้างล่องแพ เที่ยวน้ำตก เที่ยวหมู่บ้านม้ง บ้านปะกาเกอะยอ การท่องเที่ยวทุกวันนี้เรายังทำกิจกรรมตรงนี้อยู่ ถ้าเข้ามาอยู่ตำบลแม่วางเวลา 10.00-11.00 น. นักท่องเที่ยวต้องลงจ่ายตลาด โดยการนำของไกด์ ซื้อข้าวของ อาหารสด อาหารแห้งแล้วก็ไปพักบนดอยบ้านปะกอกะยอหรือว่ากระต๊อบ คิดค่าใช้จ่ายประมาณคนละ 20 บาท ชาวเผ่าปะกาเกอะยอก็จะได้ขายน้ำดื่ม เป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชนและหมู่บ้าน จึงเป็นสิ่งที่ดีที่อยากให้นักท่องเที่ยวมามาก แต่ว่ามองกลับนักท่องเที่ยวถ้ามามากก็จะมีส่วนที่เป็นปัญหากระทบกับชุมชนเช่นกัน ประเพณีวัฒนธรรมเดิมเปลี่ยนไป ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมต่างชาติจะมีข้อดีเท่าที่สัมผัสมา เช่นกินอาหารแล้วเศษขยะ เศษพลาสติกจะไม่ขว้างทิ้ง แม้แต่ก้นบุหรี่ยังเก็บใส่กระเป๋า สิ่งดี ๆ เหล่านี้ควรจะเก็บไว้ ไม่ใช่ลอกเลียนแบบฝรั่ง อันนี้เป็นสิทธิส่วนบุคคล เช่นการย้อมผม การแต่งตัวล่อแหลม การไม่เคารพผู้ใหญ่

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เข้ามาจะมาดูกลุ่มทอผ้าแม่มูตที่ใช้สีสกัดจากธรรมชาติ 100% กลุ่มโฮมสเตย์ ที่แม่สะป๊อกมีการวางแผนกับโครงการหลวงว่าจะทำโฮมสเตย์ประมาณ 4-5 หลังแต่ตอนนี้ยังไม่สำเร็จ นอกจากนี้แม่สะป๊อกยังได้มีร่วมงานกับหน่วยป่าไม้ขุนวาง ให้ความช่วยเหลือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้ใหญ่บ้านกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ขุนวางได้รับรางวัลที่ 3 ของประเทศไทย ไปรับรางวัลเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2556 ที่ผ่านมา แม่สะป๊อกพยายามอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เช่นการบวชป่า ปลูกป่า อนุรักษ์พันธุ์ป่า มีเส้นทางการท่องเที่ยวซึ่งแม่สะป๊อกจะไปค้างในป่าได้ 2 คืน 3 วันหรือ 1 คืน 2 วัน ร่วมกับหน่วยงานท่องเที่ยวและโครงการหลวงที่มาช่วยเหลือ ขณะนี้ทางอำเภอและเกษตรอำเภอเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างที่แม่สะป๊อกนี่มีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ การบวชป่าแต่ละปีมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริม

นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมาดูทรัพยากรที่ยังอุดมสมบูรณ์และมาดูขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมพื้นเมืองของทั้ง 3 ชนเผ่าที่ชาวบ้านสามารถอยู่ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน สมาชิกจะพาไปดูเส้นทางท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศน์ เริ่มจากบ้านชนเผ่าปะกาเกอะยอที่มีคนอาศัยอยู่จริง หากนักท่องเที่ยวสนใจสามารถศึกษาวิธีชีวิต ทดลองใส่ชุดประจำชาติและซื้อเป็นสินค้าที่ระลึกได้ จากนั้นไปศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของ 3 ชนเผ่า มีประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามของแต่ละเผ่า เช่นเผ่าม้งวันที่ 1 มีงานปีใหม่ม้ง จัดยิ่งใหญ่ ทุกคนจะแต่งตัวสวยงาม มีเงินก็จะเอาออกมาใช้กัน ประเพณีวัฒนธรรมของเผ่าปะกาเกอะยอมีการผูกข้อไม้ข้อมือ หนึ่งปีมี 2-3 ครั้งถือว่าเป็นประเพณีที่ยังอนุรักษ์ไว้ ส่วนคนเมืองก็มีผูกข้อไม้ข้อมือเหมือนกันในปีใหม่เมือง ในด้านภูมิปัญญาทุกชนเผ่ามีภูมิปัญญาเป็นของตัวเอง หากนักท่องเที่ยวมา

ในช่วงที่จัดงานก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ นอกจากประเพณีวัฒนธรรมแล้วยังมีการรณรงค์ปลูกป่า ชาวบ้านทั้ง 2 เผ่าและคนเมืองจะมีการทำพิธีสืบชะตาป่า แต่ละชนเผ่าจะมีพิธีกรรมของพวกเขา ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่ยังสามารถสืบทอดให้รุ่นลูกหลาน

งานประเพณีต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่ยังคงยึดถืออยู่ เช่นการแต่งงานหรืองานศพ ชาวบ้านจะทำตามประเพณีดั้งเดิม มาช่วยงานกันโดยไม่ได้จ้างเลย ชุมชนให้ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

ชาวม้งยังคงยึดวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่เช่นเสื้อผ้า ประเพณีปีใหม่ การละเล่น แต่ว่าในทางกลับกันคนในกลุ่มกลับมองไม่เห็นคุณค่า ไม่สนใจ แต่ว่าคนภายนอกสนใจ ส่วนใหญ่คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสืบทอดลายปักเสื้อผ้าแล้ว

4. หน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน

ตำบลแม่วินมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม มาอบรมเช่น พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ แรงงานจังหวัด โครงการหลวงในพื้นที่ให้ความรู้ในเรื่องพื้นผัก ในอำเภอแม่วินมีโครงการหลวงในพื้นที่อยู่ถึง 3 โครงการ ถือว่าเป็นโอกาสที่ตำบลแม่วินได้พัฒนาในเรื่องของด้านพื้นผักแล้วด้านสารเคมี ซึ่งโครงการหลวงรณรงค์ตรวจ GMP ในเรื่องของสารพิษ ซึ่งตำบลแม่วินถือว่ามีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้มาก แต่ยังคงจะขาดการสนับสนุนในเรื่องตลาด ตลาดไม่ค่อยมี ถ้าของโครงการหลวงมีตลาดแต่ถ้าเกษตรกรปลูกเองราคาไม่มั่นคงแล้วก็สำหรับปัญหาอุปสรรคเรื่องการคมนาคมถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ การขนส่งพืชผลทางการเกษตรไกลทางลำบาก การสัญจรนาน ถือว่าเป็นอุปสรรคในการจะนำพืชผลทางการเกษตรไปส่งตลาด

มีหน่วยงานทางรัฐบาลนำอุปกรณ์การทำมาหากิน เช่นหม้อ ไห อุปกรณ์ทำขนมมาให้สมาชิก แต่กิจกรรมไม่ต่อเนื่องเหมือนไฟไหม้ฟาง ให้แล้วก็จบไป ไม่มีตัวกระตุ้น ปัญหาเรื่องการตลาดก็สำคัญคือไม่มีพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่ที่สนับสนุนมาสอนแค่ 1-2 เดือนแล้วหยุด ไม่สนับสนุนต่อเนื่อง สมาชิกจึงไม่มีพี่เลี้ยงสู้ตลาดข้างนอกไม่ได้

5. ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวจากสภาพภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ของตำบลแม่วินเป็นภูเขาก็มีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดี ส่วนดีคือชาวบ้านทั้ง 3 ชนเผ่าร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมไว้ค่อนข้างได้ดีมาก แต่ปัญหาอุปสรรคเริ่มคืบคลานเข้ามาแล้วคือพื้นที่เดิมมีอยู่แล้วแต่ก็พยายามขยายไปเรื่อย ๆ เกิดปัญหาการเผาป่าเพื่อเพิ่มปลูกผลผลิตต่าง ๆ ก็จะต้องมีการล้มป่าไม้ไปจำนวนมาก ส่งผลให้ในฤดูแล้วไม่มีน้ำทำการเกษตร ตอนนี้ทางตำบลแม่วินเราได้มีการรณรงค์เรื่องทรัพยากรธรรมชาติเรื่องของน้ำ ต้นน้ำ เรามีการรณรงค์ให้ปลูกป่าเพราะป่าจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื่น มีน้ำใช้ในการเกษตร

อำเภอแม่วินเกิดภัยธรรมชาติค่อนข้างมาก ที่ผ่านมาคือข้าวโพดล้มถือว่าเป็นภัยธรรมชาติอย่างหนึ่ง ดินสไลต์ พายุ มีประมาณช่วงหน้าฝน-หน้าหนาว การคมนาคมก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากลุ่ม เช่นบ้านห้วยหยวกที่มีปัญหาในการคมนาคม

นอกจากนี้สภาพถนนที่นำเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างลำบาก มีโค้งมาก ทางแคบ รถใหญ่รถบัสเข้ามายาก นักท่องเที่ยวขับรถมาเองก็อันตรายต้องจอดรถแล้วเดินมาไกล แต่มีชาวบ้านในชุมชนประกอบอาชีพรถบริการรับส่งนักท่องเที่ยว

6. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน

คนในชุมชนแบ่งเป็นหลายช่วงวัย ผู้เฒ่า ผู้แก่มีความรู้และยังคงยึดภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น ส่วนเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยยึดถือภูมิปัญญาเท่าใดเพราะออกไปเรียนหนังสือข้างนอกไปทำงานข้างนอก ได้นำประเพณีวัฒนธรรมข้างนอกเข้ามา ในส่วนของสื่อที่เข้ามาเช่นโทรทัศน์ อินเตอร์เน็ต เว็บไซต์ เครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ยังมีข้อดีบ้างที่เยาวชนที่ออกไปเรียนรู้วัฒนธรรมข้างนอกสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นได้ เช่นเป็นไกด์นำนักท่องเที่ยวต่างชาติมาในพื้นที่ ทำให้มีรายได้ถือว่าเป็นโอกาสอย่างหนึ่ง ส่วนเยาวชนที่เป็นชนเผ่าได้พัฒนาได้ในระดับหนึ่ง ไม่ต้องไปเรียนหนังสือแต่สามารถเรียนรู้ได้จากนักท่องเที่ยวที่มาในพื้นที่ของเรา คือการเรียนรู้โดยไม่ต้องไปเรียนก็ถือว่าเป็นโอกาสกับเยาวชนในกลุ่ม เช่นสมาชิกชาวห้วยหอยที่สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ถือว่าเป็นโอกาสอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาศักยภาพได้โดยตรง

รากเหง้าพื้นเพสมาชิกชนเผ่ามีจิตใจที่ดี อ่อนโยน เวลาเกิดทะเลาะเบาะแว้งกันผู้นำชนเผ่าจะเรียกมาพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจและให้อภัยกัน อาจเป็นเพราะสมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันกับทรัพยากรธรรมชาติด้วยกัน ทำให้จิตใจคนเย็นลง มีความสุข มีวิสัยทัศน์ที่ดี มองในแง่บวก นับว่าเป็นพลังที่ทำให้พี่น้องชนเผ่ามีความเข้มแข็ง มีความสามัคคีมากกว่าที่อื่น

2.2 ผลการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1. ความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรเกิดจากการเป็นกลุ่มอนุรักษ์ เริ่มต้นจากกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลก่อน ต้นน้ำมูลเนี่ยเรามีสัจจะออมทรัพย์กันทุกวันที่ 5 ของเดือนเราจะมีการออมเป็นสหกรณ์ใหญ่ของกลุ่มที่นี่พอจากกลุ่มอนุรักษ์เราก็แตกมาเป็นโฮมสเตย์ พอมาเป็นโฮมสเตย์แล้วได้คำแนะนำให้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนจากผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้นคือนายสมบูรณ์ สิงกิ่ง ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะว่าอยากให้ชาวบ้านมีเงินออม เริ่มจากการออมก่อนเพราะต่อไปในอนาคตเมื่อสมาชิกมีอายุมากขึ้นเราอาจจะมีคนที่มาช่วยเหลือเรื่องเงินออม ก็มาเป็นวิสาหกิจ เป็นวิสาหกิจแล้วก็ไปจดกับทางเกษตรอำเภอ แล้วก็ต่อทะเบียนทุกปี

2. ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเริ่มมาประสบผลสำเร็จไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประมาณพ.ศ. 2550 ประธานวิสาหกิจชุมชนลุกขึ้นมาก็อยากให้ทำลดละเลิกการใช้สารเคมี ให้ลดละเลิกการพึ่งพาภายนอกให้พึ่งพาตนเองให้มากแล้วก็ไม่อยากให้ไปกู้หนี้ยืมสิน ในอดีตเคยมีโฮมสเตย์กู้ธนาคารได้ในนามวิสาหกิจเพื่อมาปรับปรุงโฮมสเตย์ แต่ปัจจุบันใช้เงินออมของสมาชิก หมุนเวียนแบ่งกันไปปรับปรุงบ้านพักแต่ละหลังโดยไม่มีดอกเบี้ย เช่นปรับปรุงอุปกรณ์การนอน ห้องน้ำ ห้องครัวให้ถูกสุขลักษณะ

3. อาชีพและรายได้หลักของสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน

อาชีพหลักของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือรับจ้าง รับจ้างทั่วไป ทำการเกษตรทำสวนผลไม้สวนกระท้อน ลำใยผสมผสาน เวลาว่างจากงานเกษตรในไร่ ก็ไปรับจ้างในชุมชน รับจ้างขุดมัน รับจ้างปลูกมันหรือรับจ้างตามฤดูกาล

รายได้ของสมาชิกค่อนข้างแน่นอน มีผลผลิตตลอดทั้งปี ที่เป็นเช่นนี้เกิดจากการประธานวิสาหกิจชุมชนทำเป็นตัวอย่างให้เขาดูในชุมชน เพราะอยากให้สมาชิกลด ละ เลิกการใช้สารเคมี ไม่พึ่งพาภายนอกหันมาพึ่งพาตนเอง

4. ประเภทของนักท่องเที่ยว

มีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ มาจากญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ ลาวก็มา มาจากเวียดนาม ช่วงพ.ศ. 2554 มีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก หนึ่งเดือนมาเข้า 2-3 คณะ แต่ตอนนี้บางเดือนก็ไม่มีเลย นักท่องเที่ยวไทยก็เป็นกลุ่มที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดมาศึกษารูปแบบการบริหารจัดการ

5. กิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยว

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีฐานกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติ มีบริการรถอีแต๊กนำนักท่องเที่ยวนั่งชมไปจุดเรียนรู้แต่ละฐาน มีฐานเรียนรู้การทำก้อนเห็ด ฝึกทำเห็ด เพาะเห็ดหอม ทำปุ๋ยหมัก ทำปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ ดอกเบญจมาศ ปลูกผัก วิทยากรประจำแต่ละฐานเป็นชาวบ้านในชุมชนที่มีความรู้และประสบการณ์

กรณีที่นักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่มใหญ่ วิสาหกิจชุมชนจัดกิจกรรมในแต่ละฐานโดยแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวให้เท่า ๆ กันประมาณ 50-60 คน หมุนเวียนกันศึกษาและปฏิบัติแต่ละฐานจะพอดีกับเวลาเพราะต้องมีบรรยาย สาธิตแล้วทำตาม เมื่อหมดเวลาก็นั่งรถอีแต๊กไปยังฐานต่อไป

วิสาหกิจชุมชนมอบหมายให้เยาวชนหรือนักเรียนเป็นไกด์ ถ้าเปิดเทอมก็มีผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุทำหน้าที่เป็นไกด์นำเที่ยวด้วย มีบริการรถอีแต๊กขับนำชมสถานที่

6. ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ช่วงแรกนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเป็นกลุ่มดูงานด้านการเกษตร มาทำการเกษตร เมื่อดูงานแล้วก็จะขอนอนด้วย ลักษณะเหมือนมาเยี่ยมญาติ คิดเงินบ้าง ให้พักฟรีบ้าง ช่วงหลังเราก็มาทำเป็นบ้านพัก ปรับปรุงบ้าน คิดค่าที่พัก ค่าบริการ แต่ก็คิดราคาถูก ราคาจะต่างกับรีสอร์ท เพราะสิ่งที่ชุมชนดำเนินการเป็นลักษณะของโฮมสเตย์ ดูวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน มีผู้สูงอายุทำพิธีต้อนรับ เด็กมารำต้อนรับ กลางคืนจัดการแสดงให้

มีการประชาสัมพันธ์ ไปจัดบูธร่วมกับรีสอร์ท ไปโรดโชว์ร่วมกับกลุ่มรีสอร์ท โรดโชว์ก็ไปลดแลกแจกแถม gift vocher

7. หน่วยงานภาคีเข้ามาส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มหาลัยเทคโนโลยีสุรนารีและมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาส่งเสริมเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยไมตรีจิตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนโดยให้คิดแยกแยะเรื่องค่าใช้จ่าย ช่วยลดค่าใช้จ่าย ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเสื่อม ราคา คิดค่าโรงเรือน บ้านพักเราทำมากี่ปี ใช้ได้อีกกี่ปี มสธ.สอนคิดค่าเสื่อมให้เป็นปี หน่วยงานต่าง ๆ ที่มาส่งเสริมทำให้สมาชิกเขาเข้าใจมากขึ้น แต่ยังประสบปัญหาบ้างเนื่องจากสมาชิกบางส่วนไม่ได้เรียนหนังสือและยังเอาเงินเป็นตัวตั้งอยู่

การจัดทำบัญชีครัวเรือนก็มีประโยชน์สำหรับสมาชิกมาก ประธานวิสาหกิจชุมชนเชิญชวนทุกครั้งที่ประชุมแต่ไม่ค่อยมีสมาชิกทำ เพราะทำยาก ทำแล้วต้องโกหกตัวเอง ไม่กล้าจดค่าเหล้า ค่าบุหรี่

8. รางวัลที่วิสาหกิจชุมชนได้รับ

วิสาหกิจชุมชนบุไทรโฮมสเตย์ติดอันดับหนึ่งในห้าของประเทศไทยเมื่อหลายปีมาแล้ว กสท. มาถ่ายทำ VCD ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วยบ้านบุไทร บ้านธารปราสาท แม่กำปอง เกาะยาวน้อยและอัมพวา หลายที่มีการพัฒนาเปลี่ยนไปมาก ที่แม่กำปองก็ไม่เหมือนเก่า บ้านธารปราสาทมีแต่นักท่องเที่ยวมาดูโครงกระดูก มาดูปราสาทหินพิมายทุกวันเสาร์-อาทิตย์ แต่ไม่มีนักท่องเที่ยวมาพัก

9. การดูแลนักท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน

สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ไปทำเกษตรก็พานักท่องเที่ยวไปด้วย แต่เขาจะไม่ทำเหมือนกับพวกเรา เขาจะทำแค่พอเหนื่อยหน่อยก็อาจให้พาไปเที่ยวไปอะไรของเรานี่ทำทั้งวัน แต่มันจะต้องมีคนอยู่เพื่อดูแลเขาไม่งั้นเขาจะไปอย่างไร ก็ถ้าคุยกันแบบรายละเอียดว่าจะรับเฉพาะที่อยากจะมาพักกับเราจริง ๆ เพราะว่าถ้าพักแบบนั้นก็จะเที่ยวส่วนใหญ่ สมาชิกไม่มีเวลาพาไปเที่ยวเพราะว่าต้องทำเกษตร แต่ถ้านักท่องเที่ยวอยากไปเที่ยว อยากให้พาเดินป่า อยากเห็นธรรมชาติ สมาชิกสามารถพาเดินป่าได้ เพราะสมาชิกรู้รายละเอียดหมดแล้ว เช่นไปผาเก็บตะวันแล้วก็ไปเที่ยวดูฐานเรียนรู้แล้วก็เดินป่าอยากดู

ธรรมชาติอยากไปนั่งแพเล่น ตอนเช้าต้องไปดูพระอาทิตย์ขึ้นที่เขาสลัดได ไปเที่ยวผาอิโลตึง ตอนเย็นก็ไปนั่งชมวิวที่ผาอิโลตึงได้ แต่ถ้านักท่องเที่ยวที่ต้องการไปเที่ยวในตัวเมือง สมาชิกต้องคิดค่าใช้จ่าย

10. เงื่อนไขการรับนักท่องเที่ยวของโฮมสเตย์

เมื่อมีนักท่องเที่ยวจองห้องพักมา กรรมการต้องประชุมว่าสมาชิกคนไหนสะดวกรับหรือคนไหนไม่สะดวกรับต้องมาแจ้งก่อน การรับนักท่องเที่ยวให้รับโดยหมุนเวียนกันไป ถ้าหลังไหนไม่สะดวกรับก็ข้ามไปแล้วค่อยรอรับรอบใหม่ เช่นขึ้นรอบหลังที่หนึ่งบ้านลุงช่วย หลังที่สองบ้านยายสาย ยายพัน ยายชม หมุนเวียนกันไป แต่ละบ้านรับลูกค้าได้แค่หนึ่งกลุ่มเท่านั้น กลุ่มหนึ่งก็ไม่เกิน 10 คนเพราะว่าถ้าเกินที่นอนไม่พอ แต่ถ้าถึงรอบสมาชิกแล้วแต่สมาชิกไม่สะดวกรับก็ต้องผ่านไปก่อน ต้องบอกกับกรรมการว่าไม่สะดวกรับ ยินยอมให้สมาชิกท่านอื่นรับแทน แล้วก็ต้องรอรอบใหม่ต้องไปนับหนึ่งใหม่อีกครั้ง จะมีการย้อนถ้านักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่มา นักท่องเที่ยวที่ติดใจอัธยาศัยของชุมชน บ้านแต่ละหลังที่เคยมาพักต้อนรับดี ดูแลดี นักท่องเที่ยวก็มาซ้ำบ้านเดิม กรรมการวิสาหกิจชุมชนก็จัดให้นักท่องเที่ยวพักบ้านเดิม แต่ถ้านักท่องเที่ยวยังไม่เคยมา กลุ่มก็จัดบ้านหมุนเวียนให้ตามลำดับที่ตกลงกันไว้

วิสาหกิจชุมชนไม่อนุญาตให้สมาชิกรับลูกค้าโดยที่ไม่บอกส่วนกลาง ถ้าสมาชิกทำผิดกฎเกณฑ์ประธานก็จะเตือน เพราะเสียภาพพจน์ของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนมีกฎระเบียบ โดยได้คุยกันในกลุ่มคณะกรรมการแล้วก็ออกกฎระเบียนสำหรับนักท่องเที่ยวคือไม่รบกวนเจ้าของบ้าน ไม่ส่งเสียงดังเกินไป ไม่กินเหล้ากับสูบบุหรี่ในบ้าน ห้ามเอาสุราเข้ามาทาน ซึ่งก็ห้ามแล้วแต่ก็มีนักท่องเที่ยวเอาสุราเข้ามา สมาชิกก็โทรมาหาประธานฯ ให้ไปตักเตือน เตือนครั้งที่ 1 ถ้าไม่ฟังก็ไปเตือนครั้งที่ 2 หลังจากนี้ถ้าไม่ฟังก็ขอเชิญออกเลย ถ้านักท่องเที่ยวจะกินก็กินข้างนอกได้ไม่เป็นไร แต่จะมาเมาให้บ้านไม่ได้ คุยเสียงดังรบกวนเจ้าของบ้านก็ห้ามรบกวนนักท่องเที่ยวเหมือนกัน

11. ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

วิสาหกิจชุมชนคิดค่าบริการโฮมสเตย์แบบไม่รวมกิจกรรมราคา 350 บาทต่อคน ถ้ามีกิจกรรมครบทุกอย่างราคา 500 บาทต่อคน ราคานี้รวมการศึกษาดูงานรวมอยู่ด้วย มีอาหารบริการ 2 มื้อคือมื้อเช้ากับมื้อเย็น ถ้านักท่องเที่ยวเพิ่มมื้อเที่ยงก็เพิ่มอีก 50 บาท ถ้านักท่องเที่ยวมาทำกิจกรรมหรือมาดูงานอย่างเดียวไม่พักโฮมสเตย์ คิดเป็นฐานเหมาจ่ายราคา 2,500 บาท สามารถร่วมกิจกรรมได้ 7 ฐาน จำกัดนักท่องเที่ยวฐานละ 50-60 คน ให้หมุนเวียนกัน มีรถอีแต๊กบริการประมาณ 10 คัน หนึ่งคันนั่งได้มากที่สุด 10 คน ซึ่งในบางครั้งยังไม่พอสำหรับนักท่องเที่ยว

การดูแลค่าใช้จ่าย วิสาหกิจชุมชนมอบหมายให้กรรมการ 2 คนใน 3 คนเป็นผู้ดูแลบัญชีของกลุ่ม ส่วนใหญ่เลขานุการกับเหรัญญิกจะเป็นคนเก็บเงิน นักท่องเที่ยวที่จองไว้ก็จะโอนเงินมาในบัญชีของกลุ่ม จากนั้นเหรัญญิกหักค่าส่วนกลางไว้ที่วิสาหกิจชุมชน 10 เปอร์เซ็นต์ จากนั้นนำส่วนที่เหลือไปจ่ายให้เจ้าของบ้านแต่ละหลัง แต่ถ้ามีกิจกรรมอื่นเช่นนั่งรถอีแต๊ก เหรัญญิกก็ดำเนินการเก็บเงินแล้วไปจ่ายให้ เช่นนักท่องเที่ยวมา 5 คน คิดค่าใช้จ่ายคนละ 550 บาท แบ่งเป็นค่าที่พักให้กับกลุ่มโฮมสเตย์ 350 บาท

ส่วน 200 บาทเป็นค่ากลุ่มรถอีแต๊ก กลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเด็กเยาวชนรำต้อนรับ ค่าวิทยากร แล้วในแต่ละกลุ่มเขาก็จะเฉลี่ยกัน

หักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ 10% เอาไว้เป็นค่าส่วนกลางในการประชุมต่างจังหวัดเชิญหรือไปเปิดบูธ เมื่อเงินเหลือจึงนำมาปันผล ปันผลปีละ 1 ครั้ง

12.มาตรฐานโฮมสเตย์

จากการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ มาตรฐานที่ยากที่สุดคือห้องน้ำ เป็นคราบนิดหน่อยก็ไม่ได้ ห้องน้ำสำคัญที่สุด รองลงคือที่นอน ต้องเป็นระเบียบ ต้องซักรีดไม่ให้มีกลิ่นอับ กลิ่นเหม็น บริเวณบ้านต้องมีต้นไม้ ต้องจัดสวน หน้าบ้านต้องมีต้นไม้ร่มรื่น ไม้ริมรั้วต้องกินได้ด้วย

2.3 ผลการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

1. ความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชน

เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่รวมกลุ่มกันเอง เพราะว่าจริง ๆ แล้วสวนผลไม้เพื่อการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีมีหลายสวนแต่จะมีเฉพาะที่นี้ที่เป็นชุมชนทำหลาย ๆ สวนรวมกัน มีความเข้มแข็ง ณ วันนั้นจนถึงวันนี้ลักษณะของการที่รวมตัวกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดการท่องเที่ยวหรือจะจัดการสวนเกษตรของเขาอะไรก็ตามยังโอเค

อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเข้ามาเสริมให้ชุมชนเขาบายศรีด้วยฐานคิดของการท่องเที่ยวด้วยแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือว่าเราไม่ได้มองแบบแมททูลิซึ่มทั่ว ๆ ไปมองการท่องเที่ยวเชิงการเอาต้นทุนของชุมชนเข้ามาบริหารจัดการในการท่องเที่ยว เช่น อาจจะเป็นเรื่องของภูมิปัญญาองค์ความรู้ที่เขามีอยู่ อย่างเช่นเรื่องของดำเนินการที่จะกระตุ้นชุมชนที่จะได้มาสำรวจตรวจตราองค์ความรู้หรือว่าต้นทุนที่เขามีอยู่ว่าเขาทำอย่างไรทำสวนเป็นอย่างไร มีองค์ความรู้อะไรที่เป็นรูปธรรม เอาองค์ความรู้ของชุมชนภูมิปัญญาของท้องถิ่นเข้ามาสำรวจ เช่นระบบน้ำใต้ดินในสวนซึ่งชาวบ้านก็ดูเป็นเรื่องธรรมดาแต่คนนอกเขามาดูเขาตื่นเต้น เขาสร้างระบบนี้ขึ้นมาได้อย่างไร พอมีการจัดการขึ้นมาก็เริ่มมีคนรู้จักพอเริ่มมีคนรู้จักหน่วยงานก็พุ่งเข้ามา จึงทำเป็นวิสาหกิจชุมชนไปเลย มีกฎหมายวิสาหกิจชุมชนพอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนก็มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเยอะแยะ การได้รับการสนับสนุนงบประมาณการช่วยเหลืออย่างอื่นบ้าง ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมันจึงค่อย ๆ เลือนหายไปแล้วกลายมาเป็นโฟกัสในเรื่องวิสาหกิจชุมชนแทน

2. ประเภทของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวมีทั้งคนไทยและต่างชาติ กลุ่มดูงาน ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยแล้วก็ต่างชาติจะแฝงมากับคนไทยก็เริ่มมีบริษัททัวร์ติดต่อมา บริษัททัวร์จะให้วิสาหกิจชุมชนกำหนดค่าใช้จ่าย

ช่วงที่ผ่านมารองอธิบดีกรมการท่องเที่ยวจากสาธารณัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและข้าราชในการหน่วยงานด้านการเกษตรเข้ามาขอดูงานประมาณ 20 กว่าคน มาศึกษาเรื่องการดำเนินการ การจัดการ การก่อตั้ง ทำไมถึงรวมตัวได้ การบริหารจัดการเป็นต้นแบบ เพื่อที่จะนำไปพัฒนาตามบ้าง โดยบริษัทจัดทัวร์แนะนำให้มาที่นี่ ซึ่งบริษัททัวร์นี้เคยมากับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มาดูพื้นที่แล้วบอกว่าพื้นที่นี้น่าสนใจ

3. หน่วยงานภาคีที่เข้ามาสนับสนุน

หน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนคือมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเข้ามาช่วย เข้ามาเก็บข้อมูลครัวเรือน มาเก็บทั้งตำบลแล้วก็เก็บมาประมาณ 3-4 ปี วิเคราะห์ออกมาว่าตำบลเขาบายศรีมีศักยภาพในหมู่ที่ 4 มีต้นไม้โบราณเยอะ มีทุเรียนสูงใหญ่ มีลางสาด ลองกอง ระกำอะไรที่แปลกกว่าที่อื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเลยให้หมู่ 4 ลองเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีช่วยพัฒนาให้ สิ่งที่สมาชิกดูไม่แปลก แต่คนอื่นกลับมองว่าแปลกเช่นระกำ

4. กิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยว

กิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนจัดบริการนักท่องเที่ยวคือการชมสวนผลไม้ ชิม และชอปปิ้ง ไฮไลท์จุดขายอยู่ที่ทุเรียนร้อยปี มังคุดร้อยปี มาศึกษาดูงาน มีโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวพัก คิดราคาไม่แพง 250 บาทต่อคนรวมอาหารเช้า นักท่องเที่ยวอาจเช้ามาดูสวนตรงช่วงรดน้ำ บางคนก็จะรดน้ำด้วยแล้ว บางคนตื่นเช้ามาเขาอยากกินทุเรียนที่ใกล้เก็บเขาจะกินขนิดตุ๊บเลยไม่ต้องมาตัดทิ้งไว้ ไม่ต้องมาบ่มไว้

5. ปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จ

เรื่องราคา คุณภาพสินค้า การบริหารจัดการและความซื่อสัตย์ สมมุติว่านักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างมีอยู่ปีหนึ่งเรารู้ว่าจังหวัดระยองคิดค่าเข้าสวนหัวละ 150 บาทแต่เรายังคิดราคา 90 บาท เราก็ไม่ขึ้นราคาเพราะเอาออกปากประชาสัมพันธ์ไปแล้ว ต้องรักษาคำพูด เราประชาสัมพันธ์ว่าทานได้ทุกอย่าง แต่ช่วงต้นฤดูกาลทุเรียนแพงมาก กิโลกรัมละหลายบาท บางส่วนก็เสียดายเพราะคิดค่าเข้าสวนราคาถูก แต่สมาชิกเขาไม่ได้คิดว่าพอเปิดจริง ๆ แล้วทั้งฤดูกาลมี 3 เดือนก็มาถั่วเฉลี่ยกันได้ ปลายฤดูกาลราคาจะถูกลง แล้วบางคนก็กินทุเรียนไม่เป็น แต่ว่าชาวสวนไม่เข้าใจการบริหารจัดการก็จะบวกราคาขึ้น ถ้าจะกินทุเรียนก็ต้องเพิ่มเงินขึ้น ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้นมันจะทำให้ระบบเสียทั้งหมดทั้งจังหวัด

นี้ก็เป็นอีกสิ่งที่ผู้ใหญ่ในแต่ละพื้นที่ต้องเรียกเข้ามาคุย เช่นของสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวก็จะเป็นเหมือนกับตัวกลางที่เรียกแต่ละสวนคุยกันในเรื่องของราคา เพราะว่าทางสมาคมฯ มีเครือข่ายเรื่องท่องเที่ยวเยอะ

6. ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน

ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนคือมีผู้นำที่มีศักยภาพ มีวิสัยทัศน์ เข้มแข็ง อุทิศเวลาให้กับกลุ่มอย่างจริงจัง สมาชิกเสียสละ ร่วมไม้ร่วมมือในเรื่องของพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การสร้างเครือข่าย

ปัจจัยอื่นก็คืออย่างชุมชน ชุมชนก็ต้องเล่นด้วยก็คือชุมชนต้องปฏิบัติตามก็คือถ้าชุมชนไม่เอาปฏิเสธทุกอย่างก็มีแต่ผู้นำนำ แต่ผู้ตามไม่ตามก็คงต้องมีความร่วมไม้ร่วมมือกันในการที่จะคิด ที่จะทำในการที่จะพัฒนาชุมชน

2.4 ผลการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

1. จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในตำบลป่าคลอก

ตำบลป่าคลอกมีนักท่องเที่ยวมาประมาณวันละ 3,000-3,500 คน กระจายไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากเพราะนักท่องเที่ยวบางส่วนใช้ตำบลปากคลอกเป็นทางผ่านไปเขาพิงกัน ไปเกาะปันหยี ใช้เป็นสถานที่ในการลงเรือ

2. การจดวิสาหกิจชุมชน

ในอดีตเป็นระบบกลุ่ม ไม่มีหน่วยงานสนับสนุน สิ่งที่กลุ่มต้องการคือจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจคือต้องการหน่วยงานที่มาสนับสนุนที่ต้องถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าไม่มีการจดทะเบียน เทศบาล เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชนมาสนับสนุนไม่ได้ ดังนั้นชุมชนต้องพึ่งพารัฐ อย่างเช่นสะพานเดินชมธรรมชาติต้องพึ่งพาหน่วยงานนอก ร้านอาหารก็พึ่งพาหน่วยงานอื่น ดังนั้นเวลารัฐบาลให้เงินสนับสนุนมารัฐบาลก็ไม่ผิดกฎหมายและสามารถสนับสนุนต่อไปได้ โดยสามารถตอบกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ได้ว่ากลุ่มนี้มีเอกลักษณ์ มีสัญญาเป็นเครื่องหมายของชุมชน จากนั้นก็สามารถที่จะมีกลุ่มได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

ปัจจุบันหน่วยงานราชการพยายามให้คนในจังหวัดภูเก็ตต้องจดทะเบียน ถ้าไม่จดแบบราชการเราก็มีองค์กรหนึ่งที่สามารถจดทะเบียนได้ เรียกว่า “สภาองค์กรชุมชน” มีหน้าที่รับจัดแจ้งกลุ่มที่มีอยู่ ดังนั้นการจดทะเบียนจึงเป็นการติดตาม มีการประเมินผล มีการรู้จักจัดการตัวเองเพราะมีคนมาคอยตรวจสอบมาดูงาน มีการกระตือรือร้น สามารถที่จะหางบประมาณได้

อีกประการหนึ่งคือกรรมการวิสาหกิจชุมชนไปอบรมที่มหาวิทยาลัยบูรพา มีนักวิชาการท่านหนึ่งบอกว่าคนภูเก็ตเหมือนคางคก เอากะลามาครอบแล้วไม่เห็นแสงสว่าง กรรมการน้อยใจ แต่เมื่อกลับมาคิดว่าเป็นเรื่องจริง คนแก่ต้องกรีดยาง ต้องค้าขายต้องรับจ้างต้องออกทะเล แล้วการท่องเที่ยวครอบงำคนภูเก็ต ความเจริญครอบงำเมืองภูเก็ตแต่คนภูเก็ตกลับเป็นได้แค่เป็นลูกจ้าง ไม่ได้มีใครเป็นเจ้าของบริษัทการท่องเที่ยวสักคน กรรมการกลับมาคิดว่าจะอยู่บนหลังกะลาได้ไหม กลับมาคุยกับทีมงาน กลุ่มทำการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเกิดช้า แต่กลุ่มสามารถไปไกลกว่าเพราะกลุ่มทำการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่กินได้

ไม่ได้หมายถึงการกินโกงกางแต่หมายถึงการอนุรักษ์ที่กินได้ คือการอนุรักษ์ถาวรแบบคงที่ ไม่จับปลามากิน ห้ามทำลายป่าชายเลน ห้ามตัดไม้ ห้ามจับปู

3. ข้อดีของการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนถือว่ามีข้อดีมาก เกิดความเข้มแข็งจริงแต่ไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ ในเรื่องของการพัฒนา ถ้าสมมุติว่าไม่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจ กลุ่มก็สามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ความเข้มแข็งไม่ได้ขึ้นอยู่ที่ว่าจดหรือไม่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ความเข้มแข็งมันอยู่ที่ตัวบุคคล ที่คณะบริหาร แต่ส่วนประกอบของการบริหารจัดการมันต้องมีหน่วยงานอื่นเข้ามาช่วย ฉะนั้นการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมันก็โยงไปถึงการท่องเที่ยวคือเราสามารถกระจายข่าว ไม่เป็นกลุ่มเถื่อน ทางราชการพร้อมที่จะประชาสัมพันธ์ให้ ก็เป็นผลได้ มีสื่อเข้ามาถ่ายรายการ เช่นวันที่ 5 ธันวาคมที่ผ่านมาที่นี้ที่เดียวที่ออกโทรทัศน์นั่นคือผลพวงที่ได้มา กลุ่มไม่ต้องจ่ายค่าจ้างประชาสัมพันธ์ ที่วิสาหกิจชุมชนบ้านบางโรงไม่ต้องง้อสื่อ ดังนั้นสิ่งเหล่านี้มันเป็นผลพลอยได้มหาศาล มันต้องมีส่วนเสริม อย่างบางทีออกโทรทัศน์วันนี้พรุ่งนี้คนมาเยอะมาก ถ้าการทำ SWOT นี่คือโอกาสของกลุ่ม แต่ถ้าไม่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนก็หมดโอกาสและอาจจะมีภัยมาถึงกลุ่มด้วย เช่น เช่นอาจมีปัญหาพื้นที่ทับซ้อนกับกรมป่าไม้ กรมเจ้าท่า นั่นเป็นผลพวงภัยที่ไม่สามารถจัดการได้ เพราะว่ามีกรรมสิทธิ์แต่ถ้ากลุ่มมีองค์กรราชการรองรับด้วย ฉะนั้นการท่องเที่ยวไม่ได้เน้นเรื่องกำไรทางอื่น แต่เน้นกำไรเรื่องคุณภาพชีวิตและทรัพยากรมากกว่า กลุ่มทำทุกเรื่องเชื่อมโยง การประสานงาน การปรองดอง การเชื่อมเอาคนอื่นมาเที่ยวให้มากขึ้น พยายามมีหน่วยงานมีคนรับผิดชอบประสานงานภายนอก แบ่งงานกันทำ ไม่ก้าวก่ายงานคนอื่น

4. การต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนยังต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชนไปเรื่อย ๆ ไม่งั้นหน่วยงานภาคีไม่สามารถมาสนับสนุนต่อได้ หน่วยงานที่มาสนับสนุนกลุ่มก็ประมาณ 20 กว่ากลุ่ม/หน่วยงานต่อปี ชุมชนไม่ได้ไขว่คว้าหาเงินแต่หน่วยงานภาคีเข้ามาสนับสนุนเอง เช่นพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ ฯลฯ ให้เงินสนับสนุนจำนสนมากเพราะเล็งเห็นว่าชุมชนมีความเข้มแข็งแล้ว สามารถนำงบประมาณมาพัฒนาต่อได้ นำมาเสริมร้านอาหารชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น เพราะถ้าไม่มีร้านอาหารเราก็ขายการท่องเที่ยวไม่ได้เพราะร้านอาหารชุมชนคือหัวใจของวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าทัวร์ไหน ๆ ในโปรแกรมทัวร์ต้องระบุให้รับประทานอาหารหนึ่งมื้อที่ร้านอาหารชุมชน

5. กิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยว

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนร่วมคิดกันว่าไม่มีจุดขายเพราะบ้านบางโรงไม่มีหาดทราย แต่มีป่าดิบชื่อที่เดียวในจังหวัดภูเก็ต ทำอย่างไรก็ได้ให้คนรู้จักป่าดิบชื้นมากขึ้น มีแผนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ เน้นการอนุรักษ์ป่าดิบชื้น เน้นการท่องเที่ยว เป้าหมายหลักก็คือพยายามสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนว่าต้นไม้ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ของท่าน แต่เป็นของคนทั้งโลก ดังนั้นคนทั้งโลกต้องช่วยกันอนุรักษ์ สิ่งหนึ่งของการ

อนุรักษ์ที่ดีที่สุดก็คือต้องพาคนไปดู พาคนไปสัมผัสพื้นที่จริง อย่างเช่นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ที่สุดในจังหวัดภูเก็ตก็อยู่ที่ชุมชนบ้านบางโรง มีปลาขึ้นต้นไม้ ปลาเต้นระบำ ปลาเดินได้ ปลาลงรูได้ นักท่องเที่ยวต่างชาติชุมชนก็เอาสิ่งเหล่านี้มาตกแต่ง มาทำให้อยู่แบบธรรมชาติ

มีกิจกรรมร้านอาหารชุมชนที่จำหน่ายอาหารพื้นบ้าน นำวัตถุดิบภายในท้องถิ่นมาใช้โดยบางส่วนรับซื้อจากสมาชิก ล่องเรือชมป่าชายเลน มีเจ้าหน้าที่บริการพายเรือนำชมพร้อมอธิบายรายละเอียด นอกจากนี้ยังมีท่าเรือบริการสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการไปเกาะต่าง ๆ ส่วนเยาวชนลูกหลานของชุมชนก็เป็นไกด์ให้กับนักท่องเที่ยว

6. ปัญหาที่วิสาหกิจชุมชนประสบ

วิสาหกิจชุมชนประสบปัญหาด้านการจัดการตัวเองของชุมชนและการครอบครองพื้นที่ของคนดั้งเดิม คนพื้นถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ตนเองต้องเป็นยามเฝ้าพื้นที่ตนเองขายไป ผู้บริหารที่ดีคือต้องดูแลอนาคตทรัพยากรบุคคลด้วย ต้องดูแลทุกคนให้เท่าเทียมกันหมด มีสิทธิ สวัสดิการเท่าเทียมกัน ความเป็นอยู่เอื้ออาทรกัน นักท่องเที่ยวต้องให้เกียรติกับคนในชุมชนและคนในชุมชนก็ต้องให้เกียรตินักท่องเที่ยว

อย่างกลุ่มแม่บ้านมีสมาชิกประมาณ 30 กว่าคน รับผิดชอบปรุงอาหารประมาณ 4-5 คนแล้วไปทำเรื่องเย็บปักถักร้อย ทำเรื่องผ้าบาติก คือแม่บ้านต้องแยกกัน ไม่สามารถทำเพื่อจำหน่ายเหมือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ เพราะถ้ารวมกันก็ทะเลาะกัน ดังนั้นให้รับผิดชอบงานตามความถนัดของแต่ละคน ถ้าเยาวชนว่างก็ให้มาพายเรือ ชาวประมงว่างก็มาแจวเรือ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากหาปลาตอนกลางคืนดีกว่าเขาไปหาออกทำงานนอกบ้าน แต่ปัจจุบันนี้มันแปลกเกิดขึ้นในชุมชนที่ไม่จัดการตัวเอง คนที่มีสวนยางไม่กรีดเองไปรับจ้างข้างนอกได้เงิน 300 บาทและไปจ้างพม่ามากรีดยางให้เงินวันละ 500 บาท สมาชิกต้องคิดเป็นระบบ

ต้องนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นปี 2547 มีคนในตำบลบ้านบางโรงจบปริญญาตรีแค่ 11 คน ดังนั้นจะพัฒนาชุมชนได้อย่างไร แล้วคนกลุ่มนี้ทำงานนอกชุมชนทั้งนั้น กลุ่มจึงสร้างกระบวนเหล่านี้ขึ้นมา ปัจจุบันเรามีคนในตำบลจบปริญญาตรี 50 กว่าคน สิ่งนี้คือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลแล้ว จากนั้นนำคนเหล่านี้มาช่วยงาน เวลาว่างก็เข้ามาช่วย หรือคนรุ่นใหม่ก็ทำงานภายนอกเมื่อกลับมาชุมชนมีความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาชุมชนต่อ ขณะนี้กลุ่มส่งเยาวชนในชุมชนไปเรียนต่อที่ประเทศจอร์แดน 1 คน ประเทศบาเรห์ 1 คน และกำลังรับสมัครเยาวชนอีก 1 คนไปเรียนปริญญาตรีเศรษฐศาสตร์อิสลามและเรื่องความพอเพียงที่ประเทศมาเลเซียนเพื่อเป็นผู้จัดการกลุ่มออมทรัพย์สี่ปีข้างหน้า กลุ่มออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด ประกอบด้วยค่าเทอม ค่าเบี้ยเลี้ยง เมื่อเรียนสำเร็จปริญญาตรีกลับมารับเงินเดือนขั้นต้นครั้งแรก 20,000 บาท เพราะฉะนั้นชุมชนเล็งเห็นการพัฒนาบุคลากรต้องเริ่มจากการพัฒนาคนก่อน

การแก้ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนที่คือการพูดคุย สมาชิกคุยกันเกือบทุกคืน แต่ไม่ได้ประชุมเป็นทางการ เมื่อมีปัญหาคืนนั้นสมาชิกคุยกันทันทีหลังจากการละหมาดที่มัสยิด ใช้เวลาครึ่งชั่วโมงของทุกวันคุยปัญหาที่เกิดขึ้น

7. วิสาหกิจชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุน

วิสาหกิจชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องมาตลอด แต่มีช่วงหนึ่งที่ไม่รับงบประมาณ เพราะต้องมาพิจารณาและจัดลำดับตัวเอง กลับมาดูตัวกลุ่มเองตอนนี้กลุ่มเดินไปไกลจนที่อื่นตามไม่ทัน กลุ่มอยากให้ทุกภาคส่วนเดินไปใกล้เคียงกัน จึงขอหยุดรับงบประมาณเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเงินส่วนนี้ไปส่งเสริมกลุ่มอื่น ๆ ได้

เกษตรอำเภอเข้ามาสนับสนุนเป็นหน่วยงานแรก ให้เงินสนับสนุนเป็นล้านเพื่อให้มาปรับภูมิทัศน์ ให้มีที่ที่จอดรถ ให้มีห้องน้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ หน่วยงานต่อมาคือกรมพัฒนาชุมชน ให้องค์ความรู้ ออกแบบโบว์ชัวร์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จากนั้นเริ่มมีหน่วยงานเข้ามา เช่น EU บริษัทแพน ปตท. เชฟรอน ฯลฯ

นอกจากได้รับงบประมาณสนับสนุนแล้ว กลุ่มเองก็หารายได้เพิ่มด้วย การพัฒนาวิสาหกิจเป็นรายได้ของชุมชน ต่อไปกลุ่มอาจพัฒนาการทำมารีน่าชุมชนด้วย เรือต่างถิ่นหรือเรือที่มารับนักท่องเที่ยวต้องจ่ายค่าจอดเรือเดือนละ 3,000-4,000 บาท รายได้ก็นำเข้ากลุ่มเพื่อนำไปช่วยเหลือคนชุมชนต่อไป กระจายผลประโยชน์ให้ทั่วถึงสมาชิกและชาวบ้านในชุมชน เช่นสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการนอนโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการจัดทำศพ ทำบุญในโอกาสต่าง ๆ แต่กลุ่มจะไม่ให้ทุกคน คนไหนที่ทำลายทรัพยากรหรือต่อต้านชุมชนกลุ่มก็ไม่จ่ายให้ กลุ่มไม่ได้แอนตี้แต่ใช้กลไกของสังคมบีบ คณะกรรมการจะประชุมและมติว่าจะนำเงินรายได้ไปทำอะไร เช่นเงินสวัสดิการทำศพทั้งสมาชิกไทยพุทธและมุสลิมให้รายละ 2,500 บาท เพิ่มขึ้นจากเดิมที่ให้แค่ 500 บาท นำเงินไปสนับสนุนทุนการศึกษา แต่ไม่ใช่รูปแบบที่รัฐบาลจัดสรรให้ เยาวชนที่ต้องการรับทุนการศึกษาต้องเขียนโครงการเอง เขียนมาขอค่ารถ ค่าอาหาร ค่าเทอม ค่าหนังสือ เพราะการที่เยาวชนเขียนโครงการเองจะไม่โกหก แต่ละปีกลุ่มสนับสนุนทุนการศึกษาประมาณ 40 คน

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์และสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ กรมส่งเสริมการเกษตร สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีบทบาทการดำเนินงานในการสนับสนุนชุมชนการเกษตร ดังนี้

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
กรมส่งเสริมการเกษตร	- กำหนดนโยบายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน - หน่วยงานหลักที่สนับสนุนด้านงบประมาณให้กับวิสาหกิจชุมชน	- เตรียมความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการประเมินศักยภาพ - พัฒนาแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน - สนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนจัดทำแผนดำเนินงาน - จัดกิจกรรมการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่น - ร่วมกับหน่วยงานภาคีในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพผลักดันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้หลักการ 5 Smart	- เป็นหน่วยงานภาครัฐระดับประเทศที่กำกับดูแล และส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย	- เป็นองค์กรสูงสุดของสหกรณ์ในประเทศไทย - ส่งเสริมกิจการทุกประเภทของสหกรณ์ทั่วราชอาณาจักร - เป็นตัวแทนองค์กรไทยเป็นสมาชิกในองค์การสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA)	- ให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่สมาชิกสหกรณ์ - พัฒนาศักยภาพเผยแพร่กิจการสหกรณ์ - ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ภายในและระหว่างสันนิบาตสหกรณ์ต่างประเทศ	- เป็นองค์กรระดับประเทศที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เกี่ยวข้องกับกิจการสหกรณ์ - เป็นตัวแทนสหกรณ์ของประเทศในเวทีต่างประเทศ

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว	- ตัวแทนภาคเอกชนของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่	- ส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร - สร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับวิสาหกิจชุมชน	- เป็นองค์กรภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยวที่สนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ

2. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	จุดเด่น	จุดด้อย
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร - เป็นแหล่งสร้างงานให้กับชุมชน - นโยบายส่งเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับหน่วยงานภาคี	- จัดกิจกรรมที่หลากหลายด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับนักท่องเที่ยว - ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย - จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรร่วมกับหน่วยงานภาคี	- ขาดการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีประสิทธิภาพในบางด้าน - งบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินงานไม่เพียงพอ - บุคลากรของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรขาดความรู้และทักษะด้านการจัดการ

3. ผลการประชุมกลุ่มย่อยและผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อย

3.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อย

3.1.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต

3.1.1.1 ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูตจดทะเบียนเมื่อ วันที่ 7 ธันวาคม 2548 ณ สำนักงานเกษตรอำเภอแม่วาง คำขอเลขที่ : ชม.22/48-0034 ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ที่ 6 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50360 ประธานวิสาหกิจชุมชน คือ นางเกศริน ตุ่นแก้ว สมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชนมี 2 ราย คือ นายสำราญ คงนาม และนายพันรงค์ ตุ่นแก้ว จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 36 คน จำนวนกิจการที่ดำเนินงาน มี 2 กิจการหลัก คือ การผลิตน้ำดื่มชุมชน และการผลิตแปรรูปผลไม้กระป๋อง

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต ดังนี้

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต

1) จุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต มีหลายประการ ได้แก่

- ชุมชนมีความสามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี
- ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการให้แนวคิดและคำแนะนำต่างๆ ชุมชนจึงนำปรัชญาที่ได้จากผู้สูงอายุนี้มาใช้จัดการสังคม และธำรงรักษาความสงบสุขของชุมชน
- การอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งประเพณีต่างๆ แต่ละชนเผ่าจะมีอัตลักษณ์ และประเพณีเฉพาะของตนเอง สามารถยกสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาเป็นจุดส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นอย่างดี
- การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น แนวคิดการบวชป่า ทำให้ชุมชนสามารถรักษาพื้นที่ป่าให้คงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะดินและน้ำ คนในชุมชนมีจิตสำนึกและความตระหนักถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม และปลูกฝังให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนเอง
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยกลุ่มทอผ้ามีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มสมาชิก และประชาสัมพันธ์ถึงศิลปะการทอผ้า ให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว
- ส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนนำเที่ยวในพื้นที่ ด้วยการให้เยาวชนในหมู่บ้านได้ฝึกหัดและลองนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน

- มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลากหลาย เช่น การขี่ช้าง การล่องแพ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทำให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการท่องเที่ยวในชุมชนนานขึ้น และมีการใช้จ่ายเงินในชุมชนมากขึ้นด้วย

- การรวมกลุ่มอาสาสมัครในหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้จะช่วยดูแลความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน และเป็นแรงสำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางการท่องเที่ยว

2) จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต มีดังนี้

- เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ตระหนักถึงคุณค่า และขาดความสนใจในสิ่งที่ชุมชนทำอยู่ เนื่องจากการสืบทอดสิ่งที่ชุมชนทำอยู่เป็นการอนุรักษ์ของเก่าซึ่งต้องอาศัยความสนใจ ความอดทน และจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ จึงอาจทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ขาดความสนใจในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สืบทอดต่อกันมา

- การเพาะปลูกพืชบางอย่างที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกข้าวโพด ทำให้ดินเสีย เนื่องจากข้าวโพดเป็นพืชที่ดูดธาตุอาหารในดินไปใช้เป็นจำนวนมาก เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดต่อเนื่องจึงรู้สึกได้ถึงคุณภาพของดิน และผลผลิตที่ลดลงไปเรื่อย

- ปัญหาการถากถางป่า คนบางกลุ่มยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จึงฉวยโอกาสในการตัดไม้ และขยายพื้นที่เพาะปลูกออกไป

- ปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยเฉพาะวัยรุ่นในหมู่บ้านที่แอบเสพยาเสพติด นำมาซึ่งปัญหาการลักขโมย เพื่อหาเงินไปซื้อยาเสพติด

- ขาดความต่อเนื่องในการทำกิจกรรมบางอย่างของชุมชน เนื่องจากขาดการสนับสนุนของหน่วยงานอื่น เช่น กิจกรรมด้านการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชุมชนจะต้องดำเนินอย่างต่อเนื่องและต้องการการสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นๆ ด้วย

- การคมนาคมบางช่วงไม่สะดวก เข้าไม่ถึงพื้นที่ โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลของการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรออกไปจำหน่ายนอกชุมชน จึงเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของเกษตรกรที่เพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ

- ขาดการรวมกลุ่มกันในการจัดการด้านการผลิตสินค้า เช่น กิจกรรมทอผ้า ทำให้ยอดจำหน่ายสินค้าลดลง นอกจากนี้ทางกลุ่มทอผ้ายังต้องการการส่งเสริมทักษะการผลิตและการตลาดจากหน่วยงานของรัฐด้วย

- ขาดปัจจัยด้านเงินทุนในการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนจำเป็นต้องมีการใช้เงิน ซึ่งเงินที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากกลุ่มอาชีพที่รวบรวมกันเอง ทำให้ไม่เพียงพอกับความต้องการ

- มีข้อจำกัดในการหาตลาดในการจำหน่ายสินค้า ลักษณะของสินค้าที่ผลิตได้อาจไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาขายได้ยาก และขาดผู้มีความรู้ในการจัดการการตลาด

- วิสาหกิจชุมชนบางแห่งในชุมชนขาดการต่อทะเบียน บางวิสาหกิจชุมชนยังขาดความเข้าใจในการต่ออายุการประกอบวิสาหกิจชุมชน ทำให้ละเลยการต่อทะเบียนและหมดอายุไป

- ปัญหาการแยกการทำงานเป็นชนเผ่ายังมีอยู่ ถึงแม้ว่าจะมีนโยบายในการรวมกลุ่ม เป็นการขาดการบูรณาการในการทำงานร่วมกันของชนเผ่า ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องทบทวนการทำงาน และเข้ามาเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์

3) โอกาสของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต มีดังนี้

- การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การศึกษานอกโรงเรียนช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพ เช่น การทอผ้า โครงการหลวงช่วยตรวจสารพิษตกค้างในพืชผลทางการเกษตร และช่วยจัดหาตลาดให้ชุมชน ป่าไม้ขุนวาง ช่วยอนุรักษ์และส่งเสริมการรักษาป่าไม้ชุมชน และพัฒนาชุมชนช่วยค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน

- เยาวชนในท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้จากนักท่องเที่ยว เป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย ซึ่งเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กับเยาวชน

- การรวมกลุ่มช่วยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพราะคนในกลุ่มได้ร่วมกันคิดและร่วมกันทำ และสร้างสรรค์ชุมชนให้เจริญก้าวหน้า

- หน่วยงานภาครัฐเริ่มให้การส่งเสริมกิจกรรมโฮมสเตย์และการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ นักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสนใจที่จะเข้ามาพักค้างแรมในชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมโฮมสเตย์และการจัดเส้นทางท่องเที่ยว จึงเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

- ชุมชนมีโอกาสการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรหลากหลายและมีความสมบูรณ์ จึงสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ และมีโอกาสหารายได้เข้าสู่ชุมชน

4) อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต มีดังนี้

- การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค เนื่องจากชุมชนยังไม่มีระบบการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ทำให้ในช่วงหน้าแล้งประสบปัญหาในการอุปโภคและบริโภค

- ประสบภัยธรรมชาติ เช่น พายุ และดินพังทลาย พื้นที่สูงในภาคเหนือมักประสบกับปัญหาพายุฝน และเกิดปัญหาดินพังทลายตามมา

- ขาดองค์ความรู้ด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยเฉพาะภาษาอาเซียน ชาวบ้านในชุมชนยังไม่มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ ที่จะใช้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน

- การคมนาคมโดยทั่วไปไม่สะดวก โดยเฉพาะการขนส่งพืชผลทางการเกษตรไปยังลูกค้า ทำให้การขนส่งเกิดความล่าช้า และนักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกในการสัญจร

- ขาดการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจังจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น พัฒนาชุมชน เนื่องจากบุคลากรของรัฐมีน้อย แต่ในขณะเดียวกันชุมชนมีหลายชุมชนและแต่ละชุมชนต้องการความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากรัฐ

3.1.1.2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูตมีปัจจัยหลายประการที่จะส่งเสริมให้การดำเนินงาน และการจัดการของวิสาหกิจมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

- ด้านนโยบาย วิสาหกิจชุมชนมีนโยบายด้านการบริหารทรัพยากรธรรมชาติที่ต่อเนื่อง ซึ่งนโยบายข้อนี้ส่งผลให้ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ สร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีทรัพยากรที่จะนำมาเป็นต้นทุนในการบริหารจัดการภายในชุมชนของตน

- ด้านผู้นำ วิสาหกิจชุมชนมีประธานวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง อุทิศตนเพื่อชุมชน ความเสียสละตนของผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งทำให้สมาชิกทั้งหลายยอมรับในศักยภาพของผู้นำ

- ด้านบุคลากร กลุ่มชนเผ่าในหมู่บ้านมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และร่วมมือกันทำงาน ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดงานประจำปีของชุมชน จะมีคนทุกชนเผ่าเข้าร่วมงานกันอย่างเหนียวแน่น และหากมีเหตุกระทบกระทั่ง คนมักก็จะให้อภัยและไม่โกรธแค้นกัน

- ด้านกระบวนการจัดการ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เน้นกระบวนการระดมสมองจากสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ได้ความคิดที่หลากหลาย แล้วช่วยกันเลือกทางเลือกที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีการส่งตัวแทนไปเข้าร่วมประชุม สัมมนา ศึกษาดู แล้วนำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดให้สมาชิกหรือนำมาประยุกต์ใช้

- ด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำปฏิทินท่องเที่ยว โบรชัวร์ และแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชน และสามารถวางแผนการท่องเที่ยวในชุมชนได้

- ด้านวัฒนธรรม ชุมชนมีความหลากหลายด้านวัฒนธรรมของชนเผ่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่ามาผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

- ด้านทรัพยากร พืชพรรณท้องถิ่นในชุมชนมีความหลากหลาย วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถใช้ความหลากหลายของพืชพรรณท้องถิ่นมาผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

- ด้านการมีส่วนร่วม ชนเผ่าต่างๆ ในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ

- ด้านการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อยกระดับความสามารถของทุกฝ่าย อันจะทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนของเครือข่าย

3.2.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร

3.2.1.1 ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร

วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรจดทะเบียนเมื่อ วันที่ 5 กรกฎาคม 2550 ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ วังน้ำเขียว คำขอเลขที่ : นม.25/50-0013 ตั้งอยู่เลขที่ 166 หมู่ที่ 4 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา รหัสไปรษณีย์ 30370 ประธานวิสาหกิจชุมชนคือ นายอินทร์ มูลพิมาย สมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชนมี 2 ราย คือ นายอินทร์ มูลพิมาย และนางสร้อย ทองฉิมพลี จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 17 คน จำนวนกิจการที่ดำเนินการมี 3 กิจการหลัก คือ การบริการบ้านพักสัมผัสธรรมชาติ ท่องเที่ยวเดินป่า/ปลูกป่า ศึกษาดูงานการเพาะปลูกทางการเกษตร

จากการสนทนากลุ่มร่วมกับประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร ดังนี้

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร

1) จุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร มีหลายประการ ได้แก่

- มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีอากาศดีเกือบทั้งปี นักท่องเที่ยวจึงสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา โดยไม่จำเป็นต้องมาแต่ในช่วงฤดูหนาว
- สินค้าทางการเกษตรมีคุณภาพ และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว เช่น เห็ดหอม ซึ่งเป็นสินค้าที่มีรสชาติอร่อย เป็นที่ต้องการของตลาด
- มีการเรียนรู้และนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ให้เหมาะกับการทำการเกษตร เช่น การทำเกษตรอินทรีย์
- ดำเนินวิสาหกิจชุมชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และมีศูนย์การเรียนรู้ หรือจุดดูงาน เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ชุมชนมีความสามัคคี และร่วมมือกันทำงาน ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และมีการร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
- ชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรพัฒนามาจากกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูล ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง และอดทน อีกทั้งมีความตระหนักในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- โฮมสเตย์บ้านบุไทรมีมาตรฐานอยู่ในระดับแนวหน้า และเป็นต้นแบบในการทำธุรกิจโฮมสเตย์
- การมีมาตรฐานคุณภาพ ทำให้ไม่เกิดความบกพร่องในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงทีหากเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น
- คนในชุมชนประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย อันเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนได้เป็นอย่างดี

- คนในชุมชนไม่รบกวนหรือสร้างความรำคาญให้กับนักท่องเที่ยว เพราะมีความเข้าใจในการบริการ และการต้อนรับผู้มาเยือน

- นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เนื่องจากมีถนนที่กว้าง มีพื้นผิวการจราจรที่ดี และสามารถเข้าแหล่งท่องเที่ยวได้หลายเส้นทาง

- ชุมชนมีอาชญากรรมน้อยมาก เนื่องจากคนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยกันทุกครัวเรือน และช่วยกันเป็นหูเป็นตา สอดส่องความปลอดภัยให้กันและกัน

2) จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร มีดังนี้

- เกษตรกรนิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งจะเพาะปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง ทำให้เสียโอกาสในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

- คนในชุมชนมีความรู้ด้านวิสาหกิจน้อย จึงจำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติมจากการอบรมสัมมนา หรือการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

- หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพ ทำงานไม่ประสานกัน คือ ต่างคนต่างทำ ทำให้ชุมชนเกิดความไขว้เขว และทำงานไม่ต่อเนื่อง

- บุคลากรของหน่วยงานที่เข้ามาดูแลส่งเสริมเปลี่ยนบ่อย หรือทำงานไม่ต่อเนื่อง เช่น การยกเลิกเคหะกิจ

- เงินทุนและงบประมาณในการลงทุนมีจำกัด ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ต้องรอเงินทุนจากภายนอกเป็นหลัก

- ชุมชนไม่มีวัฒนธรรมดั่งเดิม จึงขาดเรื่องราว (Story) ที่จะนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยว

- พื้นที่บ้านบุไทรติดขัดเรื่องกฎหมาย จึงไม่สามารถขยายการทำโฮมสเตย์ออกไปได้

- ชุมชนขายวัตถุดิบโดยไม่มีการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ทำให้ได้รับเงินจากการขายไม่มากตามที่ควรจะได้รับ

- ชาวบ้านยังไม่เข้าใจในเรื่องทำแผนธุรกิจ ไม่สามารถคิดกลยุทธ์ขึ้นมาเองได้ ต้องรอความช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

- โฮมสเตย์คิดค่าบริการในราคาย่อมเยา จึงได้รับค่าบริการแต่ละครั้งน้อย ประกอบกับยังไม่มีการเพิ่มค่าบริการตามสภาพเศรษฐกิจ

3) โอกาสของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร มีดังนี้

- การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการรวมกลุ่มชาวบ้าน เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับครอบครัว นอกเหนือจากการเพาะปลูกที่ทำเป็นอาชีพหลัก

- การท่องเที่ยวเป็นตัวที่ก่อให้เกิดอาชีพเสริมแก่ชุมชน และเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชุมชน

- นโยบายของรัฐทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่บ้านบุไทร ทำให้บ้านบุไทรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ขึ้นชื่อ นักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้ามาพักและท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

- สหกรณ์ช่วยส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชน เช่น เกิดการรวมกลุ่ม การทำบัญชี การช่วยเหลือด้านการตลาด และการบริหารจัดการ

- การทำวิสาหกิจชุมชนทำให้มีรายได้เข้าสู่ชุมชน เพราะตามหลักการและปรัชญาของวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องการให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยกันทำงาน พึ่งพาตนเองได้ และเกิดการกระจายได้สู่ชุมชน

- การทำโฮมสเตย์ช่วยยกระดับการบริการโดยการนำมาตรฐานคุณภาพโฮมสเตย์เข้ามาใช้

- มีการศึกษาเรียนรู้จากภายนอกแล้ว และนำความรู้มาพัฒนากลุ่มโฮมสเตย์ให้มีความเข้มแข็ง

- รีสอร์ทเปิดโอกาสให้ชาวบ้านนำผลผลิตไปจำหน่าย และบางครั้งยังช่วยสนับสนุนแรงงาน อันเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่กัน

- ความสามัคคีของสมาชิกเป็นจุดขายทางการตลาดและก่อให้เกิดส่วนแบ่งทางการตลาด

4) อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร มีดังนี้

- การปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่นิยมทำกันในพื้นที่ต้องอาศัยสภาพดินฟ้าอากาศค่อนข้างมาก และบางครั้งผลผลิตที่ได้อาจไม่แน่นอน

- กฎหมายทำให้เกิดข้อจำกัดในการประกอบอาชีพที่บ้านบุไทร เช่น สปก. รวมถึงการเข้ามาของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เพื่อขอคืนพื้นที่ป่า ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าตัดสินใจในการลงทุนประกอบอาชีพ และมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป

- การเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนทางการเมืองทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวไม่แน่นอน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังให้ความรู้เรื่องวิสาหกิจชุมชนน้อย ชาวบ้านยังไม่เข้าใจการทำวิสาหกิจชุมชนดีพอ

- ผู้บริหารมองไม่เห็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบ้านบุไทร มีการโยกงบประมาณที่เคยสนับสนุนไปสนับสนุนอย่างอื่น

- การจัดสรรผลประโยชน์ไม่ลงตัวทำให้แตกออกเป็นหลายกลุ่มและไม่มีหน่วยงานเข้ามาเป็นตัวเชื่อมประสาน

- ความคิด แนวคิด บริบทของแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน การพัฒนากลุ่มต้องใช้เวลามาก

- สาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ไฟฟ้า การเก็บขนขยะ ยังไม่ดีพอและไม่ค่อยมีหน่วยงานให้การสนับสนุน

3.2.2.2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร

วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรมีปัจจัยหลายประการที่ส่งเสริมให้การดำเนินงาน และการจัดการของวิสาหกิจมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศกลุ่มอาเซียน ดังนี้

- ผู้นำมีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่โดยตรงในการแก้ไขปัญหาชุมชน มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่มาจากคนในชุมชนและผู้จำหน่ายสินค้าในพื้นที่

- สมาชิกมีความอดทน และมีความคิดที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาจัดการให้เกิดประสิทธิผล และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

- การนำมาตรฐานโฮมสเตย์เข้ามาใช้ ทำให้การให้บริการของโฮมสเตย์บ้านบุไทรมีคุณภาพ และเป็นต้นแบบให้กับโฮมสเตย์แห่งอื่นๆ ได้เข้ามาดูเป็นตัวอย่าง

- ความรู้จากหน่วยงานภายนอก รวมถึงคำแนะนำจากบุคคลภายนอก ทำให้โฮมสเตย์มีคุณภาพ และทำให้ชุมชนปรับปรุงคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

- การให้บริการที่เป็นกันเอง ทำให้โฮมสเตย์บ้านบุไทรเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการซ้ำ

- ชื่อเสียงดั้งเดิมของธุรกิจที่ทำอยู่ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเชื่อมั่นในบริการ และมีการบอกต่อถึงคุณภาพในการบริการ

- การบริหารจัดการที่ดีของวิสาหกิจชุมชน ทั้งการจัดการสถานที่พักให้สะอาด สวยงาม และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่

- แผนของชุมชน (ที่เกิดจากวิสาหกิจชุมชน) ชุมชนต้องมีแผนยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชุมชน

- มีระบบพี่บอก หรือระบบสอนน้อง การใช้ระบบดังกล่าวนี้จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ

- มีจุดร่วมของการทำวิสาหกิจชุมชน / มีข้อตกลงร่วมกัน จึงทำให้การทำงานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

- มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง / มีความจริงใจในการให้ข้อมูล ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อการให้บริการ และเป็นการแสดงความจริงใจกับลูกค้า

วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรมีความชัดเจนในด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยพบ ว่ามีรูปแบบการจัดกิจกรรมทางการเกษตรที่แตกต่างหลากหลายดังนี้

1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการสาธิต มีการเน้นกิจกรรมการสาธิต ได้แก่ ศูนย์สาธิตการเพาะและแปรรูปเห็ด ผักปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ แหล่งท่องเที่ยวจะเตรียมขั้นตอนต่างๆ ของการผลิต ทั้งวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสาธิตต่อนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมกิจกรรมท่องเที่ยวรูปแบบนี้ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาที่มาศึกษาดูงาน นักท่องเที่ยวที่มิได้มีอาชีพเกษตร และนักท่องเที่ยวประเภทศึกษาดูงานที่ต้องการประสบการณ์ไปพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเอง

2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการให้ความรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่บุไทรมีกิจกรรมการให้ความรู้ แต่มิใช่กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมการใช้ความรู้ทางการเกษตร ได้แก่ การทำสวนผลไม้ (กระท้อน ทุเรียน) การทำเกษตรอินทรีย์ มีการเตรียมสถานที่บรรยายและวิทยากร เน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการหาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่มาศึกษา และกลุ่มนักศึกษา

3) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชน การจำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยวถือว่าไม่ใช่กิจกรรมหลักของบ้านบุไทร โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบุไทรได้รวบรวมสินค้าชุมชนมาจำหน่าย เช่น วอร์เตอร์เครส (Water Cress) หรือสลัดน้ำ ซึ่งเป็นผักสำหรับคนรักษาสุขภาพ ลูกประคบสมุนไพร และน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น และมีการสาธิตการทำสินค้าชุมชนชนิดต่างๆ ร่วมด้วย

4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบแนะนำธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ เป็นจุดเด่นของบ้านบุไทร เกษตรกรจากพื้นที่ต่างๆ เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบการศึกษาดูงาน แหล่งท่องเที่ยวบ้านบุไทรนอกจากจะให้ข้อมูลด้านการผลิต การลงทุนแล้ว ยังผลิตวัสดุอุปกรณ์การเพาะเห็ด การปลูกดอกเบญจมาศเพื่อจำหน่ายให้ผู้สนใจลงทุน

3.3.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี

3.3.1.1 ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี จดทะเบียนเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2549 ณ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี คำขอเลขที่ : จบ.03/49-0002 ตั้งอยู่เลขที่ 11/1 หมู่ที่ 4 ตำบลเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี รหัสไปรษณีย์ 22170 ประธานวิสาหกิจชุมชนคือ นางนงลักษณ์ มณีรัตน์ สมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชนมี 2 ราย คือ นางนงลักษณ์ มณีรัตน์ และนายสมศักดิ์ พานิชอัตรา จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 7 คน จำนวนกิจการที่ดำเนินการมี 1 กิจการหลัก คือ การให้บริการนำเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการสนทนากลุ่มร่วมกับประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี ดังนี้

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี

1) จุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี มีหลายประการ ได้แก่

- มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย เสมือนเป็นต้นทุนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- มีการทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นทางเลือกในการทำการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นผลดีต่อสุขภาพของผู้บริโภค
- การเพาะปลูกใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน และถือเป็นจุดขายที่จะดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาชม
- สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกสบาย เนื่องจากมีถนนกว้าง รถสัญจรไปมาได้สะดวก และพื้นผิวถนนดีไม่มีปัญหาในใช้งาน
- ผลไม้และผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ มีคุณภาพ โดยเฉพาะทุเรียน มังคุดที่มีรสชาติอร่อย เป็นที่ต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยว
- ชุมชนรวมตัวดำเนินการทำธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกันเอง ทำให้มีอิสระในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่
- ให้บริการในราคาที่ยุติธรรม ราคาย่อมเยากว่าที่อื่น และยืนยันราคาตามที่ตกลงกันไว้ไม่เพิ่มราคากันในภายหลัง
- มีผู้นำที่เข้มแข็ง ซึ่งผู้นำถือเป็นหัวใจที่สำคัญของการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- มีสินค้าโอท็อปที่มีชื่อเสียง เช่น ทุเรียนแปรรูป สินค้าที่จำหน่ายมีรสชาติดีและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว
- ชุมชนมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยว เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะสัมผัสกับธรรมชาติได้เข้ามาพักผ่อน
- มีจุดท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่น่าสนใจ และมีอุโมงค์น้ำ (น้ำใต้ดิน) ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในภูมิปัญญาชาวบ้านได้เข้ามาชม

2) จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี มีดังนี้

- ชุมชนยังมีการเข้าถึง หรือพบปะกับสื่อมวลชนน้อย ทำให้เสียโอกาสในการประชาสัมพันธ์การดำเนินการให้ภายนอกรู้
- การบริหารจัดการยังไม่ถึงระดับมืออาชีพ เช่น การต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ยังทำได้ไม่ดีนัก และมีบุคลากรที่ให้บริการน้อย

- มีข้อจำกัดในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ เนื่องจากยังไม่มีการถ่ายทอดความรู้หรือฝึกอบรมความรู้ด้านภาษาให้กับชาวบ้านและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- การขาดงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ และการดำเนินงาน ทำให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องอาศัยการบอกต่อหรือใช้ช่วงทางต่างๆ เท่าที่จะช่วยเหลือตัวเองได้

- มีบุคลากรน้อย ขาดแรงงาน หรือขาดคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาช่วยดำเนินการและสืบทอดกิจกรรมของชุมชน เช่น สมาชิกว่างไม่ตรงกัน มัคคุเทศก์ที่เป็นเยาวชนไม่ค่อยมี

- ความไม่ชัดเจนของการเสียภาษีป้ายวิสาหกิจชุมชน ทำให้เกิดความสับสนและเกิดความไม่แน่ใจในการประกอบอาชีพ

3) โอกาสของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี มีดังนี้

- เดือนพฤศจิกายน 2548 มีหน่วยงาน เช่น มหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยสนับสนุนและช่วยพัฒนา

- มีสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจันทบุรีคอยให้การสนับสนุน ผลักดันการดำเนินการ และเข้ามาช่วยสร้างระบบสาธารณูปโภค เช่น ห้องน้ำ

- มีการประชาสัมพันธ์ ต้นทุเรียน 100 ปี ต้นมังคุด 100 ปี ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาเยี่ยมชม

- เป็นแหล่งศึกษาดูงาน และเป็นต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากที่อื่นสนใจเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เสมอ

- วิสาหกิจชุมชนได้รับข้อยกเว้นในการเก็บภาษีป้าย (ภาษีโรงเรือน) ทำให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถสะสมเงินไปใช้ในการจัดการในเรื่องต่างๆ ได้

- วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกได้

- การเข้ามาของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นการเปิดโอกาสให้วิสาหกิจชุมชนเขาบายศรีได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการคิดภาษี

4) อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี มีดังนี้

- ชุมชนมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และดำเนินการจำกัด กล่าวคือทำไม่เกินกำลังของชุมชน

- ไม่มีงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ และขาดเครือข่ายในการดึงนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาเที่ยว

- ทัศนคติของบุคคลกลุ่มต่างๆ ที่มีต่อชุมชน โดยมองไปในทางที่ไม่ค่อยดีนัก เช่น มองการดำเนินงานของชุมชนว่าเป็นไปในเชิงธุรกิจมากเกินไป

- บางครั้งชุมชนต้องทำงานตามกรอบที่หน่วยงานราชการกำหนดให้ และการมีเจ้าภาพจากหลายหน่วยงานทำให้การทำงานไม่เป็นเอกภาพ ชุมชนขาดความอิสระในการทำงาน และทำงานโดยไม่มีความคิดที่สร้างสรรค์ ต้องทำตามหน่วยงานต่างๆ ที่จะเป็นผู้กำหนด

- ความแปรปรวนของสภาพดินฟ้าอากาศ เป็นสิ่งที่ยากจะคาดเดาได้ ซึ่งสิ่งนี้เป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

3.3.1.2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี มีปัจจัยหลายประการที่จะส่งเสริมให้การดำเนินงาน และการจัดการ ของวิสาหกิจมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนี้

- มีทรัพยากรธรรมชาติที่บรรพบุรุษได้สร้างหรือสั่งสมไว้ให้ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ช่วยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่

- ความเข้มแข็งของชุมชน คนในชุมชนให้ความร่วมมือกันดี เช่น มีความมุ่งมั่นในการทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- ผู้นำมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำในการปฏิบัติ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความเสียสละ ชุมชนจึงให้การยอมรับในตัวผู้นำ

- มีหน่วยงานต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัย สมาคม ช่วยถ่ายทอดความรู้ ให้ความร่วมมือสนับสนุน และช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

- มีการให้ความรู้ การใช้งานวิจัยเข้ามาช่วย ถอดบทเรียนจากงานวิจัย และมีกระบวนการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งนับว่าเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับชุมชน

- ชุมชนมีการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสศึกษาและสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวสวนใกล้ชิดมากขึ้น

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมระยะสั้น เช่น การเข้าชมสวนเกษตรและให้นักท่องเที่ยวชิมผลไม้ในสวน นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและสัมผัสกับชีวิตของชาวสวน

3.4.1 ผลการประชุมกลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง

3.4.1.1 ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรงจดทะเบียนเมื่อ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2548 ณ สำนักงานเกษตรอำเภอถลาง คำขอเลขที่ : ภก.03/48-0017 ตั้งอยู่เลขที่ 2/2 หมู่ที่ 3 ตำบลป่าคลอก อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต รหัสไปรษณีย์ 83110 ประธานวิสาหกิจชุมชน คือ นายสำราญ คงนาม สมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชนมี 2 ราย คือ นายสำราญ คงนาม และนายเสบ เกิดทรัพย์ จำนวน

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 27 คน จำนวนกิจการที่ดำเนินงาน มี 3 กิจการหลัก คือ การบริการด้านท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ การบริการด้านร้านอาหาร และการบริการด้านการพายเรือ

จากการสนทนากลุ่มร่วมกับประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง ดังนี้

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ชุมชนบ้านบางโรง

1) จุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง มีหลายประการ ได้แก่

- ผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง และมีความมุ่งมั่นในการทำงาน ทำให้แผนงานที่วางไว้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ประกอบกับคณะกรรมการได้เห็นความเข้มแข็งและความมุ่งมั่นของผู้นำ ทำให้ทีมงานร่วมแรงร่วมใจกันทำงานผ่านพ้นอุปสรรคต่างๆ ไปได้

- กรรมการกลุ่มมาจากกรรมการมัสยิด ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวบุคคล และถือว่าเป็นแรงเสริมที่สำคัญในการทำงาน

- กรรมการมีความเข้มแข็ง และมีความอดทนในการทำงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีการประชุมปรึกษาหารือและรวมกันแก้ไขปัญหา

- กรรมการมีการมอบหมายงานให้กลุ่มต่างๆ หลังจากกลุ่มได้รับการมอบหมายงานและทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปแล้ว กรรมการจะมีการติดตามตรวจสอบงาน

- ชุมชนมีความสามัคคี และทุกคนในชุมชนร่วมกันบูรณาการงาน ความสามัคคีของชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการหล่อหลอมจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

- ชุมชนมีการรวมตัวทำงานเป็นกลุ่ม และมีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผนการทำงานและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้สมาชิกได้มีการโอกาสพบปะและประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

- ชุมชนมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว โดยมีการทำโบรชัวร์และเว็บไซต์ของชุมชน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยว

- ชุมชนมีการสั่งสมการเรียนรู้ มีการนำประสบการณ์มาบอกเล่าและนำจุดเด่นของชุมชนมาขยายเพื่อสร้างโอกาสที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำธุรกิจ

- ชุมชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนจึงช่วยทำให้ชุมชนมีความน่าสนใจ และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว

- ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและค่อนข้างสมบูรณ์ อันเนื่องมาจากชุมชนตั้งอยู่ในทำเลที่ที่ดี อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ

- บรรยากาศชุมชนเหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะชุมชนแห่งนี้มีลักษณะภูมิประเทศที่ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นทะเล และภูเขา จึงเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้เป็นอย่างดี

- ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากปรัชญาการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน คือ ต้องการให้คนในชุมชนได้ร่วมมือกันทำงาน และช่วยเหลือกัน อันนำมาซึ่งรายได้และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

- ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ ซึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันนอกจากการทำวิสาหกิจชุมชน

- ชุมชนมีการทำบัญชีครัวเรือน ทำให้คนในครอบครัวได้เห็นและตระหนักถึงการใช้เงินไปกับเรื่องต่างๆ ช่วยให้คนในครอบครัวได้ทราบถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ใช้ในแต่ละเดือนและค่าใช้จ่ายใดที่ไม่จำเป็นก็ควรงดและลดการใช้จ่ายลง

- ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจ คือ ไม่เอารัดเอาเปรียบลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ

2) จุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง มีดังนี้

- ข้อจำกัดด้านกฎระเบียบ และกฎหมายบางประการที่ไม่เอื้ออำนวยในการประกอบธุรกิจ

- ขาดแคลนบุคลากรรุ่นใหม่มาทดแทน และการพัฒนาบุคลากรไม่ทันกับการใช้งาน เนื่องมาจากก่อนหน้านี้ชุมชนยังไม่มีแผนงานในการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวขึ้นมาทดแทนบุคลากรที่มีอยู่เดิม

- นักคิดของชุมชนส่วนใหญ่มีอายุมาก ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีและการสื่อสารทางการท่องเที่ยว

- ความร่วมมือของเยาวชนมีน้อย ขาดการเสียสละ เยาวชนรุ่นใหม่ยังไม่ได้เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการทำงานด้านการท่องเที่ยว และลักษณะนิสัยของเยาวชนรุ่นใหม่ยังขาดความอดทนและความเสียสละเวลาและความสุขส่วนตนที่จะสืบทอดในสิ่งที่บรรพชนได้ทำมา

- ขาดทักษะด้านการจัดการ และการให้บริการ ชุมชนยังไม่ค่อยได้รับการฝึกอบรมด้านการจัดการและการให้บริการอย่างมืออาชีพ

- การติดต่อสื่อสารขาดประสิทธิภาพ ทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและเทคโนโลยีการสื่อสารยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร

3) โอกาสของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง มีดังนี้

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ชุมชนบริหารจัดการตนเอง และพร้อมให้ความช่วยเหลือต่างๆ ตามที่ชุมชนร้องขอ

- ชุมชนมีงบประมาณมาบริหารจัดการเอง โดยการเปิดโอกาสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชุมชนสร้างรายได้และรวบรวมเงินทุนขึ้นมาสำรองเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ

- ชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการชี้ให้คนในชุมชนได้มองเห็นถึงโอกาสการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และการรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติเพื่อให้การท่องเที่ยวของหมู่บ้านคงอยู่อย่างยั่งยืน

- ชุมชนจัดกองทุนสวัสดิการ สามารถช่วยเหลือกันเองในชุมชนได้ เนื่องจากหลักการของศาสนาอิสลามได้หล่อหลอมให้คนรู้จักการเสียสละเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือมีฐานะต่ำกว่า

- สนับสนุนเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เข้ามาช่วยงานของสังคม และชุมชน อันเป็นการสืบทอดธุรกิจในชุมชนให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

- ชุมชนร่วมกันกำหนด ถอดบทเรียน และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งความต้องการและการดำเนินการต่างๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนมาจากความต้องการอย่างแท้จริงของชุมชน

- สนับสนุนนโยบายการคืนทุนสู่สังคม เมื่อคนในชุมชนทุกคนได้รับประโยชน์จากการประกอบอาชีพท่องเที่ยวและมีรายได้อย่างมั่นคงแล้ว จะร่วมกันเสียสละเงินส่วนน้อยเพื่อเป็นการคืนทุนสู่สังคม

- จูงใจให้คนในหมู่บ้านเข้ามาร่วมบริหารจัดการ ด้วยการให้ผู้นำชี้ให้คนในชุมชนได้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามาร่วมกันทำงานและบริหารจัดการ และจะได้รับประโยชน์ต่างๆ จากการเข้ามาร่วมบริหารจัดการนี้

- ส่งเสริมการศึกษาดูงานต่างประเทศ แล้วนำแนวคิดมาพัฒนา โดยให้เยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในชุมชนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานต่างประเทศ แล้วนำแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้เห็นหรือทราบมาพัฒนาชุมชน

- หน่วยงานท้องถิ่น เช่น เทศบาลให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนทั้งการสนับสนุนบุคลากร และงบประมาณตามโอกาสที่มี

4) อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง มีดังนี้

- ข้อจำกัดด้านกฎหมาย เช่น การขอใช้พื้นที่ต้องมีมติคณะรัฐมนตรีรองรับ การดำเนินการต่างๆ จึงไม่สามารถทำได้อย่างอิสระ

- วัตถุดิบด้านอาหารไม่เพียงพอต้องสั่งวัตถุดิบมาจากภายนอก ทรัพยากรบางอย่างที่ชุมชนไม่สามารถปลูกหรือเลี้ยงเองได้ จำเป็นต้องสั่งซื้อมาเพื่อการบริโภคเองในชุมชนและบริการนักท่องเที่ยว

- หน่วยงานรัฐแต่ละองค์กรยังขาดการประสานความร่วมมือที่สอดคล้องกัน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานเข้ามาในชุมชนในเวลาที่ต่างกัน และไม่เคยรับทราบถึงความต้องการของชุมชน ทำให้การช่วยเหลือของรัฐจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ประสานสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ทำให้โครงการไม่ประสบผลสำเร็จ และเลิกไป เช่น โครงการยาหมู่บ้าน

- ขาดกระบวนการกำหนดหลักสูตร หรือกิจกรรมบางอย่างที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง และไม่เกิดความยั่งยืน

3.4.1.2 ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรงมีปัจจัยหลายประการที่จะส่งเสริมให้การดำเนินงาน และการจัดการ ของวิสาหกิจมีประสิทธิภาพและยั่งยืน รวมทั้งมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียนสำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

- ด้านนโยบาย วิสาหกิจชุมชนมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการบริหารงาน ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้

- ด้านผู้นำ วิสาหกิจชุมชนมีประธานวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ทำให้งานที่ทำสำเร็จลุล่วงและได้รับความร่วมร่วมมือด้วยดีจากทุกฝ่าย

- ด้านการมีส่วนร่วม กรรมการวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และทำงานเป็นกลุ่มทำงานด้วยจิตวิญญาณ

- ด้านแหล่งทุน วิสาหกิจชุมชนมีกองทุนของชุมชนเองสนับสนุนการดำเนินงาน ทำให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

- ด้านการจัดการผลประโยชน์ วิสาหกิจชุมชนมีการตอบแทนผลกำไรคืนให้แก่ชุมชนร้อยละ 25 ช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก

- ด้านการพัฒนาบุคลากร วิสาหกิจชุมชนเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ไม่เน้นผลตอบแทนที่เป็นเงินเป็นหลักสำคัญ

- ด้านการพัฒนาเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนเน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น กลุ่มผู้สูงวัย เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ และดำเนินการช่วยเหลือกันอย่างต่อเนื่อง

- ด้านศาสนา วิสาหกิจชุมชนนำหลักศาสนาอิสลามเข้าในใช้ในการดำเนินชีวิต และการบริหารงาน ทำให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

- ด้านสถาบันครอบครัว วิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับครอบครัว และเน้นการสร้างสังคมแห่งคุณค่า เป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคง

- ด้านการสนับสนุน ทุกเดือนนายกเทศมนตรีจะเข้าไปเยี่ยมเยียนครัวเรือนต่างๆ ในชุมชน เพื่อช่วยสร้างขวัญกำลังใจ และช่วยแก้ไขปัญหา

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อยวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 4 ภูมิภาค

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสนทนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 4 ภูมิภาค ประกอบด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา 3) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 4) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีลักษณะเด่นในด้านต่าง ๆ โดยสรุป ดังนี้

3.2.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรภาคเหนือ สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวไปยังโครงการหลวง ศูนย์วิจัยเกษตร และน้ำตกต่าง ๆ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื่อมโยงเส้นทางไปยังศูนย์สาธิตการเพาะปลูกและแปรรูปเห็ดหอม กลุ่มปลูกไม้ดอก ผักปลอดสารพิษ การเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และอุทยานแห่งชาติทับลาน ชุมชนท่องเที่ยวภาคตะวันออก เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ากับกลุ่มทำสวนผลไม้และชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรภาคใต้ เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ากับการท่องเที่ยวเกาะ น้ำตกและป่าชายเลน ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวม ได้แก่ การเพาะปลูกพืชในรูปแบบให้ความรู้/สาธิต จำหน่ายสินค้าเกษตร และให้ลู่ทางธุรกิจการเกษตร

รูปแบบท่องเที่ยวเชิงเกษตรเหล่านี้มีการใช้ทรัพยากรเกษตรที่หลากหลายและส่งผลต่อการเกษตรของชุมชน 3 ลักษณะ คือ 1) เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรเกษตร 2) เกิดการขยายตัวของกิจกรรมการปลูกพืช เกษตรอินทรีย์ และ 3) การนำทรัพยากรเกษตรในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่มจากการท่องเที่ยว ผลที่เกิดขึ้นตามมากลายเป็นความโดดเด่นทางการเกษตรและสนับสนุนให้คนเข้ามาท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรขยายตัวเพิ่มมากขึ้น วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเชิงของการอนุรักษ์ ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติเดิมให้เปลี่ยนไป เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เช่น กิจกรรมการชมสวน การเดินเส้นทางธรรมชาติ การพายเรือ เป็นต้น นอกจากแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงการต้อนรับที่ดีและเกิดความประทับใจ บริการต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พักแรม เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและมัคคุเทศก์

3.2.2 ด้านสังคม ขนาดของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีขนาดเล็ก ความหนาแน่นของประชากรน้อย อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ลักษณะหมู่บ้านเป็นแบบดั้งเดิม มีความผูกพันกันในลักษณะครอบครัวและเครือญาติ บรรยากาศของความสัมพันธ์เต็มไปด้วยความเป็นกันเองและมั่นคง คนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังพึ่งพาอาศัยแรงงานกันในกลุ่ม จึงมีความสนิทสนมใกล้ชิดกัน

กลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะร่วมกันบริหารจัดการ การควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามทำนองครองธรรม เน้นการบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความถูกต้องชอบธรรม เช่น มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ การขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากองค์กรภายนอกโดยไม่มีการเข้ามาแทรกแซง การทำธุรกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์แก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ได้แก่ 1) ชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องได้ผลกำไรจากการทำธุรกิจ 2) คู่ค้าของสวนหรือฟาร์มเกษตรได้ผลกำไรจากการร่วมทำธุรกิจ 3) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมแหล่งท่องเที่ยวได้ผลประโยชน์สูงสุด และได้รับสินค้ารวมถึงบริการที่ดีที่สุด ผลกำไรส่วนหนึ่งที่ได้รับจากการประกอบการของกลุ่มจะมีการจัดสรรไว้เพื่องานบริการสังคมส่วนรวม บุคคลทั่วไปที่สนใจด้านเกษตรกรรม สามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนา องค์ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้

อย่างไรดี การที่ชุมชนเปิดสู่โลกภายนอก คือ การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน และการมีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนหรือระหว่างหมู่บ้าน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเกิดตลาดนัดเพื่อแลกเปลี่ยนหรือซื้อขายผลผลิต การมีกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในขณะเดียวกันเกษตรกรมีวิธีการช่วยเหลือตัวเอง และลดความเสี่ยงด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่

1) การคงรูปแบบการผลิตแบบเดิม พยายามที่จะรักษาระบบการผลิตแบบเดิมต่อไป เช่น การทำสวนผลไม้ผสม การทำระบบวนเกษตร เป็นต้น

2) การทดลองนำรูปแบบใหม่ที่เน้นความหลากหลายทั้งในแง่ของระบบการทำสวน การทำฟาร์ม และระบบการปลูกพืชหลากหลายทางชีวภาพมาใช้ เช่น การทำไร่นาสวนผสม การทำการเกษตรที่ไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อสภาพแวดล้อม

3) ครัวเรือนเกษตรใช้กลยุทธ์การผลิตทั้งในเชิงการค้าและเพื่อบริโภคในครัวเรือนไปพร้อมๆ กัน แต่จะเน้นการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักก่อน

4) การระดมทุนของชุมชน ทั้งในแง่ของทุนทางสังคม เช่น การช่วยเหลือแรงงานกันทำการผลิตระหว่างครัวเรือนต่างๆ การรวมกลุ่มเพื่อรักษาทรัพยากร โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการทำงานอนุรักษ์ นอกจากทุนทางสังคมแล้ว ชุมชนยังรวมตัวกันสะสมทุนทางการเงิน โดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเป็นทั้งแหล่งสวัสดิการทางสังคม เป็นแหล่งทุนทางการเกษตร และเป็นแหล่งทุนเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนอีกด้วย

3.2.3 ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนมีการจัดรูปแบบการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว อย่างไรก็ดี สมาชิกกลุ่มย่อย อาจมีปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อกันแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด มีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ และกระจายความรับผิดชอบใน งานกันตามความรู้ความสามารถ ความถนัดของสมาชิก นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีส่วนกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของกลุ่ม โดยเฉพาะจุดประสงค์ของสมาชิกที่สอดคล้องกับองค์กรจะนำมาซึ่งความสำเร็จของการทำงาน และยึดหลักธรรมาภิบาล

ในเรื่องการควบคุมคุณภาพสินค้าและการบริการ จะมีคณะกรรมการร่วมกันควบคุมคุณภาพ โดยมีการกำหนดมาตรฐานของการบริการ การพัฒนามาตรฐานการบริการ มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และมีกระบวนการจัดการกลุ่มที่นำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนได้เป็นเจ้าของกิจการเอง กลุ่มเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

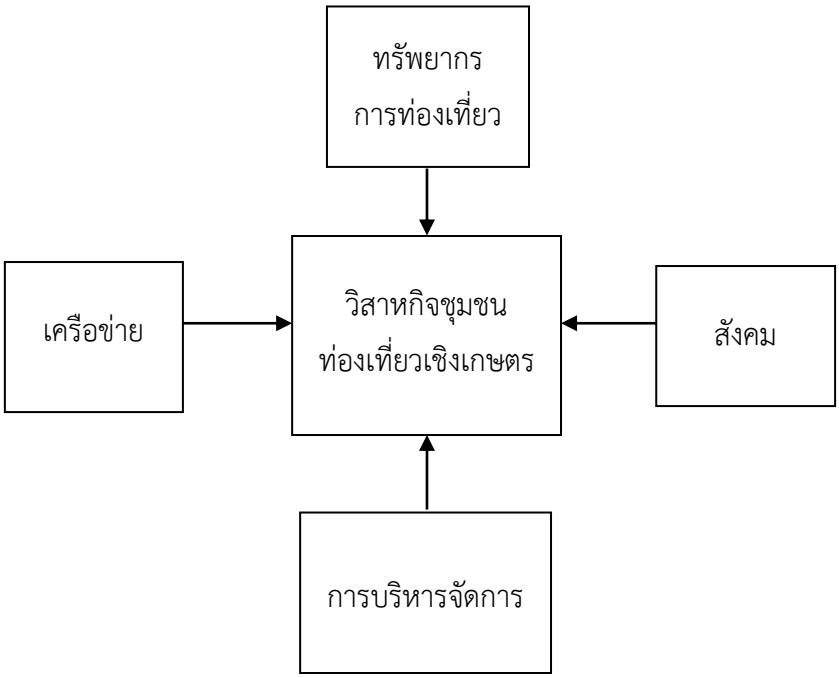
ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน มีความเข้มเข็ง และมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ชุมชนจะมอบความไว้วางใจให้ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวแทนรับงานจากภายนอกเป็นผู้นำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้นำในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับการที่คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรกัน จึงทำให้การเรียกประชุมแต่ละครั้งทำได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้นำส่วนใหญ่จะเป็นคนกระตือรือร้น มักหาโอกาสเข้าร่วมการประชุม สัมมนาวิชาการ รวมถึงหาความรู้ใหม่ๆ จากทางราชการเข้ามาถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้ทราบ ผู้นำวิสาหกิจชุมชนจึงเสมือนเป็นศูนย์รวมใจและศูนย์กลางกระจายข่าวสารจากภายนอกให้กลุ่มได้ทราบ

3.2.4 ด้านเครือข่าย ซึ่งเครือข่าย ในที่นี้คือ การสร้างสายใยความสัมพันธ์ระหว่างบุคลต่อบุคคล ชุมชนต่อชุมชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงภายในเครือข่าย โดยวิธีการฝึกอบรม สัมมนา และการศึกษาดูงานต่าง ๆ ลักษณะโดยทั่วไปของเครือข่ายจะเป็นแบบเครือข่ายกระจายอำนาจ เครือข่ายต่างๆ จะมีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่น และใช้ทรัพยากรของเครือข่ายเอง โดยมีศูนย์กลางทำหน้าที่ควบคุมกฎระเบียบ

กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่วนใหญ่เกิดขึ้นและพัฒนามาจากภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนรูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ในพื้นที่ที่ศึกษามีหลายลักษณะด้วยกัน คือ มีทั้งกรณีที่เกษตรกรในชุมชนมาพบกันเอง เป็นการเชื่อมความรู้ระหว่างพวกที่เป็นปัญญาชนด้วยกัน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต แบบต่อมาเป็นลักษณะที่มีนักวิชาการลงไปพูดคุยกับผู้นำของกลุ่ม แล้วเกิดกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ขึ้น ได้แก่

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และแบบสุดท้ายเป็นลักษณะที่มีสถาบันภายนอกเข้ามาเสริมองค์ความรู้ให้ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาและวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

จากลักษณะเด่นของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่กล่าวมา แสดงได้ดังภาพที่ 4.3



ภาพที่ 4.3 ลักษณะเด่นของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4. การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.1 บทบาทของวิสาหกิจชุมชนที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นตัวแทนใน 4 ภูมิภาค ประกอบด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา 3) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และ 4) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีบทบาทที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ดังนี้

1. บทบาทการเป็นผู้นำ

1.1 ผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เช่น ชนเผ่าในชุมชนบ้านแม่มูตมีการทอผ้าพื้นเมืองผลิตสินค้าจากผ้าพื้นเมืองไว้จำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก ชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรได้รายได้จากการเข้าพักบ้านพักโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ได้รายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว ชุมชน

รักษ์เขาบายศรีได้รายได้จากการเที่ยวชมสวนผลไม้ของนักท่องเที่ยว ส่วนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรงจะได้รายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และกิจกรรมล่องเรือ เป็นต้น

1.2 ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน เนื่องจากการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะจ้างแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลักทั้งแรงงานฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เช่น การจัดการสวนเกษตร การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ การจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดการแพขายอาหาร การจัดการล่องเรือ การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบ การจ้างแรงงานชนเผ่า ในการช่วยดูแลสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การจ้างแรงงานฝีมือเพื่อการผลิตเครื่องประดับ อัญมณีเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมทั้งการจ้างแรงงานชุมชนใกล้เคียงร่วมด้วย ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น และทำให้มาตรฐานการครองชีพของชุมชนดีขึ้น

1.3 ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งทำให้มาตรฐานการครองชีพของชุมชนสูงขึ้น การใช้จ่ายในภาคครัวเรือนดีขึ้น บางชุมชนสามารถลดภาวการณ์ก่อหนี้ของชุมชนได้ เนื่องจากเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น มีแนวคิดในการร่วมกันลงทุนเพื่อขยายกิจการที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เนื่องจากรัฐบาลจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านงบประมาณ เงินลงทุน การพัฒนาความรู้ ทักษะ และการส่งเสริมการตลาด นอกจากนี้ การจดทะเบียนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนสามรถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายพิจารณาให้เงินกู้ยืมแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้เงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น

1.4 ผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น การรวมตัวกันในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งการรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ มีการแบ่งงานกันทำโดยกำหนดตำแหน่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น ตำแหน่งประธานวิสาหกิจชุมชน ตำแหน่งกรรมการวิสาหกิจชุมชนด้านเหรัญญิก ด้านการตลาด ฯลฯ มีการวางระบบการทำงานร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดความสมานฉันท์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความเป็นธรรมในการดำเนินงาน ทั้งแนวทางการกระจายรายได้ที่ยุติธรรมและทั่วถึง การแบ่งภาระงานกันทำ การไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรงเป็นชุมชนมุสลิมที่มีความเข้มแข็งมากด้านศาสนา ซึ่งส่งผลดีต่อการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ที่เน้นไม่ให้คนในชุมชนเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และสมาชิกต้องช่วยกันทำงาน ไม่เกี่ยงงานกันทำ รวมทั้งทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็งขึ้นด้วย เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลายในชุมชนเอื้อประโยชน์ให้ครอบครัวทำงานร่วมกันได้ เช่น ช่วยกันต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวที่มาเยือน สมาชิกในครอบครัวร่วมกันแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเป็นของ

ที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ความเข้มแข็งของชุมชนยังส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของชุมชนอีกด้วย

2. บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน รวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไปได้เป็นอย่างดี เช่น กลุ่มผู้ดูงานที่ต้องการเรียนรู้การทำสวนทุเรียน การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเรียนรู้การทอผ้าพื้นเมืองของชนเผ่า และการศึกษาระบบนิเวศ ป่าชายเลน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนเหล่านี้ยังเป็นแหล่งศึกษาที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมขึ้นได้ ทั้งในกระบวนการผลิต และการจัดการระบบนิเวศ เป็นต้น

3. บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์

3.1 นักอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชน ทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนทั้ง 4 แห่ง คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ ต้นน้ำ นิเวศทางทะเล ฯลฯ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ และรักษาระบบนิเวศให้มีสภาพสมบูรณ์ เน้นการดูแลหลายพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเอง และเพื่อประโยชน์ด้านการเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

3.2 นักอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระตุ้นให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อสืบสานและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง

4. บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหา

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยลดและแก้ปัญหาสังคมในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการลักขโมย การลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น การลดช่องว่างระหว่างวัยของสมาชิกในครอบครัว และชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำของฐานะทางสังคมของคนในชุมชน เป็นต้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากที่คนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคงจากการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5. บทบาทการเป็นตัวกลาง

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ มีความโดดเด่นในเรื่องชาติพันธุ์ ดังนั้นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชนเผ่าที่หลากหลาย จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และยังเป็นความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นด้วย

อย่างไรก็ตาม วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีบทบาทครอบคลุมทั้ง 4 บทบาทเพื่อให้การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

4.2 ลักษณะเด่นของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรใน 4 ภูมิภาค ประกอบด้วย 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ 2) วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา 3) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 4) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต วิสาหกิจชุมชน มีลักษณะเด่นหลายประการ คือ

4.2.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเชิงของการอนุรักษ์ ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติเดิมให้เปลี่ยนไป เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด กิจกรรมการชมสวน การเดินเส้นทางธรรมชาติ การพายเรือ เป็นต้น นอกจากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงการต้อนรับที่ดีและเกิดความประทับใจในบริการต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้ให้นักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ที่พักแรม เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลและมัคคุเทศก์ รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

4.2.2 ด้านสังคม ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน มีความเข้มเข็ง และมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ชุมชนจะมอบความไว้วางใจให้ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวแทนรับงานจากภายนอก เป็นผู้นำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้นำในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับการที่คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรกัน จึงทำให้การเรียกประชุมแต่ละครั้งทำได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้นำส่วนใหญ่จะเป็นคนกระตือรือร้น มักหาโอกาสเข้าร่วมการประชุม สัมมนาวิชาการ รวมถึงหาความรู้ใหม่ๆ จากทางราชการเข้ามาถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้ทราบ ผู้นำวิสาหกิจชุมชนจึงเสมือนศูนย์รวมใจและศูนย์กลางกระจายข่าวสารจากภายนอกให้กลุ่มได้ทราบ

4.2.3 ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนมีการจัดรูปแบบการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว อย่างไรก็ดี สมาชิกกลุ่มย่อยอาจมีปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อกันแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด มีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ และกระจายความรับผิดชอบใน งานกันตามความรู้ความสามารถ ความถนัดของสมาชิก นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีจุดมุ่งหมายและเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีส่วนกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของกลุ่ม โดยเฉพาะจุดประสงค์ของสมาชิกที่สอดคล้องกับองค์กรจะนำมาซึ่งความสำเร็จของการทำงาน

4.2.4 ด้านเครือข่าย เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงภายในเครือข่าย โดยวิธีการฝึกอบรม สัมมนา และการศึกษาดูงานต่างๆ การควบคุมคุณภาพการบริการ จะมีคณะกรรมการร่วมกันควบคุมคุณภาพ โดยมีการกำหนดมาตรฐานของการบริการ การพัฒนามาตรฐานการบริการ มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และมีกระบวนการจัดการกลุ่มที่นำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนได้เป็นเจ้าของกิจการเอง กลุ่มเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

4.3 องค์ประกอบของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

จากสภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่กล่าวมา เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดเป็นกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้มแข็ง ซึ่งแบ่งองค์ประกอบกลไกวิสาหกิจชุมชนออกเป็น 2 ส่วน คือ องค์ประกอบภายใน และองค์ประกอบภายนอก ดังนี้

4.3.1 องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยว ผู้นำวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และเงื่อนไขภายในชุมชนเอง ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยว ในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ สวนผลไม้ ผลผลิตจากสวน ความหลากหลายทางชีวภาพที่เป็นปัจจัยการผลิตของฟาร์ม และแรงงานเกษตร ส่วนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนก็จะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน คือ เริ่มจากการสาธิตหรือให้ความรู้ทางการเกษตรแก่ผู้มาเยือน การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และการเที่ยวชมสวน

2) ผู้นำวิสาหกิจชุมชน เป็นบุคคลที่ช่วยขับเคลื่อนแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำควรเป็นผู้มีความรู้ในการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบการผลิต การตลาด การสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งทุน โดยอาจเข้ารับการอบรม สัมมนา ฟังประสบการณ์จากผู้ที่ประสบความสำเร็จ และรับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ถ้าผู้นำวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งแล้วระบบเศรษฐกิจชุมชนก็จะดีตามไปด้วย

3) การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของกลุ่ม ทำให้คนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ และนำไปสู่ความผูกพันของคนในกลุ่ม การมีส่วนร่วมของผู้นำและสมาชิกกลุ่มเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะปรากฏในทุกขั้นตอนของการทำงานของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ การกระทำ และการรับผลประโยชน์ ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำและสมาชิกในแต่ละขั้นตอน แต่ละกิจกรรมจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมของสมาชิก เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มเข้ามา ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมพิจารณากิจกรรม หรือร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุผลสำเร็จในกิจกรรมนั้นๆ ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ทำให้สมาชิกเกิดความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของความคิด มีความสามารถในกิจกรรมการพัฒนาและการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนา ตั้งแต่การตั้งวัตถุประสงค์ การแผนงาน การปฏิบัติงาน และยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินการอีกด้วย

4) เงื่อนไขภายในชุมชนเอง วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างคนในกลุ่มว่าควรทำอะไร อย่างไร และอะไรที่ไม่ควรทำ กฎเกณฑ์เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานร่วมกันของกลุ่มซึ่งช่วยทำให้สมาชิกปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ซึ่งเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ประกอบด้วย เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม ดังนี้

4.1) เงื่อนไขความรู้ ได้แก่ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กร ส่งเสริมการแบ่งปันและการถ่ายทอดความรู้สู่สังคม เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้

4.2) เงื่อนไขคุณธรรม ได้แก่ การรักษาเงื่อนไขหรือกฎเกณฑ์ รักษาบรรทัดฐานของสังคม การให้ความเคารพต่อผู้อื่นและต่อสื่อเสียงของวิสาหกิจชุมชน การปกป้องทรัพย์สินของส่วนรวม ขจัดความขัดแย้งในเรื่องของผลประโยชน์ การมีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน คำนึงถึงความปลอดภัย สุขภาพ และสภาพแวดล้อม

4.3.2 องค์ประกอบภายนอก ประกอบด้วย กระบวนการวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจ หลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1) กระบวนการวิสาหกิจชุมชน

กระบวนการที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชนมีหลายกระบวนการ ประกอบด้วย

1.1) การตั้งเป้าหมาย คือ ตั้งเป้าหมายทั่วไปของแผน เช่น การสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สนุกสนาน ประทับใจ การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว การปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ การปกป้องสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น

1.2) หาผู้สนับสนุนทางการเงินและผู้นำ โดยทั่วไปผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนทางการเงิน มักเป็นหน่วยงานของรัฐ ผู้คนในท้องถิ่นจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการร่วมวางแผนการพัฒนา ส่วนผู้นำจะต้องมาจากตัวแทนของชุมชน

1.3) ตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน การวางแผนที่ดีต้องมีการพิจารณาจุดแข็งและจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลที่ประกอบการพิจารณา ได้แก่ ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณี สิ่งอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการตลาด องค์กรที่เกี่ยวข้อง ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.4) นำคำแนะนำมาประกอบการพิจารณา เมื่อตรวจสอบจุดแข็งและจุดอ่อนแล้ว ก็นำคำแนะนำจากฝ่ายต่างๆ มาพิจารณาร่วมกับจุดแข็งจุดอ่อนเหล่านั้น เพื่อคงจุดแข็งไว้และแก้ไขจุดอ่อนที่มีอยู่

1.5) ตั้งวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในการดำเนินงาน รวมถึงการหากลยุทธ์ในการดำเนินโครงการให้ประสบความสำเร็จ

1.6) กำหนดความสำคัญก่อนและหลังความรับผิดชอบ พิจารณาว่าสิ่งใดควรดำเนินการก่อน และสิ่งใดสามารถรอไว้ก่อนได้ พร้อมทั้งกำหนดบุคคลฝ่ายต่างๆ ขึ้นมาดำเนินงาน

1.7) กระตุ้นและให้แนวทางการพัฒนา เป็นการกระตุ้นและติดตามผลการดำเนินงานของทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ

1.8) กำกับดูแลและประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงาน โดยดูว่าแต่ละฝ่ายสามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

2) การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันหรือเกี่ยวเนื่องกันจะมารวมตัวกัน เพื่อกำหนดเป้าหมาย/ทิศทาง และกลยุทธ์การพัฒนาร่วมกัน เรียกว่า “คลัสเตอร์” การรวมกลุ่มในระยะแรกอาจมีลักษณะเป็นชมรม กลุ่ม หรือสมาคมการค้าต่างๆ ต่อมาภายหลังจากที่มีการทำงานร่วมกันจนมีความเข้มแข็งระดับหนึ่ง จึงเริ่มประสานกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อขอรับการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในวงกว้างมากขึ้น คือ เริ่มมีการทำงานร่วมกับภาครัฐและสถาบันการศึกษาต่างๆ อย่างเป็นระบบ

จากการรวบรวมข้อมูลการพัฒนาคลัสเตอร์ในประเทศไทยและกรณีศึกษาในต่างประเทศ สามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายคลัสเตอร์ได้ดังนี้

2.1) การมีผู้นำที่เข้มแข็ง ผู้นำจะคอยช่วยประสานงานในกลุ่มให้ถ่ายทอดให้สมาชิกเข้าใจในกระบวนการคลัสเตอร์ สร้างความเชื่อมั่นและประสานความมือระหว่างสมาชิกอย่างเข้มแข็ง โดยมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ร่วมกัน

2.2) สร้างกลยุทธ์การพัฒนา โดยพัฒนากลยุทธ์ที่จะพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มต้นด้วยกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกทุกคนได้อย่างรวดเร็ว

2.3) สมาชิกมีความสมัครใจในการลงทุน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้วยแนวทาง คลัสเตอร์ร่วมกัน

2.4) สมาชิกในคลัสเตอร์ประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ทั้งหน่วยงานภาคเอกชน ภาครัฐ สถาบันการศึกษา สมาคมการค้า และหน่วยงานวิจัยและพัฒนาอื่นๆ

2.5) มีผู้ประสานงานหรือนักพัฒนาคลัสเตอร์ ทำหน้าที่ประสานงานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม และผลักดันให้เป็นไปตามแนวทางที่สมาชิกร่วมกันกำหนด

2.6) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกในคลัสเตอร์ เพื่อยกระดับความสามารถของทุกฝ่ายอันจะทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนของคลัสเตอร์

2.7) สมาชิกต้องมีความเชื่อใจและมีความไว้วางใจกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้สมาชิกทำงานร่วมกันอย่างสบายใจและร่วมงานกันได้อย่างราบรื่น

2.8) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในคลัสเตอร์แสดงบทบาทที่เหมาะสมของตน กล่าวคือ ภาคเอกชน ต้องมีบทบาทในการผลักดันพัฒนาคลัสเตอร์อย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน **ภาครัฐ** ทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบายต่อกลุ่มคลัสเตอร์ในด้านต่างๆ และสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากรในภาพรวม เพื่อสร้าง

บรรยากาศที่ดีในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคเอกชน ในขณะที่สถาบันการศึกษา ต้องเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคลัสเตอร์ สถาบันเฉพาะทาง และสถาบันวิจัยพัฒนา ต้องเป็นผู้สนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของคลัสเตอร์ ส่วนสมาคม/องค์กรความร่วมมือต่างๆ ของเอกชน ต้องทำหน้าที่หลักในการสร้างเวทีเชื่อมโยง และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูล เทคนิควิชาการ ฯลฯ และสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างพื้นฐานความเข้มแข็งของคลัสเตอร์ เช่น การสร้างมาตรฐาน ธรรมมาภิบาล การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาเทคโนโลยี การรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

สรุปว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาคลัสเตอร์ คือ การให้ความร่วมมือและการให้ความไว้วางใจต่อกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ กิจกรรมที่ดำเนินงานร่วมกันควรเป็นกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคน อย่างไรก็ดี ผู้เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีเป็นจำนวนมาก การพัฒนาคลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบความสำเร็จจึงไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาช่วยกระตุ้นให้เกิดกลุ่มคลัสเตอร์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3) หลักธรรมาภิบาล

เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน จึงควรใช้หลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาเป็นหลักในการจัดการ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กล่าวไว้ว่า “หลักธรรมาภิบาล” คือ แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วยหลักการต่างๆ หลายหลักการสรุปได้ดังนี้

3.1) หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุมและรวดเร็ว

3.2) หลักคุณธรรม (Morality) หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัยประจำชาติ

3.3) หลักความโปร่งใส (Accountability) หมายถึง ความโปร่งใส ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก รวดเร็ว และมีกระบวนการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐได้

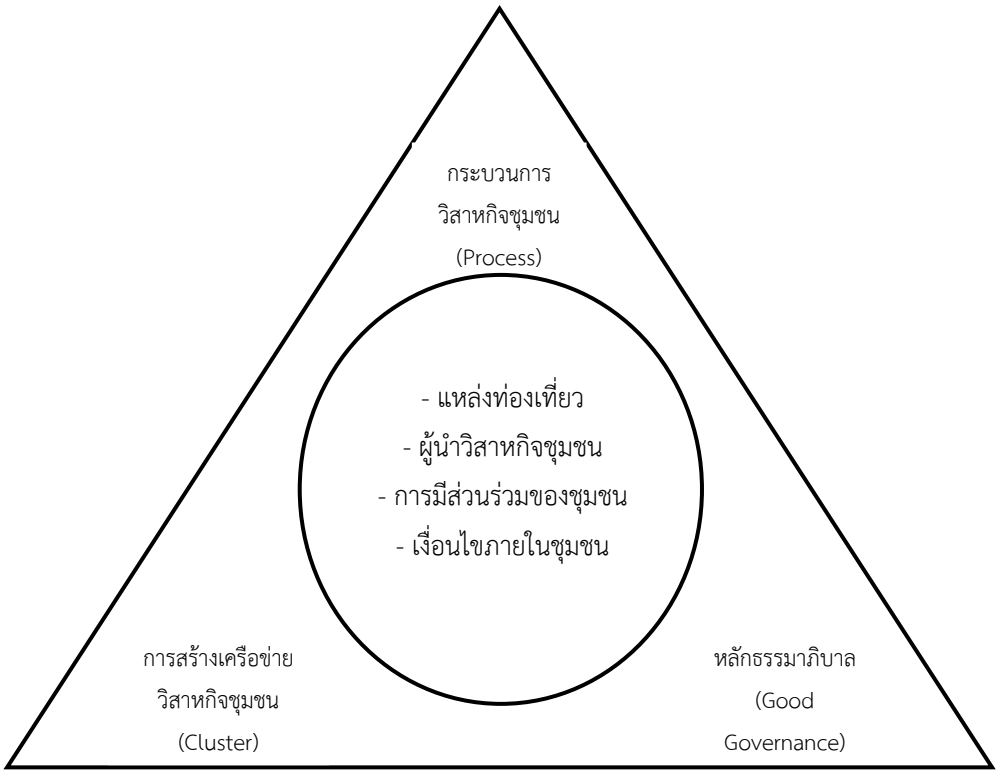
3.4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การให้โอกาสบุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ ปรึกษา ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ

3.5) หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ ความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของตนเอง

3.6) หลักความคุ้มค่า (Cost-effectiveness or Economy) หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้บุคลากรประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์อย่างยั่งยืน

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล จะเน้นที่การทำอย่างต่อเนื่อง ไม่เสี่ยงต่อการเกิดความเสียหาย ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนได้ หลักธรรมาภิบาลทำให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ทั้งยังเป็นกลไกในการติดตามตรวจสอบ การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นการสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงาน ก่อให้เกิดการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ไม่เกิดความสิ้นเปลือง โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย

จากองค์ประกอบภายในและภายนอกของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้มแข็ง สามารถเขียนเป็นโมเดลได้ดังภาพที่ 4.4



ภาพที่ 4.4 องค์ประกอบของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้มแข็ง

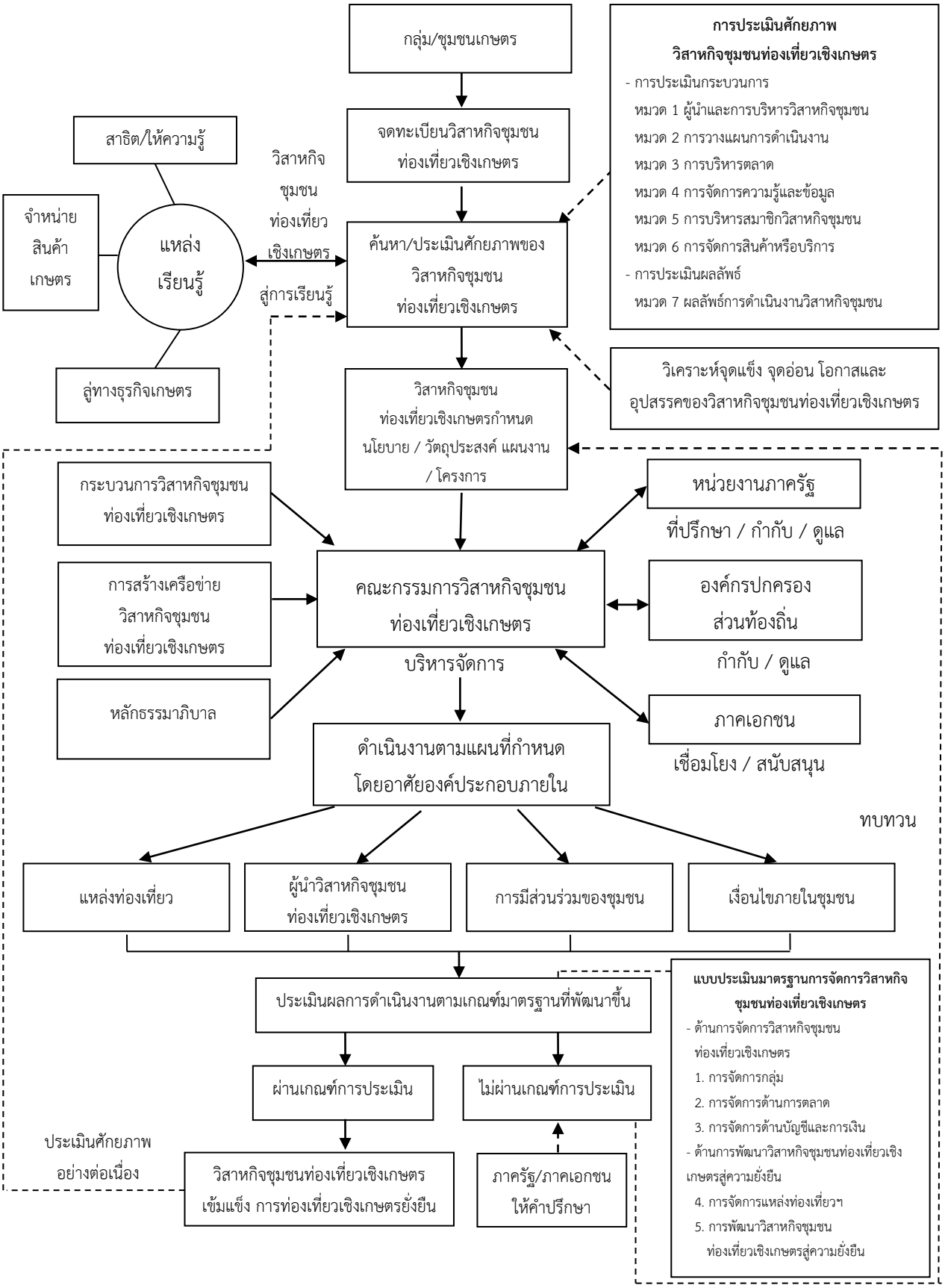
4.4 กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

กลไกเป็นสิ่งที่ทำให้ระบบวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ และกลไกยังเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ โดยวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องทำการจัดสรรทรัพยากร จัดองค์กร ควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงาน โดยมีการทำรายงานการประชุม รายงานผลการดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินงามตามแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ประธานกลุ่ม และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากต่อกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และยังช่วยให้กระบวนการต่างๆ ดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเวลาเป็นเครื่องบ่งบอกศักยภาพในการทำงานของคน

ความสำเร็จในการขับเคลื่อนกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น พบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาช่วยสนับสนุนหลายประการ เช่น การใช้บุคคลในอาชีพเดียวกันเข้ามาขับเคลื่อนการดำเนินการร่วมกัน และใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นฉันทามติ เพื่อป้องกันการแทรกแซงทำลายระบบคุณธรรม รวมถึงการใช้กลไกของที่ประชุมเข้ามาช่วยจัดการด้านการบริหาร การดำเนินการตามนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการที่กำหนด เป็นการพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ปรึกษา กำกับ ดูแล ส่วนภาคเอกชนมีหน้าที่เชื่อมโยง และสนับสนุนการดำเนินงาน

ซึ่งกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 4.5 กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

ที่มา: พัฒนาจากแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

จากภาพที่ 4.5 อธิบายได้ว่า กลุ่มหรือชุมชนเกษตร จะต้องรวมสมาชิกให้ได้อย่างน้อย 7 คนเพื่อยื่นคำขอจดทะเบียนขอรับการส่งเสริมเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต่อกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จากนั้นกรมส่งเสริมการเกษตรจะขอให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้าสู่การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบระดับความเข้มแข็งและผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถวางแผนพัฒนาได้ตามความพร้อมของแต่ละวิสาหกิจชุมชน

การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ 1) การประเมินกระบวนการ และ 2) การประเมินผลลัพธ์ โดย การประเมินกระบวนการ ประกอบด้วย 6 หมวด ได้แก่

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 3 การบริหารตลาด

หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล

หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ

ส่วนการประเมินผลลัพธ์ประกอบด้วย 1 หมวด คือ หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผลของการประเมินนั้น เจ้าหน้าที่ผู้รับแบบประเมินจะสรุปผลการประเมินศักยภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง (ศึกษาแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนได้จากภาคผนวก ฌ)

นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเอง ก็สามารถค้นหาศักยภาพของตนเองด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการค้นหา/ประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องที่ยวเชิงเกษตร นำไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญ ซึ่งมีกิจกรรมหลักๆ 3 กิจกรรม ได้แก่ การสาธิตและให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร การแนะนำลู่ทางทำธุรกิจเกษตร และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแก่นักท่องเที่ยว

ก่อนที่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเริ่มดำเนินงานก็จะต้องมีการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน และโครงการที่จะทำ โดยการจัดสรรทรัพยากรที่จะนำมาใช้ และจัดองค์กร ด้วยการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ ควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ ในที่นี้คือคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เข้ามาบริหารจัดการ

คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มักมีการจัดองค์กรแบบง่ายๆ ไม่ซับซ้อน เช่น คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยบุคคลทำหน้าที่ต่างๆ 7 หน้าที่ คือ 1) ประธาน 2) รองประธาน 3) ฝ่ายตลาด 4) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 5) ตรวจสอบกิจการ 6) เหรัญญิก และ 7) เลขานุการ

คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่จัดตั้งขึ้นนี้ นอกจากจะต้องทำงานประสานกันในกลุ่มแล้ว ยังมีหน่วยงานภาครัฐ เป็นที่ปรึกษา กำกับ และดูแล นอกจากนี้ยังมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามาช่วยกำกับ และดูแลการทำงาน รวมถึงมีภาคเอกชนเข้ามาเชื่องโยงเครือข่ายให้การสนับสนุนด้านการจัดการ แนะนำแหล่งเงินทุน เป็นต้น ในขณะเดียวกันคณะกรรมการฯ ยังต้องเกี่ยวข้องและตระหนักถึงองค์ประกอบภายนอกของกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ กระบวนการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และหลักธรรมาภิบาล

กระบวนการวิสาหกิจชุมชน ที่เข้ามาช่วยจัดการจะเริ่มตั้งแต่การตั้งเป้าหมาย ไปจนถึงการกำกับดูและประเมินผล การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ส่วนหลักธรรมาภิบาล มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคง จึงควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการจัดระเบียบ ให้ตั้งอยู่ในความถูกต้อง เป็นธรรมและดีงาม

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะมีการประชุมคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีเลขานุการจดรายงานการประชุมคณะทำงาน การทำรายงานผลการดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินงาน และสรุปผลการดำเนินงานตามระบบที่กำหนดไว้ โดยอาศัยองค์ประกอบภายใน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว ผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การมีส่วนร่วมของชุมชน และเงื่อนไขภายในชุมชนเอง

ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวมีทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และทรัพยากรเกษตรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น สวนผลไม้ ผลผลิตจากสวน เป็นต้น ส่วนผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นผู้ที่ช่วยขับเคลื่อนแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เดินหน้า สำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ อันจะนำไปสู่ความผูกพันของคนในกลุ่ม และเงื่อนไขภายในชุมชนเองนั้น เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการทำงานร่วมกันของกลุ่มช่วยทำให้สมาชิกปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

องค์ประกอบภายในที่กล่าวมาเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และยังสะท้อนออกมาในรูปของข้อมูลและกฎระเบียบในการทำกิจกรรม อันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ยกตัวอย่างเช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ได้แสดงข้อมูลการท่องเที่ยว และแจ้งกฎระเบียบในการเที่ยวและพักโฮมสเตย์ไว้ ดังนี้

ข้อมูลการชม/ชิมผลไม้ในสวน คือ

- เดินชม/ชิมผลไม้ตามฤดูกาลอิ่มละ 150 บาท/คน
- เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี ชมฟรี
- ค่ามัคคุเทศก์นำชม 200 บาท/ครั้ง

ข้อมูลค่าบริการที่พัก

250 บาท/คน/คืน พร้อมอาหารเช้า

อาหาร 3 อย่าง 100 บาท/คน/มื้อ

มีบ้านพักเป็นหมู่คณะ

กฎระเบียบในการชมสวนและโฮมสเตย์ คือ

1. กรุณาอย่านำอาหารทุกชนิดเข้าพื้นที่
2. กรุณาอย่าเก็บผลไม้ พันธุ์ไม้ ยกเว้นได้รับอนุญาต
3. กรุณาอย่าส่งเสียงดังเป็นการรบกวนผู้อื่น
4. กรุณาทิ้งขยะในที่จัดเตรียมไว้ให้
5. กรุณาอย่ากระทำการใดๆ ที่เป็นการเสื่อมเสียศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม

เมื่อวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรดำเนินงานตามแผนที่กำหนดเสร็จแล้ว จะต้องทำการประเมินผลการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

- ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม ประกอบด้วยเรื่อง 1) การบริหารจัดการกลุ่ม 2) ผู้นำกลุ่ม 3) การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม 4) ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด ประกอบด้วยเรื่อง 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย 4) ลูกค้า

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน ประกอบด้วยเรื่อง 1) รายรับ-รายจ่าย 2) การลงทุน

- ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยเรื่อง 1) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 3) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว 4) การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยเรื่อง 1) การมีส่วนร่วม 2) การสร้างเครือข่าย 3) หลักธรรมาภิบาล 4) การพัฒนาธุรกิจ

หากวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเมินผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์การประเมินแล้ว ก็ควรขยายผลการดำเนินงาน เพื่อก้าวไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน และควรมีการประเมินศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดคุณภาพ ส่วนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จะมีภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามาให้คำปรึกษา วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว

เชิงเกษตรที่ไม่ผ่านการประเมินเองก็ควรกลับไปทบทวนนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการที่กำหนด แล้วเริ่มดำเนินงานตามแผนที่กำหนดใหม่

อย่างไรก็ดี การจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ยังมีกลไกที่ช่วยขับเคลื่อนงานให้เดินหน้าอยู่หลายประการ เช่น การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ การสร้างแผนงานและแผนปฏิบัติการที่ดี การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด การประเมินผลการดำเนินงาน การสรุปและขยายผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ รวมไปถึงการนำสิ่งที่เป็นจุดอ่อน พร้อมข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการทำงานในครั้งต่อไป เป็นต้น

สรุปว่า กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการดำเนินการเป็นลำดับขั้น 5 ขั้น ด้วยกัน คือ

ขั้นที่ 1 การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการรวมกลุ่มเพื่อยื่นคำขอจดทะเบียนขอรับการส่งเสริมเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับกรมส่งเสริมการเกษตร

ขั้นที่ 2 การเตรียมความพร้อม เป็นการค้นหา/ประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร หรือการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเอง

ขั้นที่ 3 การขับเคลื่อนกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยอาศัยการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พัฒนาขึ้น

ขั้นที่ 5 การสรุปผลการประเมิน เป็นการสรุปผลการผ่านหรือไม่ผ่านตามเกณฑ์การประเมิน หากผ่านเกณฑ์การประเมิน จะทำการขยายผลการดำเนินงาน เพื่อก้าวไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง หากไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน อาจมีหน่วยงานพี่เลี้ยงเข้ามาช่วยให้คำปรึกษา แนะนำ โดยทำการทบทวนนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน และโครงการใหม่อีกครั้ง

บทที่ 5
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสำรวจ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการแจกแบบสอบถาม แล้วนำผลมาสรุปและวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา รายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย
2. แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต
4. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร
5. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี
6. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง

1. ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

การสำรวจมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน – มีนาคม 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำการสำรวจ		
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต	90	23.38
วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร	52	13.51
วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี	89	23.11
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง	154	40.00
รวม	385	100.00
เพศ		
ชาย	211	54.81
หญิง	174	45.19
รวม	385	100.00
อายุ		
0-10 ปี	0	0.00
11-20 ปี	9	2.34
21-30 ปี	95	24.68
31-40 ปี	123	31.95
41-50 ปี	139	36.10
50 ปีขึ้นไป	19	4.94
รวม	385	100.00
สถานภาพ		
โสด	118	30.65
สมรส	193	50.13
หม้าย/หย่าร้าง	74	19.22
รวม	385	100.00

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	11	2.86
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	36	9.35
อนุปริญญา/ปวส.	77	20.00
ปริญญาตรี	148	38.44
สูงกว่าปริญญาตรี	113	29.35
รวม	385	100.00
อาชีพหลัก		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	77	20.00
พนักงานเอกชน	69	17.92
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	231	60.00
นักเรียน/นักศึกษา	4	1.04
แม่บ้าน	4	1.04
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	385	100.00
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	12	3.12
10,001-20,000 บาท	89	23.12
20,001-30,000 บาท	76	19.74
30,001-40,000 บาท	42	10.91
40,001-50,000 บาท	88	22.86
50,000 บาทขึ้นไป	78	20.26
รวม	385	100.00

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
วัตถุประสงค์หลักที่มาท่องเที่ยว/ดูงานที่แหล่งท่องเที่ยวนี้		
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	275	71.43
ประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน	23	5.97
ติดต่อธุรกิจ	42	10.91
ปฏิบัติราชการ	22	5.71
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	7	1.82
ชมนิทรรศการ/แสดงสินค้า	4	1.04
ช็อปปิ้ง	10	2.60
เทศกาล	2	0.52
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	385	100.00
ท่านมักเดินทางมาท่องเที่ยว/ดูงานที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ ช่วงเวลาใด		
วันหยุด เสาร์-อาทิตย์	213	55.32
วันหยุดนักขัตฤกษ์	53	13.77
วันธรรมดา	119	30.91
รวม	385	100.00
ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้กับใคร		
คนเดียว	26	6.75
เพื่อน	170	44.16
แฟน/คู่รัก	31	8.05
ครอบครัว	100	25.97
ญาติ	19	4.94
กลุ่มที่ทำงาน	39	10.13
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	385	100.00

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	316	82.08
10,001 – 20,000 บาท	23	5.97
20,001 – 30,000 บาท	11	2.86
30,001 – 40,000 บาท	8	2.08
40,001 บาทขึ้นไป	27	7.01
รวม	385	100.00
ที่อยู่ปัจจุบัน		
ภาคเหนือ ประเทศไทย	25	6.49
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย	51	13.25
ภาคกลาง ประเทศไทย	56	14.54
ภาคตะวันออก ประเทศไทย	43	11.17
ภาคตะวันตก ประเทศไทย	4	1.04
ภาคใต้ ประเทศไทย	38	9.87
ทวีปเอเชีย	113	29.35
ทวีปยุโรป	31	8.05
ทวีปออสเตรเลีย	15	3.90
ทวีปอเมริกาเหนือ	9	2.34
ทวีปอเมริกาใต้	0	0.00
ทวีปแอฟริกา	0	0.00
ทวีปแอนตาร์กติค	0	0.00
รวม	385	100.00
ระยะเวลา		
น้อยกว่า 10 ปี	61	15.84
11 – 20 ปี	63	16.36
21 - 30 ปี	76	19.74
31 - 40 ปี	87	22.60
41 - 50 ปี	82	21.30
51 ปีขึ้นไป	16	4.16
รวม	385	100.00

จากตารางที่ 5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเทศไทยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจมากจากนักท่องเที่ยวจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ตมากที่สุด (ร้อยละ 40.00) รองลงมาคือวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ (ร้อยละ 23.38) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนเขารักษ์บายศรี จังหวัดจันทบุรี (ร้อยละ 23.11) และวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 13.51) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 54.81 และร้อยละ 45.19) มีอายุระหว่าง 41-50 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 36.10) รองลงมาคืออายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 31.95) 21-30 ปี (ร้อยละ 24.68) 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 4.94) และน้อยที่สุดคืออายุระหว่าง 11-20 ปี (ร้อยละ 2.34) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสถานะสมรส (ร้อยละ 50.13) รองลงมาคือสถานะโสดและหม้าย/หย่าร้าง (ร้อยละ 30.65 และร้อยละ 19.22 ตามลำดับ)

ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 38.44) รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 29.35) อนุปริญญา/ปวส. (ร้อยละ 20.00) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 9.35) และต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 2.86) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 60.00) รองลงมาประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 20.00) พนักงานเอกชน (ร้อยละ 17.92) นักเรียน/นักศึกษาและแม่บ้าน (ร้อยละ 1.04)

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 23.12) รองลงมาคือ 40,001-50,000 บาท (ร้อยละ 22.86) 50,000 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 20.26) 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 19.74) 30,001-40,000 บาท (ร้อยละ 10.91) และต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 3.12) นักท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์หลักคือมาท่องเที่ยว/พักผ่อน (ร้อยละ 71.43) ติดต่อธุรกิจ (ร้อยละ 10.91) ประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน (ร้อยละ 5.97) ปฏิบัติราชการ (ร้อยละ 5.71) ช็อปปิ้ง (ร้อยละ 2.60) เยี่ยมญาติ/เพื่อน (ร้อยละ 1.82) ชมนิทรรศการ/แสดงสินค้า (ร้อยละ 1.04) และเทศกาล (ร้อยละ 0.52)

นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ (ร้อยละ 55.32) วันธรรมดา (ร้อยละ 30.91) และวันหยุดนักขัตฤกษ์ (ร้อยละ 13.77) นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อน (ร้อยละ 44.16) เดินทางมากับครอบครัว (ร้อยละ 25.97) มากับกลุ่มที่ทำงาน (ร้อยละ 10.13) มากับแฟน/คู่รัก (ร้อยละ 8.05) เดินทางมาคนเดียว (ร้อยละ 6.75) และเดินทางมาท่องเที่ยวกับญาติ (ร้อยละ 4.94)จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้ต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 82.08) รองลงมาคือ 40,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 7.01) 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 5.97) 20,001-30,000 บาท (ร้อยละ 2.86) และ 30,001-40,000 บาท (ร้อยละ 2.08)

นักท่องเที่ยวจากประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคกลาง (ร้อยละ 14.54) รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 13.25) ภาคตะวันออก (ร้อยละ 11.17) ภาคใต้ (ร้อยละ 9.87) ภาคเหนือ (ร้อยละ 6.49) และภาคตะวันตก (ร้อยละ 1.04) ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย (ร้อยละ 29.35) ทวีปยุโรป (ร้อยละ 8.05) ทวีปออสเตรเลีย (ร้อยละ 3.90) และทวีปอเมริกาเหนือ

(ร้อยละ 2.34) ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ 31-40 ปี (ร้อยละ 22.60) 41-50 ปี (ร้อยละ 21.30) 21-30 ปี (ร้อยละ 19.74) 11-20 ปี (ร้อยละ 16.36) น้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 15.84) และ 51ปีขึ้นไป (ร้อยละ 4.16)

ตารางที่ 5.2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	N (385)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การจัดการด้านกายภาพ		**4.51**	**0.450**	**มากที่สุด**
1.1 สถานที่สะอาด	381	4.61	0.499	มากที่สุด
1.2 สถานที่สวยงาม	382	4.63	0.506	มากที่สุด
1.3 มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม	380	4.53	0.573	มากที่สุด
1.4 มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning)	376	4.40	0.624	มาก
1.5 สถานที่มีเอกลักษณ์	374	4.34	0.668	มาก
2. การจัดการด้านการบริการ		**4.27**	**.447**	**มาก**
2.1 มีที่พักที่สะดวกสบาย	378	4.20	0.658	มาก
2.2 มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม	378	4.25	0.695	มาก
2.3 ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย	375	4.27	0.709	มาก
2.4 อาหารสะอาด รสชาติดี มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์	377	4.30	0.647	มาก
2.5 มีผู้นำชมสถานที่	373	4.34	0.714	มาก
2.6 มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร	371	4.28	0.667	มาก
2.7 คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	374	4.29	0.678	มาก
2.8 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	376	4.22	0.70	มาก
3. การจัดการด้านการสื่อความหมาย		**4.11**	**.515**	**มาก**
3.1 มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน	382	4.25	0.619	มาก
3.2 มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว	382	4.18	0.727	มาก
3.3 มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์	380	4.05	0.691	มาก
3.4 มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม	378	3.97	0.749	มาก
3.5 มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล	380	4.08	0.688	มาก
3.6 ท่านสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่	381	4.08	0.731	มาก

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	N (385)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		**4.10**	**.574**	**มาก**
4.1 เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย	380	4.03	0.717	มาก
4.2 มีบริการรถนำชมในพื้นที่	380	4.07	0.710	มาก
4.3 มีห้องสุขาที่เพียงพอ	380	4.10	0.769	มาก
4.4 มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ	380	4.13	0.762	มาก
4.5 มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด	378	4.16	0.770	มาก
4.6 มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	380	4.04	0.764	มาก
5. การจัดการด้านความปลอดภัย		**4.18**	**.552**	**มาก**
5.1 ทางเดินมีความปลอดภัย	383	4.14	0.676	มาก
5.2 มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย	383	4.18	0.695	มาก
5.3 มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย, สัตว์มีพิษ, แมลง ฯลฯ	383	4.13	0.778	มาก
5.4 มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ	385	4.24	0.714	มาก
5.5 มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย	385	4.17	0.702	มาก
6. การจัดการด้านการตลาด		**4.15**	**.503**	**มาก**
6.1 สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	384	4.28	0.626	มาก
6.2 สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	383	4.25	0.659	มาก
6.3 มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	382	4.07	0.757	มาก
6.4 มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	382	4.01	0.710	มาก
6.5 มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม	382	4.07	0.704	มาก
6.6 มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	385	4.13	0.768	มาก
6.7 สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์	385	4.15	0.776	มาก
6.8 มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	385	4.15	0.76	มาก

* ไม่นำรายการที่ไม่มี/ไม่เคยใช้บริการมาคำนวณ

จากตารางที่ 5.2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาพรวม พบว่า มุมมองการจัดการด้านกายภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.51) รองลงมาคือมุมมองการจัดการด้านการบริการ ($\overline{X}$=4.27) การจัดการด้านความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.18) การจัดการด้านการตลาด ($\overline{X}$=4.15) การจัดการด้านการสื่อความหมาย ($\overline{X}$=4.11) และการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.10)

เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน มุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านกายภาพที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด พบว่าสถานที่สวยงาม สถานที่สะอาดและมีองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$=4.63, $\overline{X}$=4.61 และ $\overline{X}$=4.53 ตามลำดับ) รองลงมา คือมีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning) มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\overline{X}$=4.40) และน้อยที่สุด คือสถานที่มีเอกลักษณ์ ($\overline{X}$=4.34)

มุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการบริการ พบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ดังนี้ การมีผู้นำชมสถานที่ ($\overline{X}$=4.34) รองลงมาคืออาหารสะอาด รสชาติดีมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ ($\overline{X}$=4.30) คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ($\overline{X}$=4.29) มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร ($\overline{X}$=4.28) การใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย ($\overline{X}$=4.27) มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม ($\overline{X}$=4.25) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.22) และมีที่พักสะดวกสบาย ($\overline{X}$=4.20)

มุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการสื่อความหมาย พบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยนในระดับมากดังนี้ มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ($\overline{X}$=4.25) มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.18) มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูลและการเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.08) มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์ ($\overline{X}$=4.05) และมีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ($\overline{X}$=3.97)

มุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยในระดับมากดังนี้ มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ($\overline{X}$=4.16) มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ($\overline{X}$=4.13) มีห้องสุขาที่เพียงพอ ($\overline{X}$=4.10) มีบริการรถนำชมในพื้นที่ ($\overline{X}$=4.07) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ($\overline{X}$=4.04) และเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย ($\overline{X}$=4.03)

มุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านความปลอดภัย พบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยในระดับมากดังนี้ มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่นแผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ ($\overline{X}$=4.24) มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย ($\overline{X}$=4.18) มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.17) ทางเดินมีความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.14) และมีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย สัตว์มีพิษ แมลง ฯลฯ ($\overline{X}$=4.13)

มุมมองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการตลาด พบว่าทุกรายการมีค่าเฉลี่ยในระดับมากดังนี้ สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง ($\overline{X}$=4.28) สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง ($\overline{X}$=4.25) สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์และมีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวมี

ค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.15) มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ ($\overline{X}$=4.13) มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและมีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.07) และมีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ($\overline{X}$=4.01)

ตารางที่ 5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวม

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. การจัดการด้านกายภาพ	.066	.541	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
2. การจัดการด้านบริการ	-.092	.392	มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามและสัมพันธ์กันต่ำมาก
3. การจัดการด้านการสื่อความหมาย	-.064	..548	มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามและสัมพันธ์กันต่ำมาก
4. การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	-.061	.572	มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามและสัมพันธ์กันต่ำมาก
5. การจัดการด้านความปลอดภัย	-.002	.988	มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามและสัมพันธ์กันต่ำมาก
6. การจัดการด้านการตลาด	.019	.861	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวม พบว่าการจัดการด้านกายภาพและการจัดการด้านการตลาด มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันระดับน้อยกับมุมมองของนักท่องเที่ยว (r=.066 และ r=.019) ส่วนการจัดการด้านบริการ การจัดการด้านการสื่อความหมาย การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการด้านความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามในระดับน้อย (r=-.092, r=-.064, r=-.061 และ -.002)

ตารางที่ 5.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านกายภาพ

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. สถานที่สะอาด	.314**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
2. สถานที่สวยงาม	.303**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
3. มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม	.320**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
4. มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning)	.272**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
5. สถานที่มีเอกลักษณ์	.367**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านภายภาพของนักท่องเที่ยว พบว่าทุกรายการมีความสัมพันธ์กันต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้ การจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม (r=.367**) มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่สวยงาม (r=.320**) สถานที่สะอาด (r=.314**) สถานที่สวยงาน (r=.303**) และมีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning) (r=.272**)

ตารางที่ 5.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านบริการ

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. มีที่พักที่สะดวกสบาย	.384**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
2. มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม	.449**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
3. ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย	.453**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
4. อาหารสะอาด รสชาติดี มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์	.514**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีผู้นำชมสถานที่	.428**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
6. มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร	.474**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
7. คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	.514**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
8. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	.425**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านบริการของนักท่องเที่ยว พบว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.514**) มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (r=.474**) ใช้ภาษาสื่อสารที่ข้าใจง่าย (r=.453**) มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม (r=.449**) มีผู้นำชมสถานที่ (r=.428**) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว (r=.425**) และมีที่พักที่สะดวกสบาย (r=.384**) มีความสัมพันธ์กันต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามลำดับ

ตารางที่ 5.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน	.560**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
2. มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว	.637**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์	.500**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม	.611**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล	.565**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
6. ท่านสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่	.575**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่าทุกรายการมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง ดังนี้ มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว (r=.637**) มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม (r=.611**) สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ (r=.575**) มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล (r=.565**) มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน (r=.560**) และมีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์ (r=.500**) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย	.571**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
2. มีบริการรถนำชมในพื้นที่	.588**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีห้องสุขาที่เพียงพอ	.654**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ	.614**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด	.599**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
6. มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	.565**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.7 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าทุกรายการมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง ดังนี้ มีห้องสุขาที่เพียงพอ (r=.654**) มีห้องสุขามีที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ (r=.614**) มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด (r=.599**) มีบริการรถนำชมในพื้นที่ (r=.588**) เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย (r=.571**) และมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ (r=.565**) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. ทางเดินมีความปลอดภัย	.537**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
2. มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย	.548**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย, สัตว์มีพิษ, แมลง ฯลฯ	.586**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ	.594**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย	.609**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.8 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย พบว่าทุกรายการมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง ดังนี้ มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย (r=.609**) มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่นแผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ (r=.594**) มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย, สัตว์ มีพิษ,แมลง ฯลฯ (r=.586**) มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย (r=.548**) และทางเดินมีความปลอดภัย (r=.537**) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	.490**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
2. สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	.527**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	.541**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	.554**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม	.525**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
6. มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	.511**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
7. สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์	.518**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
8. มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	.566**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 5.9 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด พบว่าส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง ดังนี้ มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว (r=.566**) มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (r=.554**) มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว (r=.541**) สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง (r=.527**) มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม (r=.525**) สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์ (r=.518**) มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว (r=.511**) ส่วนสามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทางมีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับต่ำ (r=.490**)

ตารางที่ 5.10 แสดงข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

ข้อแสนอแนะ	ความถี่
1. ควรมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาต่างชาติ	44
2. แหล่งท่องเที่ยวควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ และผู้พิการ	35
3. ควรปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด	23
4. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวน้อย	22
5. ปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ	20
6. แหล่งท่องเที่ยวควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่นฐานผจญภัย หรือฐานกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อรองรับการจัดประชุมหรือสัมมนา	18
7. ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัย	14
8. ควรมีกิจกรรมสาธิตเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	13
9. ควรมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถพูดภาษาต่างชาติได้	12
10. ควรเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด	10
11. ควรมีเอกสารประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาต่างชาติ	10
12. ควรมีแผนที่ท่องเที่ยวเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้เอง	7
13. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวน้อยเกิน	5
14. ควรรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงเดิม	5
15. สินค้าที่ระลึกยังไม่มีเอกลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น	4
16. ควรเพิ่มป้ายบอกทางมาแหล่งท่องเที่ยว	2
17. ควรมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ขายโปรแกรมการท่องเที่ยว	2

จากตารางที่ 5.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ให้ข้อเสนอแนะหลังจากเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ไว้หลายประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับ คือ ควรมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาต่างชาติ (f=44) แหล่งท่องเที่ยวควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ (f=35) ควรปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด (f=23) ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น (f=22) ควรปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ (f=20)

2. แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำชี้แจง แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบด้วย 2 ส่วน ในส่วนที่ 1 ให้เติมข้อความลงในรายการคำถามข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนให้ครบทุกข้อ และในส่วนที่ 2 ให้พิจารณาให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด โดยกำหนดวิธีการประเมินเป็น 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 พิจารณาให้คะแนนตามคุณสมบัติของตัวชี้วัดแต่ละตัวในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด และให้คะแนนในข้อที่เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเหมาะสมเพียงข้อเดียวโดยใส่เครื่องหมาย ○ ล้อมรอบช่องคะแนน (A) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และใส่ค่าคะแนนรวมในช่องค่าคะแนน (A x B)

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5

<u>วิธีที่ 2</u> พิจารณาให้คะแนนตามคุณสมบัติของตัวชี้วัดแต่ละวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรายข้อคำถาม โดย ใส่เครื่องหมาย ○ ล้อมรอบช่องคะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด รวมคะแนนทุกข้อคำถามและใส่คะแนนรวมในช่องท้ายตาราง

ตัวชี้วัด	ไม่มีบริการ	มีแต่ไม่มาก	ดีและเหมาะสม
● มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย	0	0.50	(1)
● มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์	(0)	0.50	1
● มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ	0	(0.50)	1
คะแนนรวม	1.50		

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำชี้แจง ให้เติมข้อความลงในรายการคำถามข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนให้ครบทุกข้อ

ชื่อวิสาหกิจชุมชน .....

จำนวนสมาชิกกลุ่ม .....

ประเภทวิสาหกิจชุมชน .....

ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน .....

ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม .....

ที่อยู่ (จดทะเบียน/ติดต่อ) .....

โทรศัพท์ .....

โทรสาร .....

e-mail .....

สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน .....

จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ ปี พ.ศ. .....

สถานะของกลุ่ม

☐ นิติบุคคล ☐ กลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีแม่บ้าน ฯลฯ

☐ สหกรณ์ ☐ อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด

คำชี้แจง ให้พิจารณาให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10 คะแนน

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายเหตุ การบริหารจัดการกลุ่มพิจารณาจากการกำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลของกลุ่ม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	1	5	

1.2 ผู้นำกลุ่ม

หมายเหตุ ผู้นำกลุ่มพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มมีภาวะผู้นำ	0.25	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานให้กรรมการอย่างชัดเจน	0.50	5	
● ประธานกลุ่มจัดให้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	0.75	5	
● ประธานกลุ่มติดตามผลงานและประเมินผลงานของกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	1	5	

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม

หมายเหตุ การสื่อสาร ทบทวนและติดตามพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	0.50	5	
● กลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ เอกสาร	0.75	5	
● กลุ่มทบทวน ติดตามผลการสื่อสาร	1	5	

1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน

หมายเหตุ ความสามารถในการฝึกสอนการทำงานพิจารณาจากการมอบหมายงาน การสอนงาน การจัดให้มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มไม่มีการมอบหมายงาน/ฝึกสอนงาน	0	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานและสอนงานให้กรรมการและสมาชิก	0.50	5	
● มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายนอกมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)			

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
2.1 ผลิตภัณฑ์ หมายเหตุ ผลิตภัณฑ์พิจารณาจากความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์และสามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลผลิตทางการเกษตร			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● ผลิตภัณฑ์สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	0.75	5	
● ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	1	5	
2.2 ราคา หมายเหตุ ราคาพิจารณาจากอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมค่ากิจกรรม ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการกำหนดอัตราค่าเข้าชมที่แน่นอน	0.50	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว	0.75	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม	1	5	

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย หมายเหตุ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายพิจารณาจากการกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มหาช่องทางจัดจำหน่ายเอง	0.20	5	
● กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านบริษัทนำเที่ยว สื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ	0.40	5	
● กลุ่มเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งาน OTOP งานโรดโชว์	0.60	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายด้วยการจัดรายการพิเศษ เช่น การลดราคาค่าเข้าชม การจำหน่วยสินค้าราคาพิเศษ	0.80	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายโดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดแฟมทริป	1	5	
2.4 ลูกค้า หมายเหตุ ลูกค้าพิจารณาจากการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว	0	5	
● มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เหมาะสม	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)			

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	**คะแนนเต็ม 10 คะแนน**		
3.1 รายรับ-รายจ่าย หมายเหตุ รายรับ-รายจ่ายพิจารณาจากการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดถึงการจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	0.50	5	
● มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินให้สมาชิกทราบ	0.75	5	
● มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม	1	5	
3.2 การลงทุน หมายเหตุ การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก	0.50	5	
● นำรายได้ไปลงทุนเพื่อขยายหรือปรับปรุงกิจการ	0.75	5	
● กลุ่มตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)			

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	
รวม (องค์ประกอบที่ 1 + องค์ประกอบที่ 2 + องค์ประกอบที่ 3)	

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25 คะแนน
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25 คะแนน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายเหตุ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรักษาความสะอาดและการจัดการของเสีย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ไม่เป็นระบบ	0.5	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	1	5	

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 2) มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ 3) มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ 4) มีห้องน้ำแยกชาย-หญิงสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุและผู้พิการ 5) มีความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สะอาด ถูกสุขลักษณะ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงหลักโภชนาการ ฯลฯ 6) มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีสถานพยาบาลอยู่ใกล้ชุมชน 7) มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะกับขนาดของพื้นที่ 8) มีบุคลากรเพียงพอ และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา 9) ที่จอดรถเพียงพอ เป็นกิจจะลักษณะ และมีที่จอดรถเฉพาะสำหรับ ผู้พิการ และ 10) มีการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว รวมถึงเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 5 รายการ	1	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6 รายการ	1.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 7 รายการ	1.5	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 8 รายการ	1.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 9 รายการ	2	5	

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการให้บริการดังนี้ 1) มีการต้อนรับบรรยาย ตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว 2) มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม 3) มีป้ายสื่อความหมายหรือป้ายให้ความรู้ 4) มีร้านขายของฝากและของที่ระลึก 5) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความบันเทิง 6) มีบริการพาหนะนำชมแหล่งท่องเที่ยว 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 8) มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวให้เช่า เช่น รถจักรยาน เรือพาย เสื้อชูชีพ เป็นต้น และ 9) มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น ราวจับ ทางลาดเอียง ทางสัญจรสำหรับคนพิการ เป็นต้น

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการเพียง 1 รายการ	0.20	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2-3 รายการ	0.40	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4-5 รายการ	0.60	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6-7 รายการ	0.80	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 8 รายการ	1	5	

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากลักษณะดังนี้ 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีความสวยงามตามธรรมชาติ 4) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 5) ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณหรือใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการเกษตรมีความโดดเด่นและหลากหลาย 7) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจเพียง 1 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 2-3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 4-5 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 6-7 รายการ	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 4 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)			

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
5.1 การมีส่วนร่วม หมายเหตุ การมีส่วนร่วมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้ 1) แสดงความคิดเห็น 2) ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำกิจกรรม 5) ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว 6) ร่วมติดตามประเมินผล			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● สมาชิกไม่มีส่วนร่วม	0	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 1-3 กิจกรรม	0.50	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 4-6 กิจกรรม	1	5	
5.2 การสร้างเครือข่าย หมายเหตุ การสร้างเครือข่ายพิจารณาจากการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อใจและความไว้วางใจกัน			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการสร้างเครือข่าย	0	5	
● ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก	0.50	5	
● สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	1	5	
5.3 หลักธรรมาภิบาล หมายเหตุ หลักธรรมาภิบาลพิจารณาจากหลักการบริหารงาน ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 1-2 หลักการในการบริหารงาน	0.50	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 3-4 หลักการในการบริหารงาน	0.75	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 5-6 หลักการในการบริหารงาน	1	5	

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

หมายเหตุ การพัฒนาธุรกิจพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน 2) จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการวางแผนด้านลูกค้า 5) คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี 7) เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 1 กิจกรรม	0.25	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 2-3 กิจกรรม	0.50	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 4 กิจกรรมขึ้นไป	1	10	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 5 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)			

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	
รวม (องค์ประกอบที่ 4 + องค์ประกอบที่ 5)	

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	
รวมทั้งสิ้น	
ระดับมาตรฐาน	

3. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำชี้แจง ให้เติมข้อความลงในรายการคำถามข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนให้ครบทุกข้อ

ชื่อวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านแม่มูต
จำนวนสมาชิกกลุ่ม 36 คน
ประเภทวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยว
ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม นางเกศริน ตุ่นแก้ว
ที่อยู่ (จดทะเบียน/ติดต่อ) เลขที่ 1 หมู่ 6 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ 50360
โทรศัพท์ 053939793
โทรสาร -
e-mail -
สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอแม่วาง
จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548
สถานะของกลุ่ม

☐ นิติบุคคล ☑ กลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีแม่บ้าน ฯลฯ
☐ สหกรณ์ ☐ อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด

คำชี้แจง ให้พิจารณาให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10 คะแนน

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายเหตุ การบริหารจัดการกลุ่มพิจารณาจากการกำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลของกลุ่ม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5
1.2 ผู้นำกลุ่ม หมายเหตุ ผู้นำกลุ่มพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มมีภาวะผู้นำ	0.25	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานให้กรรมการอย่างชัดเจน	0.50	5	
● ประธานกลุ่มจัดให้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	0.75	5	
● ประธานกลุ่มติดตามผลงานและประเมินผลงานของกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	(1)	5	5

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม

หมายเหตุ การสื่อสาร ทบทวนและติดตามพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	0.50	5	
● กลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ เอกสาร	0.75	5	
● กลุ่มทบทวน ติดตามผลการสื่อสาร	(1)	5	5

1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน

หมายเหตุ ความสามารถในการฝึกสอนการทำงานพิจารณาจากการมอบหมายงาน การสอนงาน การจัดให้มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มไม่มีการมอบหมายงาน/ฝึกสอนงาน	0	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานและสอนงานให้กรรมการและสมาชิก	(0.50)	5	2.5
● มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายนอกมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**17.50**		

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
2.1 ผลิตภัณฑ์ หมายเหตุ ผลิตภัณฑ์พิจารณาจากความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์และสามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลผลิตทางการเกษตร			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● ผลิตภัณฑ์สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	0.75	5	
● ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	(1)	5	5
2.2 ราคา หมายเหตุ ราคาพิจารณาจากอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมค่ากิจกรรม ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการกำหนดอัตราค่าเข้าชมที่แน่นอน	0.50	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว	(0.75)	5	3.75
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม	1	5	

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย

หมายเหตุ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายพิจารณาจากการกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มหาช่องทางจัดจำหน่ายเอง	0.20	5	
● กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านบริษัทนำเที่ยว สื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ	0.40	5	
● กลุ่มเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งาน OTOP งานโรดโชว์	(0.60)	5	3
● กลุ่มส่งเสริมการขายด้วยการจัดรายการพิเศษ เช่น การลดราคาค่าเข้าชม การจำหน่วยสินค้าราคาพิเศษ	0.80	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายโดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดแฟมทริป	1	5	

2.4 ลูกค้า

หมายเหตุ ลูกค้าพิจารณาจากการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว	0	5	
● มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	(0.50)	5	2.5
● มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เหมาะสม	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**14.25**		

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	**คะแนนเต็ม 10 คะแนน**		
3.1 รายรับ-รายจ่าย หมายเหตุ รายรับ-รายจ่ายพิจารณาจากการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดถึงการจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	0.50	5	
● มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินให้สมาชิกทราบ	0.75	5	
● มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม	(1)	5	5
3.2 การลงทุน หมายเหตุ การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก	0.50	5	
● นำรายได้ไปลงทุนเพื่อขยายหรือปรับปรุงกิจการ	0.75	5	
● กลุ่มตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	**10.00**		

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	17.50
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	14.25
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
รวม (องค์ประกอบที่ 1 + องค์ประกอบที่ 2 + องค์ประกอบที่ 3)	**41.75**

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25 คะแนน
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25 คะแนน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายเหตุ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรักษาความสะอาดและการจัดการของเสีย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ไม่เป็นระบบ	0.5	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	(1)	5	5

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 2) มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ 3) มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ 4) มีห้องน้ำแยกชาย-หญิงสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุและผู้พิการ 5) มีความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สะอาด ถูกสุขลักษณะ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงหลักโภชนาการ ฯลฯ 6) มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีสถานพยาบาลอยู่ใกล้ชุมชน 7) มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะกับขนาดของพื้นที่ 8) มีบุคลากรเพียงพอ และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา 9) ที่จอดรถเพียงพอ เป็นกิจจะลักษณะ และมีที่จอดรถเฉพาะสำหรับ ผู้พิการ และ 10) มีการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว รวมถึงเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 5 รายการ	(1)	5	5
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6 รายการ	1.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 7 รายการ	1.5	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 8 รายการ	1.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 9 รายการ	2	5	

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการให้บริการดังนี้ 1) มีการต้อนรับบรรยาย ตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว 2) มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม 3) มีป้ายสื่อความหมายหรือป้ายให้ความรู้ 4) มีร้านขายของฝากและของที่ระลึก 5) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความบันเทิง 6) มีบริการพาหนะนำชมแหล่งท่องเที่ยว 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 8) มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวให้เช่า เช่น รถจักรยาน เรือพาย เสื้อชูชีพ เป็นต้น และ 9) มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น ราวจับ
ทางลาดเอียง ทางสัญจรสำหรับคนพิการ เป็นต้น

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการเพียง 1 รายการ	0.20	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2-3 รายการ	0.40	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4-5 รายการ	0.60	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6-7 รายการ	(0.80)	5	4
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 8 รายการ	1	5	

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากลักษณะดังนี้ 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีความสวยงามตามธรรมชาติ 4) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 5) ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณหรือใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการเกษตรมีความโดดเด่นและหลากหลาย 7) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจเพียง 1 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 2-3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 4-5 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 6-7 รายการ	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 4 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**19.00**		

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
5.1 การมีส่วนร่วม หมายเหตุ การมีส่วนร่วมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้ 1) แสดงความคิดเห็น 2) ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำกิจกรรม 5) ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว 6) ร่วมติดตามประเมินผล			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● สมาชิกไม่มีส่วนร่วม	0	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 1-3 กิจกรรม	0.50	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 4-6 กิจกรรม	(1)	5	5
5.2 การสร้างเครือข่าย หมายเหตุ การสร้างเครือข่ายพิจารณาจากการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อใจและความไว้วางใจกัน			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการสร้างเครือข่าย	0	5	
● ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก	0.50	5	
● สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	(1)	5	5
5.3 หลักธรรมาภิบาล หมายเหตุ หลักธรรมาภิบาลพิจารณาจากหลักการบริหารงาน ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 1-2 หลักการในการบริหารงาน	0.50	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 3-4 หลักการในการบริหารงาน	0.75	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 5-6 หลักการในการบริหารงาน	(1)	5	5

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

หมายเหตุ การพัฒนาธุรกิจพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน 2) จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการวางแผนด้านลูกค้า 5) คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี 7) เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 1 กิจกรรม	0.25	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 2-3 กิจกรรม	(0.50)	10	5
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 4 กิจกรรมขึ้นไป	1	10	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 5 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**20.00**		

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	19.00
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	20.00
รวม (องค์ประกอบที่ 4 + องค์ประกอบที่ 5)	**39.00**

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	17.50
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	14.25
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	19.00
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	20.00
รวมทั้งสิ้น	80.75
ระดับมาตรฐาน	ดีมาก

4. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำชี้แจง ให้เติมข้อความลงในรายการคำถามข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนให้ครบทุกข้อ

ชื่อวิสาหกิจชุมชน	วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร
จำนวนสมาชิกกลุ่ม	17 คน
ประเภทวิสาหกิจชุมชน	ท่องเที่ยว
ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน	ที่พัก ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม	นายอินทร์ มูลพิมาย
ที่อยู่ จดทะเบียน/ติดต่อ)	เลขที่ 166 หมู่ 4 ต. ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา 30370
โทรศัพท์	0810686887
โทรสาร	-
e-mail	-
สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน	สำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเขียว
จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่	ปี พ.ศ. 2550

สถานะของกลุ่ม

☐ นิติบุคคล ☑ กลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีแม่บ้าน ฯลฯ

☐ สหกรณ์ ☐ อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด

คำชี้แจง ให้พิจารณาให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

องค์ประกอบ	**คะแนนเต็ม**
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10 คะแนน

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายเหตุ การบริหารจัดการกลุ่มพิจารณาจากการกำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลของกลุ่ม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5
1.2 ผู้นำกลุ่ม หมายเหตุ ผู้นำกลุ่มพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มมีภาวะผู้นำ	0.25	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานให้กรรมการอย่างชัดเจน	0.50	5	
● ประธานกลุ่มจัดให้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	(0.75)	5	3.75
● ประธานกลุ่มติดตามผลงานและประเมินผลงานของกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	1	5	

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม หมายเหตุ การสื่อสาร ทบทวนและติดตามพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	0.50	5	
● กลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ เอกสาร	0.75	5	
● กลุ่มทบทวน ติดตามผลการสื่อสาร	(1)	5	5
1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน หมายเหตุ ความสามารถในการฝึกสอนการทำงานพิจารณาจากการมอบหมายงาน การสอนงาน การจัดให้มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มไม่มีการมอบหมายงาน/ฝึกสอนงาน	0	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานและสอนงานให้กรรมการและสมาชิก	(0.50)	5	2.50
● มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายนอกมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**16.25**		

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
2.1 ผลิตภัณฑ์ หมายเหตุ ผลิตภัณฑ์พิจารณาจากความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์และสามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลผลิตทางการเกษตร			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● ผลิตภัณฑ์สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	0.75	5	
● ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	(1)	5	5
2.2 ราคา หมายเหตุ ราคาพิจารณาจากอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมค่ากิจกรรม ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการกำหนดอัตราค่าเข้าชมที่แน่นอน	0.50	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว	(0.75)	5	3.75
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม	1	5	

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย

หมายเหตุ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายพิจารณาจากการกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มหาช่องทางจัดจำหน่ายเอง	0.20	5	
● กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านบริษัทนำเที่ยว สื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ	0.40	5	
● กลุ่มเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งาน OTOP งานโรดโชว์	0.60	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายด้วยการจัดรายการพิเศษ เช่น การลดราคา ค่าเข้าชม การจำหน่วยสินค้าราคาพิเศษ	(0.80)	5	4
● กลุ่มส่งเสริมการขายโดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงร่วมประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดแฟมทริป	1	5	

2.4 ลูกค้า

หมายเหตุ ลูกค้าพิจารณาจากการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว	0	5	
● มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	(0.50)	5	2.5
● มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เหมาะสม	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**15.25**		

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	**คะแนนเต็ม 10 คะแนน**		
3.1 รายรับ-รายจ่าย หมายเหตุ รายรับ-รายจ่ายพิจารณาจากการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดถึงการจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	0.50	5	
● มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินให้สมาชิกทราบ	0.75	5	
● มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม	(1)	5	5
3.2 การลงทุน หมายเหตุ การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก	0.50	5	
● นำรายได้ไปลงทุนเพื่อขยายหรือปรับปรุงกิจการ	0.75	5	
● กลุ่มตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	**10.00**		

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	16.25
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	15.25
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
รวม (องค์ประกอบที่ 1 + องค์ประกอบที่ 2 + องค์ประกอบที่ 3)	**41.50**

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25 คะแนน
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25 คะแนน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายเหตุ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรักษาความสะอาดและการจัดการของเสีย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ไม่เป็นระบบ	0.5	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	(1)	5	5

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 2) มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ 3) มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ 4) มีห้องน้ำแยกชาย-หญิงสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุและผู้พิการ 5) มีความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สะอาด ถูกสุขลักษณะ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงหลักโภชนาการ ฯลฯ 6) มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีสถานพยาบาลอยู่ใกล้ชุมชน 7) มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะกับขนาดของพื้นที่ 8) มีบุคลากรเพียงพอ และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา 9) ที่จอดรถเพียงพอ เป็นกิจจะลักษณะ และมีที่จอดรถเฉพาะสำหรับ ผู้พิการ และ 10) มีการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว รวมถึงเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 5 รายการ	1	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6 รายการ	1.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 7 รายการ	1.5	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 8 รายการ	1.75	5	8.75
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 9 รายการ	2	5	

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการให้บริการดังนี้ 1) มีการต้อนรับบรรยายตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว 2) มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม 3) มีป้ายสื่อความหมายหรือป้ายให้ความรู้ 4) มีร้านขายของฝากและของที่ระลึก 5) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความบันเทิง 6) มีบริการพาหนะนำชมแหล่งท่องเที่ยว 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 8) มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวให้เช่า เช่น รถจักรยาน เรือพาย เสื้อชูชีพ เป็นต้น และ 9) มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น ราวจับ ทางลาดเอียง ทางสัญจรสำหรับคนพิการ เป็นต้น

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการเพียง 1 รายการ	0.20	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2-3 รายการ	0.40	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4-5 รายการ	0.60	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6-7 รายการ	(0.80)	5	4
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 8 รายการ	1	5	

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากลักษณะดังนี้ 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีความสวยงามตามธรรมชาติ 4) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 5) ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณหรือใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการเกษตรมีความโดดเด่นและหลากหลาย 7) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจเพียง 1 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 2-3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 4-5 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 6-7 รายการ	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 4 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**22.75**		

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**

5.1 การมีส่วนร่วม

หมายเหตุ การมีส่วนร่วมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้ 1) แสดงความคิดเห็น 2) ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำกิจกรรม 5) ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว 6) ร่วมติดตามประเมินผล

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● สมาชิกไม่มีส่วนร่วม	0	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 1-3 กิจกรรม	0.50	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 4-6 กิจกรรม	(1)	5	5

5.2 การสร้างเครือข่าย

หมายเหตุ การสร้างเครือข่ายพิจารณาจากการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อใจและความไว้วางใจกัน

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการสร้างเครือข่าย	0	5	
● ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก	0.50	5	
● สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	(1)	5	5

5.3 หลักธรรมาภิบาล

หมายเหตุ หลักธรรมาภิบาลพิจารณาจากหลักการบริหารงาน ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 1-2 หลักการในการบริหารงาน	0.50	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 3-4 หลักการในการบริหารงาน	0.75	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 5-6 หลักการในการบริหารงาน	(1)	5	5

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

หมายเหตุ การพัฒนาธุรกิจพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน 2) จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการวางแผนด้านลูกค้า 5) คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี 7) เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 1 กิจกรรม	0.25	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 2-3 กิจกรรม	0.50	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 4 กิจกรรมขึ้นไป	(1)	10	10
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 5 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**25.00**		

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	22.75
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวม (องค์ประกอบที่ 4 + องค์ประกอบที่ 5)	**47.75**

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	16.25
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	15.25
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	22.75
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวมทั้งสิ้น	89.25
ระดับมาตรฐาน	ดีมาก

5. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำชี้แจง ให้เติมข้อความลงในรายการคำถามข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนให้ครบทุกข้อ

ชื่อวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี

จำนวนสมาชิกกลุ่ม 7 คน

ประเภทวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม นางนงลักษณ์ มณีรัตน์

ที่อยู่ (จดทะเบียน/ติดต่อ) เลขที่ 11/1 หมู่ 4 ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี 22170

โทรศัพท์ 0868349604

โทรสาร -

e-mail -

สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเขาบายศรี

จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549

สถานะของกลุ่ม

☐ นิติบุคคล ☑ กลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีแม่บ้าน ฯลฯ

☐ สหกรณ์ ☐ อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด

คำชี้แจง ให้พิจารณาให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10 คะแนน

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายเหตุ การบริหารจัดการกลุ่มพิจารณาจากการกำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลของกลุ่ม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5
1.2 ผู้นำกลุ่ม หมายเหตุ ผู้นำกลุ่มพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มมีภาวะผู้นำ	0.25	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานให้กรรมการอย่างชัดเจน	0.50	5	
● ประธานกลุ่มจัดให้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	(0.75)	5	3.75
● ประธานกลุ่มติดตามผลงานและประเมินผลงานของกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	1	5	

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม หมายเหตุ การสื่อสาร ทบทวนและติดตามพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	0.50	5	
● กลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ เอกสาร	0.75	5	
● กลุ่มทบทวน ติดตามผลการสื่อสาร	(1)	5	5
1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน หมายเหตุ ความสามารถในการฝึกสอนการทำงานพิจารณาจากการมอบหมายงาน การสอนงาน การจัดให้มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มไม่มีการมอบหมายงาน/ฝึกสอนงาน	0	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานและสอนงานให้กรรมการและสมาชิก	(0.50)	5	2.5
● มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายนอกมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**16.25**		

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
2.1 ผลิตภัณฑ์ หมายเหตุ ผลิตภัณฑ์พิจารณาจากความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์และสามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลผลิตทางการเกษตร			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● ผลิตภัณฑ์สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	0.75	5	
● ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	(1)	5	5
2.2 ราคา หมายเหตุ ราคาพิจารณาจากอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมค่ากิจกรรม ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการกำหนดอัตราค่าเข้าชมที่แน่นอน	0.50	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว	(0.75)	5	3.75
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม	1	5	

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย

หมายเหตุ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายพิจารณาจากการกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มหาช่องทางจัดจำหน่ายเอง	0.20	5	
● กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านบริษัทนำเที่ยว สื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ	0.40	5	
● กลุ่มเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งาน OTOP งานโรดโชว์	0.60	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายด้วยการจัดรายการพิเศษ เช่น การลดราคาค่าเข้าชม การจำหน่วยสินค้าราคาพิเศษ	(0.80)	5	4
● กลุ่มส่งเสริมการขายโดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดแฟมทริป	1	5	

2.4 ลูกค้า

หมายเหตุ ลูกค้าพิจารณาจากการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว	0	5	
● มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	(0.50)	5	2.5
● มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เหมาะสม	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**15.25**		

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	**คะแนนเต็ม 10 คะแนน**		
3.1 รายรับ-รายจ่าย หมายเหตุ รายรับ-รายจ่ายพิจารณาจากการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดถึงการจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	0.50	5	
● มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินให้สมาชิกทราบ	0.75	5	
● มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม	(1)	5	5
3.2 การลงทุน หมายเหตุ การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก	0.50	5	
● นำรายได้ไปลงทุนเพื่อขยายหรือปรับปรุงกิจการ	0.75	5	
● กลุ่มตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	**10.00**		

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	16.25
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	15.25
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
รวม (องค์ประกอบที่ 1 + องค์ประกอบที่ 2 + องค์ประกอบที่ 3)	**41.50**

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25 คะแนน
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25 คะแนน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายเหตุ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรักษาความสะอาดและการจัดการของเสีย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ไม่เป็นระบบ	0.5	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	(1)	5	5

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 2) มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ 3) มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ 4) มีห้องน้ำแยกชาย-หญิงสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุและผู้พิการ 5) มีความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สะอาด ถูกสุขลักษณะ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงหลักโภชนาการ ฯลฯ 6) มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีสถานพยาบาลอยู่ใกล้ชุมชน 7) มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะกับขนาดของพื้นที่ 8) มีบุคลากรเพียงพอ และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา 9) ที่จอดรถเพียงพอ เป็นกิจจะลักษณะ และมีที่จอดรถเฉพาะสำหรับ ผู้พิการ และ 10) มีการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว รวมถึงเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 5 รายการ	1	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6 รายการ	1.25	5	6.25
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 7 รายการ	1.5	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 8 รายการ	1.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 9 รายการ	2	5	

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการให้บริการดังนี้ 1) มีการต้อนรับบรรยาย ตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว 2) มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม 3) มีป้ายสื่อความหมายหรือป้ายให้ความรู้ 4) มีร้านขายของฝากและของที่ระลึก 5) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความบันเทิง 6) มีบริการพาหนะนำชมแหล่งท่องเที่ยว 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 8) มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวให้เช่า เช่น รถจักรยาน เรือพาย เสื้อชูชีพ เป็นต้น และ 9) มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น ราวจับ ทางลาดเอียง ทางสัญจรสำหรับคนพิการ เป็นต้น

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการเพียง 1 รายการ	0.20	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2-3 รายการ	0.40	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4-5 รายการ	0.60	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6-7 รายการ	(0.80)	5	4
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 8 รายการ	1	5	

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากลักษณะดังนี้ 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีความสวยงามตามธรรมชาติ 4) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 5) ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณหรือใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการเกษตรมีความโดดเด่นและหลากหลาย 7) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจเพียง 1 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 2-3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 4-5 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 6-7 รายการ	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 4 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**20.25**		

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
5.การมีส่วนร่วม หมายเหตุ การมีส่วนร่วมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้ 1) แสดงความคิดเห็น 2) ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำกิจกรรม 5) ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว 6) ร่วมติดตามประเมินผล			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● สมาชิกไม่มีส่วนร่วม	0	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 1-3 กิจกรรม	0.50	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 4-6 กิจกรรม	(1)	5	5
5.2 การสร้างเครือข่าย หมายเหตุ การสร้างเครือข่ายพิจารณาจากการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อใจและความไว้วางใจกัน			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการสร้างเครือข่าย	0	5	
● ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก	0.50	5	
● สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	(1)	5	5
5.3 หลักธรรมาภิบาล หมายเหตุ หลักธรรมาภิบาลพิจารณาจากหลักการบริหารงาน ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 1-2 หลักการในการบริหารงาน	0.50	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 3-4 หลักการในการบริหารงาน	0.75	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 5-6 หลักการในการบริหารงาน	(1)	5	5

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

หมายเหตุ การพัฒนาธุรกิจพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน 2) จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการวางแผนด้านลูกค้า 5) คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี 7) เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 1 กิจกรรม	0.25	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 2-3 กิจกรรม	0.50	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 4 กิจกรรมขึ้นไป	(1)	10	10
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 5 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**25.00**		

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	20.25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวม (องค์ประกอบที่ 4 + องค์ประกอบที่ 5)	**45.25**

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	16.25
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	15.25
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	20.25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวมทั้งสิ้น	86.75
ระดับมาตรฐาน	ดีมาก

6. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ บ้านบางโรง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

คำชี้แจง ให้เติมข้อความลงในรายการคำถามข้อมูลพื้นฐานวิสาหกิจชุมชนให้ครบทุกข้อ

ชื่อวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรง

จำนวนสมาชิกกลุ่ม 27 คน

ประเภทวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยว

ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน บริการนำเที่ยว ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้านอาหารชุมชน

ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม นายสำราญ คงนาม

ที่อยู่ (จดทะเบียน/ติดต่อ) เลขที่ 2/2 หมู่ 3 ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต 83110

โทรศัพท์ 076260351

โทรสาร -

e-mail -

สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอถลาง

จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548

สถานะของกลุ่ม

☐ นิติบุคคล ☑ กลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีแม่บ้าน ฯลฯ

☐ สหกรณ์ ☐ อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด

คำชี้แจง ให้พิจารณาให้คะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10 คะแนน

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายเหตุ การบริหารจัดการกลุ่มพิจารณาจากการกำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลของกลุ่ม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5
1.2 ผู้นำกลุ่ม หมายเหตุ ผู้นำกลุ่มพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มมีภาวะผู้นำ	0.25	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานให้กรรมการอย่างชัดเจน	0.50	5	
● ประธานกลุ่มจัดให้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	(0.75)	5	3.75
● ประธานกลุ่มติดตามผลงานและประเมินผลงานของกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	1	5	

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม หมายเหตุ การสื่อสาร ทบทวนและติดตามพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	0.50	5	
● กลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ เอกสาร	0.75	5	
● กลุ่มทบทวน ติดตามผลการสื่อสาร	(1)	5	5
1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน หมายเหตุ ความสามารถในการฝึกสอนการทำงานพิจารณาจากการมอบหมายงาน การสอนงาน การจัดให้มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มไม่มีการมอบหมายงาน/ฝึกสอนงาน	0	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานและสอนงานให้กรรมการและสมาชิก	(0.50)	5	2.5
● มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายนอกมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก	1	5	
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**16.25**		

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**

2.1 ผลิตภัณฑ์

หมายเหตุ ผลิตภัณฑ์พิจารณาจากความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์และสามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตร

ผลิตภัณฑ์ หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลผลิตทางการเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● ผลิตภัณฑ์สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	0.75	5	
● ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	(1)	5	5

2.2 ราคา

หมายเหตุ ราคาพิจารณาจากอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมค่ากิจกรรม ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการกำหนดอัตราค่าเข้าชมที่แน่นอน	0.50	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว	(0.75)	5	3.75
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม	1	5	

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย

หมายเหตุ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายพิจารณาจากการกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มหาช่องทางจัดจำหน่ายเอง	0.20	5	
● กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านบริษัทนำเที่ยว สื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ	0.40	5	
● กลุ่มเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งาน OTOP งานโรดโชว์	0.60	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายด้วยการจัดรายการพิเศษ เช่น การลดราคาค่าเข้าชม การจำหน่วยสินค้าราคาพิเศษ	(0.80)	5	4
● กลุ่มส่งเสริมการขายโดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดแฟมทริป	1	5	

2.4 ลูกค้า

หมายเหตุ ลูกค้าพิจารณาจากการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว	0	5	
● มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เหมาะสม	1	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**17.75**		

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	**คะแนนเต็ม 10 คะแนน**		
3.1 รายรับ-รายจ่าย หมายเหตุ รายรับ-รายจ่ายพิจารณาจากการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดถึงการจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	0.50	5	
● มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินให้สมาชิกทราบ	0.75	5	
● มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม	(1)	5	5
3.2 การลงทุน หมายเหตุ การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก	0.50	5	
● นำรายได้ไปลงทุนเพื่อขยายหรือปรับปรุงกิจการ	0.75	5	
● กลุ่มตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	**10.00**		

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	16.25
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	17.75
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
รวม (องค์ประกอบที่ 1 + องค์ประกอบที่ 2 + องค์ประกอบที่ 3)	**44**

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25 คะแนน
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25 คะแนน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายเหตุ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรักษาความสะอาดและการจัดการของเสีย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ไม่เป็นระบบ	0.5	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	(1)	5	5

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 2) มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ 3) มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ 4) มีห้องน้ำแยกชาย-หญิงสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุและผู้พิการ 5) มีความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สะอาด ถูกสุขลักษณะ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงหลักโภชนาการ ฯลฯ 6) มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีสถานพยาบาลอยู่ใกล้ชุมชน 7) มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะกับขนาดของพื้นที่ 8) มีบุคลากรเพียงพอ และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา 9) ที่จอดรถเพียงพอ เป็นกิจจะลักษณะ และมีที่จอดรถเฉพาะสำหรับ ผู้พิการ และ 10) มีการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว รวมถึงเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 5 รายการ	1	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6 รายการ	1.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 7 รายการ	1.5	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 8 รายการ	(1.75)	5	8.75
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 9 รายการ	2	5	

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการให้บริการดังนี้ 1) มีการต้อนรับบรรยาย ตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว 2) มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม 3) มีป้ายสื่อความหมายหรือป้ายให้ความรู้ 4) มีร้านขายของฝากและของที่ระลึก 5) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความบันเทิง 6) มีบริการพาหนะนำชมแหล่งท่องเที่ยว 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 8) มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวให้เช่า เช่น รถจักรยาน เรือพาย เสื้อชูชีพ เป็นต้น และ 9) มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น ราวจับ
ทางลาดเอียง ทางสัญจรสำหรับคนพิการ เป็นต้น

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการเพียง 1 รายการ	0.20	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2-3 รายการ	0.40	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4-5 รายการ	0.60	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6-7 รายการ	0.80	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 8 รายการ	(1)	5	5

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากลักษณะดังนี้ 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีความสวยงามตามธรรมชาติ 4) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 5) ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณหรือใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการเกษตรมีความโดดเด่นและหลากหลาย 7) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจเพียง 1 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 2-3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 4-5 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 6-7 รายการ	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 4 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)			**23.75**

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**

5.1 การมีส่วนร่วม

หมายเหตุ การมีส่วนร่วมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้ 1) แสดงความคิดเห็น 2) ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำกิจกรรม 5) ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว 6) ร่วมติดตามประเมินผล

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● สมาชิกไม่มีส่วนร่วม	0	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 1-3 กิจกรรม	0.50	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 4-6 กิจกรรม	(1)	5	5

5.2 การสร้างเครือข่าย

หมายเหตุ การสร้างเครือข่ายพิจารณาจากการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อใจและความไว้วางใจกัน

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการสร้างเครือข่าย	0	5	
● ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก	0.50	5	
● สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	(1)	5	5

5.3 หลักธรรมาภิบาล

หมายเหตุ หลักธรรมาภิบาลพิจารณาจากหลักการบริหารงาน ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 1-2 หลักการในการบริหารงาน	0.50	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 3-4 หลักการในการบริหารงาน	0.75	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 5-6 หลักการในการบริหารงาน	(1)	5	5

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

หมายเหตุ การพัฒนาธุรกิจพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน 2) จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการวางแผนด้านลูกค้า 5) คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี 7) เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 1 กิจกรรม	0.25	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 2-3 กิจกรรม	0.50	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 4 กิจกรรมขึ้นไป	(1)	10	10
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 5 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**25.00**		

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	23.75
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวม (องค์ประกอบที่ 4 + องค์ประกอบที่ 5)	**48.00**

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	16.25
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	17.75
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	23.75
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวมทั้งสิ้น	92.75
ระดับมาตรฐาน	ดีเยี่ยม

บทที่ 6
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยวประเทศญี่ปุ่น

บทนี้เป็นการนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 4 แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ผลการสำรวจ และผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเทศญี่ปุ่น ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักท่องเที่ยวในประเทศญี่ปุ่น นำผลมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการสำรวจข้อมูล
    1.1 ข้อมูลทั่วไปของประเทศญี่ปุ่น
    1.2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดโอซาก้า
2. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ข้อมูล
    2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
    2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. การจัดการสหกรณ์ในประเทศญี่ปุ่น
4. ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น
5. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

1. ผลการสำรวจ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ตั้งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ทางฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือของทวีปเอเชีย ทิศตะวันตกติดกับคาบสมุทรเกาหลี และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีทะเลญี่ปุ่นกั้น ส่วนทิศเหนือติดกับประเทศรัสเซีย มีทะเลโอค็อตสค์เป็นเส้นแบ่งแดน พื้นที่ทั้งหมดคิดเป็น 377,873 ตารางกิโลเมตร (เทียบเท่าประเทศเยอรมนีและประเทศสวิตเซอร์แลนด์รวมกัน แต่ก็ยังน้อยกว่ารัฐแคลิฟอร์เนีย) นับเป็นอันดับที่ 61 ของโลก ประเทศญี่ปุ่นประกอบด้วย 4 เกาะหลัก และเกาะย่อยมากกว่า 4,000 เกาะ โดยเกาะหลัก ๆ ในประเทศญี่ปุ่น มีดังนี้

เกาะฮอกไกโด (Hokkaido)	มีพื้นที่	83,000	ตารางกิโลเมตร
เกาะฮอนชู (Honshu)	มีพื้นที่	231,000	ตารางกิโลเมตร
เกาะชิโคกุ (Shikoku)	มีพื้นที่	19,000	ตารางกิโลเมตร
เกาะคิวชู (Kyushu)	มีพื้นที่	42,000	ตารางกิโลเมตร

Japan เป็นชื่อเรียกที่ชาวต่างประเทศใช้เรียกประเทศญี่ปุ่น ส่วนชาวญี่ปุ่นนั้นจะเรียกประเทศของตนเองว่า Nippon (にっぽん) หรือ Nihon ตัวอักษรคันจิของชื่อญี่ปุ่นแปลว่าถิ่นกำเนิดของดวงอาทิตย์ จึงทำให้บางครั้งถูกเรียกว่าดินแดนแห่งอาทิตย์อุทัย ประชากรของญี่ปุ่นนั้นมีมากเป็นอันดับที่ 10 ของโลก คือประมาณ 128 ล้านคน เมืองหลวงของญี่ปุ่น คือ กรุงโตเกียว ซึ่งถ้ารวมบริเวณปริมณฑลเข้าไปด้วยแล้วจะกลายเป็นเขตเมืองที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่มีประชากรอยู่อาศัยมากกว่า 30 ล้านคน

ญี่ปุ่นแบ่งการปกครองออกเป็น 47 จังหวัด และแบ่งภาคออกเป็น 8 ภูมิภาค เป็นการรวมกลุ่มตามเขตแดนที่ติดกันที่มีวัฒนธรรมและสำเนียงการพูดใกล้เคียงกัน ทุกจังหวัดมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหาร ในแต่ละจังหวัดมีการแบ่งเขตย่อยลงไปเป็นเมืองและหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันกำลังมีการปรับโครงสร้างการแบ่งเขตการปกครองโดยการรวมเขตย่อยที่อยู่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยลดจำนวนเขตการปกครองย่อยและช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารเขตลงได้ จากการที่ประเทศญี่ปุ่นมีเมืองใหญ่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละเมืองต่างมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงมีสำเนียงภาษาที่แตกต่างกันออกไป

ภูมิภาคของประเทศญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 8 ภูมิภาค ดังนี้

1) ภูมิภาคเหนือ คือ ฮอกไกโด (Hokkaido) เป็นเกาะทางด้านเหนือสุดของประเทศ เป็นเกาะใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น ในแต่ละฤดูกาลจะมีอากาศที่เปลี่ยนไปอย่างมาก และทำให้สภาพแวดล้อมนั้นแตกต่างไปด้วย ฮอกไกโดมีธรรมชาติที่หลากหลายและโดดเด่นทั้งภูเขา ที่ราบสูง แม่น้ำ ทะเลสาบ บ่อน้ำพุร้อน และชายฝั่งทะเล อุตสาหกรรมหลักของภูมิภาคนี้คือ การเกษตรและฟาร์มโคนม นอกจากนี้ยังมีชื่อเสียงในด้านอาหารทะเลอีกด้วย เนื่องจากเป็นภูมิภาคเหนือที่สุดในญี่ปุ่นทำให้ในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศที่หนาวมาก และอากาศจะดีในช่วงฤดูร้อน มีเมืองซัปโปโรเป็นศูนย์กลางทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นเมืองที่มีการจัดวางผังได้สมบูรณ์แบบ มีสวนสาธารณะโอโดริ ซึ่งเป็นที่จัดแสดงงานเทศกาลหิมะที่มีชื่อเสียง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เข้ามาชมงานในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี

2) ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ โทโฮะกุ (Tohoku) อยู่ทางด้านเหนือของเกาะฮอนชู และล้อมรอบไปด้วยทะเลทั้ง Sea of Japan, Pacific Ocean, Tsugaru Strait เป็นภูมิภาคที่มีอากาศเย็นสดชื่นตลอดแม้ในฤดูร้อน อุณหภูมิบริเวณที่ราบสูงประมาณ 10 องศาเซลเซียส เป็นภูมิภาคที่ผลิตข้าวได้ประมาณร้อยละ 28 ของประเทศ มีแอปเปิ้ล เชอร์รี่ และลูกพีช เป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของภูมิภาคนี้

3) ภูมิภาคตะวันออก คือ คันโต (Kanto) เป็นศูนย์กลางทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและอุตสาหกรรม จึงทำให้มีประชากรมากถึงร้อยละ 32 ของประชากรทั้งหมดในประเทศญี่ปุ่น เป็นที่ตั้งของเมืองโตเกียว (Tokyo) ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่น่าตื่นตาตื่นใจที่สุดในเอเชีย เป็นแหล่งที่คงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณีอันเก่าแก่หลายศตวรรษ ผสมผสานควบคู่ไปกับค่านิยมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น และแสดงออกถึงความตื่นเต้น และความมีชีวิตชีวาที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว พื้นที่ของเมืองโตเกียวนั้น มี

อาณาบริเวณหนึ่งในสี่ส่วนของประเทศญี่ปุ่น มีจำนวนประชากรที่ถูกต้องตามกฎหมายอาศัยอยู่ประมาณ 12 ล้านคน

4) ภูมิภาคกลาง คือ จูบุ (Chubu) เป็นภูมิภาคที่ตั้งเกือบกึ่งกลางของประเทศญี่ปุ่น เป็นภูมิภาคที่ยังคงหลงเหลือความเก่าแก่และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นอยู่มาก อย่างไรก็ตาม ตลอดเส้นทางจนถึงชายฝั่งแปซิฟิก มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากของอุตสาหกรรมสมัยใหม่ มีความหลากหลายแตกต่างในหลายๆ ด้านที่ประกอบกันขึ้นเป็นภูมิภาคนี้

5) ภูมิภาคตะวันตก คือ คันไซ (Kansai) เป็นภูมิภาคทางตะวันตกของเกาะฮอนชู เป็นภูมิภาคใจกลางทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่น และมีความเจริญก้าวหน้าในฐานะที่เป็นเมืองเศรษฐกิจหลักของญี่ปุ่นยาวนานตั้งแต่สมัยอดีต

6) เกาะชิโกะกุ (Shikoku) และหมู่เกาะทะเลใน (เซโตะไนไค) เกาะชิโกะกุตั้งอยู่ทางใต้ของเกาะฮอนชู ประกอบด้วย 4 เมือง นอกจากนี้ชายฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกก็เป็นอีกแห่งหนึ่งในสถานที่เที่ยวที่โดดเด่นของเกาะชิโกะกุ การเดินทางเข้ามายังเกาะทำได้อย่างง่ายดาย มีการเปิดบริการทางรถบัสระหว่างเมืองสำคัญต่าง ๆ ในภาคคันไซบนฝั่งฮอนชูกับเกาะชิโกะกุ

7) ภาคตะวันตก คือ จูโงะกุ (Chugoku) ภูมิภาคจูโงะกุนั้นเต็มไปด้วยหมู่บ้านและเมืองที่เงียบสงบสวยงามหลายแห่งตั้งกระจายกันอยู่เป็นระยะ ลักษณะเป็นหมู่บ้านประมงชายทะเลและหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งหลักแหล่งตามทิวเขา ตั้งอยู่ตะวันตกสุดของเกาะหลักฮอนชู แบ่งเป็นสองส่วนคือ ซันโย หมายถึงชายฝั่งเกาะกลางทะเลใน และ ซันอิน หมายถึงชายฝั่งทะเลญี่ปุ่น

8) ภาคใต้ คือ คิวชู (Kyusyu) และเกาะโอกินะวะ (Okinawa) ตั้งอยู่ทางตะวันตกสุดของเกาะหลักฮอนชู มีอากาศที่อบอุ่น ตามชนบทมีความเขียวชอุ่ม มีบ่อน้ำแร่และภูเขาไฟ เนื่องจากอยู่ใกล้จีนและเกาหลี จึงได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน ตั้งแต่ศตวรรษที่ 4 อีกทั้งเป็นจุดแรกที่ติดต่อกับทางตะวันตกซึ่งชาวโปรตุเกสได้เข้ามาเทียบท่าเมื่อศตวรรษที่ 16 ดังแสดงในภาพที่ 6.1



ภาพที่ 6.1 ภูมิภาคของประเทศญี่ปุ่น

ภูมิอากาศในประเทศญี่ปุ่น จะมีความหลากหลายขึ้นกับระดับความสูงและตำแหน่งที่ติดกับมหาสมุทรแปซิฟิก หรือทะเลญี่ปุ่น (Sea of Japan) โดยจะแบ่งภูมิอากาศออกเป็น ดังนี้

1) ฮอกไกโด (Hokkaido) เป็นเขตอากาศหนาวเย็น บริเวณนี้จะมีฤดูหนาวที่นาน และในช่วงฤดูร้อนอากาศจะไม่ร้อนมากนัก และมีฝนตกน้อย

2) ทะเลญี่ปุ่น (Sea of Japan) เขตนี้จะมีหิมะตกหนักในช่วงฤดูหนาว และในช่วงฤดูร้อนจะร้อนน้อยกว่าฝั่งแปซิฟิก แต่บางครั้งอุณหภูมิก็จะสูงเนื่องจากผลกระทบของลมร้อน

3) Central Highland เป็นเขตที่มีอุณหภูมิแตกต่างกันมากในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาว และระหว่างตอนกลางวันและตอนปลาย และมีฝนตกไม่มากนัก

4) Seto Inland Sea เป็นเขตภูเขาในภูมิภาคจูโงะกุและชิโกะกุ ซึ่งจะทำให้เขตนี้อากาศอบอุ่นตลอดทั้งปี

5) แถบมหาสมุทรแปซิฟิก อากาศจะค่อนข้างหนาว และมีหิมะตกเล็กน้อย ในช่วงฤดูร้อนอากาศจะร้อนชื้นซึ่งได้รับผลกระทบมาจากลมตะวันออกเฉียงใต้

6) เกาะทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีภูมิอากาศกึ่งเขตร้อน ในช่วงฤดูหนาวอากาศจะอบอุ่นและจะมีอากาศค่อนข้างร้อนในช่วงฤดูร้อน และจะมีฝนตกมากโดยเฉพาะในฤดูฝน

วัฒนธรรมญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการมายาวนานตั้งแต่วัฒนธรรมยุคโจมงซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของประเทศ จนถึงวัฒนธรรมผสมผสานร่วมสมัยซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ ศิลปะดั้งเดิมของญี่ปุ่นมีทั้งงานฝีมือ เช่น อิเกะบะนะ (การจัดดอกไม้) โอะริงะมิ อุกิโยะ-เอะ ตุ๊กตา เครื่องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผา การแสดง เช่น คะบุกิ โน บุนระกุ ระกุโงะ และประเพณีต่าง ๆ เช่น การละเล่น พิธีชงชา ศิลปการต่อสู้ สถาปัตยกรรม การจัดสวน ดาบ และอาหาร การผสมผสานระหว่างภาพพิมพ์กับศิลปะตะวันตก นำไปสู่การสร้างสรรค์มังงะหรือหนังสือการ์ตูนของญี่ปุ่นที่เป็นที่นิยมทั้งในและนอกญี่ปุ่น แอนิเมชันที่ได้รับอิทธิพลมาจากมังงะเรียกว่า อะนิเมะ วงการเกมคอนโซลของญี่ปุ่นเจริญรุ่งเรืองอย่างมากตั้งแต่ พ.ศ. 2523

พื้นที่ที่ใช้ในการเกษตรกรรมมีเพียงร้อยละ 12.6 และมีประชากรที่ประกอบการเกษตรเพียงร้อยละ 6.6 เท่านั้น ผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตได้มากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ได้แก่ไหม กะหล่ำปลี ข้าว มัน และชา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นต้องพึ่งพาการนำเข้าอาหารถึงร้อยละ 60 จึงเป็นประเทศที่มีอัตราการเลี้ยงตนเองค่อนข้างต่ำ ในระยะหลังกระแสความกังวลเรื่องความปลอดภัยของอาหารทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศเป็นที่ต้องการมากขึ้น

ด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้รับความบอบช้ำจากสงครามเป็นอย่างมาก แต่ก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเพราะปัจจัยหลายอย่าง เช่น การแทรกแซงของรัฐบาล แรงงานที่ถูกและมีคุณภาพ อัตราการออมและการลงทุนที่สูง ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2520 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นเติบโตอย่างมาก อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แท้จริงในช่วงพุทธทศวรรษที่ 2500, 2510 และ 2520 เฉลี่ยร้อยละ 10, 5 และ 4 ตามลำดับ โดยได้รับการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ช่วงต้นพุทธทศวรรษที่ 2510 ญี่ปุ่นประสบปัญหาค่าเงินเยนแข็งตัวจนทำให้บริษัทจำนวนมากย้ายฐานการผลิตออกไปนอกประเทศ หลังจากเกิดฟองสบู่แตกต้นพุทธทศวรรษที่ 2530 เศรษฐกิจก็เริ่มชะลอตัว และส่งผลต่อเนื่องตลอดพุทธทศวรรษที่ 2530 รัฐบาลพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยวิธีต่าง ๆ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ และยังถูกซ้ำเติมจากผลกระทบของเศรษฐกิจชะลอตัวใน พ.ศ. 2543 สภาพเศรษฐกิจหลังจาก พ.ศ. 2548 ดูเหมือนจะฟื้นตัวขึ้นจากตัวเลขการขยายตัวของจีดีพีที่สูงขึ้น แต่ญี่ปุ่นก็กลับประสบปัญหาอีกครั้งเมื่อเกิดวิกฤติทางการเงินที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก แม้ว่าธุรกิจภาคการเงินของญี่ปุ่นได้รับผลกระทบน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เพราะทศวรรษแห่งภาวะเศรษฐกิจซบเซาที่ทำให้ญี่ปุ่นระมัดระวังในการลงทุนมากขึ้น แต่การที่ญี่ปุ่นพึ่งพาการส่งออกรถยนต์และสินค้าอิเลคโทรนิคมากเกินไปก็ส่งผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจ และทำให้เกิดปัญหาการว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันญี่ปุ่นมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของโลกอย่างไรก็ตาม ในพ.ศ. 2557 รัฐบาลญี่ปุ่นออกรายงานอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเมื่อปีที่แล้วว่าอยู่ที่ 1.6% สูงที่สุดในรอบ 3 ปี ทว่าอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจในไตรมาสสุดท้ายของปี 2556 หรือระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม กลับอยู่ที่เพียง 0.3% รวมทั้งตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2557 นี้เป็นต้นไป รัฐบาลจะเรียกเก็บภาษีผู้บริโภคเพิ่มเป็น 8% จากเดิม 5% ซึ่งอาจกลายเป็นการกดดันให้ธนาคารกลางญี่ปุ่น (บีโอเจ) ต้องขยายระยะเวลาการใช้มาตรการผ่อนคลายทางการเงิน เพื่อรักษาฐานความเชื่อมั่นของผู้บริโภค แม้อาจช่วยในเรื่องการลดหนี้

สาธารณะก็ตาม ญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะในการทำธุรกิจหลายอย่าง เช่นระบบเครือข่ายบริษัทจะมีอิทธิพลในเชิงธุรกิจ การจ้างงานตลอดชีวิตและการเลื่อนขั้นตามความอาวุโสจะพบเห็นได้ทั่วไป บริษัทที่มีความสัมพันธ์ทางธุรกิจจะถือหุ้นของกันและกัน ผู้ถือหุ้นมักจะไม่มีบทบาทกับการบริหารของบริษัท แต่ในปัจจุบันญี่ปุ่นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงออกจากระบบเก่า ๆ เหล่านี้

การปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวนาอย่างมาก ตั้งแต่ปัญหาเรื่องการจัดการชุมชนทางสังคม-วัฒนธรรม ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ปัญหาเรื่องมลภาวะจากอุตสาหกรรมที่กระจายไปตามเมืองต่างๆ ซึ่งกระทบต่อผลิตผลของเกษตรกร และที่สำคัญคือระบบการผลิตของเกษตรกรได้ถูกแทรกซึมให้หันไปพึ่งพิงเคมีภัณฑ์ต่างๆ อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และผลิตภัณฑ์ทางเคมีที่ใช้ในการช่วยเร่งผลผลิต ปรับขนาด รสชาติ และสีสันของพืชผักผลไม้ต่าง ๆ ปัญหาเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏให้เห็นในชุมชนของโลกเมื่อมีการปรับตัวจากวิถีเกษตรกรรมเข้าสู่อุตสาหกรรม ผลรวมของความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในประเทศอย่างใหญ่หลวง ญี่ปุ่นได้ทุ่มเทความพยายามอย่างหนักเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้มีการค้นคว้าทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องเพื่อขจัดมลภาวะจากอุตสาหกรรมให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ในประเทศของตัวเอง อย่างไรก็ตามผลิตผลด้านเกษตรกรรมที่ใช้สารเคมีอย่างมากในช่วงการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ส่งผลเสียหายต่อสุขภาพของประชาชนผู้บริโภครุนแรงขึ้น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกษตรกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชีวิตประจำวันของคนญี่ปุ่นที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เป็นเวลากว่า 20 ปีมาแล้วการรวมตัวของกลุ่มเกษตรกรและการประสานความร่วมมือกับนักวิชาการ นักคิด นักปฏิบัติการทางสังคมจึงได้เกิดขึ้น โดยการร่วมมือกันรณรงค์อย่างแข็งขันในหมู่เกษตรกร มีการเชื้อเชิญและผลักดันให้เกษตรกรเปลี่ยนแบบแผนการผลิตที่พึ่งพิงสารเคมีมาเป็นเกษตรกรรมอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนและสร้างผลผลิตที่ปลอดสารพิษในยุคอุตสาหกรรมขึ้น ตัวอย่างของนักวิชาการที่ได้ทำการค้นคว้าร่วมกับกลุ่มชาวนาและกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและสวนผลไม้ในรอบวิทยาลัยเกษตรกรรมที่เมือง Tokane เริ่มจากแปลงทดลองเล็กๆ ของครอบครัวเกษตรกรแต่ละครอบครัว ทำให้แบบแผนของเกษตรกรรมอินทรีย์ก็ขยายตัวอย่างกว้างขวางไปทั่วญี่ปุ่นในทุกวันนี้

การใช้วิธีเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปในการมุ่งทำงานกับกลุ่มผู้บริโภคเป็นหลัก โดยรณรงค์ให้ความรู้ด้านผลกระทบที่มีต่อผู้บริโภคโดยตรง พร้อมกับตั้งสหกรณ์ผู้บริโภคขึ้นให้เกษตรกรได้ค้าขายผลผลิตโดยตรงสู่ผู้บริโภค การเชิญชวนคนในเมืองไปพักผ่อนวันหยุดสุดสัปดาห์ที่บ้านของเกษตรกรในชนบท และค่อย ๆ ให้ความรู้แก่ผู้บริโภคให้เข้าใจถึงวิธีการผลิตของเกษตรกรที่คนเมืองลืมเลือนไปจนการมาพักกับครอบครัวเกษตรกรกลายเป็นเรื่องตื่นเต้นของชีวิตในวันหยุดเมื่อได้ไปใช้ชีวิตในท้องทุ่งชนบท ช่วงวันหยุดจึงกลายเป็นการพักผ่อนและเรียนรู้ของคนเมืองกลุ่มนี้ไปในตัว จากตัวอย่างของการประสานรณรงค์อย่างต่อเนื่องกว่าสองทศวรรษทำให้สหกรณ์ไดจิกลายเป็นแหล่งกลางความร่วมมือที่สำคัญระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภคและเป็นศูนย์กลางเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับคนหลากหลายสาขาอาชีพ

ในสังคมอุตสาหกรรมภาพรวมที่เห็นก็คือกระบวนการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเกษตรกรรมในสังคมอุตสาหกรรม ในแนวทางนี้ไม่ได้มุ่งสู่การปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้วยวัตถุเทคนิค หรือใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนหลักในการแก้ไขปัญหา แต่แนวทางของนี้ได้มุ่งประสานเทคนิควิธีการเข้ากับจิตสำนึกของผู้คนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้ชาวนาภูมิใจที่เป็นผู้ผลิตอาหารและกุมชะตากรรมของพลเมืองญี่ปุ่นทั้งปรเทศ การทำงานหนักและต่อเนื่องอยู่บนความมุ่งหวังว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะต้องได้รับการปลูกฝังในจิตสำนึกของผู้คน โดยที่ผู้คนจะสืบทอดกันโดยต่อเนื่องไปสู่คนรุ่นอนาคต จาก ค.ศ. 1984 จนก้าวล่วงสู่สหัสวรรษ 2000

1.2 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดโอซาก้า

จังหวัดโอซาก้าตั้งอยู่บนเกาะฮอนชูซึ่งเป็นเกาะที่ใหญ่และอยู่ตรงกลางสุดของประเทศ โอซาก้าได้รับสถาปนาเป็นเมือง (City) และเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นตั้งแต่ ค.ศ. 1889 มีประชากร 2.6 ล้านคน ในเนื้อที่ทั้งหมดรวม 221 ตารางกิโลเมตร สำหรับจังหวัดโอซาก้า (Osaka Prefecture) นั้นมีเมืองในการปกครองรวม 42 เมือง รวมทั้งเมืองโอซาก้า (Osaka City) ซึ่งเป็นเมืองที่ใหญ่และสำคัญที่สุด มีพลเมืองรวมทั้งสิ้น 8.8 ล้านคน บนเนื้อที่รวม 1,890 ตารางกิโลเมตร ถึงแม้ว่าโอซาก้าจะเป็นจังหวัดที่เล็กเป็นที่สองของญี่ปุ่นในด้านขนาดก็ตาม แต่สำหรับด้านประชากรแล้ว ถือว่ามีประชากรจำนวนร้อยละ 7 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ หรือเป็นจังหวัดที่มีประชากรมากเป็นที่สองรองลงมาจากมหานครโตเกียว เอกลักษณ์สำคัญด้านประชากรอีกประการหนึ่งของโอซาก้าคือ ประชากรร้อยละ 15.56 เป็นชาวต่างชาติ GDP (ผลผลิตมวลรวมประชาชาติ) ของโอซาก้ามีค่าเท่ากับร้อยละ 18.9 ของ GDP ประเทศ หรือเท่ากับว่าขนาดเศรษฐกิจของโอซาก้านั้นใหญ่เป็นที่สองของประเทศ หรือเทียบเท่ากับขนาดเศรษฐกิจของฮ่องกง หรือประเทศไทยทั้งประเทศ

จังหวัดโอซาก้าเป็นศูนย์กลางทางการค้าและเศรษฐกิจของญี่ปุ่นมาตั้งแต่โบราณ เพราะโอซาก้าเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ริมทะเลและมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน ทำให้มีผู้คนสัญจรไปมาทั้งจากในและนอกประเทศ อาจกล่าวได้ว่า โอซาก้าเป็นประตูเข้าออกสู่โลกภายนอกแห่งแรกของญี่ปุ่นก็ว่าได้ สถานที่ใกล้เคียงจังหวัดโอซาก้า การเดินทางโดยรถไฟจากใจกลางโอซาก้า เพียง 40 นาที สามารถเดินทางไปเที่ยวชมเกียวโตและนารา ซึ่งต่างก็เคยเป็นเมืองหลวงเก่าของญี่ปุ่น มีโบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเรียงรายอยู่มากมาย ส่วนโกเบนั้นขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองท่าทางทะเลที่ทันสมัย และเป็นศูนย์กลางด้านแฟชั่น เมืองวาคายาม่าเป็นเมืองที่มีปราสาทตั้งอยู่แต่โบราณ และยังมีธรรมชาติที่สวยงามหลงเหลืออยู่ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาโอซาก้าจะคุ้มกว่าการเดินทางไปที่อื่นในกรณีที่สามารถใช้เวลาและงบประมาณที่มีจำกัดเพลิดเพลินกับแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายข้างต้นได้



ภาพที่ 6.2 ที่ตั้งจังหวัดโอซาก้า

ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดโอซาก้า จากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจทำให้โอซาก้าสามารถพัฒนาวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์ของตนเองขึ้นเช่น โรงละครหุ่น Bunraku เป็นละครหุ่นที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกโดย UNESCO นอกจากนั้น โอซาก้ายังขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองที่มีอิทธิพลต่อการวางรากฐานทางการศึกษาของประเทศไม่น้อยอีกด้วย โรงเรียนชั้นนำหลายแห่งถูกสร้างขึ้นเพื่อผลิตบุคลากรรองรับการพัฒนาประเทศ หนึ่งในโรงเรียนดังกล่าวคือ โรงเรียน Tekijuku ซึ่งตั้งมาเพื่อถ่ายทอดความรู้ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์จากตะวันตก นักเรียนที่จบการศึกษาจากที่นี่หลายต่อหลายคนต่อมาได้กลายเป็นผู้นำของประเทศในสมัยเมจิ เมื่อญี่ปุ่นเปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตกอีกครั้งหนึ่งในปลายศตวรรษที่ 19 โอซาก้าได้รับฉายาว่าเป็น "Kuidaore" หรือเมืองแห่งการกิน หรือ "ครัวของประเทศ" นั่นเอง เนื่องจากเป็นเมืองชายทะเลและยังเป็นท่าเรือการค้าระหว่างประเทศมาแต่เนิ่นนานแล้ว ทำให้วัสดุสำหรับประกอบอาหารถูกลำเลียงมาขึ้นที่นี่ และได้ถูกแปรมาเป็นอาหารรสเลิศจากฝีมือพ่อครัวชั้นนำ

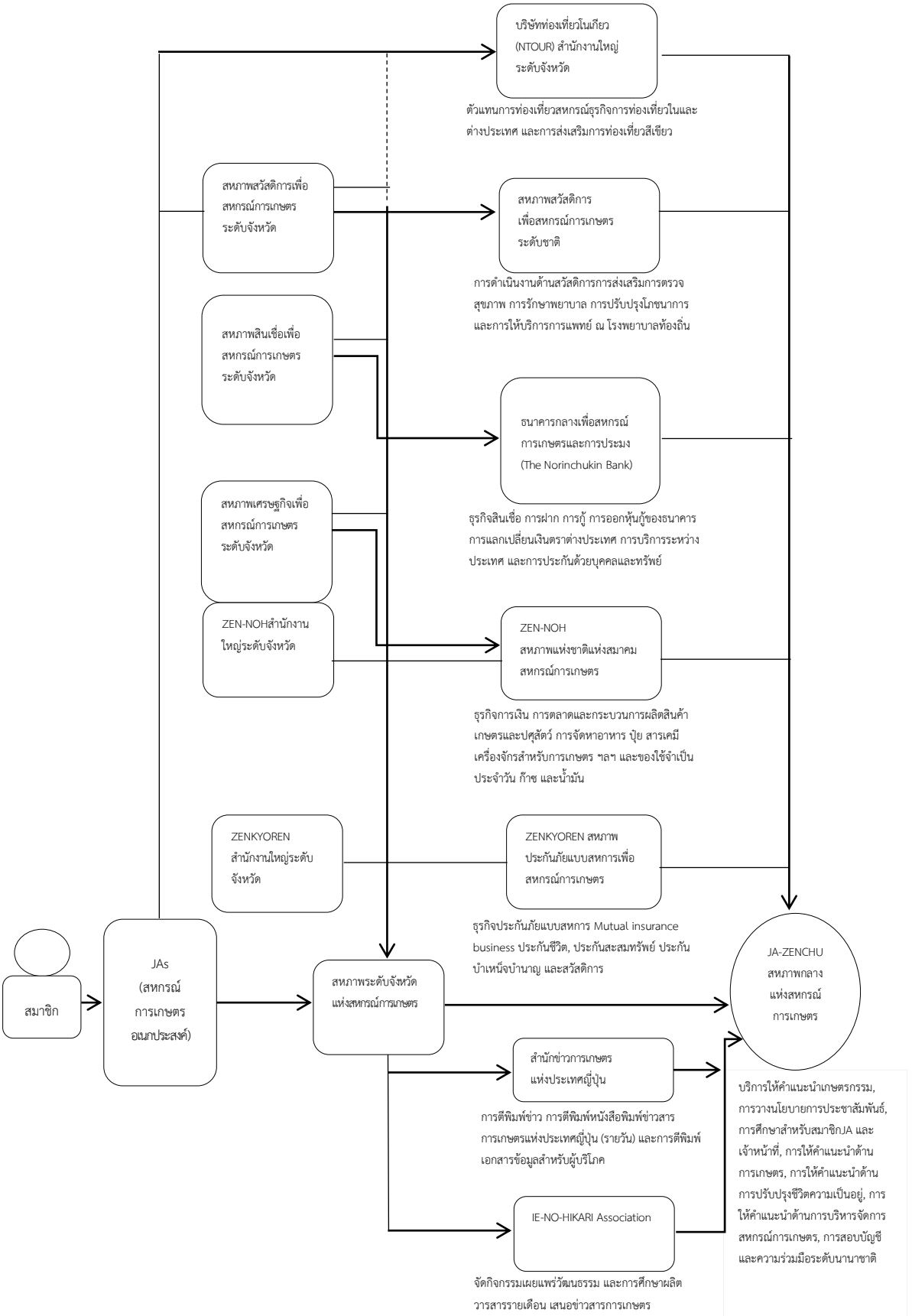
2. ผลการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศญี่ปุ่น ประกอบด้วย ผู้บริหารหรือตัวแทนของสหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตร ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า และผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ผลการสัมภาษณ์สามารถสังเคราะห์และสรุปสาระสำคัญออกเป็นประเด็นหลักตามคำถามของงานวิจัย คือ มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศญี่ปุ่น เช่น โครงสร้างองค์กร บทบาท หน้าที่ และการจัดการของหน่วยงานและชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกี่ยวข้อง รายละเอียด ดังนี้

2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือตัวแทนสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

1. โครงสร้างองค์กรของ JA Group

ระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับชาติ



ภาพที่ 6.3 โครงสร้าง JA Group

ที่มา : สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA), 2557

2. บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) สหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตร (JA-ZENCHU) เป็นองค์กรสูงสุดของสหกรณ์การเกษตรในประเทศญี่ปุ่น ทำหน้าที่เป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรญี่ปุ่นและสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ในประเทศ ที่เรียกรวมว่า JA Group (JAs) วัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานของ JA-ZENCHU คือ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานของ JA Group ให้สมบูรณ์ โดยจัดทำแนวทางและแผนงานในการดำเนินงานร่วมกัน และส่งเสริมให้หน่วยงานสมาชิกนำแผนงานดังกล่าวไปใช้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ JA-ZENCHU จึงมีหลายบทบาท ด้วยความร่วมมือจากสมาชิกเครือข่ายสหภาพสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัดทั้ง 47 แห่งทั่วประเทศ JA-ZENCHU ทำหน้าที่ให้คำแนะนำการบริหารสอบบัญชี วางนโยบายสถานเกษตรกรรม และประชาสัมพันธ์ให้สหกรณ์การเกษตรหรือ JA ทุกแห่ง รวมทั้งบรรดาสหพันธ์ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังให้บริการการศึกษา และฝึกอบรมแก่สมาชิก และบุคลากรขององค์กรทั้งหมด ในระดับสากล JA-ZENCHU มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางนโยบายเพื่อพัฒนาสถานะทางเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรและชุมชนต่าง ๆ รวมถึงกระชับความสัมพันธ์กับสหกรณ์การเกษตรและเครือข่ายเกษตรทั่วโลก และยังเป็นสมาชิกสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (International Cooperative Alliance : ICA) และองค์การเกษตรกรโลก (World Farmers' Organization : WFO) เพื่อเป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ให้เกษตรกรชาวญี่ปุ่นและ JA Group นอกจากนี้ JA-ZENCHU ยังสนับสนุนการพัฒนางานสหกรณ์การเกษตรในประเทศกำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้วยตัวเองและผ่านเครือข่ายศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติ คือ สถาบันเพื่อการพัฒนาความร่วมมือภาคเกษตรแห่งเอเชีย (Institute for the Development of Agricultural Cooperation in Asia : IDACA) โดยสถาบันมีเป้าหมายเพื่อให้โอกาสการอบรมแก่ผู้นำหน่วยงานสหกรณ์การเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา

2) สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (Japan Agricultural Cooperative Association: JA) สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA จัดตั้งขึ้นในทุกจังหวัดและท้องถิ่นทั่วประเทศญี่ปุ่น ภายใต้หลักการของความร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายในการปกป้องการเกษตรและการดำรงชีพของสมาชิก เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นมีบทบาทในการดำเนินงานที่หลากหลาย ทั้งการบริการให้คำแนะนำด้านการเกษตร การตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การจัดหาปัจจัยการผลิต ธุรกิจสินเชื่อ และการประกันภัยร่วมกัน สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นจึงเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า สหกรณ์การเกษตรอเนกประสงค์ เกษตรกรในประเทศญี่ปุ่นเกือบทั้งหมดเข้าร่วมเป็นสมาชิกสามัญของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น ส่วนชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นเกษตรกรก็เข้าร่วมเป็นสมาชิกทั่วไปของสหกรณ์เพื่อใช้บริการด้านสินเชื่อและการประกันภัยร่วมกัน

(1) การให้คำแนะนำด้านการเกษตร เป็นการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดงานหนึ่งของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น ให้บริการคำแนะนำแก่เกษตรกรสมาชิกเพื่อพัฒนาการบริหารสถานเกษตรกรรมและเทคโนโลยีการผลิต ที่ปรึกษาการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นให้บริการคำแนะนำโดยแบ่งเป็นกลุ่มตามสินค้าที่ผลิต ด้วยประสงค์ที่จะสนับสนุนให้เกิดการเกษตรและการตลาดที่ดีขึ้น

สำหรับเกษตรกรสมาชิก ที่ปรึกษาให้การสนับสนุนเกษตรทั้งการพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พัฒนาวิธีบริหารจัดการของเกษตรกร รวมไปถึงให้บริการคำแนะนำทางด้านเทคนิคการทำเกษตรด้วย

(2) ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นให้บริการด้านการธนาคารหลายด้านทั้งการออมและการให้กู้ยืม จุดประสงค์พื้นฐานของธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นคือเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเกษตรกรรมและการดำรงชีพที่ดีขึ้นของครอบครัวสมาชิก โดยการส่งเสริมการออมและการลงทุนร่วมกันระว่างสมาชิก ภาคธุรกิจสินเชื่อของ JA Group หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า JA Bank นั้น นับเป็นสถาบันการเงินเอกชนระดับชุมชนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศญี่ปุ่น

(3) การให้คำแนะนำด้านการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นให้บริการคำแนะนำด้านการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่แก่ทั้งเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัว สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นสนับสนุนกิจกรรมของสมาคมสตรีแห่งสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น มีสมาชิกเป็นแม่บ้านของครอบครัวเกษตรกร เพื่อส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพ ห้องเรียนทำอาหาร การศึกษาด้านการเกษตรสำหรับเด็ก และกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ

(4) ธุรกิจประกันภัยแบบสหการ ธุรกิจประกันภัยแบบสหการของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นให้บริการด้วยระบบที่ปกป้องการกินดีอยู่ดีในปัจจุบันและอนาคตแก่คร อบครัวสมาชิก การันตีเสถียรภาพส่วนบุคคล เสถียรภาพทางการเงิน และเสถียรภาพของการเกษตรและการดำรงชีพของสมาชิก บุคลากรของสหกรณ์ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาชีวิต (Life Advisor: LA) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนชีวิต จะให้บริการการประกันภัยแบบสหการหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ตรงกับความประสงค์ของสมาชิก ธุรกิจประกันภัยแบบสหการของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นยังดำเนินงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุและการรณรงค์ความปลอดภัยทางจราจรในท้องถิ่นด้วย

(5) ธุรกิจการตลาด การดำเนินงานธุรกิจการตลาดของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร เพื่อให้ได้ราคาตลาดที่ดีขึ้น สหกรณ์จะสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างเกษตรกรสมาชิก เช่น การคัดคุณภาพร่วมกัน การขนส่งสินค้าร่วมกัน และเพิ่มค่าการขายด้วยมาตรฐานเดียวกันในการผลิตสินค้าเกษตร สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีสถานบริการด้านการตลาด เช่น ศูนย์คัดคุณภาพสินค้าเกษตร โกดังควบคุมอุณหภูมิ และลิฟต์ธัญพืช ในปีหลัง ๆ มีสหกรณ์การเกษตรจำนวนมากขึ้นที่จัดตลาดเกษตรเพื่อส่งเสริมแคมเปญ "Eat Locals" คือ การบริโภคผลผลิตที่ผลิตจากชุมชนของตัวเอง

(6) ธุรกิจจัดหาปัจจัยการผลิต การดำเนินการจัดซื้อของสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกรสมาชิก เช่น ปุ๋ย สารเคมี เครื่องจักรสำหรับการเกษตร และปัจจัยจำเป็นอื่นๆ ในราคาที่สมเหตุสมผล การดำเนินการจัดซื้อร่วมกันมักจะทำในระบบการสั่งล่วงหน้า โดยมี ZEN-NOH หรือ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรระดับชาติ (National Federation of Agricultural Co-operative Associations) เป็นตัวแทนเกษตรกรสมาชิกและสหกรณ์การเกษตรในการ

ต่อรองราคากับบริษัทต่าง ๆ เพื่อให้ราคาที่ดีที่สุด นอกจากนี้ สหกรณ์การเกษตรจำนวนมากยังดำเนินงานซุปเปอร์มาร์เก็ต A-COOP และสถานีบริการน้ำมันด้วย

(7) การดำเนินงานอื่น ๆ สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นหลายแห่งมีการดำเนินงานนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการแผรรูปสินค้าเกษตร การส่งเสริมธุรกิจการให้เช่าบ้านของสมาชิก ธุรกิจตัวแทนการท่องเที่ยว และบริการฌาปนกิจ เพื่อเป็นการทำประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชนท้องถิ่น สหกรณ์การเกษตรได้ริเริ่มลงมือดำเนินงานใหม่ ๆ หลายงาน เช่น บริการสวัสดิการผู้สูงอายุ บริการช่วยการศึกษาด้านการเกษตรในโรงเรียน บริการวัตถุดิบอาหารกลางวันในโรงเรียนด้วยสินค้าท้องถิ่น และการปกป้องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ สหกรณ์หลายแหล่งและหน่วยต่าง ๆ ของสหกรณ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสหกรณ์ระดับนานาชาติเพิ่มขึ้นอีกด้วย

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

(1) บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า และลักษณะการท่องเที่ยวทั่วไปของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่นมี 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานโตเกียว สำนักงานโอซาก้า สำนักงานฟูกูโอกะ โดยจะแบ่งพื้นที่กันดูแล มีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นนิยมเที่ยวแบบการเดินทางระยะสั้น (Short Haul) ประมาณ 5-7 วัน แหล่งท่องเที่ยวหลัก คือ เดินทางไปประเทศเกาหลี จีน ไต้หวัน และฮ่องกง ซึ่งแตกต่างจากนักท่องเที่ยวแถบยุโรปที่มีวันลาระยะนานเป็นเดือน ดังนั้นในหนึ่งปีญี่ปุ่นจึงมีช่วงหยุดสั้น ๆ ประมาณ 2-3 ช่วง คือ Golden Week ระหว่างปลายเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ช่วง Golden Week นี้นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นจะเที่ยวในประเทศ (Domestic) และท่องเที่ยวในต่างประเทศด้วย และอีกช่วงหนึ่ง คือ เดือนสิงหาคม เป็นช่วงที่นักเรียนหยุด และเรียกว่าเทศกาลโอบ้ง คล้ายวันไหว้บรรพบุรุษ (เชงเม้ง) นับเป็นวันนัดรวมญาติและออกเดินทางท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นช่วงนี้จะเป็นช่วง peak ของตลาดญี่ปุ่น นักท่องเที่ยวออกเดินทางเป็นจำนวนมาก

(2) การทำการตลาดรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวญี่ปุ่นไปท่องเที่ยวประเทศไทย

ลักษณะการท่องเที่ยวทั่วไปของนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน (Leisure) มีการเดินทางแบบไปด้วยตนเอง (FIT) แล้วไปจ้างมัคคุเทศก์ที่ไทย และการซื้อทัวร์เหมาจ่ายจากประเทศญี่ปุ่น แล้วไปใช้ Ground ที่ไทย หรือหลายบริษัทก็มี Ground เป็นของตัวเอง เช่น JTB แหล่งท่องเที่ยวหลัก คือ กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต และเชียงใหม่ แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมไป คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวบันเทิง เช่น ชอปปิ้ง และสปา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 30-50 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจ แต่ปัจจุบันเริ่มมีผู้หญิงที่ทำงานสำนักงานเดินทางมากขึ้น ระยะหลังคนญี่ปุ่นแต่งงานช้า เพราะฉะนั้นรู้สึกว่าหลังทำงานก็จะมาหาประสบการณ์ก่อน แต่ถ้าเป็นครอบครัว ส่วนใหญ่ภรรยาจะเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกที่จะไปเที่ยวที่ใด ดังนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยทั้ง 3 สำนักงานพยายามส่งเสริมการตลาดสำหรับผู้หญิงมากขึ้น หมายถึงทั้งกลุ่มแม่บ้านและ

ผู้หญิงทำงานที่มีอายุประมาณ 20 – 30 ปี ซึ่งจะมีกำลังซื้อและต้องการจะไปเที่ยวเป็นกลุ่ม จากปริมาณนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นที่เดินทางไปประเทศไทย ค.ศ. 2012 ประมาณ 1.34 ล้านคน (ไม่รวม Residence) และค.ศ. 2013 ประมาณ 1.52 ล้านคน (รวม Residence) ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดตั้งแต่เปิดสำนักงานมา เหตุผลที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากญี่ปุ่นมีปัญหาความขัดแย้งกับประเทศจีนและเกาหลีเรื่องหมู่เกาะ จึงเลือกที่จะเดินทางไปประเทศไทยเพิ่มขึ้น

(3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้น

สถิตินักท่องเที่ยวญี่ปุ่นเดินทางไปประเทศจีนประมาณ 3 ล้านคนและไปเกาหลีประมาณ 3 ล้านคน แต่เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะขึ้น ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางระหว่าง 3 ประเทศนี้ คือ ประเทศญี่ปุ่น จีน และเกาหลีลดลง ดังนั้นประเทศญี่ปุ่นจึงหันมาพึ่งพาตลาดอาเซียน ใน ค.ศ. 2014 เป็นปีที่ครบรอบความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นกับอาเซียน 40 ปี ญี่ปุ่นต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางออกนอกประเทศ และในขณะเดียวกันก็ต้องการนำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวญี่ปุ่นด้วย ญี่ปุ่นตั้งเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในประเทศไว้ประมาณ 10 ล้านคน แต่ที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวจะอยู่ที่ประมาณ 6-8 ล้านคนเท่านั้น ดังนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นจึงใช้กลยุทธ์ยกเว้นการขอวีซ่าแก่นักท่องเที่ยวไทยและมาเลเซีย แต่สำหรับเวียดนาม อินโดนีเซีย อาจรวมฟิลิปปินส์ด้วยจะให้วีซ่าแบบ multiple ได้โดยการยื่นเรื่องร้องขอเป็นรายกรณี จากมาตรการดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวไทยเดินทางเข้าญี่ปุ่นประมาณ 70% ทันที เดิมประมาณ 2-3 หมื่นคน ปัจจุบันนี้เพิ่มขึ้นเป็น 5-6 หมื่นคน เพราะเดิมการขอวีซ่าเข้าประเทศญี่ปุ่นค่อนข้างยากมาก ทั้งนี้จากการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศสูงประมาณ 80% และในจำนวน 80% จะมาเดินทางมาท่องเที่ยวญี่ปุ่นมากถึง 10%

อย่างไรก็ตาม จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่น ทำให้เกิดผลกระทบหลายอย่าง เช่น การที่นักท่องเที่ยวไทยเดินทางมาเที่ยวญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกันและเดินทางกลับประเทศไทยพร้อมกันทำให้มีปัญหาเรื่องตั๋วเครื่องบินเต็ม ประจวบกับทางคันไซ โอซากา และโชบุที่นาโกยามีนโยบายลดจำนวนเที่ยวบินลงช่วง Summer Schedule เนื่องจากปัญหาการขาดทุนในช่วงที่มีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยตั้งแต่ พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 เพราะนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับประเด็นความปลอดภัยมากที่สุด

(4) ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศญี่ปุ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้าให้ทรรศนะโดยสรุป ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศญี่ปุ่นค่อนข้างสมบูรณ์กว่าของประเทศไทย ชุมชนของญี่ปุ่นมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ญี่ปุ่นพยายามคิดค้นและพัฒนาการเกษตรให้ก้าวหน้า เช่น การปลูกลูกพลับให้ผลผลิตออกมาเป็นรูปสี่เหลี่ยม และกำลังคิดค้นให้เป็นรูปหัวใจด้วยเช่นกัน ผลแตงโมเป็นรูปปิรามิด เป็นต้น เกษตรกรของญี่ปุ่นค่อนข้างมีฐานะทางการเงินดี เมื่อเทียบกับเกษตรกรในประเทศไทย และเกษตรกรชาวญี่ปุ่นจะมีความคิดสร้างสรรค์ที่ดี ดังนั้นรัฐบาลไทยควรให้ความช่วยเหลือเกษตรกรไทย นอกเหนือจากเงินช่วยเหลือแล้ว รัฐควรให้องค์ความรู้แก่เกษตรกรในการพัฒนา และปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตรให้ดีขึ้น

2.2 ผลการสัมภาษณ์ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

2.2.1 บริบทของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 8 แห่ง ในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ประกอบด้วย

(1) ตลาดปลาอิซูมิซาโน (Izumisano Fish Market)

(2) สวนเกษตรซาโว (Savor Farm)

(3) ฟาร์มเลี้ยงไก่ คานันโจ้ฟาร์ม (Kananjo Farm)

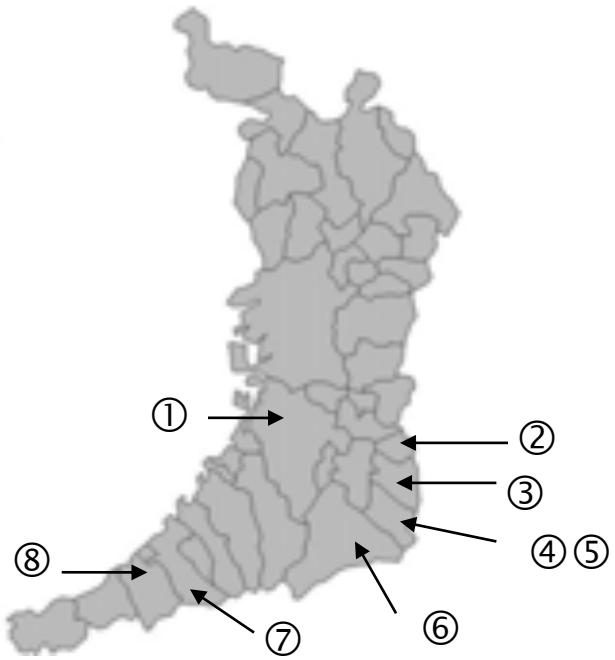
(4) ฟาร์มผักมิยูกิ (Miyuki Farm)

(5) บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ

(6) ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village)

(7) ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า

(8) Waiwai Mura



ภาพที่ 6.4 แผนที่แสดงที่ตั้งของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในโอซาก้า

1. ตลาดปลาอิซูมิซาโน (Izumisano Fish Market)

ตลาดปลาอิซูมิซาโนเป็นตลาดกลางจำหน่ายอาหารทะเลสด ลูกค้าสามารถเลือกซื้ออาหารทะเลที่นี่แล้วนำไปสั่งให้ปรุงอาหารตามเมนูต่างๆ ได้ที่ชั้น 2 ของอาคารหลังนี้ ตลาดปลาอิซูมิซาโน ตั้งอยู่ที่อำเภออิซึมิซาโนะ จังหวัดโอซาก้า ก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ ค.ศ. 1955 (พ.ศ.2498) อยู่ในรูปสหกรณ์ รวมตัวกันทำการค้าแล้วแบ่งปันผลกำไรกัน ตลาดสร้างขึ้นมาเพื่อให้เจ้าของปลาได้เช่าพื้นที่ขาย สหกรณ์ทำหน้าที่เพียงดูแลสิ่งอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อย กำจัดหนู แมลงสาบ และเก็บค่าเช่า สหกรณ์มีคนบริหารงานอยู่ 3 คน หมุนเวียนเปลี่ยนกะกันปฏิบัติหน้าที่ดูแลสำนักงาน โดยแต่ละคนมีตำแหน่งที่เท่ากัน คือ Officer Manager จะมีการเรียกประชุมสมาชิกก็ต่อเมื่อมีปัญหาเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหา

ปัจจุบันตลาดปลาแห่งนี้เหลือร้านค้าจำนวน 30 ร้าน แต่ละร้านจะมีสมาชิก 5 คน จุดแข็งของตลาดปลา คือ สหกรณ์มีรายได้จากค่าเช่าที่แน่นอน จุดอ่อนคือ แต่ละร้านเป็นเจ้าของเอง มีสถานภาพแค่เช่าพื้นที่ขายของ และปัญหาของตลาดปลา คือ บางร้านปิดไป เพื่อไปขายปลาที่อื่น บรรยากาศของตลาดจึงดูไม่คึกคัก







ภาพที่ 6.5 ตลาดปลาอิซูมิซาโน และสินค้าที่วางขาย

2. สวนเกษตรซาโว (Savor Farm)

สวนเกษตรซาโวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอันดับหนึ่งของจังหวัดโอซาก้า เป็นที่รวมพรรณไม้นานาพันธุ์ มีการปลูกดอกไม้ชนิดต่างๆ สลับกันตลอดทั้งปี นอกจากนี้ยังมีการปลูกสตรอเบอรี่และองุ่นพันธุ์ดี มีต้นซากุระหลายหลายสายพันธุ์ให้ชม สวนเกษตรซาโวตั้งอยู่ที่ตำบลซาไกอาบายาชิ อำเภอมินามิคาวะชิกุง จังหวัดโอซาก้า เปิดมานาน 40 ปี มีพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร เกิดจากการรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ เพื่อหารายได้เข้าตำบลซาไกอาบายาชิ โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนในจังหวัดโอซาก้าเอง โรงเรียนต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงสวนเกษตรซาโว นิยมพานักเรียนเข้ามาทัศนศึกษาที่สวนแห่งนี้อยู่เสมอ ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตรซาโวเฉลี่ยปีละ 1 แสนคน ส่วนการบริหารงานของสวนเกษตรซาโวนั้น จะมีผู้จัดการใหญ่ทำหน้าที่บริหารสูงสุด มีพนักงานประจำ 15 คน พนักงานชั่วคราว 50 คน ทำหน้าที่ดูแลสวนในโซนต่าง ๆ

ด้านหน้าของสวนเกษตรซาโวมีร้านขายสินค้าเกษตร โดยใช้คำขวัญว่า “พืชผักที่นี่ เก็บจากสวนสดจากฟาร์ม เจ้าของสวนขายเอง ไม่ผ่านคนกลาง” สหกรณ์สวนเกษตรซาโวมีสมาชิกประมาณ 50 คน พืชที่ขายเป็นการปลูกด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ ใช้ปุ๋ยมูลวัว หรือมูลม้าผสมขี้เลื่อย ทุกวันสมาชิกของสหกรณ์จะนำผักสดมาวางในร้านตั้งแต่เวลา 09.00 น. ก่อนที่ร้านจะเปิดในเวลา 10.00 น. ผักที่ขายได้สหกรณ์จะโอนเงินผ่านธนาคารให้สมาชิกทุก ๆ เดือน

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของสวนเกษตรซาโว คือ การมีทัศนียภาพที่สวยงาม การพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะปลูก เช่น การปลูกสตรอเบอรี่ได้ในหน้าหนาว ด้วยการรักษาอุณหภูมิในเรือนเพาะปลูกให้อยู่ระหว่าง 25-30 องศาเซลเซียส ด้วยการพ่นละอองไอน้ำร้อนจากหม้อต้มไอน้ำ (Boiler) และการสร้างกรีนเฮ้าส์ด้วยการบุไวนิล 3 ชั้น แต่ปัญหาของการเพาะปลูก คือ พนักงานเปิดกรีนเฮ้าส์ไม่ทัน ส่งผลให้พืชเหี่ยวและตาย รวมถึงการมีโรคพืชและแมลงรบกวน

ในอนาคตสวนเกษตรซาโววางแผนที่จะปลูกสตรอเบอรี่ให้ได้ผลผลิตระยะเวลายาวนานขึ้น คือ ปลูกสตรอเบอรี่ให้ได้ผลผลิตช่วงเดือนธันวาคม-พฤษภาคม ปลูกองุ่นให้ได้ผลผลิตช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน และหัวมันม่วงให้ได้ผลผลิตช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน



ภาพที่ 6.6 สวนเกษตรซาโว และร้านขายสินค้าเกษตรบริเวณด้านหน้า

3. ฟาร์มเลี้ยงไก่ คานันโจ้ฟาร์ม (Kananjo Farm)

ฟาร์มเลี้ยงไก่ คานันโจ้ฟาร์มเป็นฟาร์มเลี้ยงไก่บนพื้นที่ 300 ตารางวา ตั้งอยู่ที่ตำบลคานันโจ้ อำเภอมินามิคาวะชิกุง จังหวัดโอซาก้า ดำเนินธุรกิจมา 2 รุ่น 60 ปี มีกำลังการผลิตไข่วันละ 8,000 ฟอง ใช้แรงงาน 2 คน พันธุ์ไก่ที่เลี้ยงคือ ไก่พันธุ์โคจิ สีชมพู เลี้ยงในเล้าแบบเก่า คือ ทำเล้าเป็น 2 ชั้น ไข่ที่ได้เป็นไข่แฝดมีเปลือกสีต่างๆ กัน ถึง 5 สี ผลผลิตที่ได้ส่วนหนึ่งวางจำหน่ายที่ร้านฮิราโนะ และมีบริษัท อิเซะชอกกูฮิน ซึ่งเป็นบริษัทใหญ่ที่ส่งไข่ไปจำหน่ายที่สหรัฐอเมริกา เป็นบริษัทลูกค้าหลัก ฟาร์มเลี้ยงไก่เข้ากลุ่มสหกรณ์ JA การขายที่ตลาด JA นั้น JA จะช่วยประกันราคาไข่ไก่ให้

อุปสรรคในการทำฟาร์มไก่ คือ เชื้อแบคทีเรีย โรคสัตว์ ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงร้องเรียนถึงเรื่องกลิ่นและฝุ่น ปัญหาเกี่ยวกับการขายมูลไก่ไปทำปุ๋ย มูลไก่มีความร้อนจึงสู้ปุ๋ยเคมีไม่ได้ ทางฟาร์มจึงต้องให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ และมีการจัดการฟาร์มด้วยการเผาขยะและฝังกลบ




ภาพที่ 6.7 คานันโจ้ฟาร์ม เจ้าของฟาร์มและภรรยา

4. ฟาร์มผักมิยูกิ (Miyuki Farm)

ฟาร์มผักมิยูกิเป็นฟาร์มปลูกผักขนาดเล็ก บนพื้นที่ 1 ไร่ ตั้งอยู่ที่ตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ อำเภอมินามิคาวะชิกุง จังหวัดโอซาก้า ฟาร์มแห่งนี้ปลูกผักมาตั้งแต่ พ.ศ.2542 ผลผลิตที่ปลูกได้จะมีคนมารับซื้อถึงที่ผักบางส่วนทางฟาร์มได้ส่งขายร้านอาหาร และขายที่ชูโอมาเก็ตโตะ (ตลาดประมูลกลาง เปรียบเสมือนตลาดไท ของประเทศไทย) ฟาร์มเน้นการปลูกผักตามฤดูกาล ผักทุกชนิดที่ปลูกเป็นการปลูกแบบออแกนิก ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในครอบครัว ผักที่ขายดีที่สุดคือ โฮเรนโซ หรือผักโขม (spinach) นอกจากนี้ยังมีการปลูกผักนานาชนิด ได้แก่ ถั่วลันเตา ถั่วแขก ถั่วแระญี่ปุ่น ถั่วลิสง หน่อไม้ฝรั่ง มันฝรั่ง แครอท หัวไชเท้า มะเขือเทศ บลอกโคลี กระกล่ำปลี ผักหวาน ผักกาดขาว แตงกวาญี่ปุ่น มะเขือม่วง กุ้ยช่าย ข่า หอมใหญ่ ต้นหอมญี่ปุ่น พริกขี้หนู เผือก ฟักทอง มันแดงหวาน แตงโม เป็นต้น




ภาพที่ 6.8 ฟาร์มผักมิยูกิ และเจ้าของฟาร์ม

5. บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ

บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระเป็นบ่อตกปลาท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม ต้นแม่น้ำชิฮายาคาวะ บนพื้นที่ประมาณ 1,000 ตารางเมตร ตั้งอยู่ที่ตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ อำเภอมินามิคาวะชิกุง จังหวัดโอซาก้า บ่อตกปลาของเอกชนแห่งนี้เปิดมา 50 ปี จุดเด่นของบ่อตกปลาก็คือ ได้รับการกล่าวขานถึงวิวที่สวยงาม อาหารอร่อย การบริการดี ไม่ต้องจองล่วงหน้า เปิดบริการทุกวัน ไม่มีวันหยุด นักท่องเที่ยวที่มาแต่ละวันมีไม่มากนัก คือ นักท่องเที่ยวที่มาตกปลา 10 คน/วัน และมารับประทานอาหาร 10 คน/วัน ดังนั้นพนักงานของบ่อตกปลาจึงมีไม่มากนัก กล่าวคือ วันจันทร์-ศุกร์ มีพนักงาน 3 คน เสาร์-อาทิตย์ มีพนักงานชั่วคราว 3-4 คน ในส่วนของค่าบริการบ่อตกปลานั้น บ่อตกปลาที่อยู่ต้นๆ น้ำนั่งตกทั้งวันคิดค่าบริการ 40 เยน ปลามัสซึที่ตกได้จะคิดราคากิโลกรัมละ 130 เยน



ภาพที่ 6.9 บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ

6. ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village)

ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานันเป็นแหล่งวางจำหน่ายผักสด ดอกไม้ และไม้ประดับ ของหมู่บ้านคานัน จัดตั้งในรูปสหกรณ์ เพื่อจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกที่นำสินค้ามาจำหน่าย โดยสหกรณ์จะโอนเงินที่สมาชิกขายสินค้าได้ผ่านทางธนาคาร ส่วนการบริหารงานของสหกรณ์ไม่เน้นการใช้พนักงานจำนวนมาก แต่ละวันจะใช้พนักงานเพียง 2-3 คน ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน เปิดบริการตั้งแต่ 07.00-22.00 น. เป็นประจำทุกวัน ไม่มีวันหยุด



ภาพที่ 6.10 ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน

7. ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า

ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า ตั้งอยู่ใกล้สนามบินคันไซ และoutlet ดำเนินการโดยผู้ประกอบการ 4 ราย ซึ่งมีความใกล้ชิดกันในฐานะเครือญาติ โดยรัฐบาลญี่ปุ่นลงทุนสร้างเรือนเพาะชำ (house) ให้ และผู้ประกอบการลงทุนปลูกสตรอว์เบอร์รี และทำการตลาดเอง สถานที่นี้เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวมาแล้วประมาณ 9 ปี ในช่วงปีแรกรับนักท่องเที่ยวมากถึง 7,000 คน ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวปีละประมาณ 1,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวเอเชียจากฮ่องกง และไทย ส่วนชาวยุโรปมาเที่ยวบ้างแต่ยังไม่มาก ช่วงเดือนมีนาคมเป็นช่วงที่เหมาะให้นักท่องเที่ยวเข้าชมฟาร์มและเก็บสตรอว์เบอร์รีชิมได้ ค่าบัตรผ่านประตูคนละ 1,400 เยน โดยแยกบัตรเป็น 4 สีที่แตกต่างกันสำหรับเรือนเพาะชำแต่ละหลัง ปัจจุบันมี 4 หลัง ผู้ประกอบการจะคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของสตรอว์เบอร์รีในแต่ละเรือนเพาะชำให้เพียงพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชิมในแต่ละรอบ นักท่องเที่ยวจะต้องเข้าชิมสตรอว์เบอร์รีในเรือนเพาะตามสีของบัตรผ่านประตูที่ได้รับ แต่ละคนมีเวลา 30 นาทีในการเก็บสตรอว์เบอร์รีชิมได้ แต่ห้ามนำกลับบ้าน การเที่ยวชมที่ฟาร์มแห่งนี้นักท่องเที่ยวต้องจองล่วงหน้า เนื่องจากต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้าไปชิมสตรอว์เบอร์รีในแต่ละเรือน เพื่อให้ผลผลิตสตรอว์เบอร์รีสุกทันกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีนโยบายในการกระจายปริมาณนักท่องเที่ยวให้เรือนเพาะชำทั้ง 4 หลัง รวมทั้งการควบคุมคุณภาพของสตรอว์เบอร์รีให้ได้คุณภาพในระดับเดียวกันสำหรับเรือนเพาะชำแต่ละหลัง นอกจากนี้ผู้ประกอบการยังแปรรูปผลผลิตของสตรอว์เบอร์รีเป็นแยมสตรอว์เบอร์รีไว้จำหน่ายด้วย และในช่วงเดือนพฤศจิกายน ผู้ประกอบการมักเก็บสตรอว์เบอร์รีไปส่งร้านเบเกอร์รี่และภัตตาคาร เพื่อใช้เป็นส่วนผสมในการทำเค้กสตรอว์เบอร์รีช่วงเทศกาลคริสมาสต์ และปีใหม่



ภาพที่ 6.11 ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า และผู้ประกอบการ

8. Waiwai Mura

Waiwai Mura ดำเนินการโดย Osaka Hu ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น เปิดให้บริการในลักษณะฟาร์มสเตย์มาแล้วประมาณ 11 ปี มีพนักงานเต็มเวลา 5 คน พนักงานชั่วคราว 10 คน ที่พักสร้างเป็นลักษณะบ้านเป็นหลังๆหลังใหญ่พักได้ประมาณ 10 คน มีจำนวน 6 หลัง บ้านหลังเล็กพักได้ประมาณ 5 คน มีจำนวน 4 หลัง อัตราค่าที่พักสำหรับผู้ใหญ่ คนละ 4,900 เยน เด็กคนละ 3,000 เยน

วัตถุประสงค์ที่นักท่องเที่ยวนิยมมาพักที่ Waiwai Mura คือ

1. นักท่องเที่ยวต้องการได้รับประสบการณ์การใช้ชีวิตของชาวญี่ปุ่นโบราณ ประมาณ 80-100 ปีมาแล้ว สมัย Taisho Period และ Showa Period

2. นักท่องเที่ยวจะได้แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม การรักษาธรรมชาติ และสัตว์ป่าบางชนิด เช่น หมี หมู่บ้านนี้จะปลูกผักปลอดสารพิษ และปลูกข้าวเอง ส่วนเนื้อสัตว์จะซื้อมาจากที่อื่น

ฤดูท่องเที่ยวของหมู่บ้านนี้อยู่ในช่วงหน้าร้อน ประมาณเดือนมิถุนายน ถึง สิงหาคม ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าว ประมาณ 300 คน มาร่วมกิจกรรมประกอบอาหาร ซึ่งอุปกรณ์ครัวและวิธีการปรุงอาหารจะเป็นแบบโบราณ นักท่องเที่ยวบางรายจะพักค้างคืนด้วย ซึ่งลักษณะที่พักจำลองแบบมาจากญี่ปุ่นยุคโบราณ นอกจากนี้หมู่บ้านไวไว มูระ ยังจัดโปรแกรมพิเศษสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะช่วงปิดภาคการศึกษา เช่น กิจกรรมการเข้าค่าย การปลูกข้าว การทำพิซซ่า บาร์บีคิว ก๋วยเตี๋ยวญี่ปุ่น และการปรุงอาหารอื่นๆ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการกระตุ้นให้เด็กๆเรียนรู้การประกอบอาหารและให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองมากขึ้น เพราะในปัจจุบันเด็กๆขาดความสนใจในเรื่องดังกล่าว



ภาพที่ 6.12 Waiwai Mura และเจ้าหน้าที่ดำเนินงาน

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์และสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ สหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น ซึ่งมีบทบาทการดำเนินงานในการสนับสนุนชุมชนการเกษตร ดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 บทบาทหน้าที่ ผลการดำเนินงานและจุดเด่นของสหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
สหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตร (JA-ZENCHU)	- กำหนดนโยบายด้านเกษตรกรรม - เป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรญี่ปุ่นและสหกรณ์การเกษตรต่าง ๆ ในประเทศ - เป็นสมาชิกสัมพันธภาพสหกรณ์ระหว่างประเทศ (ICA) และองค์การเกษตรกรโลก (WFO)	- จัดทำแนวทางและแผนงานในการดำเนินงานร่วมกัน - ส่งเสริมให้หน่วยงานสมาชิกนำแผนงานไปใช้ - ให้คำแนะนำการบริหารสอบบัญชี และประชาสัมพันธ์ให้สหกรณ์การเกษตรทุกแห่ง รวมทั้งสหพันธ์ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง - ให้บริการการศึกษา และฝึกอบรมแก่สมาชิก และบุคลากรขององค์กรทั้งหมด - รักษาผลประโยชน์ให้เกษตรกรชาวญี่ปุ่นและ JA Group - พัฒนางานสหกรณ์การเกษตรในประเทศกำลังพัฒนา	- มีบทบาทและการดำเนินงานทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

ตารางที่ 6.1 (ต่อ)

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA)	- กำหนดเป้าหมายในการปกป้องการเกษตรและการดำรงชีพของสมาชิก	- ให้คำแนะนำด้านการเกษตร - ให้บริการด้านการธนาคาร - ดำเนินงานธุรกิจการตลาด	- เป็นสหกรณ์การเกษตรอเนกประสงค์ มีบทบาทในการดำเนินงานที่หลากหลาย

2. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ซึ่งเป็นหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในประเทศญี่ปุ่น ดังตารางที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 บทบาทหน้าที่ ผลการดำเนินงานและจุดเด่นของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

หน่วยงาน	บทบาทหน้าที่	ผลการดำเนินงาน	จุดเด่น
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้กับตลาดนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น	- กำหนดกลยุทธ์การตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้หญิง (Female) - ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย - ให้ข้อมูลในเชิงบวกเกี่ยวกับสถานะการณ์ทั่วไปในประเทศไทย	- เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมด้านการตลาดท่องเที่ยว - มีสำนักงานตั้งอยู่หลายแห่งตามเมืองใหญ่ ๆ

3. ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 บทบาทหน้าที่ ผลการดำเนินงานและจุดเด่นของตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
ตลาดปลาอิซูมิซาโน	- ตลาดกลางจำหน่ายอาหารทะเลสด - จัดตั้งในรูปแบบของสหกรณ์โดยทำหน้าที่อำนวยความสะดวก - มีพื้นที่ให้เอกชนเช่าขายปลา	- จำหน่ายอาหารทะเลสดและมีบริการปรุงอาหารตามเมนูต่าง ๆ - สหกรณ์มีรายได้จากค่าเช่าที่แน่นอน	- ร้านค้าที่เป็นผู้เช่าเช่าสถานที่มีจำนวนลดลง
สวนเกษตรซาโว	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอันดับหนึ่งของจังหวัดโอซาก้า - จัดตั้งในรูปแบบของสหกรณ์	- มีการพัฒนาเทคโนโลยีการเพาะปลูก - มีร้านขายสินค้าเกษตรของสมาชิกสหกรณ์เอง ไม่จำหน่ายผ่านคนกลาง - ผลผลิตที่วางจำหน่ายปลูกด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ - มีทัศนียภาพที่สวยงาม	- ขาดแคลนแรงงานในการดูแลสวนเกษตรโดยเฉพาะกรณีการใช้เทคโนโลยีในการควบคุมการผลิต
ฟาร์มเลี้ยงไก่คานันโจ้ฟาร์ม	- เป็นการสืบทอดธุรกิจของครอบครัว - ใช้แรงงานเพียง 2 คน - ลักษณะการเลี้ยงไก่ในเล้าแบบเก่าที่ทำเล้าเป็น 2 ชั้น	- ผลผลิตไข่มีคุณภาพดีและไข่มีความแตกต่างกันถึง 5 สี - มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่ทำการส่งออกไข่ไปขายยังต่างประเทศ	- ยังขาดระบบการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดีเกี่ยวกับเชื้อแบคทีเรีย

ตารางที่ 6.3(ต่อ)

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
ฟาร์มผักมิยูกิ	- เป็นฟาร์มปลูกผักขนาดเล็กของเอกชน - ดำเนินการมากว่า 10 ปี	- ปลูกผักแบบออแกนิกหลายชนิดที่เป็นที่ต้องการของตลาด - ใช้แรงงานภายในครอบครัว - มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน	- ขาดแรงงานในการขยายแปลงผักชนิดอื่น ๆ
บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ	- เป็นสถานที่ตกปลาของเอกชนที่เปิดให้บริการทุกวันแก่นักท่องเที่ยว - เป็นสถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม	- เป็นสถานที่ที่มีทิวทัศน์สวยงาม - นักท่องเที่ยวสามารถนำปลาที่ตกได้มาปรุงเป็นอาหารที่เลิศรสได้หลายเมนู - มีการบริการที่เป็นกันเองกับลูกค้า	- ขาดการประชาสัมพันธ์ที่มากพอ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวยังมีน้อย - ช่วงฤดูหนาวจะไม่สามารถตกปลาได้
ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน	- จัดตั้งในรูปสหกรณ์ - เป็นแหล่งวางจำหน่ายผักสด ดอกไม้ และไม้ประดับของหมู่บ้านคานัน เปิดบริการทุกวัน	- การจัดตั้งในรูปสหกรณ์ทำให้มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกที่นำสินค้ามาจำหน่าย - การดำเนินงานในแต่ละวันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้พนักงานเพียงไม่กี่คน	- ยังเป็นตลาดขนาดเล็กอาจไม่สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนได้

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	การดำเนินงาน	จุดเด่น	จุดด้อย
ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า	- ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร - ดำเนินงานโดยผู้ประกอบการ 4 รายที่เป็นเครือญาติกัน - รัฐบาลสนับสนุนด้านการลงทุนสร้างเรือนเพาะชำ (house) ให้ - มีการจำน่ายบัตรผ่านประตูให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมฟาร์มและชิมผลผลิต โดยจำกัดเวลา	- มีระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจนเช่น การแยกบัตรผ่านประตูเป็นสีต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการกระจายนักท่องเที่ยวไปยัง Strawberry house ของเจ้าของแต่ละราย ช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับเจ้าของฟาร์มแต่ละคน และเป็นการชะลอเวลาให้ผลผลิตสตรอว์เบอร์รีในแต่ละ house โตเต็มที่ - มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชมในแต่ละรอบ ในแต่ละ house เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชิมผลผลิตที่ดีที่สุด และมีปริมาณมากพอกับความต้องการ	- รัฐบาลยังไม่มีนโยบายให้การสนับสนุนในการช่วยเหลือด้านการขยายงานของกิจการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น - เจ้าของฟาร์มต้องทำการตลาด และหาลูกค้าเอง - การผลิตสตรอว์เบอร์รีต้องขึ้นกับสภาวะทางธรรมชาติ ทำให้อาจได้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอ และรสชาติไม่คงที่ - เจ้าของกิจการยังไม่มีการทำธุรกิจอื่นที่สืบเนื่อง เช่น การแปรรูปสตรอว์เบอร์รี
Waiwai Mura	- เป็นลักษณะฟาร์มสเตย์ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก และปรุงอาหารเองตามวิถีชีวิตของชาวญี่ปุ่นโบราณ - ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น	- ปลูกผักปลอดสารพิษเองในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาพักบริโภค - เป็นแหล่งเรียนรู้และทำกิจกรรมด้านการเกษตร การปรุงอาหารแก่เยาวชน - ต้องสำรองที่พักล่วงหน้า ไม่รับนักท่องเที่ยว Walk in	- จำนวนที่พักมีน้อย ไม่เพียงพอในช่วง peak season คือ ฤดูหนาว และช่วงปิดภาคเรียน

3. การจัดการสหกรณ์การเกษตรในประเทศญี่ปุ่น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในรูปสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA ทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของสมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงานองค์กรด้านการวิจัย พัฒนาและสถาบันการเงิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรอยู่หลายหน่วยงาน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

ตัวอย่างการจัดการสหกรณ์ระดับท้องถิ่น ในจังหวัดโอซาก้า ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่สมาชิกร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง 2 แห่ง คือ ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village) และสหกรณ์ของสวนเกษตรซาโว (Savor Farm) ดังนี้

1. ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรแห่งหนึ่งอยู่ในตำบลคานัน สมาชิกสหกรณ์จะร่วมมือกันจัดจำหน่ายสินค้า โดยสมาชิกจะนำผลผลิตทางการเกษตรในหมู่บ้านประเภทไม้ประดับ ดอกไม้ ผักสดนานาชนิดมาจัดเป็นโซน และจัดเรียงบนชั้นสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ดังภาพที่ 6.13 ผลตอบแทนจากการขายจะโอนให้สมาชิกเข้าบัญชีธนาคาร



ภาพที่ 6.13 โซนขายไม้ประดับ ดอกไม้ และผักสด

การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป โดยสินค้าที่เป็นผักพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) ในขณะที่ผักต่างชาติจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) ดังภาพที่ 6.14 และภาพที่ 6.15



ภาพที่ 6.14 สลากที่ติดบนผักพื้นเมือง เขียนเป็นภาษาคันจิ



ภาพที่ 6.15 สลากที่ติดบนผักต่างชาติ เขียนเป็นภาษาคาตาคานะ

ถ้าลูกค้าต้องการซื้อผักชนิดใดเพิ่ม หรือต้องการเป็นจำนวนมากก็สามารถโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ขาย (สหกรณ์) ได้ตามชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ที่ระบุอยู่ส่วนบนของสลากสินค้า ดังภาพที่ 6.16



ภาพที่ 6.16 แสดงข้อความหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ขาย

อย่างไรก็ดี ไม้ประดับและไม้ตัดดอกถือว่าเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการซื้อขายสูงกว่าผักสดมาก เพราะชาวญี่ปุ่นมีความเชื่อเกี่ยวกับการไหว้โอฮากะ (ฮวงซุ้ยหรือสุสานบรรพบุรุษ) รวมถึงการไหว้วิญญาณภูมมเทวา (เทวดารักษาแผ่นดิน) โดยนิยมนำมักกิ (กิ่งสนชนิดหนึ่ง) แช่น้ำในแจกันไปวางไว้หน้าสุสานบรรพบุรุษ ซึ่งคงความสดได้เป็นเดือน



ภาพที่ 6.17 มักกิ

2. สหกรณ์ของสวนเกษตรซาโว อยู่ด้านหน้าของสวนเกษตรซาโว แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญของจังหวัดโอซาก้า สหกรณ์แห่งนี้จัดจำหน่ายสินค้าเกษตรที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ ภายในสหกรณ์จัดวางสินค้าแบบง่ายๆ คือ ของสดและของแห้ง เสนอภาพของสมาชิก และมีคำขวัญของร้านสหกรณ์ติดไว้ที่บอร์ดว่า “พืชผักที่นี่ เก็บจากสวน สดจากฟาร์ม เจ้าของสวนขายเอง ไม่ผ่านคนกลาง” ดังภาพที่ 6.18



ภาพที่ 6.18 ภาพสมาชิก และคำขวัญ

ผักส่วนใหญ่ที่วางขายในสหกรณ์จะมีป้ายชื่อแสดงแหล่งที่มาของสินค้า เช่น อำเภอทนดาบะยาชิ (ตัวหนังสือในวงรี) ส่วนตัวหนังสือที่อยู่ด้านล่างวงรี คือชื่อผัก ดังภาพที่ 6.19



ภาพที่ 6.19 ต้นหอม พร้อมป้ายบอกแหล่งที่มาและชื่อผัก

การบริหารงานภายในสหกรณ์จะใช้คนไม่มากนัก โดยสมาชิก 1 คน จะสามารถจัดการงานได้หลายอย่าง สินค้าที่วางบนชั้นจะมีสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นเจ้าของสินค้า นำสินค้าที่ผลิตได้มาส่งสหกรณ์และทำหน้าที่จัดวางสินค้าก่อนที่สหกรณ์จะเปิดบริการ



ภาพที่ 6.20 ชั้นวางสินค้า

นอกจากการจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรต่างๆ แล้ว ในสหกรณ์ยังมีเครื่องสีข้าวญี่ปุ่นแบบหยอดเหรียญไว้บริการสมาชิก ซึ่งเครื่องสีข้าวขนาดเล็กจะมีช่องรับข้าวและช่องรับรำแยกจากกัน ดังภาพที่ 6.21 เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกและลูกค้าที่ประสงค์จะสีข้าวไว้บริโภคได้เป็นอย่างดี



ภาพที่ 6.21 เครื่องสีข้าวขนาดเล็ก

อย่างไรก็ดี ในแต่ละชุมชนของประเทศญี่ปุ่นจะมีตู้ให้บริการสีข้าวแบบหยอดเหรียญขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นตู้กระจกขนาดประมาณ 3 x 2 เมตร ไว้บริการตามจุดสำคัญๆ เช่น บริเวณชุมชนหน้าธนาคารกลางเพื่อสหกรณ์การเกษตรและการประมง (The Norinchukin Bank) ตู้ให้บริการสีข้าวแต่ละแห่งจะระบุเวลาเปิดและปิดให้บริการแตกต่างกันไป ผู้ใช้บริการต้องเตรียมถุงหรือภาชนะรองรับข้าวที่สีแล้วไปเอง ส่วนรำข้าวที่เหลือจากการสี หากไม่ประสงค์นำไปใช้ประโยชน์ เครื่องจะดูดไปเก็บไว้ในไซโลซึ่งอยู่ด้านหลังของตู้ให้บริการสีข้าว ดังภาพที่ 6.22



ภาพที่ 6.22 ตู้สีข้าวขนาดเล็กแบบหยอดเหรียญ

4. ผลการวิเคราะห์มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

การสำรวจมุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมีนาคม 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ ดังนี้

ตารางที่ 6.4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	11	34.37
หญิง	21	65.63
รวม	32	100.00
อายุ		
0-10 ปี	0	0.00
11-20 ปี	3	9.38
21-30 ปี	5	15.62
31-40 ปี	5	15.62
41-50 ปี	11	34.38
50 ปีขึ้นไป	8	25.00
รวม	32	100.00
สถานภาพ		
โสด	9	28.12
สมรส	19	59.38
หม้าย/หย่าร้าง	4	12.50
รวม	32	100.00

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	4	12.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	10	31.25
อนุปริญญา/ปวส.	11	34.38
ปริญญาตรี	5	15.62
สูงกว่าปริญญาตรี	2	6.25
รวม	32	100.00
อาชีพหลัก		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	2	6.25
พนักงานเอกชน	6	18.75
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	10	31.25
นักเรียน/นักศึกษา	4	12.50
แม่บ้าน	10	31.25
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	32	100.00
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	6.25
10,001-20,000 บาท	1	3.12
20,001-30,000 บาท	7	21.88
30,001-40,000 บาท	4	12.50
40,001-50,000 บาท	8	25.00
50,000 บาทขึ้นไป	10	31.25
รวม	32	100.00

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
วัตถุประสงค์หลักที่มาท่องเที่ยว/ดูงานที่แหล่งท่องเที่ยวนี้		
ท่องเที่ยว/พักผ่อน	17	53.13
ประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน	0	0.00
ติดต่อธุรกิจ	0	0.00
ปฏิบัติราชการ	0	0.00
เยี่ยมญาติ/เพื่อน	6	18.75
ชมนิทรรศการ/แสดงสินค้า	0	0.00
ช็อปปิ้ง	9	28.12
เทศกาล	0	0.00
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	32	100.00
ท่านมักเดินทางมาท่องเที่ยว/ดูงานที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ ช่วงเวลาใด		
วันหยุด เสาร์-อาทิตย์	13	40.62
วันหยุดนักขัตฤกษ์	8	25.00
วันธรรมดา	11	34.38
รวม	32	100.00
ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้กับใคร		
คนเดียว	7	21.88
เพื่อน	6	18.74
แฟน/คู่รัก	3	9.37
ครอบครัว	8	25.00
ญาติ	7	21.88
กลุ่มที่ทำงาน	1	3.13
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	32	100.00

ตารางที่ 6.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่	ร้อยละ
จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	22	68.75
10,001 – 20,000 บาท	10	31.25
20,001 – 30,000 บาท	0	0.00
30,001 – 40,000 บาท	0	0.00
40,001 บาทขึ้นไป	0	0.00
รวม	32	100.00
ปัจจุบันอาศัยอยู่ในเมือง		
เกียวโต	3	9.37
โกเบ	2	6.25
ไซตามะ	2	6.25
โตเกียว	2	6.25
นางาซากิ	2	6.25
นารา	3	9.37
ฟูกุโอกะ	1	3.13
วากายาม่า	2	6.25
อาโอโมริ	1	3.13
โอกินาวา	3	9.37
โอซาก้า	8	25.00
ฮอกไกโด	1	3.13
เฮียวโงะ	2	6.25
รวม	32	100.00
ระยะเวลา		
น้อยกว่า 10 ปี	5	15.63
11 – 20 ปี	13	40.63
21 - 30 ปี	7	21.88
31 - 40 ปี	4	12.50
41 - 50 ปี	3	9.38
51 ปีขึ้นไป	0	0.00
รวม	32	100.00

จากตารางที่ 6.4 จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซากา ประเทศญี่ปุ่น พบว่า เป็นเพศหญิงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.63 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 34.37 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.38 รองลงมาคืออายุ 50 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.00 สถานภาพสมรสมากที่สุด รองลงมาคือ โสด คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 28.12 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 34.38 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 31.25 ปริญญาตรี ร้อยละ 15.62 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวและเป็นแม่บ้าน มีอัตราส่วนเท่ากัน คือ ร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน ร้อยละ 18.75

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ 50,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมาคือ 40,001-50,000 บาท ร้อยละ 25.00 วัตถุประสงค์หลักที่มาท่องเที่ยว คือ เพื่อมาท่องเที่ยว/พักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 53.13รองลงมาคือ ช็อปปิ้ง ร้อยละ 28.12 นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเวลาวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.62 รองลงมาคือ วันธรรมดา ร้อยละ 34.38 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวกับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมา คือ เดินทางมาคนเดียวและเดินทางมาท่องเที่ยวกับญาติ มีอัตราส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 21.88

จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้ต่ำกว่า 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองลงมาคือ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 31.25 ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมืองโอซาก้า มากที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาอาศัยอยู่ในเมืองเกียวโต นารา และโอกินาวา มีอัตราส่วนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 9.37

ตารางที่ 6.5 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	N (32)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การจัดการด้านกายภาพ		**4.01**	**0.433**	**มาก**
1.1 สถานที่สะอาด	32	4.16	0.920	มาก
1.2 สถานที่สวยงาม	32	4.31	0.693	มาก
1.3 มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม	32	3.84	0.723	มาก
1.4 มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning)	32	3.91	0.856	มาก
1.5 สถานที่มีเอกลักษณ์	32	3.81	0.859	มาก
2. การจัดการด้านการบริการ		**4.27**	**0.348**	**มาก**
2.1 มีที่พักที่สะดวกสบาย	24	4.13	0.850	มาก
2.2 มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม	30	4.53	0.730	มากที่สุด
2.3 ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย	32	4.28	0.581	มาก
2.4 อาหารสะอาด รสชาติดี มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์	30	4.23	0.679	มาก
2.5 มีผู้นำชมสถานที่	27	4.41	0.747	มาก
2.6 มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร	31	4.03	0.795	มาก
2.7 คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	32	4.31	0.821	มาก
2.8 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	32	4.38	0.833	มาก
3. การจัดการด้านการสื่อความหมาย		**4.17**	**0.445**	**มาก**
3.1 มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน	31	4.23	0.717	มาก
3.2 มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว	32	3.94	0.840	มาก
3.3 มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์	32	4.19	0.738	มาก
3.4 มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม	32	4.16	0.847	มาก
3.5 มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล	30	4.23	0.817	มาก
3.6 ท่านสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่	32	4.28	0.851	มาก

ตารางที่ 6.5 (ต่อ)

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	N (32)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		**4.17**	**0.447**	**มาก**
4.1 เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย	32	4.13	0.942	มาก
4.2 มีบริการรถนำชมในพื้นที่	26	4.04	0.774	มาก
4.3 มีห้องสุขาที่เพียงพอ	32	4.00	0.984	มาก
4.4 มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ	31	4.44	0.801	มาก
4.5 มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด	32	4.09	0.963	มาก
4.6 มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	29	4.30	0.837	มาก
5. การจัดการด้านความปลอดภัย		**4.31**	**0.419**	**มาก**
5.1 ทางเดินมีความปลอดภัย	31	4.28	0.813	มาก
5.2 มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย	32	4.41	0.798	มาก
5.3 มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย, สัตว์มีพิษ, แมลง ฯลฯ	32	4.16	0.767	มาก
5.4 มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ	32	4.38	0.833	มาก
5.5 มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย	32	4.31	0.693	มาก
6. การจัดการด้านการตลาด		**4.31**	**0.342**	**มาก**
6.1 สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	32	4.34	0.653	มาก
6.2 สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	32	4.38	0.707	มาก
6.3 มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	32	4.56	0.564	มากที่สุด
6.4 มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	32	4.34	0.827	มาก
6.5 มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม	32	4.16	0.847	มาก
6.6 มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	32	4.00	0.803	มาก
6.7 สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์	32	4.06	0.878	มาก
6.8 มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	32	4.59	0.615	มากที่สุด

* ไม่นำรายการที่ไม่มี/ไม่เคยใช้บริการมาคำนวณ

จากตารางที่ 6.5 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การจัดการด้านกายภาพ การจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านการสื่อความหมาย การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกการจัดการด้านความปลอดภัย และการจัดการด้านการตลาด ผลการวิจัยพบว่า มุมมองการจัดการทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความปลอดภัย และการจัดการด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.31) รองลงมา คือ มุมมองการจัดการด้านการบริการ ($\overline{X}$=4.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การจัดการด้านกายภาพที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) สถานที่สวยงาม (2) สถานที่สะอาด และ (3) มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน มีค่าเฉลี่ย 4.31, 4.16 และ 3.91 ตามลำดับ

2) การจัดการด้านการบริการที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่าการมีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถามมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$=4.53) รองลงมาคือมีผู้นำชมสถานที่ ($\overline{X}$=4.41) และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.38)

3) การจัดการด้านการสื่อความหมายที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ ($\overline{X}$=4.28) รองลงมาคือ มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$=4.23)

4) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) ห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ (2) มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ (3) เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44, 4.30, 4.13 ตามลำดับ

5) การจัดการด้านความปลอดภัยที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ (1) ความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย (2) ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ (3) มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41, 4.38, 4.31 ตามลำดับ

6) การจัดการด้านการตลาดที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า การจัดการงานส่งเสริมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.59 และ $\overline{X}$=4.56 ตามลำดับ) รองลงมาคือสามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง ($\overline{X}$=4.38)

ตารางที่ 6.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวม

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. การจัดการด้านกายภาพ	.664**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
2. การจัดการด้านบริการ	.548**	.001	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. การจัดการด้านการสื่อความหมาย	.811**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันสูง
4. การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	.644**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. การจัดการด้านความปลอดภัย	.765**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันสูง
6. การจัดการด้านการตลาด	.506**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีกับมุมมองของนักท่องเที่ยวในภาพรวมพบว่า การจัดการด้านการสื่อความหมายและการจัดการด้านความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.811** และ r=.765** ตามลำดับ) นอกนั้นมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รีกับมุมมองการจัดการเป็นรายด้าน มีข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

การจัดการด้านกายภาพ พบว่าสถานที่สะอาดมีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน การจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม และสถานที่มีเอกลักษณ์ มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านบริการ พบว่าการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่าการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม และการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนการมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล และการมีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าการมีห้องสุขาที่เพียงพอ มีบริการรถนำชมในพื้นที่ มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านความปลอดภัย พบว่าความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย/สัตว์มีพิษ/แมลง ทางเดินมีความปลอดภัย และมีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การจัดการด้านการตลาด พบว่าสินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์ การเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก และสามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 6.7 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านกายภาพ

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. สถานที่สะอาด	.727**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันสูง
2. สถานที่สวยงาม	.144	.432	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
3. มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม	.581**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning)	.612**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. สถานที่มีเอกลักษณ์	.524**	.002	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.7 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านภายภาพของนักท่องเที่ยว พบว่าสถานที่สะอาดมีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.727**) การจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning) การจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสมและสถานที่มีเอกลักษณ์มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.6124** r=581** และ r=.524** ตามลำดับ)

ตารางที่ 6.8 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านบริการ

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. มีที่พักที่สะดวกสบาย	.295	.162	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
2. มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม	.484**	.007	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
3. ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย	.194	.286	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
4. อาหารสะอาด รสชาติดี มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์	.088	.645	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
5. มีผู้นำชมสถานที่	.421*	.029	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
6. มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร	.610**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
7. คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี	.449*	.010	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
8. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว	.513**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.8 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองของนักท่องเที่ยวด้านบริการ พบว่าการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.610** และ r=.513** ตามลำดับ) ส่วนมีผู้คอยให้คะแนะนำและตอบคำถาม คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีและมีผู้นำชมสถานที่มีความสัมพันธ์กันต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.484** r=.449** และ r=.421** ตามลำดับ)

ตารางที่ 6.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน	.459**	.009	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
2. มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว	.503**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์	.720**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันสูง
4. มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม	.739**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันสูง
5. มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล	.527**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
6. ท่านสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่	.390*	.028	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.9 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย พบว่ามีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมและมีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กันสูงกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.739** และ r=.720** ตามลำดับ) มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูลและมีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.527** และ r=.503** ตามลำดับ) การมีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและความสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่มีความสัมพันธ์กันต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.459** และ r=.390* ตามลำดับ)

ตารางที่ 6.10 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย	.512**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
2. มีบริการรถนำชมในพื้นที่	.566**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีห้องสุขาที่เพียงพอ	.672**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ	.521**	.002	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด	.348	.051	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ
6. มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ	.325	.079	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำ

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.10 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามีห้องสุขาที่เพียงพอ มีบริการรถนำชมในพื้นที่ มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายมีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.672**, r=566**, 521** และ r=.512** ตามลำดับ)

ตารางที่ 6.11 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. ทางเดินมีความปลอดภัย	.573**	.001	มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน และสัมพันธ์กันปานกลาง
2. มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย	.485**	.005	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และสัมพันธ์กันต่ำ
3. มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย, สัตว์มีพิษ, แมลง ฯลฯ	.590**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และสัมพันธ์กันปานกลาง
4. มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ	.548**	.001	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย	.482**	.005	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และสัมพันธ์กันต่ำ

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.11 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย พบว่าความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย/สัตว์มีพิษ/แมลง ฯลฯ ทางเดินมีความปลอดภัยและมีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (r=.590**, r=573** และ r=548**) ส่วนมุมมองอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันต่ำกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 6.12 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด

มุมมองของนักท่องเที่ยว	การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร		แปลผล
	r	p	
1. สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	.181	.320	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
2. สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง	.514**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
3. มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	.252	.164	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก
4. มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	.515**	.003	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
5. มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม	.626**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
6. มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	.572**	.001	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
7. สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์	.648**	.000	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันปานกลาง
8. มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว	.204	.262	มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันและสัมพันธ์กันต่ำมาก

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

จากตารางที่ 6.12 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด พบว่าสินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์ (r=.648**) มีการเก็บค่าเข้าชมในราคา ที่เหมาะสม (r=.626**) มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้ (r=.572**) มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก (r=.515**) และสามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง (r=.514**) มีความสัมพันธ์กันปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 6.13 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามที่มาท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

ข้อแสนอแนะ	ความถี่
1. ควรมีรถบริการรับส่งระหว่างจุดนั่งรอถึงฟาร์มสตรอว์เบอร์รีสำหรับเด็กหรือผู้สูงอายุ	11
2. ควรมีผลิตภัณฑ์ (สตรอว์เบอร์รี) มากกว่านี้	10
3. ควรมีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ	8
4. ของฝากบางประเภทมีราคาสูง	7
5. ควรมีที่นั่งพักข้างทางระหว่างรอคิว	6
6. ควรมีกิจกรรมอื่นให้บริการนักท่องเที่ยวระหว่างรอคิว	5

จากตารางที่ 6.13 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มาท่องเที่ยวชุมชนท่องเที่ยวได้ให้ข้อเสนอแนะหลังจากเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ไว้หลายประการ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 5 อันดับ คือ ควรมีรถบริการรับส่งระหว่างจุดนั่งรอถึงฟาร์มสตรอว์เบอร์รีสำหรับเด็กหรือผู้สูงอายุ (f=11) ควรมีผลิตภัณฑ์ (สตรอว์เบอร์รี) มากกว่านี้ (f=10) ควรมีข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ (f=8) ของฝากบางประเภทมีราคาสูง (f=7) ควรมีที่นั่งพักข้างทางระหว่างรอคิว (f=6)

5. ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20 คะแนน
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10 คะแนน

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม หมายเหตุ การบริหารจัดการกลุ่มพิจารณาจากการกำหนดโครงสร้าง วัตถุประสงค์ กฎระเบียบข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและข้อมูลของกลุ่ม			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5

1.2 ผู้นำกลุ่ม

หมายเหตุ ผู้นำกลุ่มพิจารณาจากกระบวนการทำงานที่ให้โอกาสกับสมาชิกในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจ สมาชิกมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ ที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มมีภาวะผู้นำ	0.25	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานให้กรรมการอย่างชัดเจน	0.50	5	
● ประธานกลุ่มจัดให้มีการประชุมกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	0.75	5	
● ประธานกลุ่มติดตามผลงานและประเมินผลงานของกรรมการและสมาชิกสม่ำเสมอ	(1)	5	5

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม

หมายเหตุ การสื่อสาร ทบทวนและติดตามพิจารณาจากรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มสื่อสารโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย	0.50	5	
● กลุ่มสื่อสารผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ เอกสาร	0.75	5	
● กลุ่มทบทวน ติดตามผลการสื่อสาร	(1)	5	5

1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน

หมายเหตุ ความสามารถในการฝึกสอนการทำงานพิจารณาจากการมอบหมายงาน การสอนงาน การจัดให้มีการอบรมเพื่อถ่ายทอดให้กับสมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ประธานกลุ่มไม่มีการมอบหมายงาน/ฝึกสอนงาน	0	5	
● ประธานกลุ่มมอบหมายงานและสอนงานให้กรรมการและสมาชิก	0.50	5	
● มีการนำความรู้ที่ได้จากการอบรมภายนอกมาถ่ายทอดให้กับสมาชิก	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 1 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**20**		

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	**คะแนนเต็ม 20 คะแนน**		
2.1 ผลิตภัณฑ์ หมายเหตุ ผลิตภัณฑ์พิจารณาจากความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์และสามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลิตภัณฑ์ หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลผลิตทางการเกษตร			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ผลิตภัณฑ์เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● ผลิตภัณฑ์สะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	0.75	5	
● ผลิตภัณฑ์มีอัตลักษณ์และสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรของชุมชน	(1)	5	5
2.2 ราคา หมายเหตุ ราคาพิจารณาจากอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมค่ากิจกรรม ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการกำหนดอัตราค่าเข้าชมที่แน่นอน	0.50	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว	0.75	5	
● กำหนดอัตราเหมารวมในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม	(1)	5	5

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย

หมายเหตุ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายพิจารณาจากการกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● กลุ่มหาช่องทางจัดจำหน่ายเอง	0.20	5	
● กลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านบริษัทนำเที่ยว สื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ ป้ายโฆษณา วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ ฯลฯ	0.40	5	
● กลุ่มเข้าร่วมงานส่งเสริมการขายร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน เช่น งานกาชาดประจำจังหวัด งาน OTOP งานโรดโชว์	(0.60)	5	3
● กลุ่มส่งเสริมการขายด้วยการจัดรายการพิเศษ เช่น การลดราคา ค่าเข้าชม การจำหน่วยสินค้าราคาพิเศษ	0.80	5	
● กลุ่มส่งเสริมการขายโดยให้บุคคลที่มีชื่อเสียงร่วมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว หรือการจัดแฟมทริป	1	5	

2.4 ลูกค้า

หมายเหตุ ลูกค้าพิจารณาจากการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว	0	5	
● มีการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้าและศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	0.50	5	
● มีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยบริการที่เหมาะสม	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 2 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)	**18.00**		

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	**คะแนนเต็ม 10 คะแนน**		
3.1 รายรับ-รายจ่าย หมายเหตุ รายรับ-รายจ่ายพิจารณาจากการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลอดถึงการจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิก			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของกลุ่มอย่างเป็นระบบ	0.50	5	
● มีการเปิดเผยข้อมูลการเงินให้สมาชิกทราบ	0.75	5	
● มีการแจ้งระเบียบ กฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม	(1)	5	5
3.2 การลงทุน หมายเหตุ การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม	0.25	5	
● มีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอก	0.50	5	
● นำรายได้ไปลงทุนเพื่อขยายหรือปรับปรุงกิจการ	0.75	5	
● กลุ่มตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 3 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	**10.00**		

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	20.00
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	18.00
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
รวม (องค์ประกอบที่ 1 + องค์ประกอบที่ 2 + องค์ประกอบที่ 3)	**48.00**

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25 คะแนน
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25 คะแนน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**		
4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายเหตุ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจากแผนการจัดการท่องเที่ยวที่มีระบบ การจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการเหตุฉุกเฉิน การรักษาความสะอาดและการจัดการของเสีย			
ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ไม่เป็นระบบ	0.5	5	
● มีแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นระบบ	(1)	5	5

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การรองรับนักท่องเที่ยวพิจารณาจากความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย 2) มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่นไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ 3) มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ 4) มีห้องน้ำแยกชาย-หญิงสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ผู้สูงอายุและผู้พิการ 5) มีความพร้อมด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น สะอาด ถูกสุขลักษณะ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น คำนึงถึงหลักโภชนาการ ฯลฯ 6) มีความพร้อมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีสถานพยาบาลอยู่ใกล้ชุมชน 7) มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะกับขนาดของพื้นที่ 8) มีบุคลากรเพียงพอ และพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา 9) ที่จอดรถเพียงพอ เป็นกิจจะลักษณะ และมีที่จอดรถเฉพาะสำหรับ ผู้พิการ และ 10) มีการกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยว รวมถึงเวลาเปิด-ปิดแหล่งท่องเที่ยว

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 5 รายการ	1	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6 รายการ	1.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 7 รายการ	1.5	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 8 รายการ	(1.75)	5	8.75
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 9 รายการ	2	5	

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากการให้บริการดังนี้ 1) มีการต้อนรับบรรยาย ตอบข้อซักถามนักท่องเที่ยว 2) มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม 3) มีป้ายสื่อความหมายหรือป้ายให้ความรู้ 4) มีร้านขายของฝากและของที่ระลึก 5) มีกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความบันเทิง 6) มีบริการพาหนะนำชมแหล่งท่องเที่ยว 7) มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารในแหล่งท่องเที่ยว 8) มีอุปกรณ์ด้านการท่องเที่ยวให้เช่า เช่น รถจักรยาน เรือพาย เสื้อชูชีพ เป็นต้น และ 9) มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เช่น ราวจับ ทางลาดเอียง ทางสัญจรสำหรับคนพิการ เป็นต้น

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการเพียง 1 รายการ	0.20	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 2-3 รายการ	0.40	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 4-5 รายการ	0.60	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการ 6-7 รายการ	0.80	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีการให้บริการมากกว่า 8 รายการ	(1)	5	5

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากลักษณะดังนี้ 1) มีเอกลักษณ์เฉพาะ 2) สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) มีความสวยงามตามธรรมชาติ 4) เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 5) ได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณหรือใบรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6) ผลิตภัณฑ์/กิจกรรมการเกษตรมีความโดดเด่นและหลากหลาย 7) พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์การเกษตร

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจเพียง 1 รายการ	0.25	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 2-3 รายการ	0.50	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 4-5 รายการ	0.75	5	
● แหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะดึงดูดใจ 6-7 รายการ	(1)	5	5
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 4 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**23.75**		

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	**คะแนนเต็ม 25 คะแนน**

5.1 การมีส่วนร่วม

หมายเหตุ การมีส่วนร่วมพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในประเด็นต่อไปนี้ 1) แสดงความคิดเห็น 2) ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำกิจกรรม 5) ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว 6) ร่วมติดตามประเมินผล

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● สมาชิกไม่มีส่วนร่วม	0	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 1-3 กิจกรรม	0.50	5	
● สมาชิกมีส่วนร่วมใน 4-6 กิจกรรม	(1)	5	5

5.2 การสร้างเครือข่าย

หมายเหตุ การสร้างเครือข่ายพิจารณาจากการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล การเชื่อใจและความไว้วางใจกัน

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ไม่มีการสร้างเครือข่าย	0	5	
● ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก	0.50	5	
● สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย	(1)	5	5

5.3 หลักธรรมาภิบาล

หมายเหตุ หลักธรรมาภิบาลพิจารณาจากหลักการบริหารงาน ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 1-2 หลักการในการบริหารงาน	0.50	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 3-4 หลักการในการบริหารงาน	0.75	5	
● ใช้หลักธรรมาภิบาล 5-6 หลักการในการบริหารงาน	(1)	5	5

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

หมายเหตุ การพัฒนาธุรกิจพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน 2) จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร 3) ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ 4) มีการวางแผนด้านลูกค้า 5) คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน 6) ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดี 7) เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 1 กิจกรรม	0.25	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 2-3 กิจกรรม	0.50	10	
● การพัฒนาธุรกิจโดยดำเนินการ 4 กิจกรรมขึ้นไป	(1)	10	10
คะแนนรวมองค์ประกอบที่ 5 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)	**25.00**		

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	23.75
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวม (องค์ประกอบที่ 4 + องค์ประกอบที่ 5)	**48.00**

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม (20 คะแนน)	20.00
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด (20 คะแนน)	18.00
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน (10 คะแนน)	10.00
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน (25 คะแนน)	23.75
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (25 คะแนน)	25.00
รวมทั้งสิ้น	96.75
ระดับมาตรฐาน	ดีเยี่ยม

บทที่ 7
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการนำเสนอสรุปผลที่ได้จากการวิจัยตามคำถามขอกงารวิจัยในแต่ละข้อ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการอภิปรายผลการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะนโยบายและมาตรการในการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.1.2 เพื่อศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ

1.1.3 เพื่อประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย

1.1.4 เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ

1.1.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

1.2 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1.1 ประชากร ประชากรที่ศึกษา คือ

1) วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) ผู้บริหารในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร และนายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

3) นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวแทนทั้ง 4 แห่ง ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 จำนวน 12,550 คน

4) ชุมชนที่ดำเนินการด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้าประเทศญี่ปุ่น จำนวน 8 แห่ง ดังนี้

4.1) ตลาดปลาอิซูมิซาโน (Izumisano Fish Market)

4.2) สวนเกษตรซาโว (Savor Farm)

4.3) ฟาร์มเลี้ยงไก่

4.4) ฟาร์มผักมิยูกิ (Miyuki Farm)

4.5) บ่อตกปลาตำบลชิฮายาอากาซากะมูระ

4.6) ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village)

4.7) ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า

4.8) Waiwai Mura

5) สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (Japan Agricultural Cooperative Association: JA)

6) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

1.2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งตามลักษณะการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1) นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 4 แห่ง ดังนี้

1.1.1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จำนวน 90 คน

1.1.2) วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จำนวน 52 คน

1.1.3) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จำนวน 89 คน

1.1.4) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จำนวน 154 คน

1.2) กลุ่มตัวอย่างชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทีมวิจัยได้สำรวจและศึกษาพบว่าฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนมีการจัดการอย่างเป็นระบบ จึงเลือกศึกษาข้อมูลในเชิงลึก เพื่อเป็นต้นแบบของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเป็นเลิศ

2) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1) ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 4 แห่ง จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ รายงานการดำเนินการของกรมส่งเสริมการเกษตรและรายงานประจำปีประจำจังหวัด เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นที่รู้จัก และสร้างชื่อเสียงให้จังหวัด ได้แก่

2.1.1) ภาคเหนือ คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

2.1.2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

2.1.3) ภาคตะวันออก คือ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

2.1.4) ภาคใต้ คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

2.2) ตัวแทนผู้บริหาร หรือหัวหน้างานในกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดจันทบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงาน โอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งสิ้น 4 คน

2.3) ตัวแทนชุมชนที่ดำเนินธุรกิจด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นคือฟาร์มสตรอว์เบอร์รี

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพได้ ดังนี้

1.2.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.2.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ได้แก่

1) แบบสัมภาษณ์ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือหัวหน้างานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.2.3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร รายงาน ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต จากแหล่งข้อมูลทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

1.2.3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตัวแทนผู้บริหารหรือหัวหน้างานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1.2.4.1 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) เพื่อคำนวณหาค่าทางสถิติที่ต้องการ

1.2.4.2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ รวบรวมและวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

1.2.4.3 การพัฒนามาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร พัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ (1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ (3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยจะได้ กล่าวถึง สภาพทั่วไป จุดแข็งและปัญหาของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ข้อดีและข้อด้อยของการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สภาพทั่วไป

ในพ.ศ. 2557 วิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวอยู่จำนวน 452 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 39 แห่ง อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสข.) เขตที่ 1 จ.ชัยนาท 2 แห่ง สสข.2 จ.ราชบุรี 4 แห่ง สสข.3 จ.ระยอง 9 แห่ง สสข.4 จ.ขอนแก่น 5 แห่ง สสข.5 จ.สงขลา 6 แห่ง และสสข.6 จ.เชียงใหม่ 13 แห่ง ซึ่งทั้งหมดทำกิจกรรมนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ประเภทต่างๆ เช่น สวนผลไม้ แหล่งแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตลาดน้ำ โฮมสเตย์ ไร่นาสวนผสม นาบัว เกาะและชายฝั่งทะเล ดอยและภูเขา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนต่างๆ

จุดแข็งและปัญหาของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีจุดแข็งและปัญหา ดังนี้

จุดแข็งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ มีหลายประการ ได้แก่

- การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีทรัพยากรหลากหลาย
- สินค้าทางการเกษตรมีคุณภาพ และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว
- ชุมชนมีความสามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไขให้สำเร็จลุล่วง
- ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการให้แนวคิดและคำแนะนำต่างๆ แก่ชุมชน
- การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ และนำสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาเป็นจุดส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นอย่างดี
- การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนรู้และนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ให้เหมาะกับการทำการเกษตร
- การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์
- การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน หาจุดขายทางการท่องเที่ยว
- ส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนนำเที่ยวในพื้นที่
- มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลากหลาย
- การรวมกลุ่มอาสาสมัครในหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้จะช่วยดูแลความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน และเป็นแรงสำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ทางการท่องเที่ยว
- มีจุดท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่น่าสนใจ
- ชุมชนมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยว เป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับธรรมชาติได้เข้ามาพักผ่อน
- ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกในการประกอบธุรกิจ คือ ไม่เอารัดเอาเปรียบลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ
- บรรยากาศในชุมชนเหมาะกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- ชุมชนมีการสั่งสมการเรียนรู้ มีการนำประสบการณ์มาบอกเล่า และนำจุดเด่นของชุมชนมาขยายเพื่อสร้างโอกาสที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำธุรกิจ

- ชุมชนมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว โดยมีการทำโบรชัวร์ และเว็บไซต์ของชุมชนเพื่อเผยแพร่ข่าวสารการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็มีปัญหาต่างๆ ที่ขัดขวางการทำงานอยู่หลายประการ คือ

- การคมนาคมไม่สะดวก เป็นอุปสรรคการเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว
- ชาวบ้านยังไม่เข้าใจการทำวิสาหกิจชุมชนดีพอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องวิสาหกิจชุมชนไม่ต่อเนื่อง
- สาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา การเก็บขนขยะ ยังไม่ดีพอ
- มีเจ้าภาพหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ชุมชนต้องทำงานตามกรอบที่หน่วยงานเหล่านั้นกำหนดให้ ซึ่งส่งผลให้ไม่มีเอกภาพและขาดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน
- องค์กรที่เข้ามาส่งเสริมขาดการประสานความร่วมมือกัน เนื่องจากเข้ามาในช่วงเวลาที่ต่างกัน และไม่เคยรับทราบถึงความต้องการของชุมชน ทำให้การช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ ไม่ประสานสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- ขาดกระบวนการกำหนดหลักสูตร หรือกิจกรรมบางอย่างที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง และไม่เกิดความยั่งยืน
- ขาดความรู้ด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยเฉพาะภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ที่ใช้ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว
- ไม่มีงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ และขาดเครือข่ายในการดึงนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาเที่ยว
- การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค เนื่องจากชุมชนยังไม่มีระบบการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ทำให้ในช่วงหน้าแล้งประสบปัญหาในการอุปโภคและบริโภค
- ประสบภัยธรรมชาติ เช่น พายุ และดินพังทลาย

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีความสำเร็จในการบริหารงานเนื่องจากมีการจัดการในรูปของคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

อย่างไรก็ดี สมาชิกกลุ่มย่อย อาจมีปฏิสัมพันธ์หรือติดต่อกันแบบไม่เป็นทางการ สมาชิกมีความสนิทสนมกันอย่างใกล้ชิด มีการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ และกระจายความรับผิดชอบในงานกันตามความรู้ความสามารถ ความถนัดของสมาชิก นอกจากนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมีส่วนกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมร่วมกันของกลุ่ม

ในด้านการควบคุมคุณภาพสินค้าและการบริการ จะมีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพร่วมกัน โดยมีการกำหนดมาตรฐานของสินค้าและบริการ การพัฒนามาตรฐานการบริการ มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และมีกระบวนการจัดการกลุ่มที่นำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนได้เป็นเจ้าของกิจการเอง กลุ่มเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

ผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน มีความเข้มเข็ง และมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ชุมชนจะมอบความไว้วางใจให้ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวแทนรับงานจากภายนอก เป็นผู้นำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้นำในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับการที่คนในชุมชนมีความเอื้ออาทรกัน จึงทำให้การเรียกประชุมแต่ละครั้งทำได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้ผู้นำส่วนใหญ่จะเป็นคนกระตือรือร้น มักหาโอกาสเข้าร่วมการประชุม สัมมนาวิชาการ รวมถึงหาความรู้ใหม่ๆ จากทางราชการเข้ามาถ่ายทอดให้สมาชิกในกลุ่มได้ทราบ ผู้นำวิสาหกิจชุมชนจึงเสมือนเป็นศูนย์รวมใจและศูนย์กลางกระจายข่าวสารจากภายนอกให้กลุ่มได้ทราบ

ข้อดีและข้อด้อยของการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ดีและประสบความสำเร็จ มีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เช่น การใช้บุคคลในอาชีพเดียวกันเข้ามาขับเคลื่อนการดำเนินการร่วมกัน และใช้เสียงส่วนใหญ่เป็นฉันทามติ เพื่อป้องกันการแทรกแซงทำลายระบบคุณธรรม การใช้กลไกของที่ประชุมเข้ามาช่วยจัดการด้านการบริหาร การดำเนินการตามนโยบาย วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการที่กำหนด เป็นการพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง โดยหน่วยงานภาครัฐเป็นที่ปรึกษา กำกับดูแล ส่วนภาคเอกชนมีหน้าที่เชื่อมโยง และสนับสนุนการดำเนินงาน รวมถึงการมีผู้นำวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ดีหรือไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการบวิสาหกิจชุมชนไม่ประสานความร่วมมือกัน ขาดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าที่ระลึกและบริการไม่มีเอกลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางการคมนาคมไม่สะดวกทำให้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับมุมมองของนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้ทราบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีการจัดการด้านกายภาพได้ดีที่สุด ($\overline{X}$=4.51) รองลงมาคือ มีการจัดการด้านการบริการ ($\overline{X}$=4.27) การจัดการด้านความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.18) การจัดการด้านการตลาด ($\overline{X}$=4. 51) การจัดการด้านการสื่อความหมาย ($\overline{X}$=4.11) และการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\overline{X}$=4.10) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านกายภาพ นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ในเรื่องของสถานที่มีความสวยงาม ($\overline{X}$=4.63) มีความสะอาด ($\overline{X}$=4.61) และมีองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม ($\overline{X}$=4.53)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการบริการ พบว่านักท่องเที่ยวพอใจมากเกี่ยวกับเรื่องการมีผู้นำชมสถานที่ ($\overline{X}$=4.34) รองลงมาคือ อาหารสะอาด รสชาติดี อาหารมีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ ($\overline{X}$=4.30) คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี ($\overline{X}$=4.29) มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร ($\overline{X}$=4.28) การใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย ($\overline{X}$=4.27) มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม ($\overline{X}$=4.25)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการสื่อความหมาย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่มีป้ายบอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ($\overline{X}$=4.25) มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.18) มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูลและการเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ ($\overline{X}$=4.08)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวพอใจมากในเรื่องการมี น้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด ($\overline{X}$=4.16) มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ($\overline{X}$=4.13) มีห้องสุขาที่เพียงพอ ($\overline{X}$=4.10) มีบริการรถนำชมในพื้นที่ ($\overline{X}$=4.07)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยวพอใจมากในเรื่องความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ($\overline{X}$=4.24) ความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย ($\overline{X}$=4.18) มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.17) ทางเดินมีความปลอดภัย ($\overline{X}$=4.14) และมีความปลอดภัยจากแมลง สัตว์ร้าย สัตว์มีพิษ ($\overline{X}$=4.13)

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านการตลาด นักท่องเที่ยวพอใจมากที่สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง ($\overline{X}$=4.28) รับรู้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง ($\overline{X}$=4.25) สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์และมีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.15) มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ($\overline{X}$=4.13) มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและมีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม ($\overline{X}$=4.07)

ในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการกับด้านต่างๆ เริ่มจากด้านการบริการ พบว่าคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม มีผู้นำชมสถานที่ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการสื่อความหมาย มีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง โดยมีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยวมีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่ มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง โดยมีห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ ถูกสุขลักษณะ มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด มีบริการรถนำชมในพื้นที่ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง โดยมีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ มีความปลอดภัยจากแมลง สัตว์ร้าย สัตว์มีพิษ

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับมุมมองการจัดการด้านการตลาด มีความสัมพันธ์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง โดยมีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

จากเสียงสะท้อนของนักท่องเที่ยวที่มีโอกาสได้เข้ามาเที่ยวชมในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาต่างประเทศ ควรมีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด ยังมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวน้อยเกินไป และควรปรับปรุงห้องน้ำให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาค มีบทบาทที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ดังนี้

1. บทบาทการเป็นผู้นำ

1.1 ผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เช่น ชนเผ่าในชุมชนบ้านแม่มูตมีการทอผ้าพื้นเมือง ผลิตสินค้าจากผ้าพื้นเมืองไว้จำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึก ชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทรได้รายได้จากการเข้าพักบ้านพักโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยว ได้รายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนรักษ์เขาบายศรีได้รายได้จากการเที่ยวชมสวนผลไม้ของนักท่องเที่ยว ส่วนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรงจะได้รายได้จากการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และกิจกรรมล่องเรือ เป็นต้น

1.2 ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน เนื่องจากการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งจะจ้างแรงงานในท้องถิ่นเป็นหลักทั้งแรงงานฝีมือ และแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ เช่น การจัดการสวนเกษตร การจัดการบ้านพักโฮมสเตย์ การจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การจัดการแพขายอาหาร การจัดการล่องเรือ การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบ การจ้างแรงงานชนเผ่า ในการช่วยดูแลสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น การจ้างแรงงานฝีมือเพื่อการผลิตเครื่องประดับ อัญมณีเป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น รวมทั้งการจ้างแรงงานชุมชนใกล้เคียงร่วมด้วย ทำให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น และทำให้มาตรฐานการครองชีพของชุมชนดีขึ้น

1.3 ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งทำให้มาตรฐานการครองชีพของชุมชนสูงขึ้น การใช้จ่ายในภาคครัวเรือนดีขึ้น บางชุมชนสามารถลดภาวการณ์ก่อหนี้ของชุมชนได้ เนื่องจากเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น มีแนวคิดในการร่วมกันลงทุนเพื่อขยายกิจการที่เกี่ยวข้องหรือสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เนื่องจากรัฐบาลจะให้การสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านงบประมาณ เงินลงทุน การพัฒนาความรู้ ทักษะ และการส่งเสริมการตลาด นอกจากนี้ การจดทะเบียนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนสามรถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายพิจารณาให้เงินกู้ยืมแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้เงื่อนไขที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เป็นต้น

1.4 ผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของท้องถิ่น การรวมตัวกันในการทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งการรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ มีการแบ่งงานกันทำโดยกำหนดตำแหน่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน เช่น ตำแหน่งประธานวิสาหกิจชุมชน ตำแหน่งกรรมการวิสาหกิจชุมชนด้านเหรัญญิก ด้านการตลาด ฯลฯ มีการวางระบบการทำงานร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดความสมานฉันท์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้ชุมชนตระหนักถึงความเป็นธรรมในการดำเนินงาน ทั้งแนวทางการกระจายรายได้ที่ยุติธรรมและทั่วถึง การแบ่งภาระงานกันทำ การไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เช่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางโรงเป็นชุมชนมุสลิมที่มีความเข้มแข็งมากด้านศาสนา ซึ่งส่งผลดีต่อการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ที่เน้นไม่ให้คนในชุมชนเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และสมาชิกต้องช่วยกันทำงาน ไม่เกี่ยงงานกันทำ รวมทั้งทำให้สถาบันครอบครัวเข้มแข็งขึ้นด้วย เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลายในชุมชนเอื้อประโยชน์ให้ครอบครัวทำงานร่วมกันได้ เช่น ช่วยกันต้อนรับและดูแลนักท่องเที่ยวที่มาเยือน สมาชิกในครอบครัวร่วมกันแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ความเข้มแข็งของชุมชนยังส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของชุมชนอีกด้วย

2. บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน รวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไปได้เป็นอย่างดี เช่น กลุ่มผู้ดูงานที่ต้องการเรียนรู้การทำสวนทุเรียน การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเรียนรู้การทอผ้าพื้นเมืองของชนเผ่า และการศึกษาระบบนิเวศ ป่าชายเลน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนเหล่านี้ยังเป็นแหล่งศึกษาที่สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมขึ้นได้ ทั้งในกระบวนการผลิต และการจัดการระบบนิเวศ เป็นต้น

3. บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์

3.1 นักอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชน ทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนทั้ง 4 แห่ง คือ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ ต้นน้ำ นิเวศทางทะเล ฯลฯ ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ และรักษาระบบนิเวศให้มีสภาพสมบูรณ์ เน้นการดูแลหลายพื้นที่ให้เป็นพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเอง และเพื่อประโยชน์ด้านการเป็นทรัพยากรท่องเที่ยว

3.2 นักอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระตุ้นให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง เพื่อสืบสานและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไปยังอนุชนรุ่นหลัง

4. บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหา

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยลดและแก้ปัญหาสังคมในชุมชน เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการลักขโมย การลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น การลดช่องว่างระหว่างวัยของสมาชิกในครอบครัว และชุมชน การลดความเหลื่อมล้ำของฐานะทางสังคมของคนในชุมชน เป็นต้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากที่คนในชุมชนมีอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคงจากการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5. บทบาทการเป็นตัวกลาง

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ มีความโดดเด่นในเรื่องชาติพันธุ์ ดังนั้นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมชนเผ่าที่หลากหลาย จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และยังเป็นความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นด้วย

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมี 5 บทบาทด้วยกัน ซึ่งบทบาทเหล่านี้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อันมีส่วนช่วยพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีความเจริญก้าวหน้า ดังตารางที่ 7.1

ตารางที่ 7.1 บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บทบาทของวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ข้อค้นพบจากการวิจัย
1. บทบาทการเป็นผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน	จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่และสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง
2. บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น	จากการสนทนากลุ่ม (focus group) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง
3. บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น	จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่และสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง
4. บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหาและช่วยลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น	จากการสนทนากลุ่ม (focus group) วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เชิงเกษตรทั้ง 4 แห่ง
5. บทบาทการเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง	จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่สัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ตที่มีความหลากหลายด้านชาติพันธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย

มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่างๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย ประกอบด้วยรายการประเมิน 2 ส่วน ส่วนที่ 1 คือข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด ประกอบด้วย 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่า **วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบ

การจัดการด้านบัญชีและการเงินสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด **วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด **วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด และ**วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีเยี่ยม ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการกลุ่มได้คะแนนต่ำสุด

จากข้อมูลข้างต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีผลการประเมินในระดับดีมากขึ้นไปทุกแห่ง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ พบว่าทุกวิสาหกิจชุมชนได้คะแนนในองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินในระดับสูงสุด เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการแจ้งระเบียบกฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์ประกอบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนได้คะแนนในระดับสูงสุดเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น ศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น วางแผน ทำกิจกรรม ดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและร่วมติดตามประเมินผลด้วยกัน และสมาชิกมีความเชื่อใจและไว้วางใจกัน นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนนำหลักธรรมาภิบาลพิจารณา คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาธุรกิจเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนด้านลูกค้า คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดีและเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

องค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ คือองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีอัตลักษณ์และยังไม่สามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้เท่าที่ควร มีช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่หลากหลาย อัตราค่าใช้จ่ายยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ

จากการศึกษาและเก็บข้อมูล พบว่าการเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในรูปสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของ สมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงาน องค์กรด้านการวิจัยและพัฒนา และสถาบันการเงินเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจดทะเบียนกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตร ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งชิมผลผลิตทางการเกษตร

เนื่องจากระบบของสหกรณ์ของญี่ปุ่นเอื้อต่อสมาชิกในแง่ของการตลาด การกระจายสินค้า เพราะฉะนั้นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยน่าจะนำจุดเด่นของการดำเนินการในรูปสหกรณ์ที่ประเทศญี่ปุ่นทำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยก็จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืน นอกจากศักยภาพการจัดการด้านการตลาดแล้ว ประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศยังมีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตรให้สอดคล้องกับการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการการตลาด คือ ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village) และสหกรณ์ของสวนเกษตรซาโว (Savor Farm) ส่วนสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตร คือ ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า รายละเอียดดังนี้

1. ตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการการตลาด ได้แก่

1.1 ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรแห่งหนึ่งอยู่ในตำบลคานัน สมาชิกสหกรณ์จะร่วมมือกันจัดจำหน่ายสินค้า โดยสมาชิกจะนำผลผลิตทางการเกษตรในหมู่บ้านประเภทไม้ประดับ ดอกไม้ ผักสดนานาชนิดมาจัดเป็นโซน และจัดเรียงบนชั้นสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ผลตอบแทนจากการขายจะโอนให้สมาชิกเข้าบัญชีธนาคาร การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป โดยสินค้าที่เป็นผักพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) ในขณะที่ผักต่างชาติจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) และถ้าลูกค้าต้องการซื้อผักชนิดใดเพิ่ม หรือต้องการเป็นจำนวนมากก็สามารถโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ขาย (สหกรณ์) ได้ตามชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ที่ระบุอยู่ส่วนบนของสลากสินค้า

1.2 สหกรณ์ของสวนเกษตรซาโว อยู่ด้านหน้าของสวนเกษตรซาโว แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญของจังหวัดโอซาก้า สหกรณ์แห่งนี้จัดจำหน่ายสินค้าเกษตรที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ ภายในสหกรณ์จัดวางสินค้าแบบง่ายๆ คือ ของสดและของแห้ง เสนอภาพของสมาชิก และมีคำขวัญของร้านสหกรณ์ติดไว้ที่บอร์ดว่า “พืชผักที่นี่ เก็บจากสวน สดจากฟาร์ม เจ้าของสวนขายเอง ไม่ผ่านคนกลาง” ผักส่วนใหญ่ที่วางขายในสหกรณ์จะมีป้ายชื่อแสดงชื่อผักและแสดงแหล่งที่มาของสินค้า การบริหารงาน

ภายในสหกรณ์จะใช้คนไม่มากนัก โดยสมาชิก 1 คน จะสามารถจัดการงานได้หลายอย่าง สินค้าที่วางบนชั้นจะมีสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นเจ้าของสินค้า นำสินค้าที่ผลิตได้มาส่งสหกรณ์ และทำหน้าที่จัดวางสินค้าก่อนที่สหกรณ์จะเปิดบริการ

นอกจากการจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรต่างๆ แล้ว ในสหกรณ์ยังมีเครื่องสีข้าวญี่ปุ่นแบบหยอดเหรียญไว้บริการสมาชิก ซึ่งเครื่องสีข้าวขนาดเล็กจะมีช่องรับข้าวและช่องรับรำแยกจากกัน เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกและลูกค้าที่ประสงค์จะสีข้าวไว้บริโภคได้เป็นอย่างดี

2. ตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตร คือ ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า โดยฟาร์มสตรอว์เบอร์รีมีเรือนเพาะชำ 4 หลัง แต่ละหลังมีสีบัตรผ่านประตูที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวจะต้องเข้าชิมสตรอว์เบอร์รีในเรือนเพาะตามสีของบัตรผ่านประตูที่ได้รับ ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการของฟาร์มจะคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของสตรอว์เบอร์รีในแต่ละเรือนเพาะชำให้เพียงพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชิมในแต่ละรอบ นักท่องเที่ยวแต่ละคนมีเวลา 30 นาทีในการเก็บสตรอว์เบอร์รีชิมได้ แต่ห้ามนำกลับบ้าน การเที่ยวชมที่ฟาร์มแห่งนี้นักท่องเที่ยวต้องจองล่วงหน้า เนื่องจากต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้าไปชิมสตรอว์เบอร์รีในแต่ละเรือน เพื่อให้ผลผลิตสตรอว์เบอร์รีสุกทันกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีนโยบายในการกระจายปริมาณนักท่องเที่ยวให้เรือนเพาะชำทั้ง 4 หลัง รวมทั้งการควบคุมคุณภาพของสตรอว์เบอร์รีให้ได้คุณภาพในระดับเดียวกันสำหรับเรือนเพาะชำแต่ละหลัง ซึ่งเป็นการไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ

วัตถุประสงค์การข้อที่ 5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ดังนี้

1. ควรสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน ซึ่งประกอบวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1) การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน หรืออาจรวมกลุ่มจัดการในรูปสหกรณ์ตามแบบประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้

2) สร้างภาวะผู้นำให้กับผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันระดับอาเซียน

3) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และร่วมติดตามประเมินผล โดยเน้นการจัดการการท่องเที่ยวให้สมดุลกับทรัพยากรการเกษตรในท้องถิ่นตามแนวคิดของฟาร์มสตอว์เบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้

4) การส่งเสริมธรรมาภิบาลให้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน

5) สนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน

2. ควรเร่งส่งเสริมนโยบาย 5 Smart ของกรมส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

1) เร่งพัฒนา Smart Office โดยการพัฒนาสถานที่การให้บริการข้อมูลด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูล (database)

2) เร่งพัฒนา Smart Officer โดยการพัฒนาให้บุคลากรของกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

3) เร่งพัฒนา Smart Farmer โดยการพัฒนาเกษตรกร ชุมชนหรือชาวบ้านให้มีองค์ความรู้และมีทักษะในการจัดการการเกษตร

4) เร่งพัฒนา Smart Group โดยการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

5) เร่งพัฒนา Smart Product โดยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ทั้งนี้ควรเร่งดำเนินการในพื้นที่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสข.) ทั้ง 9 เขต จำนวน 27 จังหวัดนำร่อง (ภาคผนวก ฑ) และขยายผลให้ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามในอนาคตควรผลักดัน 5 Smart เข้าสู่ระดับอาเซียน

3. ควรส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1) การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) นำมาตรฐานมาเป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3) ควรมีแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับอาเซียน

4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ดังนี้

1) การใช้ระบบบาร์โค้ดกับสินค้าทางการเกษตร

2) การขยายเทคโนโลยีพื้นฐานด้านการเกษตรสู่ชุมชน

5. ควรส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน ดังนี้

1) การส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน

2) การส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน

2. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างนำมาสรุปเป็นแนวคิด และข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน โดยพิจารณากำหนดนโยบายและมาตรการ ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะที่ภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน โดยกำหนดแนวทาง ดังนี้

1. สร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน โดย

1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างจริงจัง ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และให้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งการกระจายข่าวสารการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการขยายตัว และเติบโตเป็นเครือข่ายอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรแนะนำและกระจายข่าวสารการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนให้เกษตรกรในชุมชนต่างๆ ได้เข้าใจและรวมกลุ่มกันจดทะเบียน

2) สร้างภาวะผู้นำให้กับผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันระดับอาเซียน เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดอบรมหลักสูตรต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) เทคนิคการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ (Decision Making) การจัดการเชิงสถานการณ์ (Contingency Management) ความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity)

3) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และร่วมติดตามประเมินผล โดยเน้นการจัดการการท่องเที่ยวให้สมดุลกับทรัพยากรการเกษตรในท้องถิ่นตามแนวคิดของฟาร์มสตอว์เบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้

4) ส่งเสริมธรรมาภิบาลให้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรจัดอบรมให้ความรู้กับประธาน และกรรมการของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหัวข้อต่างๆ เช่น การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

5) สนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการต่อเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาวทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน

2. ส่งเสริมนโยบาย 5 Smart ซึ่งเป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย Smart Office, Smart Officer, Smart Farmer, Smart Group และ Smart Product ดังนี้

1) เร่งพัฒนา Smart Office โดยการพัฒนาสถานที่การให้บริการข้อมูลด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูล (database)

2) เร่งพัฒนา Smart Officer โดยการพัฒนาให้บุคลากรของกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

3) เร่งพัฒนา Smart Farmer โดยการพัฒนาเกษตรกร ชุมชนหรือชาวบ้านให้มีองค์ความรู้และมีทักษะในการจัดการการเกษตร

4) เร่งพัฒนา Smart Group โดยการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

5) เร่งพัฒนา Smart Product โดยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ทั้งนี้ควรเร่งดำเนินการในพื้นที่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสข.) ทั้ง 9 เขต จำนวน 27 จังหวัดนำร่อง (ภาคผนวก ฑ) และขยายผลให้ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามในอนาคตควรผลักดัน 5 Smart เข้าสู่ระดับอาเซียน

3. ส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีแนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นตัวอย่างแก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นและพัฒนาประสิทธิภาพการประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกียรติคุณของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลงานดีเด่นสู่สาธารณชน ดังนี้

1) ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จูงใจให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ามาร่วมกระบวนการประเมินศักยภาพตามเกณฑ์ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน **ด้านการประเมินกระบวนการ** ประกอบด้วย หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 3 การบริหารตลาด หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมวด 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ และ**ด้านการประเมิน ผลลัพธ์** ประกอบด้วย หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ให้มากขึ้น เพื่อที่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะได้รู้ศักยภาพของตนเอง และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ดีขึ้น

2) นำมาตรฐานมาเป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ ซึ่งแบบประเมินประกอบด้วย ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน และด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

3) ควรมีแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับอาเซียน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาจากแบบประเมินที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของอาเซียน

4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการด้านสินค้า ควบคุมคุณภาพผลผลิต เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงาน ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น เทคโนโลยีช่วยให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้สังคมน่าอยู่ มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างเพียงพอเพราะมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวมมากขึ้น ดังนี้

1) การใช้ระบบบาร์โค้ดกับสินค้าทางการเกษตร บาร์โค้ด หมายถึง เลขหมายประจำตัวสินค้า ใช้แทนด้วยแท่งบาร์ขาว-ดำ เรียงเข้าด้วยกัน และประกอบด้วยตัวเลข 8-13 หลัก สามารถอ่านได้ด้วยเครื่องสแกนเนอร์ โดยอาศัยหลักของการสะท้อนแสง นิยมใช้กับสินค้าอุปโภคบริโภคแทบทุกชนิด และสินค้าสำเร็จรูปต่างๆ ซึ่งสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) นำระบบบาร์โค้ดมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสมาชิก เช่น สหกรณ์การเกษตรตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ที่มีการจัดการมาตรฐานการจำหน่ายและตรวจสอบคุณภาพสินค้าผ่านบาร์โค้ดบนสลากสินค้า การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น สินค้าที่เป็นผักพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) ในขณะที่ผักที่นำเข้าจากต่างถิ่นจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) รวมทั้งรายละเอียดการติดต่อกับผู้จำหน่าย (สหกรณ์)

การนำระบบบาร์โค้ดมาใช้มีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

(1) ลดขั้นตอนและประหยัดเวลาการทำงานของสมาชิกสหกรณ์ ทำให้การซื้อ-ขายสินค้ามีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะการรับชำระเงิน การออกใบเสร็จและการตัดสินค้าคงคลัง

(2) ง่ายต่อระบบสินค้าคงคลัง โดยเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์กับเครื่องสแกนเนอร์ เครื่องจะตัดยอดสินค้าโดยอัตโนมัติ จึงสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการหมุนเวียนสินค้าเกษตร

เช่น สินค้ารายการใดจำหน่ายได้ดี มีสินค้าเหลือจำนวนเท่าใด เนื่องจากสินค้าทางการเกษตรมีอายุสั้น เน่าเสียได้ง่าย

(3) ยกระดับมาตรฐานสินค้า การระบุแหล่งผลิตของประเทศผู้ผลิตแต่ละราย ทำให้ผู้ผลิตปรับปรุงคุณภาพเพื่อรักษาภาพพจน์ของสินค้าและสอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(4) สร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ รหัสแท่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงสินค้าที่มีคุณภาพดีเชื่อถือได้ การมีรหัสประจำตัวของแต่ละประเทศทำให้ผู้ที่สนใจซื้อสินค้าสามารถทราบถึงแหล่งผลิตและติดต่อซื้อ-ขายกันได้สะดวกโดยตรง รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการส่งออก

(5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ข้อมูลจากระบบรหัสแท่ง จะช่วยให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถตัดสินใจวางแผน และบริหารงานด้านการผลิต การจัดซื้อและการตลาดได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

2) การขยายเทคโนโลยีพื้นฐานด้านการเกษตรสู่ชุมชน เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีร่างกายที่แข็งแรง ปลอดภัยจากสารพิษต่างๆ มีสุขภาพจิตดีขึ้น มีทรัพยากรการเกษตรเหลือใช้อย่างเพียงพอ เพราะมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังช่วยทำให้เกิดการประหยัดพลังงานและลดการเกิดมลพิษ ส่งเสริมภาพพจน์ของประเทศในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) ได้สร้างตู้ให้บริการสีข้าวแบบหยอดเหรียญขนาดเล็กไว้บริการตามจุดสำคัญๆ เช่น บริเวณชุมชน หน้าธนาคารกลางเพื่อสหกรณ์การเกษตรและการประมง (The Norinchukin Bank) ตู้ให้บริการสีข้าวแต่ละแห่งจะระบุเวลาเปิดและปิดให้บริการแตกต่างกันไป ผู้ใช้บริการต้องเตรียมถุงหรือภาชนะรองรับข้าวที่สีแล้วไปเอง ส่วนรำข้าวที่เหลือจากการสี หากไม่ประสงค์นำไปใช้ประโยชน์อื่น เครื่องจะดูดไปเก็บไว้ในไซโลซึ่งอยู่ด้านหลังของตู้ให้บริการสีข้าว การบริการนี้ทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างมาก โดยเกษตรกรแต่ละรายไม่ต้องลงทุนซื้อเครื่องสีข้าวเอง ไม่ต้องไปใช้บริการผ่านพ่อค้าคนกลาง

5. ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีศักยภาพและสามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนได้ ดังนี้

1) ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน ทั้งที่เป็นบริเวณชายแดนซึ่งรัฐมีนโยบายสนับสนุนอยู่แล้ว เช่น จังหวัดจันทบุรี ตราด เชื่อมโยงกับประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นที่มีศักยภาพ เช่น จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เชื่อมโยงกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และจังหวัดพะเยา น่าน เลย เชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการสร้างแผนธุรกิจการค้าชายแดน เพิ่มทักษะและศักยภาพในการบริหารให้ตรงเป้าประสงค์ หน่วยงานภาคีให้ความรู้ ฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ปรับปรุง

ขั้นตอนด้านพิธีการศุลกากร พัฒนาศักยภาพด้านการค้าชายแดนและสนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดน

2) ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน โดยการพัฒนาบุคลากร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาศักยภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่างๆ เช่น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ที่ใช้ในกลุ่มประเทศอาเซียน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี พฤติกรรมนักท่องที่ยว และความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture Shock) การส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ จัดทำเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยนำเสนอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดโรดโชว์ (Road Show) ไปยังประเทศเป้าหมายจัดแคมเปญ (Campaign) เพื่อรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวอาเซียนหันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อสาธารณะ และการส่งเสริมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างครบวงจร

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อค้นพบจากการดำเนินการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 7.2

ตารางที่ 7.2 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
1. ควรสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน	1.1 การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน	จากการสัมภาษณ์ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเข้ามาส่งเสริมแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยนำเอาต้นทุนที่ชุมชนมีอยู่ รวมทั้งองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการในการท่องเที่ยว เมื่อเริ่มมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวก็เริ่มมีคนรู้จักมากขึ้น จึงส่งเสริมให้ทำเป็นวิสาหกิจชุมชนและจดทะเบียนตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน มีหน่วยงานเข้ามา ช่วยมากขึ้น รวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณการช่วยเหลือ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
	1.2 การสร้างภาวะผู้นำให้กับผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันระดับอาเซียน	จากการรวบรวมข้อมูลสภาพของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นบุคคลที่ช่วยขับเคลื่อนแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน ผู้นำควรเป็นผู้มีความรู้ในการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบการผลิต การตลาด การสร้างเครือข่าย โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งทุน
	1.3 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	จากการรวบรวมข้อมูลสภาพของวิสาหกิจชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความอยู่รอดของกลุ่ม ทำให้คนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและนำไปสู่ความผูกพันของคนในกลุ่ม การมีส่วนร่วมของผู้นำและสมาชิกเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งจะปรากฏในทุกขั้นตอนของการทำงานของกลุ่ม เริ่มตั้งแต่การคิด การตัดสินใจ การกระทำ และการรับผลประโยชน์
	1.4 การส่งเสริมธรรมาภิบาลให้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน	จากการรวบรวมข้อมูลสภาพของวิสาหกิจชุมชน พบว่า เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน จึงควรนำหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาเป็นหลักในการจัดการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กล่าวไว้ว่า “หลักธรรมาภิบาล” คือ แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
	1.5 การสนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน	จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า เมื่อเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้วส่วนกลางก็จะประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กำหนดจุดพิกัด แล้วทำเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลัก
2. ควรเร่งส่งเสริมนโยบาย 5 Smart ของกรมส่งเสริมการเกษตร	1) เร่งพัฒนา Smart Office โดยการพัฒนาสถานที่การให้บริการข้อมูลด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูล (database)	จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า กรมส่งเสริมการเกษตรพยายามดำเนินนโยบาย 5 Smart ประกอบด้วย Smart Office, Smart Officer, Smart Farmer, Smart Group และ Smart Product ให้เป็นรูปธรรม ซึ่งนโยบาย 5 Smart มุ่งบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยวและกระจายงาน เริ่มจากการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนท่องเที่ยวให้มาจดทะเบียนให้ถูกต้องแล้วรัฐบาลเข้ามาช่วยดูแลแบ่งหน่วยงานภาคี เช่นกรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานอุตสาหกรรม พัฒนาชุมชน ฯลฯ ให้ดูแลเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
	2) เร่งพัฒนา Smart Officer โดยการพัฒนาให้บุคลากรของกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ	
	3) เร่งพัฒนา Smart Farmer โดยการพัฒนาเกษตรกร ชุมชนหรือชาวบ้านให้มีองค์ความรู้และมีทักษะในการจัดการการเกษตร	
	4) เร่งพัฒนา Smart Group โดยการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย	
	5) เร่งพัฒนา Smart Product โดยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน	

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
3. ควรส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน	1) การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	จากกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถค้นหาศักยภาพของตนเองด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการค้นหา/ประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องที่ยวเชิงเกษตร นำไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญ และการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีกลไกที่ช่วยขับเคลื่อนงานให้เดินหน้าอยู่หลายประการ เช่น การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ การสร้างแผนงานและแผนปฏิบัติการที่ดี การดำเนินงานตามแผนที่กำหนด การประเมินผลการดำเนินงาน การสรุปและขยายผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ รวมไปถึงการนำสิ่งที่เป็นจุดอ่อน พร้อมข้อเสนอแนะต่างๆ มาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการทำงานในครั้งต่อไป

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
	2) การนำมาตรฐานมาเป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1) จากการสัมภาษณ์นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร พบว่า มีบุคลากรจากมหาวิทยาลัยต่างๆ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วยในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวผ่านเกณฑ์หรือไม่ ถ้าผ่านเกณฑ์ก็จะทำการประชาสัมพันธ์ ถ้าแหล่งใดไม่ผ่านเกณฑ์ก็จะทำการศึกษาว่าไม่ผ่านเกณฑ์ข้อใด ก็จะเข้ามาช่วยแก้ปัญหา โดยให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นผู้ประเมินตนเอง ด้วยการส่งแบบประเมินไปทุกจังหวัดตามฐานข้อมูลและทำการประเมินทุกแหล่งเพื่อให้ครอบคลุมทุกจังหวัด โดยให้จังหวัดเป็นผู้คัดกรอง 2) จากการเก็บข้อมูลสหกรณ์การเกษตรตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น พบว่ามีการจัดการมาตรฐานการจำหน่ายและตรวจสอบคุณภาพสินค้าผ่านบาร์โค้ดบนสลากสินค้า การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น สินค้าที่เป็นผักพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) ในขณะที่ผักต่างชาติจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) รายละเอียดการติดต่อกับผู้จำหน่าย (สหกรณ์) 3) จากการสัมภาษณ์หัวหน้างานต่างประเทศ สำนักพัฒนาสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า การตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตรของประเทศญี่ปุ่น สามารถตรวจสอบได้จากบาร์โค้ด ในบาร์โค้ดจะระบุชื่อผู้ผลิต สถานที่ผลิต วันที่ผลิตและวันหมดอายุ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
	3) ควรมีแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับอาเซียน	จากการสัมภาษณ์นักวิชาการเกษตร พบว่า การจัดทำคู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการประเมินแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวผ่านเกณฑ์หรือไม่ โดยมีบุคลากรจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเข้ามาช่วย
4. ควรนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้	4.1 การนำระบบบาร์โค้ดมาใช้กับสินค้าทางการเกษตร	1) จากการเก็บข้อมูลที่สหกรณ์การเกษตรตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการจัดการมาตรฐานการจำหน่ายและตรวจสอบคุณภาพสินค้าผ่านบาร์โค้ดบนสลากสินค้า การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป อาทิ ผลผลิตพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) กำกับรายการสินค้า ส่วนผลผลิตที่นำเข้าจากต่างถิ่นจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) กำกับรายการสินค้า รวมทั้งแสดงรายละเอียดการติดต่อกับผู้จำหน่าย (สหกรณ์) ได้ 2) จากการสัมภาษณ์หัวหน้างานต่างประเทศ สำนักพัฒนาสหกรณ์ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระบุว่า ช่องทางหนึ่งที่ชาวญี่ปุ่นใช้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตร คือ การใช้ระบบบาร์โค้ด ทำให้สามารถตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับวันที่ผลิต วันหมดอายุ สถานที่ผลิต และรายชื่อเจ้าของสินค้าย้อนหลังได้

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
	4.2 การขยายเทคโนโลยีพื้นฐานด้านการเกษตรสู่ชุมชน	จากการเก็บข้อมูลในจังหวัดโอซาก้า พบว่า สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) ได้สร้างตู้ให้บริการสีข้าวแบบหยอดเหรียญขนาดเล็กไว้บริการตามจุดสำคัญๆ เช่น บริเวณชุมชน หน้าธนาคารกลางเพื่อสหกรณ์การเกษตรและการประมง (The Norinchukin Bank) ตู้ให้บริการสีข้าวแต่ละแห่งจะระบุเวลาเปิดและปิดให้บริการแตกต่างกันไป ผู้ใช้บริการต้องเตรียมถุงหรือภาชนะรองรับข้าวที่สีแล้วไปเอง ส่วนรำข้าวที่เหลือจากการสี หากไม่ประสงค์นำไปใช้ประโยชน์อื่น เครื่องจะดูดไปเก็บไว้ในไซโลซึ่งอยู่ด้านหลังของตู้ให้บริการสีข้าว การบริการนี้ทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างมาก โดยเกษตรกรแต่ละรายไม่ต้องลงทุนซื้อเครื่องสีข้าวเอง ไม่ต้องไปใช้บริการผ่านพ่อค้าคนกลาง

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
5. ควรส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน	1) การส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน	1) จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมาร์ เวียดนาม เริ่มต้นจากการมาซื้อผลไม้ที่ประเทศไทย มีวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาอบรมให้วิสาหกิจชุมชน สอนให้ทำแผน ทำการประชาสัมพันธ์ road show ไปยังประเทศเป้าหมายเพื่อเชิญชวนให้ประเทศเหล่านั้นมาซื้อผลไม้ของประเทศไทย 2) จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า นโยบายในการผลักดันวิสาหกิจชุมชนให้เข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรกำลังทำ pilot project โครงการตะเข็บชายแดน คือ จังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด โดยเลือกจากวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพเด่นๆ ที่ได้รับรางวัลระดับดีขึ้นไป เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตะเข็บชายแดนเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
	2) การส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอาเซียน	1) จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า การขับเคลื่อนการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เมื่อแหล่งท่องเที่ยวเปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ก็จะมีระบบการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพขึ้นไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนที่ควรพัฒนามี 2 ส่วน คือ ส่วนเจ้าหน้าที่ และส่วนแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปรับปรุงป้ายให้มีภาษาต่างประเทศเพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องน้ำที่ได้มาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องหรือไม่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่มี ถ้าไม่มีกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็จะซบเซาไปในที่สุด 2) จากการสัมภาษณ์นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนเป็นลำดับต้นๆ คือ การอบรมผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยวที่ทำหน้าที่สื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่ง จากนั้นพัฒนาแหล่ง พัฒนาบุคลากรให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติ พัฒนาสินค้า และการประชาสัมพันธ์เป็นภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 7.2 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	แนวทาง	ข้อค้นพบจากการวิจัย
		3) จากการสัมภาษณ์สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) ระบุถึงบทบาทของสหภาพกลางแห่งสหกรณ์การเกษตร (JA-ZENCHU) ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือระดับนานาชาติ โดยให้บริการการศึกษา ฝึกอบรมแก่สมาชิกและบุคลากรขององค์กร มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวางนโยบายเพื่อพัฒนาสถานะทางเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกรและชุมชนต่าง ๆ กระชับความสัมพันธ์กับสหกรณ์การเกษตร และเครือข่ายเกษตรทั่วโลก นอกจากนี้ ยังพัฒนางานสหกรณ์การเกษตรในประเทศกำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้วยตัวเองและผ่านเครือข่ายศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติ

จากข้อเสนอแนะของงานวิจัย สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการพัฒนาเป็นกลไกการขับเคลื่อนและแปลงนโยบายไปสู่ความสำเร็จ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรควรเลือกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพมาพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสข.) 9 เขต รวม 27 จังหวัดนำร่อง* และขยายผลต่อไปให้ครอบคลุมทุกจังหวัดทั้งประเทศ โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 7.3 กลไกการขับเคลื่อนและแปลงนโยบายไปสู่ความสำเร็จ

1. สร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน

ระยะเวลา	วิธีการ	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ระยะที่ 1 (1-4 เดือน)	ค้นหาจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน	วิสาหกิจชุมชน	กรมส่งเสริมการเกษตร
	อบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการแก่วิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม	กรมส่งเสริมการเกษตร/ กรมการท่องเที่ยว	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ สถาบันการศึกษา
ระยะที่ 2 (5-8 เดือน)	สร้างภาวะผู้นำให้กับประธานวิสาหกิจชุมชน เช่น การเสริมสร้างคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านการจูงใจ คุณลักษณะด้านความรู้และประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับงาน	กรมส่งเสริมการเกษตร	กรมการพัฒนาชุมชน/ สถาบันการศึกษา
	สร้างการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน โดยให้สมาชิกร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมประชุม ร่วมทำกิจกรรม ร่วมดูแลบำรุงรักษาและร่วมติดตามประเมินผล	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร/ กรมส่งเสริมการเกษตร	สถาบันการศึกษา/ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ระยะที่ 3 (9-12 เดือน)	พัฒนาแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจร เน้นการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน	กรมส่งเสริมการเกษตร/กรมการท่องเที่ยว/ กรมการพัฒนาชุมชน	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/ สถาบันการศึกษา
	ฝึกอบรมการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า	กรมส่งเสริมการเกษตร	กรมการพัฒนาชุมชน/ สถาบันการศึกษา

ระยะเวลา	วิธีการ	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
	สนับสนุนการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประสานความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร/กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/กรมการท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย/กรมการพัฒนาชุมชน/สถาบันการศึกษา

2. ส่งเสริมนโยบาย 5 Smart ของกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อไปสู่ระดับอาเซียน

ระยะเวลา	วิธีการ	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ระยะที่ 1 (1-3 เดือน)	เร่งพัฒนา Smart Office โดยการพัฒนาสถานที่การให้บริการข้อมูลด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูล (database)	กรมส่งเสริมการเกษตร	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
	เร่งพัฒนา Smart Officer โดยการพัฒนาให้บุคลากรของกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ	กรมส่งเสริมการเกษตร/สถาบันการศึกษา	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ระยะที่ 2 (4-6 เดือน)	เร่งพัฒนา Smart Farmer โดยการพัฒนาเกษตรกร ชุมชนหรือชาวบ้านให้มีองค์ความรู้และมีทักษะในการจัดการการเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร/สถาบันการศึกษา	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ระยะที่ 3 (7-9 เดือน)	เร่งพัฒนา Smart Group โดยการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย	กรมส่งเสริมการเกษตร/กรมการพัฒนาชุมชน	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ระยะที่ 4 (10-12 เดือน)	เร่งพัฒนา Smart Product โดยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน	กรมส่งเสริมการเกษตร/กรมการพัฒนาชุมชน	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/กระทรวงพาณิชย์/กระทรวงอุตสาหกรรม

3. ส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน

ระยะเวลา	วิธีการ	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ระยะที่ 1 (1-3 เดือน)	วิเคราะห์ศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร	องค์การบริหารส่วนตำบล/กรมการพัฒนาชุมชน/สถาบันการศึกษา
	ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2 ด้าน คือ 1) การประเมินกระบวนการ ได้แก่ ผู้นำและการบริหาร การวางแผน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูล การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การจัดการสินค้าหรือบริการ และ 2) การประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร/กรมส่งเสริมการเกษตร	องค์การบริหารส่วนตำบล/กรมการพัฒนาชุมชน/สถาบันการศึกษา
ระยะที่ 3 (4-6 เดือน)	นำแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพการจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	กรมส่งเสริมการเกษตร	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ระยะที่ 3 (7-12 เดือน)	สร้างแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับอาเซียน	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/สถาบันการศึกษา	กรมส่งเสริมการเกษตร
	นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ	กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน	สถาบันการศึกษา

4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ดังนี้

ระยะเวลา	วิธีการ	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ระยะที่ 1 (1-12 เดือน)	นำระบบบาร์โค้ดมาใช้ในการจัดการด้านสินค้าทางการเกษตร เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน ควบคุมระบบสินค้าคงคลัง ยกระดับมาตรฐานสินค้า สร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ กระทรวงอุตสาหกรรม	สถาบันการศึกษา
ระยะที่ 2 (1-12 เดือน)	ขยายเทคโนโลยีพื้นฐานด้านการเกษตรสู่ชุมชน เพื่อเกษตรกรแต่ละรายจะได้ไม่ต้องลงทุนซื้อเครื่องจักรหรืออุปกรณ์การเกษตรบางอย่างมาใช้เอง หรือไม่ต้องเสียค่าบริการผ่านพ่อค้าคนกลาง เช่น เครื่องสีข้าวแบบหยอดเหรียญขนาดเล็กสำหรับชาวนา เครื่องตัดหญ้า เครื่องเกลี่ยหญ้า เครื่องอัดหญ้าสำหรับกลุ่มผลิตเสบียงอาหารสัตว์ เครื่องอบกล้วยสำหรับกลุ่มแปรรูปกล้วย เป็นต้น	กระทรวงเกษตรและสหกรณ์/ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	องค์การบริหารส่วนตำบล/ สถาบันการศึกษา

5. ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน

ระยะเวลา	วิธีการ	หน่วยงานหลัก	หน่วยงานรอง
ระยะที่ 1 (1-12 เดือน)	ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน เช่น หน่วยงานภาคีให้ความรู้ ฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในประเด็นการพัฒนาแผนธุรกิจการค้าชายแดน การเพิ่มทักษะและศักยภาพในการบริหารจัดการให้ตรงเป้าประสงค์ ปรับปรุงขั้นตอนด้านพิธีการศุลกากร สนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดน	กรมส่งเสริมการเกษตร/ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/ วิสาหกิจชุมชน/ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ กรมการพัฒนาชุมชน/ สถาบันการศึกษา/ หอการค้าจังหวัด/ กรมศุลกากร/ กองตรวจคนเข้าเมือง/ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)
ระยะที่ 2 (7-18 เดือน)	ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน โดยมุ่งเน้นนโยบายด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมด้านการจัดการและด้านการตลาด	กรมส่งเสริมการเกษตร/ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน/ วิสาหกิจชุมชน/ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ กรมการพัฒนาชุมชน/ สถาบันการศึกษา/ หอการค้าจังหวัด/ กรมศุลกากร/ กองตรวจคนเข้าเมือง/ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

***** ที่มา: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (ดูภาคผนวก ฑ)

2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งต่อไปควรประเมินผลของการนำแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นำไปใช้กับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ

2) การวิจัยในครั้งต่อไปควรประเมินผลของการนำกลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากงานวิจัยนี้ไปทดลองใช้กับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบของประเทศไทย

3) ควรทำการวิจัยในเชิงของการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอาเซียน ซึ่งมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2556). *คู่มือการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547). *ร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.*เอกสารการประชาพิจารณ์ ณ ห้องประชุมพึ่งบุญชั้น 8 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

———————. (2555). *แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุง ปี 2555)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ชัยณรงค์ รัตนนาวินกุล อำนวย มะอนันต์ และ มนทกานต์ กันแก้ว. (2553). *การค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช*. กรมปศุสัตว์: สำนักพัฒนาการ ปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2550). *ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้*. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2544). *ยอดกลยุทธ์การบริหารสำหรับองค์การยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

เทพกร ณ สงขลา. (2554). วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์. *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตร สุราษฎร์ธานี: การวิจัยพื้นฐานทรัพยากรเกษตร สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ธนพรรณ ธานี. (2540). *การศึกษาชุมชน*. ขอนแก่น: ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บริษัทเพ็ญพริ้นติ้ง.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.

นริศา คำแก่นและคณะ. (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์การสังเคราะห์งานวิจัยการท่องเที่ยวและทิศทางการวิจัยในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประชาคมอาเซียน. (2555). www.thai-acc.com สืบค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2555.

พรศิริ กองนวล. (2555). *การวิจัยและพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง และเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ –การศึกษาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.* สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://smce.doae.go.th/aboutus.php สืบค้นวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548

พีรศักดิ์ วรสุนทโรสถ. (2544). *วัดรอยเท้าช้าง.* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). *บทความแผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติโดยการเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

โรแบร์, พอลล์ เจมส์. (2543). *หลักการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสามารถอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ลำยอง ปลั่งกลาง. (2555). *การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง.* พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ลำยอง ปลั่งกลาง และวันทนา เนาว์วัน. (2551). *ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนไทยมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (รายงานการวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

วัฒนา มโนรัตน์. (2552). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรณีศึกษาชุมชนบ้านผีมด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

ศิริณา จิตต์จรัส และณิศรา ประดิษฐ์ด้วง. (2547). *โครงการบูรณาการบริหารจัดการงานพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนโดยวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในกลุ่มอาชีพสะพานไทยพัฒนาและกลุ่มอาชีพทำธูป ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา***.** พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา (CARD) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0109501/Unit08/unit08_012.html สืบค้นวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *รายงานผลการดำเนินงานการจัดทำมาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนฉบับสมบูรณ์*. เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สมศักดิ์ ศิริพานิชและคณะ. (2554). *แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชน 3 จังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา : สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สมิทธิ์ บรรณคร และศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ. (2552). *ความสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแก้วเจ้าจอม ตำบลด่านช้าง.* Local Administration Journal Vol. 2 (4).

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2551). *รายงานการศึกษาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยว*. จังหวัดเพชรบุรี.

เสรี พงศ์พิศ. (2547). *ร้อยคำที่ควรรู้.* กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

_____. (2548). *แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน.* กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

_____ .(2548). *ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญาองค์ความรู้.

อัจฉรา หลาวทอง อรรณพ แสงภู และสนิท พาราษฎร. (2550). *การศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อมรรัตน์ เกื้อกาญจน์. (2548). *วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านสวนจันทร์ศรี.* นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยการจัดการสังคม (วจส.) และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

Hinkle, D.E, William, W. & Stephen G. J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*, 4th ed. New York: Houghton Mifflin.

Ohe, Y. (2007). *Multifunctionality and rural tourism: a perspective on farm Diversification*, Journal of International Farm Management, Vol. 4, pp. 1–23.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทความสำหรับการเผยแพร่

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG5650037

ชื่อโครงการ : การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ชื่อนักวิจัย 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณา ศิลปอาชา
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
E-mail Address: wsilparcha@gmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 สิงหาคม 2556 ถึง 31 กรกฎาคม 2557

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (2) ศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ (3) ประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย (4) ค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ และ (5) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศไทย คือ ประธานและกรรมการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว เชิงเกษตร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในประเทศญี่ปุ่น คือ เจ้าของฟาร์มสตรอว์เบอร์รี จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรของประเทศญี่ปุ่นและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า จำนวนรวม 78 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศไทย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวหรือศึกษาดูงานในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 4 แห่ง ระหว่างกันยายน พ.ศ. 2556 –มีนาคม พ.ศ. 2557 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณในประเทศญี่ปุ่น คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวนรวม 417 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามนักท่องเที่ยว และแบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

ผลการศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ในพ.ศ. 2557 วิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวอยู่จำนวน 452 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 39 แห่ง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดกระทรวงมหาดไทย สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนต่างๆ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งมีทรัพยากรทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ มีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งชุมชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูล อย่างไรก็ตาม พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังมีปัญหาในด้านการคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก ชุมชนขาดความเข้าใจในการทำวิสาหกิจชุมชน องค์กรที่เข้ามาส่งเสริมขาดการประสานความร่วมมือกัน ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีความสำเร็จในการบริหารงาน เนื่องจากมีการจัดการในรูปของคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการจัดการจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพมาขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกัน โดยยึดหลักคุณธรรม ส่วนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน พบว่า บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ขาดการประสานความร่วมมือในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมในระดับมาก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนของไทยมีการจัดการด้านกายภาพได้ดีที่สุด รองลงมาคือ มีการจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการสื่อความหมาย และการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาคมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ 1) บทบาทการเป็นผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน และผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน 2) บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและฟื้นฟู

วัฒนธรรมท้องถิ่น 4) บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหาและช่วยลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น และ 5) บทบาทการเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง

การประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย พบว่า มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด และวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีเยี่ยม ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการกลุ่มได้คะแนนต่ำสุด

จากข้อมูลข้างต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีผลการประเมินในระดับดีมากขึ้นไปทุกแห่ง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ พบว่าทุกวิสาหกิจชุมชนได้คะแนนในองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินในระดับสูงสุด เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการแจ้งระเบียบกฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์ประกอบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนได้คะแนนในระดับสูงสุดเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น ศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น วางแผน ทำกิจกรรม ดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและร่วมติดตามประเมินผลด้วยกัน และสมาชิกมีความเชื่อใจและไว้วางใจกัน นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนนำหลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาธุรกิจเริ่มจาก

การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนด้านลูกค้า คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดีและเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

องค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ คือองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีอัตลักษณ์และยังไม่สามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้เท่าที่ควร มีช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่หลากหลาย อัตราค่าใช้จ่ายยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

แนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ พบว่า การเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในรูปสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของสมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงาน องค์กรด้านการวิจัยและพัฒนา และสถาบันการเงิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจดทะเบียนกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตร ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งชิมผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากระบบของสหกรณ์ของญี่ปุ่นเอื้อต่อสมาชิกในแง่ของการตลาด การกระจายสินค้า เพราะฉะนั้นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยน่าจะนำจุดเด่นของการดำเนินการในรูปสหกรณ์ที่ประเทศญี่ปุ่นทำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ก็จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืน นอกจากศักยภาพการจัดการด้านการตลาดแล้ว ประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศยังมีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตรให้สอดคล้องกับการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน การส่งเสริม 5 Smart การส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ และการส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร กลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร
มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ABSTRACT

Project Code : RDG5650037

Project Title : Development of Community Enterprise Mechanism of Agrotourism for ASEAN Tourists

Researchers : Assistant Professor Dr. Wanna Silparcha,
Assistant Professor Chatchapol Songsoonthornwong
Sukhothai Thammathirat Open University

E-mail Address : wsilparcha@gmail.com

Project Duration : 1 August 2013 – 31 July 2014

This research was aimed (1) to study the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management; (2) to study the role of the agrotourism model community enterprises; (3) to evaluate the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand; (4) to develop guidelines for the enhancement of agrotourism community enterprises potential by comparison with model country with best practices; and (5) to make suggestions for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries.

Population and sample used in the qualitative analysis were 78 persons included leaders and committees of agrotourism community enterprises, stakeholders of the agrotourism community enterprises in Thailand. Those in Japan included the owner of a strawberry farm in Osaka, which was a model community enterprise with best practices, personnel from agricultural organizations in Japan and Tourism Authority of Thailand in Osaka. Samples used for quantitative analysis were 417 tourists included Thai and foreign tourists who visited four agrotourism community enterprises during September 2013 to March 2014 and those in Japan who visited agrotourism sites.

The content analysis for qualitative study was conducted by in-depth interviews and group discussion. The quantitative study was conducted with survey and standard evaluation form and analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean and standard deviation, and inferential statistics: correlation analysis.

The study of the context of Thai agrotourism community enterprises as mechanism for agrotourism management showed that, in 2014, there are 72,830 registered community enterprises across the country. Among 452 tourism community enterprises, 39 are agrotourism community enterprises. These agrotourism community enterprises are supported by various related departments i.e. Community Enterprise Promotion Division, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; Department of Tourism, Tourism Authority of Thailand, Ministry of Tourism and Sports; Community Development Department, Local Administrative Organizations, Ministry of Interior; local educational institutions and other concerned private sectors. The four studied agrotourism community enterprises hold rich agricultural resources and touristic activities. They are keen on conserving cultures and traditions, local wisdoms as well as environment. They are harmonious and supportive communities. However, it is found that the agrotourism community enterprises struggle transportation, enterprises knowledge understanding and also collaboration problems among related organizations. They also lack financial support to execute the work of the enterprises.

The agrotourism community enterprise management in Thailand is done successfully thanks to the strong committee mode. The committee includes a leader, assistants, secretary, treasurers and other members. The committee is a formal group in which each member holds the distinct responsibility. Members are usually involved in the group's activities. They recognize their colleagues' importance, accept and respect each other, while interact as networks rather than personally.

A successful agrotourism community enterprise needs driven by potential personnel who holds to the good governance, while non-successful ones are found to be lack of capable personnel and collaboration on agrotourism activities.

The tourists' satisfaction on the agrotourism community enterprises showed that the tourists are very satisfied by the overall management. The physical management was rated best done, followed by service management, security management, marketing management, interpretation management and facilities management.

The study of the roles of the model agrotourism community enterprises in Thailand proved that these model enterprises, which are the representatives of the 4 regions in Thailand, play important roles as follows:

1) Leader: lead the community's income generating, jobs creating, economic structure transformation driving and community strengthening;
2) Educator: transmit local knowledge and wisdom;
3) Conservationist: conserve community environment and restore local cultures;
4) Problem Solver: decrease social problems as well as decrease gaps between rural and urban communities;
5) Intermediary: integrate different cultures

The evaluation on the management standard of agrotourism community enterprises in Thailand indicated that the standard of agrotourism community enterprises was developed from the following standards and potential evaluation form of different organizations: Standard for Community Enterprise Management of the Thailand Productivity Organization (2005) proposed to the Department of Industrial Promotion, Ministry of Industry; Community Enterprise Potential Evaluation Form (revised 2012) by the Division of Community Enterprise Promotion, Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives; and Quality Standard of Agrotourism of the Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports (2013)

The evaluation on the management standard of the four agrotourism community enterprises resulted as follows:

Mae Mut Agriculture Housewife Community Enterprise, Chiang Mai is evaluated overall very good. The accounting and financial managing element was scored highest, while the marketing was scored lowest.

Baan Busai Home Stay Community Enterprise, Nakhon Ratchasima is evaluated overall very good. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the marketing was scored lowest.

Rak Khao Bai Si Agrotourism Community Enterprise, Chanthaburi is evaluated overall very good. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the marketing was scored lowest.

Ban Bang Rong Agro-Eco Tourism Community Enterprise, Phuket is evaluated overall excellent. The accounting and financial and the agrotourism community enterprise sustainable development managing elements were scored highest, while the group managing element was scored lowest.

All four enterprises were evaluated overall very good and above. The accounting and financial managing element of every enterprise scored highest. This is resulted from the income-expense account management, the rules and regulations on fair allocations of benefits and dividend for members, the establishment of the member welfare fund, the considerate investments in potential funds and the effective working capital management.

The agrotourism community enterprise sustainable development managing element was also scored high resulting from the network created among the members. The network helps members to coordinate, share information, express ideas, study problems and find solutions together. The members also plan, carry out activities, maintain the tourist sites, evaluate and monitor their plans together. The members, thus, place their trust in one another. Moreover, good governance is undertaken within the community enterprises. The Rule of Law, Morality, Transparency, Participatory, Accountability as well as Effectiveness and Efficiency are adapted. The business development was carried out after the potential analysis of the group and community. Written business plans are done with continuous reviews. The members also plan about their clients, create innovations for productivity improvement and cost reduction, share knowledge on business execution and qualities of good entrepreneur. The network also functions as the distribution center of agricultural products and benefits of the member.

The lowly-scored element was the marketing managing element. It is considered that the products from these enterprises do not attract customers for they do not show an identity or display an agricultural wisdom sufficiently. There are also limitations in terms of distribution channels, sales promotion, agrotourism activities and agricultural products. The cost for activities, food, vehicles and accommodation is not reasonable compared with the services provided.

In comparison to the model country with best practices, agriculture in Japan are often grouped together in the form of agricultural cooperatives. The Japanese agricultural cooperative (JA) is the primary agency responsible for promoting the cultivation of the members. JA will encourage them to take part in marketing and price assurance system. Moreover, Research and Development and Financial Institutes are established for supporting the farmers at local, provincial and national levels. While registed agrotourism community enterprises in Thailand provide the acitivities for tourists such as farm visit, learning and tasting agricultural products. According to the Co-

operative system in Japan which support for marketing and distribution, Thai agrotourism community enterprises should take this advantage to apply to their own operations. Consequently, the efficiency and sustainable benefits of the enterprises will be enhanced. Apart from that, the best practices also have potential of agricultural resources management in accordance with the carrying capacity of tourist destinations and tourist numbers.

Suggestions for the enhancement of Thai agrotourism community enterprises potential to support tourists from ASEAN countries include the following policies: agrotourism community enterprise strengthening; 5 Smarts promoting; promotion for higher standard of agrotourism community enterprise; modern technology uses; and potential enhancement of agrotourism community enterprise to ASEAN level.

Keywords: agrotourism community enterprise; agrotourism community enterprise mechanism; agrotourism community enterprise management standard

คำนำ

ประเทศไทยมีการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยรัฐช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) และเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ที่จะเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป และการตลาดของชุมชนให้เป็นกระบวนการเดียวกัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน แต่เนื่องจากไทยมีข้อจำกัดในด้านองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะการบริหารจัดการสินค้าและบริการการท่องเที่ยวระดับชุมชนเมื่อเทียบกับบางประเทศทั้งในภูมิภาคอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย รวมทั้งข้อจำกัดด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากข้อจำกัดดังกล่าวการสร้างศักยภาพด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยจึงควรวิเคราะห์การจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย ซึ่งจะทำให้รู้สถานภาพและศักยภาพของตนเอง และเป็นกลไกในการกำหนดมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้การเปรียบเทียบมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมการปรับปรุงองค์กรที่สำคัญและต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวอาเซียน

งานวิจัยนี้จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับกลไกและมาตรฐานการจัดการของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบของไทย และเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นที่มีความเป็นเลิศ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางและนโยบายในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศไทย ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเป็นเลิศ สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่นและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า จำนวนรวม 78 คน และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ในประเทศไทยและในประเทศญี่ปุ่น จำนวนรวม 417 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ใช้การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

ผลการศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สามารถตอบผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผลการศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า ในพ.ศ. 2557 วิสาหกิจชุมชนทั่วประเทศได้รับการอนุมัติจดทะเบียนแล้วจำนวน 72,830 แห่ง โดยมีวิสาหกิจชุมชนประเภทการท่องเที่ยวอยู่จำนวน 452 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น 39 แห่ง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีหลายหน่วยงาน ได้แก่ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานเอกชนต่างๆ วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 แห่งมีทรัพยากรทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ มีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งชุมชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูล อย่างไรก็ตาม พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังมีปัญหาในด้านการคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก ชุมชนขาดความเข้าใจในการทำวิสาหกิจชุมชน องค์กรที่เข้ามาส่งเสริมขาดการประสานความร่วมมือกัน ขาดงบประมาณในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีความสำเร็จในการบริหารงาน เนื่องจากมีการจัดการในรูปของคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลุ่มแบบทางการ (Formal Group) สมาชิกมีความเกี่ยวข้องกันในกิจการของกลุ่ม ตระหนักในความสำคัญของกันและกัน แสดงออกซึ่งการยอมรับ การให้เกียรติกัน มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายมากกว่าการติดต่อกันเป็นส่วนตัว

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการจัดการจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีศักยภาพมาขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกัน โดยยึดหลักคุณธรรม ส่วนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน พบว่า บุคลากรขาดความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ขาดการประสานความร่วมมือในกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่สะท้อนถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยรวมในระดับมาก ซึ่งวิสาหกิจชุมชนของไทยมีการจัดการด้านกายภาพได้ดีที่สุด รองลงมาคือ มีการจัดการด้านการบริการ การจัดการด้านความปลอดภัย การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้านการสื่อความหมาย และการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ บทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ พบว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบในประเทศไทย ซึ่งเป็นตัวแทนใน 4 ภาคมีบทบาทสำคัญ ดังนี้ 1) บทบาทการเป็นผู้นำในการสร้างรายได้แก่ชุมชน ผู้นำในการสร้างงานในชุมชน ผู้นำในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชน และผู้นำในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน 2) บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) บทบาทการเป็นนักอนุรักษ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) บทบาทการเป็นนักแก้ปัญหาและช่วยลดช่องว่างระหว่างชุมชนเมือง และชุมชนท้องถิ่น และ 5) บทบาทการเป็นตัวกลางในการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่าง

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย การประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย พบว่ามาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรพัฒนามาจากมาตรฐานและแบบประเมินศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ 1) มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุงปี 2555) กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ 3) มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2556)

ผลการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่า **วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต จังหวัดเชียงใหม่** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด **วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร จังหวัดนครราชสีมา** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด **วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีมาก ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและองค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาดได้คะแนนต่ำสุด และ**วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง จังหวัดภูเก็ต** มีผลการประเมินในภาพรวม ระดับดีเยี่ยม ได้คะแนนองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินและ

องค์ประกอบด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนสูงสุด ส่วนองค์ประกอบการจัดการกลุ่มได้คะแนนต่ำสุด

จากข้อมูลข้างต้น วิสาหกิจชุมชนทั้ง 4 แห่งมีผลการประเมินในระดับดีมากขึ้นไปทุกแห่ง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบ พบว่าทุกวิสาหกิจชุมชนได้คะแนนในองค์ประกอบการจัดการด้านบัญชีและการเงินในระดับสูงสุด เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีการจัดการบัญชีรายรับ-รายจ่าย มีการแจ้งระเบียบกฎเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์และปันผลคืนแก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การลงทุนพิจารณาจากการหาแหล่งทุน การบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์ประกอบการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนได้คะแนนในระดับสูงสุดเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกมีการสร้างเครือข่ายเพื่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล แสดงความคิดเห็น ศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น วางแผน ทำกิจกรรม ดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวและร่วมติดตามประเมินผลด้วยกัน และสมาชิกมีความเชื่อใจและไว้วางใจกัน นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนนำหลักธรรมาภิบาลพิจารณา คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาธุรกิจเริ่มจากการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน จัดทำแผนธุรกิจเป็นลายลักษณ์อักษร ทบทวนแผนธุรกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการวางแผนด้านลูกค้า คิดค้นนวัตกรรมในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำธุรกิจและคุณสมบัติการเป็นผู้ประกอบการที่ดีและเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิก

องค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ คือองค์ประกอบการจัดการด้านการตลาด เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีอัตลักษณ์และยังไม่สามารถสะท้อนภูมิปัญญาด้านการเกษตรได้เท่าที่ควร มีช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายน้อย กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรไม่หลากหลาย อัตราค่าใช้จ่ายยังไม่สอดคล้องกับกิจกรรมการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ค่าอาหาร ค่าพาหนะหรือค่าที่พัก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4 เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ จากการศึกษาและเก็บข้อมูล พบว่าการเกษตรในประเทศญี่ปุ่นมักรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในรูปสหกรณ์ โดยมีสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น หรือ JA เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่สนับสนุนการทำการเกษตรของ สมาชิก JA จะให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านการตลาด และระบบการประกันราคา นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งหน่วยงาน องค์กรด้านการวิจัยและพัฒนา และสถาบันการเงิน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ในขณะที่ประเทศไทยมีการจดทะเบียนกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมักเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสวนเกษตร ศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งชิมผลผลิตทางการเกษตร

เนื่องจากระบบของสหกรณ์ของญี่ปุ่นเอื้อต่อสมาชิกในแง่ของการตลาด การกระจายสินค้า เพราะฉะนั้นวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยน่าจะนำจุดเด่นของการดำเนินการในรูปสหกรณ์ที่ประเทศญี่ปุ่นทำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานกับวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยก็จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและก่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกได้อย่างยั่งยืน นอกจากศักยภาพการจัดการด้านการตลาดแล้ว ประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศยังมีศักยภาพด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตรให้สอดคล้องกับการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยว

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการการตลาด คือ ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน (Kanan Village) และสหกรณ์ของสวนเกษตรซาโว (Savor Farm) ส่วนสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตร คือ ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า รายละเอียดดังนี้

1. ตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการการตลาด ได้แก่

1.1 ตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรแห่งหนึ่งอยู่ในตำบลคานัน สมาชิกสหกรณ์จะร่วมมือกันจัดจำหน่ายสินค้า โดยสมาชิกจะนำผลผลิตทางการเกษตรในหมู่บ้านประเภทไม้ประดับ ดอกไม้ ผักสดนานาชนิดมาจัดเป็นโซน และจัดเรียงบนชั้นสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ผลตอบแทนจากการขายจะโอนให้สมาชิกเข้าบัญชีธนาคาร การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป โดยสินค้าที่เป็นผักพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) ในขณะที่ผักต่างชาติจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) และถ้าลูกค้าต้องการซื้อผักชนิดใดเพิ่ม หรือต้องการเป็นจำนวนมากก็สามารถโทรศัพท์ติดต่อกับผู้ขาย (สหกรณ์) ได้ตามชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ที่ระบุอยู่ส่วนบนของสลากสินค้า

1.2 สหกรณ์ของสวนเกษตรซาโว อยู่ด้านหน้าของสวนเกษตรซาโว แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สำคัญของจังหวัดโอซาก้า สหกรณ์แห่งนี้จัดจำหน่ายสินค้าเกษตรที่สมาชิกสหกรณ์ผลิตได้ ภายในสหกรณ์จัดวางสินค้าแบบง่ายๆ คือ ของสดและของแห้ง เสนอภาพของสมาชิก และมีคำขวัญของร้านสหกรณ์ติดไว้ที่บอร์ดว่า “พืชผักที่นี่ เก็บจากสวน สดจากฟาร์ม เจ้าของสวนขายเอง ไม่ผ่านคนกลาง” ผักส่วนใหญ่ที่วางขายในสหกรณ์จะมีป้ายชื่อแสดงชื่อผักและแสดงแหล่งที่มาของสินค้า การบริหารงานภายในสหกรณ์จะใช้คนไม่มากนัก โดยสมาชิก 1 คน จะสามารถจัดการงานได้หลายอย่าง สินค้าที่วางบนชั้นจะมีสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งเป็นเจ้าของสินค้า นำสินค้าที่ผลิตได้มาส่งสหกรณ์ และทำหน้าที่จัดวางสินค้าก่อนที่สหกรณ์จะเปิดบริการ

นอกจากการจัดจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรต่างๆ แล้ว ในสหกรณ์ยังมีเครื่องสีข้าวญี่ปุ่นแบบหยอดเหรียญไว้บริการสมาชิก ซึ่งเครื่องสีข้าวขนาดเล็กจะมีช่องรับข้าวและช่องรับรำแยกจากกัน เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกและลูกค้าที่ประสงค์จะสีข้าวไว้บริโภคได้เป็นอย่างดี

2. ตัวอย่างสมาชิกสหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในด้านการจัดการทรัพยากรการเกษตร คือ ฟาร์มสตรอว์เบอร์รีโอซาก้า โดยฟาร์มสตรอว์เบอร์รีมีเรือนเพาะชำ 4 หลัง แต่ละหลังมีสีบัตรผ่านประตูที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวจะต้องเข้าชิมสตรอว์เบอร์รีในเรือนเพาะตามสีของบัตรผ่านประตูที่ได้รับ

ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ประกอบการของฟาร์มจะคำนึงถึงปริมาณและคุณภาพของสตรอว์เบอร์รีในแต่ละเรือนเพาะชำให้เพียงพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าชิมในแต่ละรอบ นักท่องเที่ยวแต่ละคนมีเวลา 30 นาทีในการเก็บสตรอว์เบอร์รีชิมได้ แต่ห้ามนำกลับบ้าน การเที่ยวชมที่ฟาร์มแห่งนี้นักท่องเที่ยวต้องจองล่วงหน้า เนื่องจากต้องมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในการเข้าไปชิมสตรอว์เบอร์รีในแต่ละเรือนเพื่อให้ผลผลิตสตรอว์เบอร์รีสุกทันกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการมีนโยบายในการกระจายปริมาณนักท่องเที่ยวให้เรือนเพาะชำทั้ง 4 หลัง รวมทั้งการควบคุมคุณภาพของสตรอว์เบอร์รีให้ได้คุณภาพในระดับเดียวกันสำหรับเรือนเพาะชำแต่ละหลัง ซึ่งเป็นการไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ

วัตถุประสงค์การข้อที่ 5 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

เพื่อเป็นการรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน ดังนี้

1. สร้างความเข้มแข็งให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับอาเซียน โดย

1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการส่งเสริมการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างจริงจัง ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และให้กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยเป็นพี่เลี้ยงในการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งการกระจายข่าวสารการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการขยายตัว และเติบโตเป็นเครือข่ายอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรแนะนำและกระจายข่าวสารการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนให้เกษตรกรในชุมชนต่างๆ ได้เข้าใจและรวมกลุ่มกันจดทะเบียน

2) สร้างภาวะผู้นำให้กับผู้นำชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันระดับอาเซียน เนื่องจากผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดอบรมหลักสูตรต่างๆ เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) เทคนิคการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ (Decision Making) การจัดการเชิงสถานการณ์ (Contingency Management) ความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity)

3) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมศึกษาปัญหาและเสนอความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และร่วมติดตามประเมินผล โดยเน้นการจัดการการ

ท่องเที่ยวให้สมดุลกับทรัพยากรการเกษตรในท้องถิ่นตามแนวคิดของฟาร์มสตอว์เบอร์รี่ จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้

4) ส่งเสริมธรรมาภิบาลให้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับประเทศต่างๆ ในอาเซียน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรจัดอบรมให้ความรู้กับประธาน และกรรมการของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหัวข้อต่างๆ เช่น การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

5) สนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการต่อเองได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาวทั้งภายในประเทศและระดับอาเซียน

2. ส่งเสริมนโยบาย 5 Smart ซึ่งเป็นนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย Smart Office, Smart Officer, Smart Farmer, Smart Group และ Smart Product ดังนี้

1) เร่งพัฒนา Smart Office โดยการพัฒนาสถานที่การให้บริการข้อมูลด้านการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดทำฐานข้อมูล (database)

2) เร่งพัฒนา Smart Officer โดยการพัฒนาให้บุคลากรของกรมส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ

3) เร่งพัฒนา Smart Farmer โดยการพัฒนาเกษตรกร ชุมชนหรือชาวบ้านให้มีองค์ความรู้และมีทักษะในการจัดการการเกษตร

4) เร่งพัฒนา Smart Group โดยการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

5) เร่งพัฒนา Smart Product โดยการพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ทั้งนี้ควรเร่งดำเนินการในพื้นที่ภายใต้การดูแลของสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (สสข.) ทั้ง 9 เขต จำนวน 27 จังหวัดนำร่อง (ภาคผนวก ฑ) และขยายผลให้ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตามในอนาคตควรผลักดัน 5 Smart เข้าสู่ระดับอาเซียน

3. ส่งเสริมมาตรฐานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการบริหารจัดการที่ดี มีแนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นตัวอย่างแก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการกระตุ้นและพัฒนาประสิทธิภาพการประกอบการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้เกิดความมั่นคง รวมทั้งเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกียรติคุณของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีผลงานดีเด่นสู่สาธารณชน ดังนี้

1) ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จูงใจให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ามาร่วมกระบวนการประเมินศักยภาพตามเกณฑ์ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน **ด้านการประเมินกระบวนการ** ประกอบด้วย หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ 3 การบริหารตลาด หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมวด 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ และ**ด้านการประเมิน ผลลัพธ์** ประกอบด้วย หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ให้มากขึ้น เพื่อที่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะได้รู้ศักยภาพของตนเอง และพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ดีขึ้น

2) นำมาตรฐานมาเป็นเครื่องมือในการวัดคุณภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ ซึ่งแบบประเมินประกอบด้วย ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน และด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

3) ควรมีแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับอาเซียน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาจากแบบประเมินที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของอาเซียน

4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการด้านสินค้า ควบคุมคุณภาพผลผลิต เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงาน ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น เทคโนโลยีช่วยให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้สังคมน่าอยู่ มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างเพียงพอเพราะมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยรวมมากขึ้น ดังนี้

1) การใช้ระบบบาร์โค้ดกับสินค้าทางการเกษตร บาร์โค้ด หมายถึง เลขหมายประจำตัวสินค้า ใช้แทนด้วยแท่งบาร์ขาว-ดำ เรียงเข้าด้วยกัน และประกอบด้วยตัวเลข 8-13 หลัก สามารถอ่านได้ด้วยเครื่องสแกนเนอร์ โดยอาศัยหลักของการสะท้อนแสง นิยมใช้กับสินค้าอุปโภคบริโภคแทบทุกชนิด และสินค้าสำเร็จรูปต่างๆ ซึ่งสหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) นำระบบบาร์โค้ดมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสมาชิก เช่น สหกรณ์การเกษตรตลาดกลางขายผักและไม้ประดับหมู่บ้านคานัน จังหวัดโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น ที่มีการจัดการมาตรฐานการจำหน่ายและตรวจสอบคุณภาพสินค้าผ่านบาร์โค้ดบนสลากสินค้า การติดสลากสินค้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น สินค้าที่เป็น

ผักพื้นเมืองจะใช้ภาษาคันจิ (Kanji) ในขณะที่ผักที่นำเข้าจากต่างถิ่นจะใช้ภาษาคาตาคานะ (Katakana) รวมทั้งรายละเอียดการติดต่อกับผู้จำหน่าย (สหกรณ์)

การนำระบบบาร์โค้ดมาใช้มีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

(1) ลดขั้นตอนและประหยัดเวลาการทำงานของสมาชิกสหกรณ์ ทำให้การซื้อ-ขายสินค้ามีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะการรับชำระเงิน การออกใบเสร็จและการตัดสินค้าคงคลัง

(2) ง่ายต่อระบบสินค้าคงคลัง โดยเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์กับเครื่องสแกนเนอร์ เครื่องจะตัดยอดสินค้าโดยอัตโนมัติ จึงสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการหมุนเวียนสินค้าเกษตร เช่น สินค้ารายการใดจำหน่ายได้ดี มีสินค้าเหลือจำนวนเท่าใด เนื่องจากสินค้าทางการเกษตรมีอายุสั้น เน่าเสียได้ง่าย

(3) ยกระดับมาตรฐานสินค้า การระบุแหล่งผลิตของประเทศผู้ผลิตแต่ละราย ทำให้ผู้ผลิตปรับปรุงคุณภาพเพื่อรักษาภาพพจน์ของสินค้าและสอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(4) สร้างศักยภาพการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ รหัสแท่งเป็นเครื่อง บ่งชี้ถึงสินค้าที่มีคุณภาพดีเชื่อถือได้ การมีรหัสประจำตัวของแต่ละประเทศทำให้ผู้ที่สนใจซื้อสินค้าสามารถทราบถึงแหล่งผลิตและติดต่อซื้อ-ขายกันได้สะดวกโดยตรง รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการส่งออก

(5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ข้อมูลจากระบบรหัสแท่ง จะช่วยให้ผู้ประกอบธุรกิจสามารถตัดสินใจวางแผน และบริหารงานด้านการผลิต การจัดซื้อและการตลาดได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

2) การขยายเทคโนโลยีพื้นฐานด้านการเกษตรสู่ชุมชน เป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับเกษตรกร เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีร่างกายที่แข็งแรง ปลอดภัยจากสารพิษต่างๆ มีสุขภาพจิตดีขึ้น มีทรัพยากรการเกษตรเหลือใช้อย่างเพียงพอ เพราะมีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังช่วยทำให้เกิดการประหยัดพลังงานและลดการเกิดมลพิษ ส่งเสริมภาพพจน์ของประเทศในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น สหกรณ์การเกษตรญี่ปุ่น (JA) ได้สร้างตู้ให้บริการสีข้าวแบบหยอดเหรียญขนาดเล็กไว้บริการตามจุดสำคัญๆ เช่น บริเวณชุมชน หน้าธนาคารกลางเพื่อสหกรณ์การเกษตรและการประมง (The Norinchukin Bank) ตู้ให้บริการสีข้าวแต่ละแห่งจะระบุเวลาเปิดและปิดให้บริการแตกต่างกันไป ผู้ใช้บริการต้องเตรียมถุงหรือภาชนะรองรับข้าวที่สีแล้วไปเอง ส่วนรำข้าวที่เหลือจากการสี หากไม่ประสงค์นำไปใช้ประโยชน์อื่น เครื่องจะดูดไปเก็บไว้ในไซโลซึ่งอยู่ด้านหลังของตู้ให้บริการสีข้าว การบริการนี้ทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างมาก โดยเกษตรกรแต่ละรายไม่ต้องลงทุนซื้อเครื่องสีข้าวเอง ไม่ต้องไปใช้บริการผ่านพ่อค้าคนกลาง

5. ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยมีศักยภาพและสามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนได้ ดังนี้

1) ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน ทั้งที่เป็นบริเวณชายแดนซึ่งรัฐมีนโยบายสนับสนุนอยู่แล้ว เช่น จังหวัดจันทบุรี ตราด เชื่อมโยงกับประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอื่นที่มีศักยภาพ เช่น จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี เชื่อมโยงกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และจังหวัดพะเยา น่าน เลย เชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการสร้างแผนธุรกิจการค้าชายแดน เพิ่มทักษะและศักยภาพในการบริหารให้ตรงเป้าประสงค์ หน่วยงานภาคีให้ความรู้ ฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ปรับปรุงขั้นตอนด้านพิธีการศุลกากร พัฒนาศักยภาพด้านการค้าชายแดนและสนับสนุนและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดชายแดน

2) ส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่อาเซียน โดยการพัฒนาบุคลากร ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาศักยภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่างๆ เช่น การจัดหลักสูตรฝึกอบรมให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ ที่ใช้ในกลุ่มประเทศอาเซียน การเป็นเจ้าบ้านที่ดี พฤติกรรมนักท่องที่ยว และความตระหนักทางวัฒนธรรม (Culture Shock) การส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ จัดทำเว็บไซต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยนำเสนอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดโรดโชว์ (Road Show) ไปยังประเทศเป้าหมายจัดแคมเปญ (Campaign) เพื่อรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวอาเซียนหันมาให้ความสนใจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมากขึ้น การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อสาธารณะและการส่งเสริมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างครบวงจร

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมการท่องเที่ยว สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2556). *คู่มือการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547). *ร่างยุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.*เอกสารการประชาพิจารณ์ ณ ห้องประชุมพึ่งบุญชั้น 8 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

———————. (2555). *แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุง ปี 2555)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ชัยณรงค์ รัตนนาวินกุล อำนวย มะอนันต์ และ มนทกานต์ กันแก้ว. (2553). *การค้นหาศักยภาพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์วิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีเขาไชยราช*. กรมปศุสัตว์: สำนักพัฒนาการ ปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2550). *ธุรกิจชุมชน เส้นทางที่เป็นไปได้*. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2544). *ยอดกลยุทธ์การบริหารสำหรับองค์การยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

เทพกร ณ สงขลา. (2554). วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์. *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2553). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตร สุราษฎร์ธานี: การวิจัยพื้นฐานทรัพยากรเกษตร สู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ธนพรรณ ธานี. (2540). *การศึกษาชุมชน*. ขอนแก่น: ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บริษัทเพ็ญพริ้นติ้ง.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.

นริศา คำแก่นและคณะ. (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์การสังเคราะห์งานวิจัยการท่องเที่ยวและทิศทางการวิจัยในอนาคต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประชาคมอาเซียน. (2555). www.thai-acc.com สืบค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2555.

พรศิริ กองนวล. (2555). *การวิจัยและพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง และเอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างบูรณาการ –การศึกษาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.* สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://smce.doae.go.th/aboutus.php สืบค้นวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548

พีรศักดิ์ วรสุนทโรสถ. (2544). *วัดรอยเท้าช้าง.* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). *บทความแผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติโดยการเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

โรแบร์, พอลล์ เจมส์. (2543). *หลักการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความสามารถอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ลำยอง ปลั่งกลาง. (2555). *การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวสีเขียว กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง.* พระนครศรีอยุธยา: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ลำยอง ปลั่งกลาง และวันทนา เนาว์วัน. (2551). *ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนใน การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนไทยมุสลิมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (รายงานการวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

วัฒนา มโนรัตน์. (2552). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรณีศึกษาชุมชนบ้านผีมด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).

ศิริณา จิตต์จรัส และณิศรา ประดิษฐ์ด้วง. (2547). *โครงการบูรณาการบริหารจัดการงานพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนโดยวิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด (Best Practice) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในกลุ่มอาชีพสะพานไทยพัฒนาและกลุ่มอาชีพทำธูป ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษา (CARD) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/0109501/Unit08/unit08_012.html สืบค้นวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). *รายงานผลการดำเนินงานการจัดทำมาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนฉบับสมบูรณ์*. เสนอต่อกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

สมศักดิ์ ศิริพานิชและคณะ. (2554). *แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชน 3 จังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา : สงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สมิทธิ์ บรรณคร และศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ. (2552). *ความสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแก้วเจ้าจอม ตำบลด่านช้าง.* Local Administration Journal Vol. 2 (4).

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2551). *รายงานการศึกษาเครือข่ายวิสาหกิจการท่องเที่ยว*. จังหวัดเพชรบุรี.

เสรี พงศ์พิศ. (2547). *ร้อยคำที่ควรรู้*. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

_____. (2548). *แผนชีวิตเศรษฐกิจชุมชน.* กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.

_____ .(2548). *ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญาองค์ความรู้.

อัจฉรา หลาวทอง อรรณพ แสงภู และสนิท พาราษฎร. (2550). *การศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อมรรัตน์ เกื้อกาญจน์. (2548). *วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านสวนจันทร์ศรี.* นครศรีธรรมราช: วิทยาลัยการจัดการสังคม (วจส.) และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

Hinkle, D.E, William, W. & Stephen G. J. (1998). *Applied Statistics for the Behavior Sciences*, 4th ed. New York: Houghton Mifflin.

Ohe, Y. (2007). *Multifunctionality and rural tourism: a perspective on farm Diversification*, Journal of International Farm Management, Vol. 4, pp. 1–23.

ภาคผนวก ข
พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

ภาคผนวก ข

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

หน้า ๑
เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๖ ก ราชกิจจานุเบกษา ๑๙ มกราคม ๒๕๔๘



พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
พ.ศ. ๒๕๔๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘
เป็นปีที่ ๖๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"วิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยสมาชิกของชุมชนที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

"เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

"กิจการวิสาหกิจชุมชน" หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

"กรรมการ" หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

"คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานครหรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑
วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อการส่งเสริมการเกษตรตามแบบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อการส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ให้การส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนต่างด้วยสาระการ ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน

(๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน

(๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

(๔) กิจการที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน ให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อการส่งเสริมการเกษตรจัดประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไปแจ้งให้การส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน

วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เลิกกิจการ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๙ ให้นำมาตรา ๗ มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแก้ไขเพิ่มเติมกิจการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วมีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น

ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

(๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ หรือพัฒนาหรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น

(ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการบำรุงรักษาหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใด ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(๒๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

(ง) เสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๒
คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสิบสามคน ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๗) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจด้านหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้นและอุตสาหกรรมหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตรอีกคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๑ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอรับอนุญาตสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๒ กรรมการตามมาตรา ๑๐ (๗) และ (๘) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๗) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการที่ปรึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่ามีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ตรวจสอบตามมาตรา ๑๒๒ (๘)

(๘) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๙) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๑๐) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๙ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมิได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๒๐ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะมีหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๙

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๒๒ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๕ ให้คณะกรรมการจังหวัดแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมส่งเสริมการส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน

ในจังหวัดนั้นตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้นและคุ้มครองผู้บริโภคหนึ่งคน ในจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๒๒ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใช้ ฯ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินการตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการกำหนดหรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๒๓ ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการตามมาตรา ๒๒ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตามมาตรา ๒๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๒ ให้กรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการรับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ

ให้สำนักงานเกษตรจังหวัดทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔
การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๔ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ขอขึ้นทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้วสามารถขอรับการส่งเสริม หรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้น ๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไปแล้วตามมาตรา ๒๕ อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่สนองตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและ

สิน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านคุณภาพ การผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้น

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือสหนิมการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใด ๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้ง การประกอบการ การตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจหรือองค์กรรวมอื่น เพื่อขยายและสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการค้าขนิมกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการบริการเกี่ยวกับสถาน คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งป้องกันผู้ประกอบกิจการอื่นมิให้หลอกลวงผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหารือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษาหารือให้ความช่วยเหลือขึ้นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๒๖ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตามมาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุน หรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบการ

(๓) จัดให้มีการศึกษาอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การศึกษาอบรมด้านการจัดการ การบัญชี การผลิต หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

หน้า ๑๑
เล่ม ๑๒๒ ตอนที่ ๖ ก ราชกิจจานุเบกษา ๑๔ มกราคม ๒๕๔๘

(๘) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายระเบียบ หรือข้อบังคับใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๙) ดำเนินการใดเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ศึกษา และประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่าง ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาอันขัดข้องในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นการระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการยกเว้นการบังคับตามกฎหมายดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามมาตรา ๒๑ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

พระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๕ ในวาระเริ่มแรกให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการตามมาตรา ๑๒ (๑) และ (๒) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ – เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โครงสร้างทุนชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาศักยภาพทุนชุมชนแบบยั่งยืน และโครงสร้างทุนชุมชนในปัจจุบันจำนวนมากยังขาดปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการดำเนินงานในระดับตำบลและระหว่างประเทศ สมควรให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อันจะช่วยให้ชุมชนที่เข้มแข็งได้และพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนให้มีความยั่งยืนเพื่อสนับสนุนการแข่งขันทางการค้าในสภาพปัจจุบันและในระดับโลก รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ค
รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

ภาคผนวก ค
รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

รายงานการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตามสถานที่ยื่นเอกสาร
ระบุสินค้าและบริการ (ท่องเที่ยว)
ระบุสถานที่ยื่นเอกสาร (ทั้งประเทศ)
ตัดยอดข้อมูล วันที่ 27 มิถุนายน 2557 เวลา 10.38 น.

สสข 1 จ. ชัยนาท (จำนวน 14 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	1-10-03-05/1-0003	ท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์และวัฒนธรรม	34/3 หมู่ 5 แขวงโคกแฝด เขตหนองจอก จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 071450557
2	1-10-03-01/1-0008	kratoomrai-travel	17/5 หมู่ 5 แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 0817784944
3	1-10-19-05/1-0002	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตลาดน้ำคลองลัดมะยม	24/2 หมู่ 15 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 028879136
4	1-10-22-02/1-0016	กองทุนพัฒนาท้องถิ่น	17/1 หมู่ 2 แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์
5	1-10-33-01/1-0012	วิสาหกิจชุมชนคลองเตย	100/338 หมู่ แขวงคลองเตย เขตคลองเตย จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 0816974022
6	1-10-49-01/1-0001	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบางมด	181 หมู่ 3 แขวงบางมด เขตทุ่งครุ จ.กรุงเทพมหานคร โทรศัพท์ 024263844
7	1-12-03-03/1-0015	สวนบัวโฮมสเตย์	29/11 หมู่ 1 ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี โทรศัพท์ 0850212395
8	1-16-10-06/1-0023	บ้านสวนสบายดี	11 หมู่ 5 ต.เขาน้อย อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี โทรศัพท์ -
9	1-19-02-02/1-0004	กลุ่มปลูกสบู่ดำไร่ภูผาเงิน	108/11 หมู่ 6 ต.ทับกวาง อ.แก่งคอย จ.สระบุรี โทรศัพท์ 071151159

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
10	1-19-03-17/1-0002	เกษตรกรผู้ปลูกแคนตาลูป GLOBAL GAP แห่งประเทศไทย	67 หมู่ 5 ต.หนองปลิง อ.หนองแค จ.สระบุรี โทรศัพท์ 0853851677
11	1-17-03-04/1-0001	กลุ่มโฮมสเตย์บ้านท่าข้าม	10 หมู่ 5 ต.ท่าข้าม อ.ค่ายบางระจัน จ.สิงห์บุรี โทรศัพท์ 036535478
12	1-15-04-14/1-0008	ศูนย์กลางชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวบางเจ้าฉ่า	77 หมู่ 8 ต.บางเจ้าฉ่า อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง โทรศัพท์ 035644091
13	1-14-08-15/1-0002	ศูนย์การเรียนรู้ศรีวิเชียร	75 หมู่ 7 ต.หน้าโคก อ.ผักไห่ จ.พระนครศรีอยุธยา โทรศัพท์ 035391032
14	1-14-12-09/1-0013	โฮมสเตย์คลองรางจระเข้	49/7 หมู่ 2 ต.รางจรเข้ อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา โทรศัพท์ 0812518058

สสข 2 จ. ราชบุรี (จำนวน 35 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	2-71-02-04/1-0009	ชาวเรือชาวแพไทรโยคใหญ่	243 หมู่ 7 ต.ไทรโยค อ.ไทรโยค จ.กาญจนบุรี โทรศัพท์ 099259329
2	2-71-04-03/1-0002	กลุ่มวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง	261 หมู่ 4 ต.หนองเป็ด อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี โทรศัพท์ 0806593280
3	2-71-04-02/1-0023	กลุ่มปิ่นไพรโฮมสเต	185 หมู่ 7 ต.ด่านแม่แฉลบ อ.ศรีสวัสดิ์ จ. กาญจนบุรี โทรศัพท์ -
4	2-71-06-13/1-0006	ผู้ผลิตมะม่วงและท่องเที่ยวเชิงเกษตร	177/2 หมู่ 3 ต.หนองตากยา อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี โทรศัพท์ 0844132826
5	2-71-08-03/1-0004	โฮมสเตย์บ้านกองม่องทะ	25 หมู่ 2 ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี โทรศัพท์ 034519012
6	2-73-06-13/1-0001	ล่องเรือชมสวนคลองจินดา	11 หมู่ 4 ต.คลองจินดา อ.สามพราน จ.นครปฐม โทรศัพท์ 0899647845
7	2-73-06-13/1-0013	กลุ่มรักษ์ตลาดน้ำและการท่องเที่ยวคลองจินดา	91 หมู่ 10 ต.คลองจินดา อ.สามพราน จ.นครปฐม โทรศัพท์ 0899823166
8	2-73-07-01/1-0004	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรล่องเรือชมสวนเลียบคลองมหาสวัสดิ์	16/3 หมู่ 1 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม โทรศัพท์ 0814959091
9	2-77-06-08/1-0004	ชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์	61 หมู่ 5 ต.วังก์พง อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ โทรศัพท์ 032623003
10	2-76-06-17/1-0014	ภูถ้ำรงค์	83 หมู่ 4 ต.ถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี โทรศัพท์ -
11	2-76-08-01/1-0011	เพชรน้ำทรัพย์	46 หมู่ 9 ต.แก่งกระจาน อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี โทรศัพท์ 0895500809
12	2-70-03-07/1-0007	ตะนาวศรีโฮมสเตย์	1 หมู่ 1 ต.ตะนาวศรี อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี โทรศัพท์ 032395426

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
13	2-70-04-01/1-0003	ฟื้นฟูตลาดน้ำประวัติศาสตร์คลองลัดพลี	97 หมู่ 6 ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี โทรศัพท์ 0851801749
14	2-70-04-01/1-0005	กลุ่มฟื้นฟูตลาดน้ำดำเนินสะดวกปากคลองลัดพลี	1 หมู่ 5 ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี โทรศัพท์ 0818295914
15	2-74-01-17/1-0014	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทำประมงชายฝั่งบางหญ้าแพรก	223/14 หมู่ 4 ต.บางหญ้าแพรก อ.เมืองสมุทรสาคร จ.สมุทรสาคร โทรศัพท์ 0810180378
16	2-72-07-03/1-0015	บ้านสามเหลี่ยม	216 หมู่ 6 ต.บางตาเถร อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี โทรศัพท์ 0841470716
17	2-72-09-08/1-0007	เกษตรกรผู้ปลูกสวนป่าและแปรรูป	142 หมู่ 13 ต.ดอนคา อ.อู่ทอง จ.สุพรรณบุรี โทรศัพท์ 0899123049
18	2-75-01-04/1-0003	บ้านริมคลองโฮมสเตย์ตำบลบ้านปรก	43/1 หมู่ 6 ต.บ้านปรก อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 016591189
19	2-75-01-07/1-0004	โฮมสเตย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายฝั่งทะเล	51/1 หมู่ 8 ต.แหลมใหญ่ อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 052141662
20	2-75-01-09/1-0005	อนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านคลองช่องโฮมสเตย์	124/2 หมู่ 7 ต.คลองโคน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0819419152
21	2-75-01-02/1-0004	บ้านหิ่งห้อย หมู่ 6	57/2 หมู่ 6 ต.บางขันแตก อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 095325024
22	2-75-01-04/1-0006	อัมพวาพาเที่ยว	63/1 หมู่ 6 ต.บ้านปรก อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0863013836
23	2-75-01-09/1-0008	ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนตำบลคลองโคน	1/3 หมู่ 3 ต.คลองโคน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034731188
24	2-75-01-07/1-0009	แหลมใหญ่โฮมสเตย์ หมู่ 7	77/7 หมู่ 7 ต.แหลมใหญ่ อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034712513
25	2-75-01-09/1-0019	ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาป่าชายเลนสมุทรสงคราม	1/12 หมู่ 3 ต.คลองโคน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034764796

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
26	2-75-01-09/1-0020	กลุ่มคนรักษ์คลองโคน	12/1 หมู่ 2 ต.คลองโคน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0851842410
27	2-75-01-09/1-0021	ชมรมท่องเที่ยวบ้านคลองช่อง	177 หมู่ 5 ต.คลองโคน อ.เมืองสมุทรสงคราม จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0812990704
28	2-75-02-07/1-0004	บางพรมโฮมสเตย์	9/3 หมู่ 4 ต.บางพรม อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034761985
29	2-75-02-09/1-0001	โฮมสเตย์บ้านสวนพวงทอง	54 หมู่ 1 ต.จอมปลวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034761110
33	2-75-03-03/1-0002	กลุ่มโฮมสเตย์ตลาดน้ำท่าคา	51 หมู่ 2 ต.ท่าคา อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ -
34	2-75-03-02/1-0003	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนหลวง	1 หมู่ 11 ต.สวนหลวง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 0817935560
35	2-75-03-06/1-0017	สร้างอาชีพบางช้าง	54 หมู่ 6 ต.บางช้าง อ.อัมพวา จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034751969
30	2-75-02-07/1-0005	บ้านสวนคนซีโฮมสเตย์	9/4 หมู่ 4 ต.บางพรม อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 034761985
31	2-75-02-05/1-0002	การท่องเที่ยวกลุ่มรักษ์บางคนที	36 หมู่ 6 ต.บางคนที อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ 013198663
32	2-75-02-08/1-0003	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดตรีสามัคคี	8 หมู่ 4 ต.บางกุ้ง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม โทรศัพท์ -

สสข 3 จ. ระยอง (จำนวน 60 รายการ)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	3-22-02-04/1-0001	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม	30/6 หมู่ 3 ต.ตะปอน อ.ขลุง จ.จันทบุรี โทรศัพท์ -
2	3-22-02-05/1-0027	กลุ่มแม่บ้านประมงบ้านเกาะจิก	9 หมู่ 1 ต.บางชัน อ.ขลุง จ.จันทบุรี โทรศัพท์ -
3	3-22-02-04/1-0003	กลุ่มโรงสีข้าวกล้องหมู่ 3	37 หมู่ 3 ต.ตะปอน อ.ขลุง จ.จันทบุรี โทรศัพท์ -
4	3-22-02-04/1-0017	ปรับปรุงพัฒนาการเกษตรไม้ผลตำบลตะปอน	37 หมู่ 3 ต.ตะปอน อ.ขลุง จ.จันทบุรี โทรศัพท์ -
5	3-22-03-07/1-0006	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรีจันทบุรี	11/1 หมู่ 4 ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0868349604
6	3-22-03-09/1-0006	กลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผล ม.7,14 ตำบลทุ่งเบญจา	49/6 หมู่ 14 ต.ทุ่งเบญจา อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0816865802
7	3-22-03-08/1-0016	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรและแปรรูปสองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี	77 หมู่ 5 ต.สองพี่น้อง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0815894788
8	3-22-03-13/1-0002	ผู้เลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจันทบุรี	72/5 หมู่ 8 ต.ตะกาดเง้า อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0885251491
9	3-22-03-07/1-0015	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบผสมผสาน ต.เขาบายศรี	36/1 หมู่ 10 ต.เขาบายศรี อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0899909141
10	3-22-03-12/1-0003	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ป่าชายเลนตำบลโขมง	2 หมู่ 5 ต.โขมง อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 039433406
11	3-22-04-01/1-0011	ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาสอยดาวใต้	232/2 หมู่ 1 ต.ทับไทร อ.โป่งน้ำร้อน จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 010047961
12	3-22-05-06/1-0010	ทุ่งเพลโฮมสเตย์	27/23 หมู่ 8 ต.ฉมัน อ.มะขาม จ.จันทบุรี โทรศัพท์ 0890930144
13	3-24-01-05/1-0010	ชมรมผู้ปลูกผักไร้ดินจังหวัดฉะเชิงเทรา	33/2 หมู่ 4 ต.บางตีนเป็ด อ.เมืองฉะเชิงเทรา จ.ฉะเชิงเทรา โทรศัพท์ 0819833870
14	3-24-08-03/1-0024	กลุ่มอนุรักษประเพณี ต.ทุ่งพระยา	8 หมู่ 5 ต.ทุ่งพระยา อ.สนามชัยเขต จ.ฉะเชิงเทรา โทรศัพท์ 0898347355
15	3-20-01-06/1-0014	สวรรค์สีเขียวหนองรี	30/1 หมู่ 13 ต.หนองรี อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี โทรศัพท์ 0818062406
16	3-20-08-01/1-0002	เกาะสีชังโฮมสเตย์	169 หมู่ 3 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี โทรศัพท์ 0815727840
17	3-20-08-01/1-0013	ประมงพื้นบ้าน เกาะสีชัง	128 หมู่ 1 ต.ท่าเทววงษ์ อ.เกาะสีชัง จ.ชลบุรี โทรศัพท์ 0848927455

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
18	3-20-09-02/1-0009	บ้านไม้ไทย	35/5 หมู่ 5 ต.นาจอมเทียน อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี โทรศัพท์ 0868313390
19	3-20-09-04/1-0005	กลุ่มผลิตเครื่องหมายทางราชการและอื่น ๆ	198 หมู่ 10 ต.บางเสร่ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี โทรศัพท์ 038436233
20	3-23-01-01/1-0001	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม	100/1 หมู่ ต.บางพระ อ.เมืองตราด จ.ตราด โทรศัพท์ 014281909
21	3-23-01-08/1-0017	ศูนย์เรียนรู้วิถีประชา	59 หมู่ 1 ต.ห้วยแร้ง อ.เมืองตราด จ.ตราด โทรศัพท์ 0833069900
22	3-23-03-01/1-0015	การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาสมิง	124/1 หมู่ 1 ต.เขาสมิง อ.เขาสมิง จ.ตราด โทรศัพท์ 0863054407
23	3-23-03-08/1-0006	ลุ่มน้ำเขาสมิงเกษตรเชิงนิเวศ	308 หมู่ 1 ต.ทุ่งนนทรี อ.เขาสมิง จ.ตราด โทรศัพท์ -
24	3-23-05-02/1-0018	ท่องเที่ยวบ้านน้ำเชี่ยว	42 หมู่ 1 ต.น้ำเชี่ยว อ.แหลมงอบ จ.ตราด โทรศัพท์ 0848925374
25	3-23-06-02/1-0001	แปรรูปอาหารทะเลบ้านอ่าวสลัด	16 หมู่ 6 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 092418849
26	3-23-06-02/1-0003	เฟอร์นิเจอร์ไม้บ้านง่ามโข่	44 หมู่ 2 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 061436048
27	3-23-06-02/1-0002	ไก่พื้นเมืองบ้านง่ามโข่	41/2 หมู่ 2 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 061548207
28	3-23-06-02/1-0004	เลี้ยงปลาในกระชังบ้านอ่าวสลัด	33 หมู่ 6 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 018615249
29	3-23-06-02/1-0005	การเลี้ยงปลาในกระชังบ้านคลองมาด	22/3 หมู่ 1 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 090982192
30	3-23-06-02/1-0006	แปรรูปอาหารทะเลบ้านคลองเจ้า	35/1 หมู่ 2 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 079049440
31	3-23-06-02/1-0007	การเลี้ยงปลาในกระชังบ้านคลองยายกี๋	93/2 หมู่ 4 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 092518870
32	3-23-06-01/1-0001	เกษตรผสมผสานบ้านอ่าวนิด	49/1 หมู่ 1 ต.เกาะหมาก อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 095125500
33	3-23-06-02/1-0008	การเลี้ยงปลาในกระชังบ้านอ่าวใหญ่	5/1 หมู่ 3 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ -
34	3-23-06-02/1-0009	ประมงพื้นบ้านบางเบ้า – อ่าวพร้าว	50/1 หมู่ 5 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ -

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
35	3-23-06-02/1-0010	ประมงพื้นบ้าน บ้านอ่าวสลัด	37 หมู่ 6 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 052858268
36	3-23-06-02/1-0011	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกาะกูด	42/5 หมู่ 2 ต.เกาะกูด อ.เกาะกูด จ.ตราด โทรศัพท์ 0899360689
37	3-23-07-01/1-0005	บ้านลูกช้าง	15/4 หมู่ 1 ต.เกาะช้าง อ.เกาะช้าง จ.ตราด โทรศัพท์ 0853967929
38	3-26-01-10/1-0003	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลสาริกา	147 หมู่ 11 ต.สาริกา อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก โทรศัพท์ -
39	3-26-01-11/1-0005	หญ้างามรีสอร์ท	70 หมู่ 3 ต.หินตั้ง อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก โทรศัพท์ 0867641740
40	3-26-01-11/1-0006	กลุ่มแคร่และห่วงยาง	120 หมู่ 6 ต.หินตั้ง อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก โทรศัพท์ -
41	3-26-01-08/1-0013	ชุมชนคนรักษ์เมืองโบราณบ้านดงละคร	49 หมู่ 10 ต.ดงละคร อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก โทรศัพท์ 0818614043
42	3-26-01-10/1-0034	กลุ่มผลิตผลไม้การเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวกลุ่มเขามดดำ	183 หมู่ 3 ต.สาริกา อ.เมืองนครนายก จ.นครนายก โทรศัพท์ 0844387401
43	3-25-07-05/1-0019	ตำบลดงบังเพื่อสังคม	44 หมู่ 3 ต.ดงบัง อ.ประจันตคาม จ.ปราจีนบุรี โทรศัพท์ 0898841974
44	3-21-01-03/1-0012	กลุ่มอาชีพประมงเรือเล็กคลองกระเฌอเมืองระยอง	45/1 หมู่ 9 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 099332512
45	3-21-01-03/1-0027	ชมรมผู้ประกอบการร้านค้าหาดแม่รำพึง	55 หมู่ 5 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0871346441
46	3-21-01-03/1-0028	ประมงเรือเล็กชุมชนหินขาว	75 หมู่ 5 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 096085506
47	3-21-01-03/1-0033	ประมงอวนปูเนินมะยม	81/10 หมู่ 5 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 038898530
48	3-21-01-03/1-0041	กลุ่มทำการประมงโป๊ะเชือกหาดแม่รำพึง	46/3 หมู่ 10 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 097487495
49	3-21-01-03/1-0043	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลตะพงระยอง	146/3 หมู่ 3 ต.ตะพง อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0870310207
50	3-21-01-04/1-0012	กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแหลมรุ่งเรือง	1 หมู่ ต.ปากน้ำ อ.เมืองระยอง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0816872569
51	3-21-03-13/1-0006	กลุ่มผลิตชาใบขลู่และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	55 หมู่ 7 ต.ปากน้ำกระแส อ.แกลง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0868314249

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
52	3-21-03-13/1-0017	กลุ่มท่องเที่ยวประแสโฮมสเตย์	7 หมู่ 7 ต.ปากน้ำกระแส อ.แกลง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0853297384
53	3-21-04-01/1-0015	กลุ่มแม่บ้านเกษตรตำบลวังจันทร์	2 หมู่ 3 ต.วังจันทร์ อ.วังจันทร์ จ.ระยอง โทรศัพท์ 0806174280
54	3-21-05-02/1-0005	สวนสุภัทราแลนด์	70 หมู่ 10 ต.หนองละลอก อ.บ้านค่าย จ.ระยอง โทรศัพท์ 038982048
55	3-21-06-01/1-0004	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อ่างเก็บน้ำหนอง ปลาไหล	507/1 หมู่ 1 ต.ปลวกแดง อ.ปลวกแดง จ.ระยอง โทรศัพท์ 0819312712
56	3-11-03-09/1-0005	บริการสุวรรณภูมิ	159/5 หมู่ 3 ต.หนองปรือ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 023272388
57	3-11-03-09/1-0006	มหานครสุวรรณภูมิ	174 หมู่ 3 ต.หนองปรือ อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 013197223
58	3-11-04-10/1-0007	วิสาหกิจชุมชนบางน้ำผึ้งโฮมสเตย์มาตรฐานไทย	33/2 หมู่ 3 ต.บางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 024610843
59	3-11-04-10/1-0009	บ้านสวนบางน้ำผึ้ง	7 หมู่ 7 ต.บางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 0868824753
60	3-11-05-02/1-0004	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกรบ้านคลองสวน	1 หมู่ 2 ต.บ้านคลองสวน อ.พระสมุทรเจดีย์ จ.สมุทรปราการ โทรศัพท์ 0892145047

สสข 4 จ. ขอนแก่น (จำนวน 82 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	4-46-07-04/1-0005	กลุ่มเลี้ยงกุ้งก้ามกรามตำบลบัวบาน	99 หมู่ 7 ต.บัวบาน อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ โทรศัพท์ -
2	4-40-06-02/1-0009	เกษตรกรบ้านโคกไม้งามโฮมสเตย์	368 หมู่ 1 ต.ศรีสุข อ.สีชมพู จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ 0895709915
3	4-40-13-01/1-0008	ศูนย์เรียนรู้คันนาใหญ่นา 1 ไร่ ได้ข้าว 100 ถัง	32 หมู่ 3 ต.คอนฉิม อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ 0872345936
4	4-40-13-03/1-0042	กลุ่มปลูกปอเทืองบ้านโนนแดง	19 หมู่ 5 ต.โนนทอง อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ -
5	4-40-16-07/1-0024	ควายแสนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	159 หมู่ 10 ต.นาหว้า อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ -
6	4-40-23-03/1-0022	กลุ่มอนุรักษ์ควายไทยวิถีชีวิตไทย	3 หมู่ 3 ต.บ้านโคก อ.หนองนาคำ จ.ขอนแก่น โทรศัพท์ 0868630300
7	4-36-04-03/1-0016	BOND 013	9 หมู่ 19 ต.บ้านเดื่อ อ.เกษตรสมบูรณ์ จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ -
8	4-36-06-07/1-0020	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงละหาน	124/1 หมู่ 4 ต.ละหาน อ.จัตุรัส จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ 0862482586
9	4-36-08-02/1-0040	เพื่อความยั่งยืนป่าชุมชนเขาวง	74/3 หมู่ 4 ต.วังตะเฆ่ อ.หนองบัวระเหว จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ 0890788279
10	4-36-08-02/1-0057	รถนำเที่ยวทุ่งบัวสวรรค์-ผาหำหด	147/1 หมู่ 10 ต.วังตะเฆ่ อ.หนองบัวระเหว จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ 0862453396
11	4-36-09-04/1-0047	กลุ่มเศรษฐกิจบ้านโคกกระเบื้องไห	158 หมู่ 3 ต.บ้านไร่ อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ -
12	4-36-12-08/1-0017	พัฒนาอาชีพและท่องเที่ยวเก่าย่าดี	22 หมู่ 1 ต.เก่าย่าดี อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ 044893501
13	4-36-12-09/1-0008	พัฒนาอาชีพและท่องเที่ยวท่ามะไฟหวาน	2 หมู่ 4 ต.ท่ามะไฟหวาน อ.แก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ 044132500
14	4-36-13-02/1-0018	วังน้ำอุ่นรวมเกษตร	9 หมู่ 10 ต.ทุ่งพระ อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ 0816017428
15	4-36-14-01/1-0008	BOND159	90 หมู่ 11 ต.บ้านเจียง อ.ภักดีชุมพล จ.ชัยภูมิ โทรศัพท์ -
16	4-43-05-03/1-0020	กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองกุ้งใต้	56 หมู่ 1 ต.กุดบง อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย โทรศัพท์ 0817681984

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
17	4-43-07-04/1-0003	ป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน	2 หมู่ 5 ต.พระพุทธบาท อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย โทรศัพท์ 062325300
18	4-43-08-02/1-0009	กลุ่มโฮมสเตร์บ้านผาตั้ง	110 หมู่ 1 ต.ผาตั้ง อ.สังคม จ.หนองคาย โทรศัพท์ 010597571
19	4-48-02-02/1-0005	สว่างพบ	195 หมู่ 6 ต.หนองฮี อ.ปลาปาก จ.นครพนม โทรศัพท์ 042589190
20	4-48-05-01/1-0001	ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว อำเภอธาตุพนม	90 หมู่ 2 ต.ธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม โทรศัพท์ 042540088
21	4-48-06-04/1-0005	สวนสุขภาพอินทรีย์วิถีพุทธ	136 หมู่ 4 ต.นางาม อ.เรณูนคร จ.นครพนม โทรศัพท์ 0801495404
22	4-39-01-12/1-0005	เครื่องประดับเงินและน้ำดื่มบ้านโนนทัน	53 หมู่ 1 ต.โนนทัน อ.เมืองหนองบัวลำภู จ.หนองบัวลำภู โทรศัพท์ 0810597270
23	4-39-06-03/1-0038	โฮมสเตย์บ้านสวนสวรรค์	5 หมู่ 4 ต.วังทอง อ.นาวัง จ.หนองบัวลำภู โทรศัพท์ -
24	4-30-02-05/1-0005	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หาดจอมทอง นครราชสีมา	547 หมู่ 9 ต.จระเข้หิน อ.ครบุรี จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 033668330
25	4-30-02-04/1-0003	มาบกราดโฮมเสตย์-โคกกระชาย	547 หมู่ 5 ต.โคกกระชาย อ.ครบุรี จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 0872405608
26	4-30-14-20/1-0013	กลุ่มอนุรักษ์ป่าเขาน้อย	94 หมู่ 10 ต.บ่อปลาทอง อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ -
27	4-30-25-01/1-0006	ซับไทรทองโฮมสเตย์	45 หมู่ 13 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 019772856
28	4-30-25-01/1-0008	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอ.วังน้ำเขียว	80/1 หมู่ 16 ต.วังน้ำเขียว อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 017897982
29	4-30-25-02/1-0031	กลุ่มชีววิถีตามแนวพระราชดำริฯ เศรษฐกิจพอเพียง บ้านคลองปลากั้ง	24 หมู่ 16 ต.วังหมี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 0845464947
30	4-31-23-01/1-0015	กลุ่มผลิตพันธุ์ข้าวหอมมะลิชุมชน ม.1-12-14 เจริญสุข	61 หมู่ 1 ต.เจริญสุข อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์ โทรศัพท์ -
31	4-31-23-01/1-0017	แม่บ้านทอผ้าไหม-ฝ้ายเจริญสุข หมู่ที่1	35 หมู่ 1 ต.เจริญสุข อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์ โทรศัพท์ -
32	4-44-03-14/1-0011	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรยางน้อยแห่ใต้	35 หมู่ 2 ต.แห่ใต้ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม โทรศัพท์ -

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
33	4-45-12-02/1-0011	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรไร้นาสวนผสมวังอีผุย	69 หมู่ 4 ต.หนองหิน อ.เมืองสรวง จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0810127545
34	4-45-16-08/1-0042	ธนาคารต้นไม้บ้านโนนเหลี่ยม ม.3	17 หมู่ 3 ต.บ้านบาก อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0801824164
35	4-45-16-01/1-0023	ธนาคารต้นไม้บ้านเหล่ากาชาด ม.6	79 หมู่ 6 ต.โพธิ์ทอง อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0872228937
36	4-45-16-01/1-0026	ธนาคารต้นไม้บ้านศรีโพธิ์ทอง ม.1	70 หมู่ 1 ต.โพธิ์ทอง อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0883016770
37	4-45-16-01/1-0025	ธนาคารต้นไม้บ้านเหล่ายาว ม.5	69 หมู่ 5 ต.โพธิ์ทอง อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0879514323
38	4-45-16-07/1-0033	ธนาคารต้นไม้บ้านหนองห้าง ม.7	1 หมู่ 7 ต.หนองแวงควง อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0890082262
39	4-45-16-03/1-0037	ธนาคารต้นไม้บ้านเหล่าดอนไฮ ม.8	14 หมู่ 8 ต.เมืองเปลือย อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0879615658
40	4-45-16-02/1-0054	ธนาคารต้นไม้บ้านศรีสมเด็จ ม.10	16 หมู่ 10 ต.ศรีสมเด็จ อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0857525078
41	4-45-16-07/1-0030	ธนาคารต้นไม้บ้านหนองขุมดิน ม.12	128 หมู่ 12 ต.หนองแวงควง อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0822296450
42	4-45-16-02/1-0055	ธนาคารต้นไม้บ้านเหล่าล้อ ม.4	90 หมู่ 4 ต.ศรีสมเด็จ อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0900283106
43	4-45-16-05/1-0041	ธนาคารต้นไม้บ้านเหล่ากุด ม.6	120 หมู่ 6 ต.สวนจิก อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0846017758
44	4-45-16-01/1-0027	ธนาคารต้นไม้บ้านเหล่าใหญ่ ม.4	59 หมู่ 4 ต.โพธิ์ทอง อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ 0862246856
45	4-45-16-06/1-0038	ธนาคารต้นไม้บ้านโพธิ์สัย ม.4	115 หมู่ 4 ต.โพธิ์สัย อ.ศรีสมเด็จ จ.ร้อยเอ็ด โทรศัพท์ -
46	4-42-03-01/1-0020	เมืองเชียงคานโฮมสเตย์	133 หมู่ 2 ต.เชียงคาน อ.เชียงคาน จ.เลย โทรศัพท์ 042821652
47	4-42-04-01/1-0047	กลุ่มโฮมสเตย์เศรษฐกิจชุมชุน	415 หมู่ 2 ต.ปากชม อ.ปากชม จ.เลย โทรศัพท์ -
48	4-42-04-01/1-0048	กลุ่มโฮมสเตย์ชุมชนนาค้อ	68 หมู่ 8 ต.ปากชม อ.ปากชม จ.เลย โทรศัพท์ -
49	4-42-04-01/1-0050	กลุ่มบริหารจัดการโฮมสเตย์บ้านนาค้อ	271/2 หมู่ 12 ต.ปากชม อ.ปากชม จ.เลย โทรศัพท์ -

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
50	4-42-05-07/1-0033	กลุ่มโฮมสเตย์ บ.น้ำหมัน	209 หมู่ 1 ต.กกสะทอน อ.ด่านซ้าย จ.เลย โทรศัพท์ -
51	4-42-05-07/1-0036	กลุ่มโฮมสเตย์ บ.กกจาน	121 หมู่ 7 ต.กกสะทอน อ.ด่านซ้าย จ.เลย โทรศัพท์ -
52	4-42-05-07/1-0038	กลุ่มสตรีบ้านน้ำหมันก้าวหน้า	159 หมู่ 1 ต.กกสะทอน อ.ด่านซ้าย จ.เลย โทรศัพท์ -
53	4-42-05-07/1-0039	วิสาหกิจชุมชนชมรมกลุ่มรถนำเที่ยวภูลมโลโดยชุมชนกกสะทอน	132 หมู่ 1 ต.กกสะทอน อ.ด่านซ้าย จ.เลย โทรศัพท์ 0862000757
54	4-42-07-01/1-0003	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแก่งไฮ	31 หมู่ 3 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย โทรศัพท์ 0842899263
55	4-42-07-06/1-0001	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหนองแซง	61 หมู่ 2 ต.สานตม อ.ภูเรือ จ.เลย โทรศัพท์ 0817082696
56	4-42-07-01/1-0004	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันติสุข	10 หมู่ 8 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย โทรศัพท์ 0893507730
57	4-42-07-01/1-0005	กลุ่มไม้ดอกไม้ประดับบ้านหนองบง	137 หมู่ 4 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย โทรศัพท์ 042899287
58	4-42-07-01/1-0013	กลุ่มพฤษานานาพรรณบ้านสันติสุข	104 หมู่ 8 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย โทรศัพท์ 0862358016
59	4-42-07-01/1-0018	กลุ่มวรพรรณไม้ดอกไม้ประดับ	7 หมู่ 4 ต.หนองบัว อ.ภูเรือ จ.เลย โทรศัพท์ 0878651002
60	4-42-14-03/1-0047	อนุรักษ์ท่องเที่ยวบ้านผาหวาย	31 หมู่ 3 ต.ปวนพุ อ.หนองหิน จ.เลย โทรศัพท์ 0900276454
61	4-42-14-03/1-0046	อนุรักษ์ภูป่าเปาะ	115 หมู่ 3 ต.ปวนพุ อ.หนองหิน จ.เลย โทรศัพท์ 0814718406
62	4-42-14-03/1-0045	ท่องเที่ยวภูผาหวาย 3	142 หมู่ 3 ต.ปวนพุ อ.หนองหิน จ.เลย โทรศัพท์ 0874382070
63	4-33-03-08/1-0047	เกษตรอินทรีย์บ้านละทาย หมู่ 8	29/12 หมู่ 8 ต.ละทาย อ.กันทรารมย์ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ 0818366697
64	4-33-04-09/1-0001	แม่บ้านเกษตรกรบ้านซำตารมย์	198 หมู่ 7 ต.ตระกาจ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ -

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
65	4-33-04-09/1-0030	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านซำตารมย์	198 หมู่ 7 ต.ตระกาจ อ.กันทรลักษ์ จ.ศรีสะเกษ โทรศัพท์ -
66	4-47-01-06/1-0018	กลุ่มพัฒนาอาชีพและการท่องเที่ยวลุ่มน้ำหนองหารหลวง	306 หมู่ 14 ต.เชียงเครือ อ.เมืองสกลนคร จ.สกลนคร โทรศัพท์ 0897120331
67	4-47-12-01/1-0002	หนองหารหลวง	452 หมู่ 20 ต.สว่างแดนดิน อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร โทรศัพท์ 0866360932
68	4-47-16-03/1-0011	เกษตรผสมผสานบ้านหนองน้อย หมู่ 3	37 หมู่ 3 ต.ทุ่งแก อ.เจริญศิลป์ จ.สกลนคร โทรศัพท์ -
69	4-47-17-01/1-0012	กลุ่มเกษตรผสมผสานบ้านโพนน้อย หมู่2	50 หมู่ 2 ต.บ้านโพน อ.โพนนาแก้ว จ.สกลนคร โทรศัพท์ -
70	4-37-01-04/1-0001	กลุ่มโฮมสเตย์ เบิ่งวัฒนธรรมหมอลำบ้านปลาค้าว	77 หมู่ 10 ต.ปลาค้าว อ.เมืองอำนาจเจริญ จ.อำนาจเจริญ โทรศัพท์ 0818787833
71	4-37-01-11/1-0001	กลุ่มทอเสื่อกกบ้านนาหมอม้า	61 หมู่ 7 ต.นาหมอม้า อ.เมืองอำนาจเจริญ จ.อำนาจเจริญ โทรศัพท์ 0878793978
72	4-41-01-16/1-0033	ฐานที่มั่นประชาชน	271 หมู่ 2 ต.นาข่า อ.เมืองอุดรธานี จ.อุดรธานี โทรศัพท์ 0864598595
73	4-41-03-02/1-0037	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ห้วยตาดข่าอ่างพระราชดำริ ม.9,ม.11	44 หมู่ 9 ต.หนองอ้อ อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี โทรศัพท์ 0899378225
74	4-41-04-06/1-0014	โฮมสเตย์เชิงอนุรักษ์บ้านเชียงแหว	18 หมู่ 7 ต.เชียงแหว อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี โทรศัพท์ 042143070
75	4-41-04-06/1-0016	กลุ่มเรือเพื่อการท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านเดียม	66 หมู่ 10 ต.เชียงแหว อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี โทรศัพท์ 0857542241
76	4-41-05-02/1-0011	ร้านค้าสวัสดิการตำบลบุ่งแก้ว	34 หมู่ 12 ต.บุ่งแก้ว อ.โนนสะอาด จ.อุดรธานี โทรศัพท์ -
77	4-34-04-06/1-0033	กลุ่มบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชน ประวัติศาสตร์และการเกษตรตำบลชีทวน	99 หมู่ 2 ต.ชีทวน อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ -
78	4-34-09-06/1-0002	กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านบุกลาง	36/1 หมู่ 10 ต.บุเปือย อ.น้ำยืน จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ 045333007
79	4-34-19-10/1-0037	อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบ้านวังพอก	10 หมู่ 3 ต.โพธิ์ศรี อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ 0879629354
80	4-34-21-06/1-0002	เกษตรผสมผสานบ้านโป่งเป้า	3 หมู่ 4 ต.เหล่างาม อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ 0833843108

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
81	4-34-21-06/1-0008	กลุ่มพลังรักษ์แก่งคันย่าบ้านหนองฟานยืน	40 หมู่ 5 ต.เหล่างาม อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ 0870608005
82	4-34-32-02/1-0020	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบัวเทิง	19 หมู่ 4 ต.ท่าช้าง อ.สว่างวีระวงศ์ จ.อุบลราชธานี โทรศัพท์ 0862605412

สสข 5 จ. สงขลา (จำนวน 153 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	5-81-01-18/1-0020	โฮมสเตย์บ้านเกาะกลาง	192 หมู่ 1 ต.คลองประสงค์ อ.เมืองกระบี่ จ.กระบี่ โทรศัพท์ -
2	5-81-01-06/1-0009	กลุ่มเลี้ยงปลากระชังและการท่องเที่ยว	168 หมู่ 6 ต.เขาทอง อ.เมืองกระบี่ จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0862807695
3	5-81-01-15/1-0008	ท่องเที่ยว-ประมงพื้นบ้านอ่าวน้ำเมา-ไร่เลย์	55 หมู่ 5 ต.ไสไทย อ.เมืองกระบี่ จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0810836331
4	5-81-01-18/1-0038	บ้านปูดำ	99/1 หมู่ 4 ต.คลองประสงค์ อ.เมืองกระบี่ จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0830346559
5	5-81-02-06/1-0011	ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อ่างเก็บน้ำบางกำปรัด	224 หมู่ 6 ต.โคกหาร อ.เขาพนม จ.กระบี่ โทรศัพท์ -
6	5-81-02-05/1-0030	คนสร้างงานบ้านบางสร้านหน้าเขา	37/3 หมู่ 2 ต.หน้าเขา อ.เขาพนม จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0828016030
7	5-81-03-05/1-0001	กลุ่มเรือท่องเที่ยวเพชรไพรินอำเภอเกาะลันตา	213 หมู่ 1 ต.ศาลาด่าน อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ โทรศัพท์ 075684248
8	5-81-03-03/1-0014	เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนร่าหมาด - ขุนสมุทร	145 หมู่ 10 ต.เกาะกลาง อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0892909454
9	5-81-03-05/1-0010	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทุ่งหยีเพ็ง	58 หมู่ 4 ต.ศาลาด่าน อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ โทรศัพท์ -
10	5-81-03-01/1-0016	กลุ่มโฮมสเตย์บ้านเกาะปอ	69 หมู่ 4 ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ โทรศัพท์ -
11	5-81-03-01/1-0027	เลี้ยงแพะบ้านเจ๊ะหลี	107 หมู่ 3 ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0824525664
12	5-81-03-01/1-0033	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าถ้ำเสือ	221 หมู่ 5 ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0872642183
13	5-81-05-02/1-0013	ท่องเที่ยวแหลมสัก	85/5 หมู่ 3 ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่ โทรศัพท์ 075685045
14	5-81-05-01/1-0004	ท่องเที่ยวบ้านถ้ำเสือ	7/6 หมู่ 5 ต.อ่าวลึกใต้ อ.อ่าวลึก จ.กระบี่ โทรศัพท์ -
15	5-81-05-01/1-0005	บ้านบ่อท่อ	108 หมู่ 6 ต.อ่าวลึกใต้ อ.อ่าวลึก จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0817877567
16	5-81-08-06/1-0002	กลุ่มช่างต่อเรือหัวโทงบ้านหาดยาว	15 หมู่ 4 ต.ตลิ่งชัน อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ โทรศัพท์ 0819786450

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
17	5-81-08-02/1-0027	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านเกาะปู	296 หมู่ 2 ต.เกาะศรีบอยา อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ โทรศัพท์ 08984281100
18	5-86-03-01/1-0002	ตำบลบางสน	18/1 หมู่ 5 ต.บางสน อ.ปะทิว จ.ชุมพร โทรศัพท์ -
19	5-86-04-03/1-0008	กลุ่มอนุรักษ์ควายไทยตำบลท่ามะพลา	21 หมู่ 2 ต.ท่ามะพลา อ.หลังสวน จ.ชุมพร โทรศัพท์ 0857955569
20	5-86-04-08/1-0014	โฮมสเตย์บ้านเกาะพิทักษ์	32 หมู่ 14 ต.บางน้ำจืด อ.หลังสวน จ.ชุมพร โทรศัพท์ -
21	5-86-05-01/1-0004	เศรษฐกิจพอเพียงบ้านสระขาว	3 หมู่ 16 ต.ละแม อ.ละแม จ.ชุมพร โทรศัพท์ 077559274
22	5-86-06-02/1-0004	กลุ่มจักสานบ้านคลองเรือ	126 หมู่ 9 ต.ปากทรง อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร โทรศัพท์ -
23	5-86-06-02/1-0009	ปรับปรุงคุณภาพไม้ผลตะแบกงาม	14/1 หมู่ 7 ต.ปากทรง อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร โทรศัพท์-
24	5-86-06-02/1-0013	วิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์บ้านคลองเรือ	136 หมู่ 9 ต.ปากทรง อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร โทรศัพท์ -
25	5-92-02-13/1-0002	ชมรมเรือหางยาวบ้านเกาะมุกด์	134/1 หมู่ 2 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง โทรศัพท์ -
26	5-92-02-13/1-0018	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกาะมุกดิ์โฮมสเตย์	202/1 หมู่ 2 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง โทรศัพท์ 0810814299
27	5-92-02-13/1-0020	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวและพัฒนาอาชีพเกาะลิบง	97 หมู่ 4 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง โทรศัพท์ 0869437669
28	5-92-03-08/1-0009	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านโคกมะม่วง	61/5 หมู่ 4 ต.เกาะเปียะ อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง โทรศัพท์ 0840531787
29	5-92-03-03/1-0019	ท่องเที่ยวเรียนรู้พลังงานสืบสานภูมิปัญญานาชุมเห็ด	3 หมู่ 8 ต.นาชุมเห็ด อ.ย่านตาขาว จ.ตรัง โทรศัพท์ 0854781044
30	5-92-04-01/1-0011	การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะหยงสตาร์	50/3 หมู่ 3 ต.ท่าข้าม อ.ปะเหลียน จ.ตรัง โทรศัพท์ 075289277
31	5-92-05-04/1-0004	แปรรูปสัตว์น้ำและบริการนำเที่ยวทะเลตรังบ้านฉางหลาง	135/6 หมู่ 5 ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง โทรศัพท์ 0819797530
32	5-92-05-04/1-0005	ประมงพัฒนารวมสามัคคี	125/1 หมู่ 4 ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง โทรศัพท์ 078844573
33	5-92-05-01/1-0010	เลี้ยงปลากระชังบ้านพรุจูด	145/1 หมู่ 2 ต.บ่อหิน อ.สิเกา จ.ตรัง โทรศัพท์ 0818927440

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
34	5-92-05-04/1-0007	ประมงพื้นบ้านการเกษตรชุมชน	130/15 หมู่ 4 ต.ไม้ฝาด อ.สิเกา จ.ตรัง โทรศัพท์ 0846906738
35	5-92-06-19/1-0004	ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์	212 หมู่ 1 ต.ในเตา อ.ห้วยยอด จ.ตรัง โทรศัพท์ -
36	5-80-02-04/1-0003	กองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านดอนคา	195 หมู่ 2 ต.ทอนหงส์ อ.พรหมคีรี จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075394041
37	5-80-03-01/1-0014	ส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลเขาแก้ว	240 หมู่ 2 ต.เขาแก้ว อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0848455296
38	5-80-03-02/1-0008	การท่องเที่ยวตำบลลานสกา	116 หมู่ 2 ต.ลานสกา อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ -
39	5-80-03-03/1-0017	การท่องเที่ยวตำบลท่าดี	152/1 หมู่ 2 ต.ท่าดี อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ -
40	5-80-03-04/1-0021	เพ็ชรคีรีโฮมสเตย์	128 หมู่ 8 ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0816163080
41	5-80-03-02/1-0020	ท่องเที่ยววังโบราณลานสกา	20 หมู่ 6 ต.ลานสกา อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ -
42	5-80-04-05/1-0002	ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าเขาศูนย์	42/3 หมู่ 2 ต.ไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075408345
43	5-80-05-02/1-0001	ศูนย์ประสานงานการจัดการการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมบ้านกะทูนใต้	108 หมู่ 6 ต.กะทูน อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0899711048
44	5-80-05-02/1-0002	ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านกะทูน	177/1 หมู่ 1 ต.กะทูน อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075483064
45	5-80-05-03/1-0003	กลุ่มรักเขาพระ	191 หมู่ 1 ต.เขาพระ อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0844434205
46	5-80-05-03/1-0018	เพื่อการท่องเที่ยวอำเภอพิปูน	109 หมู่ 10 ต.เขาพระ อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0844434205
47	5-80-07-04/1-0004	ชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ตำบลเคร็ง	317 หมู่ 4 ต.เคร็ง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0895884269
48	5-80-08-01/1-0038	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้านแหลมโฮมสเตย์(บ้านหน้าทับ)	107 หมู่ 7 ต.ท่าศาลา อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ -
49	5-80-09-11/1-0008	ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลถ้ำใหญ่	252 หมู่ 9 ต.ถ้ำใหญ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0872833896
50	5-80-09-10/1-0014	ท่องเที่ยวชุมชนคนน้ำตก – หนองบัว	99/9 หมู่ 1 ต.น้ำตก อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075460585

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
51	5-80-13-01/1-0001	วิถีชุมชนตำบลร่อนพิบูลย์	7/3 หมู่ 12 ต.ร่อนพิบูลย์ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 075441396
52	5-80-13-01/1-0009	อุทยานชุมชนบ้านใสโตน	31 หมู่ 10 ต.ร่อนพิบูลย์ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0862688087
53	5-80-14-02/1-0017	กลุ่มประมงบ้านปลายทอน	59/3 หมู่ 7 ต.ทุ่งปรัง อ.สิชล จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0862742822
54	5-80-15-01/1-0002	ชมรมธุรกิจท่องเที่ยวขนอม	59/4 หมู่ 4 ต.ขนอม อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0895915109
55	5-80-15-03/1-0004	กลุ่มประมงชายฝั่งรักบ้านเกิด	41/1 หมู่ 2 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0846257189
56	5-80-15-02/1-0003	กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองบ้านช่องเสียด	27 หมู่ 6 ต.ควนทอง อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0866640799
57	5-80-15-03/1-0024	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านแหลมประทับ	52/1 หมู่ 5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0894731114
58	5-80-15-03/1-0032	กลุ่มชุมชนรักษ์ป่าชายเลนบ้านท่า	73 หมู่ 7 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0869511163
59	5-80-15-03/1-0035	โฮมสเตย์บ้านแหลมประทับ	41/3 หมู่ 5 ต.ท้องเนียน อ.ขนอม จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0846252501
60	5-80-21-02/1-0007	ล่องแก่งกรุงชิง	23/16 หมู่ 3 ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0849685696
61	5-80-21-01/1-0019	อนุรักษ์ประวัติศาสตร์กรุงชิง	179 หมู่ 5 ต.กรุงชิง อ.นบพิตำ จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0895871902
62	5-80-22-01/1-0031	ล่องแก่งช้างกลาง	139/1 หมู่ 7 ต.ช้างกลาง อ.ช้างกลาง จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0817879181
63	5-80-22-03/1-0019	ท่องเที่ยวตำบลสวนขัน	268 หมู่ 3 ต.สวนขัน อ.ช้างกลาง จ.นครศรีธรรมราช โทรศัพท์ 0843291248
64	5-82-01-05/1-0006	เรือนำเที่ยวชุมชนบ้านในหงบ	5 หมู่ 4 ต.ตากแดด อ.เมืองพังงา จ.พังงา โทรศัพท์ 040565358
65	5-82-01-04/1-0026	วิสาหกิจการท่องเที่ยว	13 หมู่ 2 ต.บางเตย อ.เมืองพังงา จ.พังงา โทรศัพท์ 0855195600
66	5-82-02-01/1-0015	ชมรมเรือหางยาวบ้านท่าเขา	17/5 หมู่ 4 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา โทรศัพท์ 0817470906

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
67	5-82-02-01/1-0018	กลุ่มเกาะยาวโฮมสเตย์	5/3 หมู่ 1 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา โทรศัพท์ 076597428
68	5-82-02-03/1-0010	พรุในโฮมสเตย์	134 หมู่ 3 ต.พรุใน อ.เกาะยาว จ.พังงา โทรศัพท์ 0800404404
69	5-82-02-01/1-0019	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านท่าเขา	4/8 หมู่ 4 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา โทรศัพท์ 0833955885
70	5-82-02-01/1-0032	อันเป้าเพื่อการอนุรักษ์และการท่องเที่ยว เชิงนิเวศน์	70/13 หมู่ 7 ต.เกาะยาวน้อย อ.เกาะยาว จ.พังงา โทรศัพท์ 0899272871
71	5-82-03-04/1-0007	วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภูตาจอตำบลเหล	76/4 หมู่ 2 ต.เหล อ.กะปง จ.พังงา โทรศัพท์ 0857909593
72	5-82-05-08/1-0005	เกาะคอเขาซีแคนู	31 หมู่ 5 ต.เกาะคอเขา อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา โทรศัพท์ 0894700191
73	5-82-05-02/1-0022	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวอนุรักษ์ท่าโชคชัย	25/7 หมู่ 5 ต.บางนายสี อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา โทรศัพท์ 0806925985
74	5-82-06-01/1-0047	กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	12/1 หมู่ 5 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ.พังงา โทรศัพท์ 0833960339
75	5-82-07-02/1-0005	สหพัฒนาอาชีพเกษตรกรประมงบ้านโคกไคร	29/1 หมู่ 1 ต.มะรุ่ย อ.ทับปุด จ.พังงา โทรศัพท์ -
76	5-82-07-02/1-0007	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไคร	7/1 หมู่ 1 ต.มะรุ่ย อ.ทับปุด จ.พังงา โทรศัพท์ 076480540
77	5-93-01-13/1-0024	กลุ่มชัยบุรีโฮมสเตย์	55/1 หมู่ 2 ต.ชัยบุรี อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง โทรศัพท์ 074604111
78	5-93-04-02/1-0010	ชมรมคนเทือกเขาบรรทัด	125 หมู่ 2 ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง โทรศัพท์ 0898794658
79	5-93-08-06/1-0012	ทุ่งบ่อพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน (จักสานพลาสติก)	243 หมู่ 3 ต.วังใหม่ อ.ป่าบอน จ.พัทลุง โทรศัพท์ 0822693980
80	5-83-01-07/1-0011	เพื่อการท่องเที่ยวตำบลราไวย์ภูเก็ต	32/40 หมู่ 4 ต.ราไวย์ อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0866903325
81	5-83-01-07/1-0012	พัฒนาชายหาดส่งเสริมอาชีพบ้านบางคณฑี	72 หมู่ 5 ต.ราไวย์ อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 076288631
82	5-83-01-07/1-0014	การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ราไวย์-ในหาน	58/25 หมู่ 6 ต.ราไวย์ อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0870373945
83	5-83-01-04/1-0016	ชุมชนอนุรักษ์ป่าชายเลน ม.3 บ้านกู้กู	61/1 หมู่ 3 ต.รัษฎา อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0810899471

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
84	5-83-01-03/1-0015	กลุ่มเรือจ้าง	93 หมู่ 6 ต.เกาะแก้ว อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0894744029
85	5-83-01-05/1-0016	กลุ่มชมรมเรือหางยาวเพื่อการท่องเที่ยวและประมงชายฝั่งบ้านแหลมพันวา	13/18 หมู่ 8 ต.วิชิต อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0818947364
86	5-83-01-04/1-0030	กลุ่มกู้กูร่วมใจ	9/9 หมู่ 3 ต.รัษฎา อ.เมืองภูเก็ต จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 076240486
87	5-83-02-03/1-0022	กลุ่มส่งเสริมอาชีพและสวัสดิการชุมชน	64/31 หมู่ 5 ต.กมลา อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0852181918
88	5-83-03-04/1-0007	กลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง	2/2 หมู่ 3 ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 076260351
89	5-83-03-05/1-0007	กลุ่มเรือประมงเล็กเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	93/37 หมู่ 5 ต.ไม้ขาว อ.ถลาง จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0816777923
90	5-83-03-06/1-0005	กลุ่มเรือหางยาวหาดในยางบริการท่องเที่ยวและอนุรักษ์สัตว์น้ำ	82/2 หมู่ 5 ต.สาคู อ.ถลาง จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 076327295
91	5-83-03-04/1-0030	พารารวมใจ	40/5 หมู่ 4 ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 076260027
92	5-83-03-04/1-0032	กลุ่มบริการนักท่องเที่ยวบ้านบางโรง	77 หมู่ 3 ต.ป่าคลอก อ.ถลาง จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0810877235
93	5-83-03-03/1-0027	กลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางเทาเชิงทะเล	202/16 หมู่ 2 ต.เชิงทะเล อ.ถลาง จ.ภูเก็ต โทรศัพท์ 0818938919
94	5-95-02-03/1-0003	กลุ่มไม้ดอกเมืองหนาวบ้านปิยะมิตร 2	172 หมู่ 2 ต.ตาเนาะแมเราะ อ.เบตง จ.ยะลา โทรศัพท์ 073201097
95	5-85-01-09/1-0005	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะพยาม	5/1 หมู่ 1 ต.เกาะพยาม อ.เมืองระนอง จ.ระนอง โทรศัพท์ 077820080
96	5-85-02-05/1-0014	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านบางแก้ว	2/1 หมู่ 1 ต.บางแก้ว อ.ละอุ่น จ.ระนอง โทรศัพท์ 0819685945
97	5-85-03-01/1-0001	มุสลิมโฮมสเตย์ม่วงกลวง	3/3 หมู่ 3 ต.ม่วงกลวง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง โทรศัพท์
98	5-85-03-01/1-0038	ท่องเที่ยวชุมชน	54 หมู่ 3 ต.ม่วงกลวง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง โทรศัพท์ 0878857965
99	5-85-04-01/1-0011	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟคั่วมือและท่องเที่ยวเชิงเกษตร	62/1 หมู่ 8 ต.น้ำจืด อ.กระบุรี จ.ระนอง โทรศัพท์ 0872681285

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
100	5-85-05-01/1-0013	ชมรมเพลินไพรศรีนาคา	51/1 หมู่ 5 ต.นาคา อ.สุขสำราญ จ.ระนอง โทรศัพท์ -
101	5-85-05-02/1-0031	ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทะเลนอก	2/5 หมู่ 1 ต.กำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง โทรศัพท์ 0873848437
102	5-85-05-02/1-0033	วิสาหกิจชุมชนชมรมนิยมไพรโตนกลอย	26 หมู่ 6 ต.กำพวน อ.สุขสำราญ จ.ระนอง โทรศัพท์ 0848445947
103	5-90-01-06/1-0001	เกาะยอนาวานำเที่ยว	31 หมู่ 8 ต.เกาะยอ อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา โทรศัพท์ 074450390
104	5-90-01-06/1-0003	กลุ่มเกาะยอโฮมสเตย์	31 หมู่ 8 ต.เกาะยอ อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา โทรศัพท์ 074450390
105	5-90-01-06/1-0005	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ	5 หมู่ 3 ต.เกาะยอ อ.เมืองสงขลา จ.สงขลา โทรศัพท์ 010962087
106	5-90-06-07/1-0019	สุรพลทัวร์	25/2 หมู่ 1 ต.เขาแดง อ.สะบ้าย้อย จ.สงขลา โทรศัพท์ 0892957326
107	5-90-07-11/1-0011	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านขาว	101/1 หมู่ 4 ต.บ้านขาว อ.ระโนด จ.สงขลา โทรศัพท์ 0894681126
108	5-90-09-02/1-0021	กลุ่มอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ม.7 ท่าชะมวง	87/3 หมู่ 7 ต.ท่าชะมวง อ.รัตภูมิ จ.สงขลา โทรศัพท์ 0816787435
109	5-90-09-02/1-0020	กลุ่มส่งเสริมอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น	305 หมู่ 11 ต.ท่าชะมวง อ.รัตภูมิ จ.สงขลา โทรศัพท์ 0897359892
110	5-90-09-02/1-0022	กล่มอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ม.7 ท่าชะมวง	87/3 หมู่ 7 ต.ท่าชะมวง อ.รัตภูมิ จ.สงขลา โทรศัพท์ 0816787435
111	5-90-09-02/1-0025	กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำหินสามก้อน	305 หมู่ 11 ต.ท่าชะมวง อ.รัตภูมิ จ.สงขลา โทรศัพท์ 0897359892
112	5-90-09-09/1-0029	กลุ่มชมรมล่องแก่งถ้ำศรีเกษร ม.4 เขาพระ	20 หมู่ 4 ต.เขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา โทรศัพท์ 0817980390
113	5-90-15-09/1-0001	การแพทย์แผนไทยเมืองสิงขระ	275/12 หมู่ 5 ต.สทิงหม้อ อ.สิงหนคร จ.สงขลา โทรศัพท์ 062865463
114	5-84-01-03/1-0001	บ้านเกาะเสนอ	77 หมู่ 1 ต.วัดประดู่ อ.เมืองสุราษฎร์ธานี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
115	5-84-01-05/1-0002	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตำบลบางใบไม้	42 หมู่ 1 ต.บางใบไม้ อ.เมืองสุราษฎร์ธานี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077273073

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
116	5-84-01-04/1-0013	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บึงขุนทะเล	243/1 หมู่ 1 ต.ขุนทะเล อ.เมืองสุราษฎร์ธานี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0805351142
117	5-84-01-09/1-0012	ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีชีวิตบ้านบางโพธิ์	100 หมู่ 1 ต.บางโพธิ์ อ.เมืองสุราษฎร์ธานี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0857985549
118	5-84-03-01/1-0001	กลุ่มพัฒนาอาชีพผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ	44 หมู่ 7 ต.ดอนสัก อ.ดอนสัก จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077300063
119	5-84-04-02/1-0001	ท่องเที่ยวเกษตรลิปะน้อย	18/1 หมู่ 4 ต.ลิปะน้อย อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 098741690
120	5-84-04-01/1-0012	เกาะพลวยสามัคคี	45/4 หมู่ 6 ต.อ่างทอง อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0828102038
121	5-84-06-03/1-0003	ชีวพุทธ	1/1 หมู่ 7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077229016
122	5-84-06-03/1-0005	กลุ่มอนุรักษ์ปูเปี้ยวอย่างยั่งยืน	7 หมู่ 7 ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
123	5-84-06-02/1-0019	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรม อำเภอไชยา	155/1 หมู่ 1 ต.พุมเรียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
124	5-84-07-06/1-0046	พัฒนาท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านเขาชงโค	30 หมู่ 12 ต.คลองพา อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0872686725
125	5-84-07-06/1-0061	บ้านกลางคนพอเพียง	253 หมู่ 5 ต.คลองพา อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0812725323
126	5-84-08-01/1-0005	กลุ่มท่องเที่ยวบ้านยวนสาว	3 หมู่ 13 ต.ท่าขนอน อ.คีรีรัฐนิคม จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
127	5-84-09-01/1-0007	กลุ่มแพอนุรักษ์พันธุ์ปลาวังตาขุน	66/1 หมู่ 3 ต.เขาวง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
128	5-84-10-02/1-0020	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านถ้ำผึ้ง	37 หมู่ 5 ต.ต้นยวน อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 077399994
129	5-84-10-03/1-0006	เขาสก 92 แลนคารู	163 หมู่ 7 ต.คลองศก อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0822819517
130	5-84-10-03/1-0017	เขาสกบางหมานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	32 หมู่ 2 ต.คลองศก อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0870644892
131	5-84-10-03/1-0018	บ้านบางหมานแค้มปิ้งทัว	1 หมู่ 2 ต.คลองศก อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0937566688
132	5-84-11-04/1-0008	ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	3/2 หมู่ 6 ต.เขาถ่าน อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0810850323

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
133	5-84-12-08/1-0010	กลุ่มบ้านสยามวัสดุภัณฑ์	16 หมู่ 5 ต.คลองปราบ อ.บ้านนาสาร จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0847304230
134	5-84-15-02/1-0017	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ค่าย 357	66/2 หมู่ 17 ต.บ้านส้อง อ.เวียงสระ จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0844402470
135	5-84-19-02/1-0005	ชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน	90 หมู่ 1 ต.ตะกุกเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ 0872713259
136	5-84-19-02/1-0006	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิภาวดี	117/1 หมู่ 16 ต.ตะกุกเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี โทรศัพท์ -
137	5-91-01-11/1-0004	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เขาพญาบังสา	211 หมู่ 5 ต.ควนโพธิ์ อ.เมืองสตูล จ.สตูล โทรศัพท์ 0864805165
138	5-91-01-07/1-0023	ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลตันหยงโป (บ้านบากันเคย)	159 หมู่ 3 ต.ตันหยงโป อ.เมืองสตูล จ.สตูล โทรศัพท์ 074722077
139	5-91-05-05/1-0014	ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านทับทุ่ง	127 หมู่ 10 ต.น้ำผุด อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ 0849979463
140	5-91-05-04/1-0018	กลุ่มเรือนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านบ่อเจ็ดลูก	137 หมู่ 1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ -
141	5-91-05-04/1-0020	โฮมสเตย์อนุรักษ์ปากบารา	441 หมู่ 2 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ -
142	5-91-05-04/1-0021	ชมรมตกปลาบ้านปากบารา	195 หมู่ 2 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ -
143	5-91-05-04/1-0023	กลุ่มท่องเที่ยว ตกปลา ประมงพื้นบ้านปากบารา	1118 หมู่ 2 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ 074783425
144	5-91-05-04/1-0024	กลุ่มตาลากาตู้โย๊ะ ซี ซอ	180 หมู่ 1 ต.ปากน้ำ อ.ละงู จ.สตูล โทรศัพท์ 0815420071
145	5-91-06-04/1-0025	รีสอร์ทชุมชนบ้านทุ่งสะโบ๊ะ	29 หมู่ 2 ต.ทุ่งบุหลัง อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล โทรศัพท์ 0894664626
146	5-91-06-01/1-0031	ทุ่งหว้าโฮมสเตย์โกดอน	206 หมู่ 8 ต.ทุ่งหว้า อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล โทรศัพท์ 074789317
147	5-91-07-02/1-0001	ศูนย์การตลาดและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	144 หมู่ 5 ต.นิคมพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 0846310593
148	5-91-07-01/1-0006	ภูผาเพชรโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	53 หมู่ 9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 074750286
149	5-91-07-01/1-0007	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย	10 หมู่ 10 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 074774290
150	5-91-07-01/1-0008	ชมรมคนรักษ์ป่าและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	45 หมู่ 6 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 074750299

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
151	5-91-07-01/1-0011	อาบังล่องแก่งโฮมสเตร์และแคมปิ้งบ้านถ้ำเจ็ดคต	172 หมู่ 6 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 047487680
152	5-91-07-01/1-0017	ภูสวรรค์ล่องแก่ง แอนด์ โฮมสเตร์	311/2 หมู่ 1 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 074774414
153	5-91-07-01/1-0020	กลุ่มวังใต้หนานจักรยานท่องไพร	174 หมู่ 9 ต.ปาล์มพัฒนา อ.มะนัง จ.สตูล โทรศัพท์ 0899763827

สสข 6 จ. เชียงใหม่ (จำนวน 108 แห่ง)			
ลำดับที่	**รหัสทะเบียน**	**ชื่อวิสาหกิจชุมชน**	**ที่ตั้ง**
1	6-50-01-08/1-0018	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านดอยปุย	55/3 หมู่ 11 ต.สุเทพ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0817066572
2	6-50-02-03/1-0018	กลุ่มบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	81/1 หมู่ 22 ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0861932927
3	6-50-03-04/1-0042	กลุ่มอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมการเลี้ยงช้างในป่าบ้านห้วยผักกุด	61 หมู่ 12 ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0873019519
4	6-50-03-05/1-0046	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านแม่แฮเหนือ	45 หมู่ 3 ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 2843640203
5	6-50-03-01/1-0081	เกษตรธรรมชาติปลอดภัยแม่ปาน-สันเกี๋ยง	31 หมู่ 17 ต.ช่างเคิ่ง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ -
6	6-50-05-13/1-0013	การท่องเที่ยวตำบลป่าเมี่ยง	257 หมู่ 4 ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 053389164
7	6-50-05-14/1-0008	พัฒนาเทพเสด็จ	3 หมู่ 7 ต.เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0812871774
8	6-50-05-13/1-0018	บ้านโป่งกุ่ม	261 หมู่ 4 ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0819256385
9	6-50-06-05/1-0002	กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมบ้าน ภูดิน ม.9	200 หมู่ 9 ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0810358053
10	6-50-06-07/1-0018	กลุ่มโฮมสเตย์แม่โจ้บ้านดิน ต.บ้านเป้า	76 หมู่ 1 ต.บ้านเป้า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0871893913
11	6-50-06-07/1-0036	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และอนุบาลสัตว์น้ำ ตำบลบ้านเป้า	62 หมู่ 7 ต.บ้านเป้า อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0812891571
12	6-50-07-05/1-0007	แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สายหมอก	50 หมู่ 7 ต.สะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0892650286
13	6-50-07-07/1-0005	เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนแม่ริม	36/3 หมู่ 9 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0810224589
14	6-50-07-05/1-0017	มัคคุเทศน์เพื่อการท่องเที่ยวสะลวง	9/1 หมู่ 6 ต.สะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0871808160
15	6-50-07-05/1-0029	ท่องเที่ยวสะลวง	15 หมู่ 1 ต.สะลวง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ -
16	6-50-07-08/1-0028	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านแม่สาใหม่	51/1 หมู่ 6 ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 0828954733

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
17	6-50-08-02/1-0019	กลุ่มท่องเที่ยวอาบน้ำแร่ บ้านโป่งกวาว	1 หมู่ 3 ต.สะเมิงเหนือ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ โทรศัพท์ 053487070
37	6-57-10-06/1-0036	กลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยว	10 หมู่ 8 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 019616678
38	6-57-10-06/1-0065	กลุ่มจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์วาวี	170 หมู่ 1 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053760129
39	6-57-10-06/1-0072	บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมทุ่งพร้าว	35 หมู่ 8 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053720309
40	6-57-10-06/1-0071	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านสวนดอยช้าง	174 หมู่ 3 ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0812891691
41	6-57-13-02/1-0004	Home Stay ร่มฟ้าสยาม-ผาหม่น	33 หมู่ 15 ต.ปอ อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053918269
42	6-57-13-02/1-0029	ท่องเที่ยวอุ่นเมืองเวียงแก่น	150 หมู่ 3 ต.ปอ อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0817065128
43	6-57-15-03/1-0005	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดอยแม่สลอง	70/1 หมู่ 6 ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0866588346
44	6-57-15-03/1-0006	ท่องเที่ยวดอยแม่สลอง	5 หมู่ 1 ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053765114
45	6-57-15-03/1-0007	ศตวรรษใหม่สันติดอยแม่สลอง	7/7 หมู่ 12 ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0817653885
46	6-57-15-03/1-0008	แม่สลองโกลด์เด้นดราก้อนเพลส	591 หมู่ 1 ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โทรศัพท์ 053765009
47	6-57-15-03/1-0011	นาซีขะโฮมสเตย์บ้านจะบูสี	61 หมู่ 5 ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0810213992
48	6-57-16-03/1-0021	โฮมสเตย์บ้านร่องปลายนา	178 หมู่ 11 ต.บัวสลี อ.แม่ลาว จ.เชียงราย โทรศัพท์ 0806776237
49	6-63-01-11/1-0027	ดอยมูเซอโฮมสเตย์	49 หมู่ 10 ต.แม่ท้อ อ.เมืองตาก จ.ตาก โทรศัพท์ -
50	6-63-04-04/1-0001	ล่องแพลำน้ำแม่ตื่น1	79 หมู่ 5 ต.แม่ตื่น อ.แม่ระมาด จ.ตาก โทรศัพท์ 055519028
51	6-63-07-02/1-0065	พอเพียง	111/9 หมู่ 15 ต.ช่องแคบ อ.พบพระ จ.ตาก โทรศัพท์ 0878164092
52	6-63-08-01/1-0003	กลุ่มสหกรณ์เดินรถอุ้มผาง จำกัด	580 หมู่ 1 ต.อุ้มผาง อ.อุ้มผาง จ.ตาก โทรศัพท์ 055561608

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
53	6-63-08-01/1-0008	ธุรกิจเรือยางชุมชน	54 หมู่ 6 ต.อุ้มผาง อ.อุ้มผาง จ.ตาก โทรศัพท์ -
54	6-55-01-06/1-0008	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรศรีนาป่าน-ตาแวน	164 หมู่ 1 ต.เรือง อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ -
55	6-55-01-06/1-0027	กลุ่มผลิตภัณฑ์ชาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ศรีนาป่าน-ตาแวน	139 หมู่ 1 ต.เรือง อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ -
56	6-55-01-06/1-0030	กลุ่มโฮมเสตย์ศรีนาป่าน-ตาแวนเพื่อการท่องเที่ยว	48 หมู่ 4 ต.เรือง อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ 0807947525
57	6-55-01-01/1-0023	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนตำบลในเวียง-บ้านหนองเต่า	15 หมู่ ต.ในเวียง อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ 0900519763
58	6-55-01-16/1-0044	เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบ่อสวก	74 หมู่ 12 ต.สวก อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ 0810289051
59	6-55-01-07/1-0032	กลุ่มท่องเที่ยวตำบลนาซาว	134 หมู่ 1 ต.นาซาว อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ 0857195088
60	6-55-01-01/1-0024	สามล้อเมืองเก่าน่าน	12 หมู่ ต.ในเวียง อ.เมืองน่าน จ.น่าน โทรศัพท์ 0869183990
61	6-55-05-05/1-0007	ศิลาเพชรโฮมสเตย์	72 หมู่ 9 ต.ศิลาเพชร อ.ปัว จ.น่าน โทรศัพท์ 0810292007
62	6-55-05-11/1-0010	โฮมสเตย์ชนผ่าลัวะบ้านแจรงหลวง	14 หมู่ 4 ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน โทรศัพท์ 054730558
63	6-55-08-02/1-0002	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมณีพฤกษ์	32/1 หมู่ 11 ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน โทรศัพท์ 054779398
64	6-55-08-02/1-0008	วิสาหกิจชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมและกิจกรรมตำบลงอบ	71/1 หมู่ 5 ต.งอบ อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน โทรศัพท์ 0819939110
65	6-55-08-01/1-0015	กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านป่าเปือย	40 หมู่ 7 ต.ปอน อ.ทุ่งช้าง จ.น่าน โทรศัพท์ 0899515461
66	6-55-12-04/1-0004	ภูฟ้าทัวร์ล่องแก่งเชิงอนุรักษ์	80 หมู่ 5 ต.ภูฟ้า อ.บ่อเกลือ จ.น่าน โทรศัพท์ 0861987106
67	6-55-12-04/1-0007	สบมางทัวร์	18 หมู่ 4 ต.ภูฟ้า อ.บ่อเกลือ จ.น่าน โทรศัพท์ 0806755835
68	6-60-13-03/1-0047	ชมรมเกษตรกรคนรักแม่เรวาส่งเสริมการล่องแก่ง	1 หมู่ 24 ต.แม่เล่ย์ อ.แม่วงก์ จ.นครสวรรค์ โทรศัพท์ 084818400

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
69	6-60-15-02/1-0033	กลุ่มอนุรักษ์การประมงพื้นบ้านและการท่องเที่ยวทางน้ำปางสวรรค์	113 หมู่ 4 ต.ปางสวรรค์ อ.ชุมตาบง จ.นครสวรรค์ โทรศัพท์ -
70	6-67-04-07/1-0014	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวภูทับเบิก	49 หมู่ 14 ต.วังบาล อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ -
71	6-67-04-04/1-0011	ท่องเที่ยวภูเรียงผาบ้านดอยน้ำเพียงดิน	2 หมู่ 8 ต.บ้านเนิน อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0899605074
72	6-67-04-07/1-0027	ท่องเที่ยวม้งทับเบิก	41 หมู่ 16 ต.วังบาล อ.หล่มเก่า จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ -
73	6-67-09-01/1-0001	กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	97 หมู่ 4 ต.น้ำหนาว อ.น้ำหนาว จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056779028
74	6-67-11-05/1-0002	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลสะเดาะพง	28 หมู่ 1 ต.สะเดาะพง อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ -
75	6-67-11-06/1-0007	กลุ่มชุมชนคนรักษ์ป่า ต.หนองแม่นา	58 หมู่ 6 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0801142761
76	6-67-11-06/1-0008	มาตุลีโฮมสเตย์ หมู่ 7 ต. หนองแม่นา	17/1 หมู่ 7 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 089212564
77	6-67-11-01/1-0005	ทุ่งสมอเขาค้อโฮมสเตย์	77 หมู่ 7 ต.ทุ่งสมอ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0869313669
78	6-67-11-06/1-0009	ต้นกล้าอาชีพเขาค้อพัฒนา	49 หมู่ 5 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0899597996
79	6-67-11-03/1-0009	แหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเขาค้อ	152 หมู่ 8 ต.เขาค้อ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056728050
80	6-67-11-07/1-0005	กลุ่มชุมชนบ้านห้วยน้ำขาว	57 หมู่ 1 ต.เข็กน้อย อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0848115821
81	6-67-11-01/1-0006	กลุ่มแม่บ้านสายใยรักแห่งครอบครัวบ้านทุ่งสมอ	43 หมู่ 11 ต.ทุ่งสมอ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0815342082
82	6-67-11-07/1-0007	กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดอยตั๋วเพ่ง-เขาขาด ตำบลเข็กน้อย	100/2 หมู่ 1 ต.เข็กน้อย อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 056925566
83	6-67-11-01/1-0019	กลุ่มบริการนำเที่ยวเขาค้อ-ภูทับเบิก	48 หมู่ 10 ต.ทุ่งสมอ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0912820918
84	6-67-11-06/1-0026	กลุ่มบ้านพักหนองแม่นาโฮมสเตย์	41 หมู่ 6 ต.หนองแม่นา อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0810462166

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
85	6-67-11-01/1-0020	กลุ่มผู้ผลิตไม้ดอกไม้ประดับอำเภอเขาค้อ	43 หมู่ 11 ต.ทุ่งสมอ อ.เขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ โทรศัพท์ 0818034231
86	6-54-01-20/1-0011	ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านดอนดี	13 หมู่ 7 ต.กาญจนา อ.เมืองแพร่ จ.แพร่ โทรศัพท์ -
87	6-54-03-06/1-0056	แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรผสมผสานบ้านเค็ม	34/2 หมู่ 5 ต.หัวทุ่ง อ.ลอง จ.แพร่ โทรศัพท์ 0871785338
88	6-65-01-03/1-0006	กลุ่มสายบัว หมู่ 7 ตำบลวัดจันทร์	79/1 หมู่ 7 ต.วัดจันทร์ อ.เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก โทรศัพท์ 055230227
89	6-65-03-05/1-0031	กลุ่มเกษตรยั่งยืนและท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์	8 หมู่ 13 ต.บ่อภาค อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก โทรศัพท์ 055316757
90	6-65-07-04/1-0010	กลุ่มเกษตรกรผสมผสานบ้านแก่งเจ็ดแคว	239 หมู่ 11 ต.บ้านยาง อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก โทรศัพท์ 0812837521
91	6-65-08-06/1-0001	ล่องแก่งบ้านทรัพย์เจริญ หมู่ที่ 8	2/2 หมู่ 8 ต.แก่งโสภา อ.วังทอง จ.พิษณุโลก โทรศัพท์ 055293064
92	6-58-01-04/1-0016	ลุงวิโรจน์บริการล่องแพ	7 หมู่ 3 ต.ปางหมู อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 053620179
93	6-58-01-05/1-0013	กลุ่มบริการท่องเที่ยวชุมชนบ้านรักไทย	123 หมู่ 6 ต.หมอกจำแป่ อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 0895572258
94	6-58-02-03/1-0025	การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านเมืองปอน	41 หมู่ 1 ต.เมืองปอน อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 0817844340
95	6-58-02-03/1-0026	ท่องเที่ยวโฮมสเตย์บ้านเมืองปอน	158 หมู่ 1 ต.เมืองปอน อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 0871812286
96	6-58-03-01/1-0012	กลุ่มเกษตรชีวภาพและโฮมสเตย์	285 หมู่ 8 ต.เวียงใต้ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 018813306
97	6-58-07-03/1-0002	กลุ่มนำเที่ยวและล่องแพบ้านถ้ำลอด	146 หมู่ 1 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน โทรศัพท์ 053617266
98	6-52-02-01/1-0005	กลุ่มบริการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	167 หมู่ 3 ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง โทรศัพท์ -
99	6-52-02-05/1-0101	ศูนย์เรียนรู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติบ้านสบป้าด	99 หมู่ 1 ต.สบป้าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง โทรศัพท์ 0812898023
100	6-52-02-04/1-0159	กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์บ้านเมาะหลวง หมู่ที่8 ตำบลแม่เมาะ	98 หมู่ 8 ต.แม่เมาะ อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง โทรศัพท์ 0899983256
101	6-52-09-02/1-0028	โฮมสเตย์ตำบลผาปัง	33/3 หมู่ 3 ต.ผาปัง อ.แม่พริก จ.ลำปาง โทรศัพท์ 0811226399

ลำดับที่	รหัสทะเบียน	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	ที่ตั้ง
102	6-52-13-04/1-0035	กลุ่มโฮมสเตย์บ้านป่าเหมี้ยง หมู่7	75 หมู่ 7 ต.แจ้ซ้อน อ.เมืองปาน จ.ลำปาง โทรศัพท์ 0828967546
103	6-51-01-16/1-0011	กลุ่มเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่งยั่งยืนบ้านทุ่งยาว หมู่ 7	177 หมู่ 7 ต.ศรีบัวบาน อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน โทรศัพท์ -
104	6-51-01-03/1-0069	อุโมงค์โฮมสเตย์	185 หมู่ 2 ต.อุโมงค์ อ.เมืองลำพูน จ.ลำพูน โทรศัพท์ 0837665150
105	6-51-05-02/1-0025	ชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์บ้านห้วยโป่ง	104 หมู่ 2 ต.บ้านปวง อ.ทุ่งหัวช้าง จ.ลำพูน โทรศัพท์ -
106	6-64-05-05/1-0005	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านปากทรวง	195/1 หมู่ 12 ต.บ้านตึก อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย โทรศัพท์ -
107	6-53-08-02/1-0019	โฮมสเตย์เมืองลับแล	151/2 หมู่ 4 ต.แม่พูล อ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ โทรศัพท์ 0844917451
108	6-61-01-06/1-0003	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเกะเทโพ	21 หมู่ 5 ต.เกาะเทโพ อ.เมืองอุทัยธานี จ.อุทัยธานี โทรศัพท์ 0865910419

ภาคผนวก ง
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ภาคผนวก ง
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. นายชาญยุทธ์ ภานุทัต ผู้อำนวยการกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร
2. นายมาโนช ระรวยรส นักวิชาการเกษตรชำนาญการ กรมส่งเสริมการเกษตร

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1. นายภาณุวัฒน์ แว่นระเว หัวหน้างานต่างประเทศ สำนักพัฒนาสหกรณ์

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

1. นางสาวอภิรดี ศิริวิจิตรกุล นายกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

1. นางสาวสุกัญญา สิริกาญจนากุล ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานโอซาก้า

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. นางเกศริน ตุ่นแก้ว ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. นายอินทร์ มูลพิมาย ประธานวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
3. นางนงลักษณ์ มณีรัตน์ ประธานวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนรักษ์เขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
4. นายเสบ เกิดทรัพย์ ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

ภาคผนวก จ
รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก จ
รายนามผู้เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านแม่มูต อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

1. นางเกศริน ตุ่นแก้ว	ประธานวิสาหกิจชุมชน
2. นายเสถียร อาวรณ์	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
3. นางรจนา มั่งเขียว	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
4. นางลำพูน ปัญญา	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
5. นางสุตา ติ๊บมูล	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
6. นายบุญเป็ง ชมภูทา	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
7. นางดวงสมร ชมภูทา	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
8. นายเข่วา ชนสมพาธ	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
9. นางสาวเพลินชิต ธรรมวงค์	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
10. นางล้อม ตาคำป้อ	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
11. นางคำมูล ศิริเป็ง	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
12. นางจำปี อินทะศรี	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
13. นายพันรงณ์ ตุ่นแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน
14. นายนุ แซ่ย่าง	ตัวแทนชนเผ่า
15. นางอรุณี โอโดเชา	ตัวแทนชนเผ่า
16. นางเจ๊ะแฮ ธารธัญสาร	ตัวแทนชนเผ่า
17. นางคำปัน ตุ่นแก้ว	ตัวแทนชนเผ่า
18. นางสาวเปลวเทียน ไชยวงศ์	เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอแม่วาง
19. นางกนกพร พรหมชัย	เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล
20. นางสาวชลธิชา ดีเพ็ญ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ
21. นางภัทรกร ไชยมูล	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
22. นายสันติชัย แซ่ย่าง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
23. นางสายทอง ตุ่นแก้ว	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
24. นายพันศักดิ์ ไพรสนพนา	เลขานายกองค์การบริหารส่วนตำบล

วิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์บ้านบุไทร อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

1. นายอินทร์ มูลพิมาย	ประธานวิสาหกิจชุมชน
2. นางพัน พิศดูพรมราช	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
3. นางสมร ใจจังหรีด	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
4. นางสาย ทองฉิมพลี	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
5. นางลัดดา อาจจะบก	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
6. นายบุญช่วย อาจจะบก	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
7. นายจำรัส ใจเร็ว	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
8. นายสิน ใจเร็ว	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
9. นางธง จุ้ยสกุล	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
10. นายสมเกียรติ ลิยี่เก	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
11. นายชาญ ลิยี่เก	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
12. นายชม พวนอินทร์	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
13. นางสุการะ สวนฉิมพลี	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
14. ว่าที่ ร.ต. ธีรภัทร ศรีคงอยู่	สำนักงานเกษตรอำเภอ
15. นางสาวนันทิกา จ่าพิชม	สำนักงานเกษตรอำเภอวังน้ำเขียว
16. นายเนตร ขันคำ	สำนักงานพัฒนาชุมชน
17. นายพงษ์เทพ มาลาชาสิงห์	ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
18. นายสมบูรณ์ สิงกิ่ง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี
19. ดร.ณัฏฐินี ทองดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนเขารักษ์บายศรี อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

1. นางนงลักษณ์ มณีรัตน์	ประธานวิสาหกิจชุมชน
2. นายประเสริฐ เจริญวรรณ	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
3. นายบุญช่วย มณีรัตน์	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
4. นางวันเพ็ญ เจริญวรรณ	กรรมการวิสาหกิจชุมชน
5. นายทรงพล พรพานิช	ผู้ใหญ่บ้าน
6. นายสมศักดิ์ พานิชอัตรา	รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
7. นางทองทศ มหามนตรี	ผู้อำนวยการช่อง 11 จันทบุรี
8. นางสาวอภิรดี ศิริวิจิตรกุล	ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจันทบุรี
9. นางวรรษมาส แสงประทุม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร
10. นางสาวอิงอร แสงศรีเรือง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
11. นายสมพงษ์ จวงพันธ์	พัฒนาชุมชน อำเภอท่าใหม่
12. อาจารย์ ดร.ปรียานันท์ สิทธิจินดาร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ แสงจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วิสาหกิจกลุ่มท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางโรง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

1. นายเสบ เกิดทรัพย์	ประธานวิสาหกิจชุมชน
2. นายสำราญ คงนาม	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน
3. นายสามารถ เกิดทรัพย์	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน
4. นายธีระพงษ์ คงนาม	กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน
5. นายปราโมทย์ มุ่งกุ้ง	กรรมการท่องเที่ยว
6. นายปัณยา สำเภารัตน์	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าคลอก
7. นายอุสมาน หวังดี	ประธานกลุ่มออมทรัพย์อัลอามานะห์
8. นายชาติวุฒิ สร้อยสน	เลขานุการนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลป่าคลอก
9. นางสาวภิรัลญากาญจณ์ เสือเพ็ง	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
10. นางสาวธันยนิจ ค้วนเครือ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
11. นางสาวอนัญพร ชาติพงษ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคผนวก ฉ
แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาคผนวก ฉ

แบบสำรวจข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงกษตร.....

จำนวนสมาชิกกลุ่ม.....คน ประเภทวิสาหกิจชุมชน .....

ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน.....

ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม.....

ที่อยู่ (จดทะเบียน/ ติดต่อ).....

อำเภอ.....จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

e-mail .....

สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน...สำนักงานเกษตรอำเภอ.....

จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. .....หรือจดทะเบียนมาแล้ว.....ปี

สถานะของกลุ่ม

☐ นิติบุคคล ☐ กลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรีแม่บ้าน ฯลฯ

☐ สหกรณ์ ☐ อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ

ทุนจดทะเบียน

☐ ไม่มี ☐ มี ระบุจำนวน.....

จำนวนเงินทุนหมุนเวียนของวิสาหกิจ.....

ภาคผนวก ช
แบบสำรวจศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาคผนวก ช

แบบสำรวจศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.1 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีจุดเด่นอย่างไร

.....

.....

.....

1.2 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีจุดด้อยอย่างไร

.....

.....

.....

1.3 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างไร

.....

.....

.....

1.4 วิสาหกิจชุมชนของท่านมีอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพอย่างไร

.....

.....

.....

2. ปัจจัยสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

.....

.....

.....

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

ภาคผนวก ซ
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ฉบับภาษาไทย)

ภาคผนวก ซ

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ฉบับภาษาไทย)

แบบสอบถามชุดที่ .....

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง : แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำไปสู่การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน

แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ ☐ 0-10 ปี ☐ 11-20 ปี ☐ 21-30 ปี
☐ 31-40 ปี ☐ 41-50 ปี ☐ 50 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ แต่งงาน ☐ หม้าย/หย่าร้าง

4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพหลัก ☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ☐ พนักงานเอกชน
☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ☐ นักเรียน/นักศึกษา
☐ แม่บ้าน ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท ☐ 10,000-20,000 บาท
☐ 20,001-30,000 บาท ☐ 30,001-40,000 บาท
☐ 40,001-50,000 บาท ☐ 50,000 บาทขึ้นไป

7. วัตถุประสงค์หลักที่มาท่องเที่ยว/ดูงานที่แหล่งท่องเที่ยวนี้

☐ ท่องเที่ยว/พักผ่อน ☐ ประชุม/อบรม/สัมมนา/ดูงาน ☐ ติดต่อธุรกิจ
☐ ปฏิบัติราชการ ☐ เยี่ยมญาติ/เพื่อน ☐ ชมนิทรรศการ/แสดงสินค้า
☐ ช็อปปิ้ง ☐ เทศกาล ☐ อื่นๆ.....

8. ท่านมักเดินทางมาท่องเที่ยว/ดูงานที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ ช่วงเวลาใด

☐ วันหยุด เสาร์-อาทิตย์ ☐ วันหยุดนักขัตฤกษ์ ☐ วันธรรมดา

9. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวในครั้งนี้กับใคร

☐ คนเดียว ☐ เพื่อน ☐ แฟน/คู่รัก
☐ ครอบครัว ☐ ญาติ ☐ กลุ่มที่ทำงาน
☐ อื่นๆ.....

10. จำนวนเงินที่คาดว่าจะใช้จ่ายในการท่องเที่ยวครั้งนี้.....บาท/เยน

11. ปัจจุบันอาศัยอยู่ในเมือง ..... ระยะเวลา ..... ปี

ตอนที่ 2 มุมมองของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(เลือกรายการที่ตรงกับมุมมองของท่านมากที่สุด)

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ไม่มี/ ไม่เคย ใช้ บริการ	มุมมองต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร				
		มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1. การจัดการด้านกายภาพ						
1.1 สถานที่สะอาด						
1.2 สถานที่สวยงาม						
1.3 มีการจัดองค์ประกอบภูมิทัศน์ที่เหมาะสม						
1.4 มีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยเป็นสัดส่วน (zoning)						
1.5 สถานที่มีเอกลักษณ์						

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ไม่มี/ ไม่เคย ใช้ บริการ	มุมมองต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร				
		มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
2. การจัดการด้านการบริการ						
2.1 มีที่พักที่สะดวกสบาย						
2.2 มีผู้คอยให้คำแนะนำและตอบคำถาม						
2.3 ใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่าย						
2.4 อาหารสะอาด รสชาติดี มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์						
2.5 มีผู้นำชมสถานที่						
2.6 มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร						
2.7 คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี						
2.8 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยว						
3. การจัดการด้านการสื่อความหมาย						
3.1 มีป้ายบอกทางมายังแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน						
3.2 มีป้ายแนะนำข้อมูล ณ จุดท่องเที่ยว						
3.3 มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่สร้างสรรค์						
3.4 มีการออกแบบป้ายแนะนำข้อมูลที่กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม						
3.5 มีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ/ข้อมูล						
3.6 ท่านสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่/ประสบการณ์ใหม่						
4. การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก						
4.1 เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย						
4.2 มีบริการรถนำชมในพื้นที่						
4.3 มีห้องสุขาที่เพียงพอ						
4.4 มีห้องสุขาที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ						
4.5 มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด						
4.6 มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ						

มุมมองของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ไม่มี/ ไม่เคย ใช้ บริการ	มุมมองต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร				
		มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
5. การจัดการด้านความปลอดภัย						
5.1 ทางเดินมีความปลอดภัย						
5.2 มีความปลอดภัยจากมิจฉาชีพหรือโจรผู้ร้าย						
5.3 มีความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย, สัตว์มีพิษ, แมลง ฯลฯ						
5.4 มีความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว พายุ ฯลฯ						
5.5 มีการออกแบบอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่คำนึงถึงหลักความปลอดภัย						
6. การจัดการด้านการตลาด						
6.1 สามารถค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง						
6.2 สามารถรับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้หลายช่องทาง						
6.3 มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว						
6.4 มีร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก						
6.5 มีการเก็บค่าเข้าชมในราคาที่เหมาะสม						
6.6 มีความคุ้มค่าเงินในการมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้						
6.7 สินค้าที่ระลึกมีเอกลักษณ์						
6.8 มีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยว						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือ ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในงานวิจัย
เรื่อง “การพัฒนากลไกวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน” เท่านั้น

ภาคผนวก ฌ
แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ฉบับภาษาอังกฤษ)

ภาคผนวก ฌ

แบบสอบถามนักท่องเที่ยว (ฉบับภาษาอังกฤษ)

No. .....

Questionnaire for Tourists

Explanation: This questionnaire aims to study perception of tourists on agrotourism management in contribution to the development of community enterprise mechanism of agrotourism for ASEAN tourists. The questionnaire includes the following 3 parts:

Part 1 Personal Information

Part 2 Your Perception on Agrotourism

Part 3 Suggestions

PART 1: PERSONAL INFORMATION

1. Sex ☐ Male ☐ Female

2. Age ☐ 0-10 ☐ 11-20 ☐ 21-30
☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 50 or above

3. Marital status ☐ Single ☐ Married ☐ Widowed/Divorced

4. Education ☐ Below secondary school ☐ Secondary school/VCE
☐ Diploma/High vocational certificate ☐ Bachelor degree
☐ Above bachelor degree

5. Occupation ☐ Official/State enterprise employee ☐ Private sector employee
☐ Self-employed ☐ Student
☐ Housewife ☐ Others (please specify).....

6. Monthly income ☐ below 30,000 JPY ☐ 30,000-40,000 JPY
☐ 40,001-50,000 JPY ☐ 50,001-60,000 JPY
☐ 60,001-70,000 JPY ☐ 70,000 JPY or above

7. Reasons of this visit

☐ Travel/Leisure ☐ MICE ☐ Business
☐ Official visit ☐ Visiting family or friends ☐ Exhibition/Fair

☐ Shopping ☐ Festivals ☐ Others.....

8. When do you usually visit here?

☐ Weekend ☐ Public holiday ☐ Weekday

9. Who are you traveling with?

☐ Alone ☐ Friend(s) ☐ Lover

☐ Family ☐ Relatives ☐ Coworkers

☐ Others.....

10. How much will you spend on this trip? ..... JPY

11. You have lived in ..... (city) for ..... year(s)

PART 2: YOUR PERCEPTION ON AGROTOURISM MANAGEMENT

(How strongly do you agree or disagree with each of the following statements?)

Tourists' Perception on Agrotourism	None/ Never used	Your Opinion towards Agrotourism				
		Strongly agree (5)	Agree (4)	Neither agree or disagree (3)	Disagree (2)	Strongly disagree (1)
1. Physical Management						
1.1 Place is clean.						
1.2 Place is beautiful.						
1.3 Components of landscape design is appropriate.						
1.4 Area zoning is suitable.						
1.5 Place is unique.						

Tourist's Perception on Agrotourism	None/ Never used	Your Opinion towards Agrotourism				
		Strongly agree (5)	Agree (4)	Neither agree or disagree (3)	Disagree (2)	Strongly disagree (1)
2. Service Management						
2.1 Lodging facilities are convenient.						
2.2 There are staff ready to give advice and answer questions.						
2.3 Language used is easily understood.						
2.4 There are variety of food that is clean, unique and tastes good.						
2.5 Tourist guide service is provided.						
2.6 Tourists are kindly welcomed.						
2.7 Local people are hospitable.						
2.8 Local people take part in tourism activities.						
3. Communication Management						
3.1 Tourist guideposts are clear.						
3.2 Information signs are provided at tourist attractions.						
3.3 Information signs are creative.						
3.4 Information signs are in harmony with the environment.						
3.5 There are staff ready to give advice or information.						
3.6 You are allowed to learn and experience new things.						

Tourist's Perception on Agrotourism	None/ Never used	Your Opinion towards Agrotourism				
		Strongly agree (5)	Agree (4)	Neither agree or disagree (3)	Disagree (2)	Strongly disagree (1)
4. Amenities Management						
4.1 It is easy to access to the location.						
4.2 There is getting-around transportation service provided.						
4.3 There are sufficient lavatories.						
4.4 Lavatories are clean and sanitary.						
4.5 Non- and drinking water are clean.						
4.6 Amenities for disabled are provided.						
5. Security Management						
5.1 Walkways are secure.						
5.2 It is safe from thieves or criminals.						
5.3 It is safe from wild and poisonous animals, insects and etc.						
5.4 It is safe from natural disasters i.e. earthquake, storm and etc.						
5.5 Amenities are designed in regard of safety standards.						

Tourist's Perception on Agrotourism	None/ Never used	Your Opinion towards Agrotourism				
		Strongly agree (5)	Agree (4)	Neither agree or disagree (3)	Disagree (2)	Strongly disagree (1)
6. Marketing Management						
6.1 Information about this tourist site can be looked up from different channels.						
6.2 Information about this tourist site can be received from different providers.						
6.3 Tourism of this site is publicized.						
6.4 There are souvenirs shops.						
6.5 Entrance fee is rble.						
6.6 The trip to this tourist site is value for money.						
6.7 Souvenirs are unique.						
6.8 There is/are tourism promotion event(s).						

PART 3: SUGGESTIONS

Thank you for your time and co-operation in completing this questionnaire.
All responses you provide for this study will remain confidential and
will be used for the research titled
"Development of Community Enterprise Mechanism of Agrotourism for ASEAN Tourists"
only.

ภาคผนวก ญ

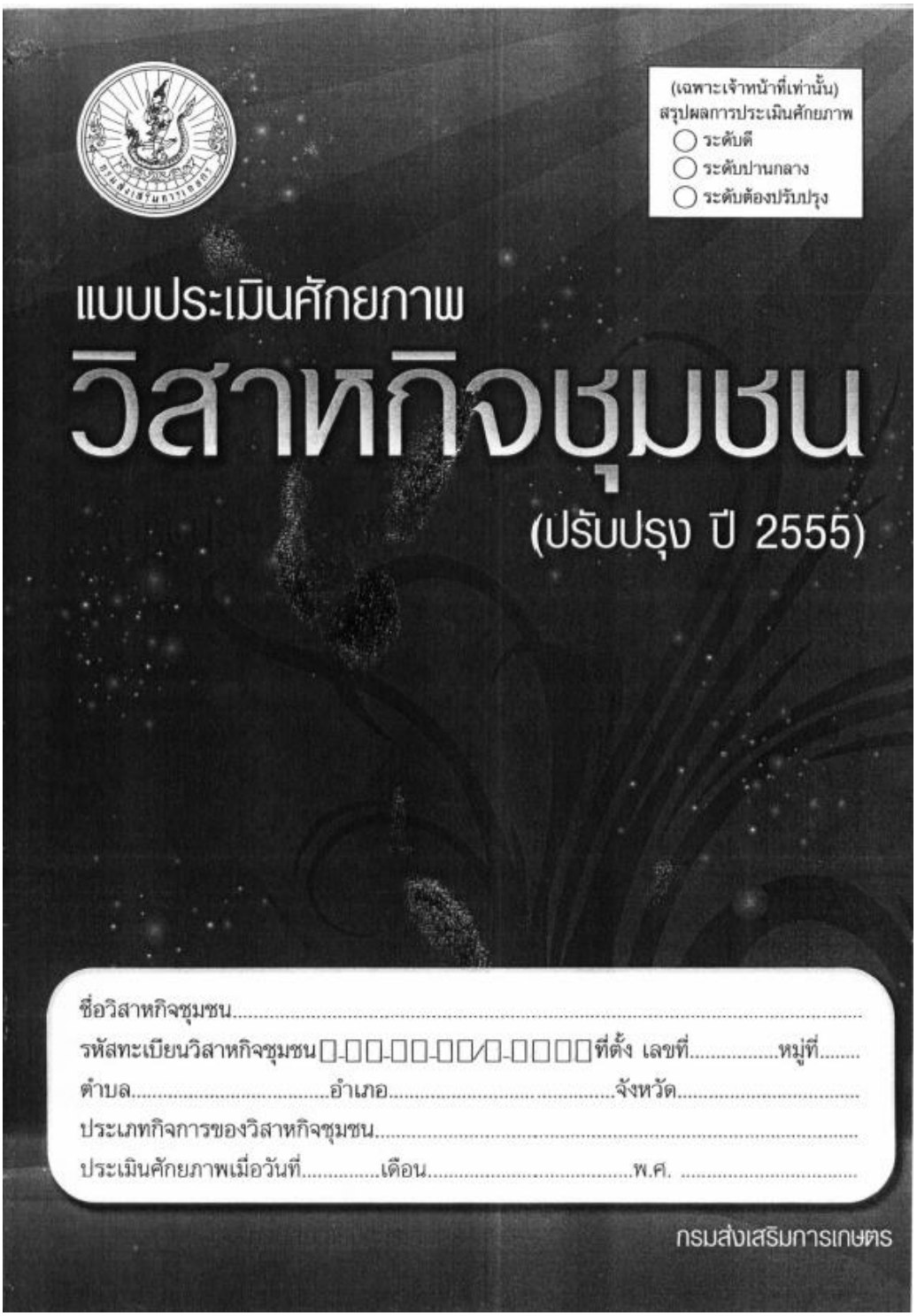
แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุง ปี 2555)

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร

ภาคผนวก ญ

แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุง ปี 2555)

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร



แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

(ปรับปรุง ปี 2555)

วัตถุประสงค์ เป็นเครื่องมือใช้ในการประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ที่ได้จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบระดับความเข้มแข็งและผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน สามารถวางแผนพัฒนาได้ตามความพร้อมของแต่ละวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

ข้อมูลการก่อตั้งและที่มาของทุน

การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ◯ เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน
- ◯ เกิดจากการแก้ไขปัญหาร่วมกันของสมาชิก
- ◯ เกิดจากการชักชวนของผู้นำ
- ◯ เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงาน
- ◯ อื่นๆ ระบุ_____

ที่มาของทุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ◯ ทุนทรัพยากรในชุมชน
- ◯ ทุนทางปัญญาของชุมชน
- ◯ ทุนที่เป็นเงินสด
  - ◯ ได้จากการระดมทุนของสมาชิก
  - ◯ ทุนจากภายนอกชุมชน ระบุ_____
- ◯ อื่น ๆ ระบุ_____

โครงสร้างแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

การประเมินกระบวนการ

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 3 การบริหารตลาด

หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล

หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

หมวดที่ 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ

การประเมินผลลัพธ์

หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

การประเมินกระบวนการ

หมวดที่ 1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
ผู้นำ	
1. การกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ (วิสัยทัศน์ของผู้นำวิสาหกิจชุมชน)	○ 1. ไม่มีการกำหนด ○ 2. มีการกำหนดไว้แต่ไม่มีการบันทึก ○ 3. มีการกำหนดและบันทึกเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไว้ชัดเจน
2. การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน	○ 1. ไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนด ○ 2. ไม่กำหนดวิธีการที่ชัดเจนในการให้สมาชิกมีส่วนร่วม ○ 3. กำหนดวิธีการให้สมาชิกทั้งหมดมีส่วนร่วม
3. ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำวิสาหกิจชุมชน (วัดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำ โดยดูจากการบริหารจัดการการประชุม)	○ 1. ไม่มีการกำหนดแผนการประชุม แต่เรียกประชุมตามความจำเป็น ○ 2. กำหนดแผนฯ แต่ประชุมได้ไม่ครบ ○ 3. กำหนดแผนฯ ดำเนินการได้ครบตามแผนฯ และจัดทำรายงานการประชุมทุกครั้ง
4. ความสามารถในการบริหารธุรกิจของผู้นำวิสาหกิจชุมชน (ดูจากผลประกอบการ)	○ 1. ขาดทุนหรือไม่ทราบผล ○ 2. ผลประกอบการไม่มีกำไรและไม่ขาดทุน ○ 3. ผลประกอบการมีกำไร
5. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การใช้ทรัพยากร การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการขยะสิ่งปฏิกูล การดูแลน้ำเสีย)	○ 1. ไม่ใส่ใจในเรื่องนี้ ○ 2. มีการใช้ทรัพยากรโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ○ 3. มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน
6. ความรับผิดชอบต่อลูกค้า (มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า เช่น ไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา มีคุณภาพ ปลอดภัย ฯลฯ)	○ 1. ไม่ใส่ใจในเรื่องนี้ ○ 2. มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า แต่ตรวจสอบไม่ได้ ○ 3. มีการดำเนินงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า และตรวจสอบได้
โครงสร้างและกฎระเบียบ	
7. การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน	○ 1. ไม่มีโครงสร้าง ○ 2. มีโครงสร้างพร้อมแบ่งหน้าที่ แต่ไม่ได้บันทึก ○ 3. มีโครงสร้างพร้อมแบ่งหน้าที่ และมีการบันทึกชัดเจน

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
8. การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ	○ 1. ไม่มีกฎระเบียบหรือข้อบังคับ ○ 2. กรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ แต่ไม่มีการบันทึก ○ 3. กรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ และบันทึกชัดเจน
การเงินและบัญชี	
9. การระดมทุน	○ 1. ไม่มีการระดมทุน ○ 2. มีการระดมทุนครั้งเดียว ○ 3. มีการระดมทุนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน
10. การจดบันทึกการเงินหรือบัญชี	○ 1. ไม่มีการจดบันทึก ○ 2. มีการจดบันทึกบ้างเป็นบางครั้ง ○ 3. มีการจดบันทึกทุกครั้ง อย่างสม่ำเสมอ
11. การใช้ประโยชน์จากบันทึกการเงินหรือบัญชี	○ 1. ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ○ 2. มีการนำมาใช้ประโยชน์บ้าง ○ 3. มีการนำมาทบทวนและใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ
12. การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์	○ 1. ไม่มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ ○ 2. มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ โดยไม่ได้กำหนดวิธีการที่แน่นอนไว้ ○ 3. มีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกโดยกำหนดวิธีการที่แน่นอน
13. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก	○ 1. ไม่เปิดเผยข้อมูล ○ 2. มีการเปิดเผยข้อมูลบางส่วน ○ 3. มีการเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดให้สมาชิกทราบอย่างสม่ำเสมอ โดยมีการประชุม แจกเอกสาร หรือปิดประกาศ
สวัสดิการสมาชิกและชุมชน	
14. การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก	○ 1. ไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ ○ 2. มีการกำหนดแนวทาง แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ○ 3. มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก
15. การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์	○ 1. ไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ ○ 2. มีการกำหนดแนวทาง แต่ยังไม่ได้ดำเนินการ ○ 3. มีการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์

หมวดที่ 2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
16. การจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (แผนบริหารองค์กร และ แผนประกอบการ)	○ 1. ไม่มีการจัดทำแผน ○ 2. มีการจัดทำแผน แต่ไม่มีการบันทึก ○ 3. มีการจัดทำแผน และบันทึกไว้ชัดเจน
17. การชี้แจงแผนแก่กรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่มีการชี้แจงแผน ○ 2. แจ้งแผนให้ทราบ แต่ไม่ให้โอกาสแสดงความคิดเห็น ○ 3. มีการชี้แจงแผนและเปิดโอกาสให้กรรมการและสมาชิกแสดงความคิดเห็น
18. การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์	○ 1. ไม่ปฏิบัติตามแผน ○ 2. มีการปฏิบัติตามแผนเพียงบางส่วน ○ 3. มีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้
19. การนำปัญหาในการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไข	○ 1. ไม่มีการนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไข ○ 2. มีการนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขเพียงบางส่วน ○ 3. มีการนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 3 การบริหารตลาด

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
20. การกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่ายเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการ	○ 1. ไม่มีการกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย ○ 2. มีการกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย แต่ไม่ได้ใช้เป็นข้อมูลพิจารณาก่อนประกอบการ ○ 3. มีการกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย และใช้เป็นข้อมูลพิจารณาก่อนประกอบการ
21. แหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาด (เครือข่ายด้านการตลาด หมายถึง เครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงหรือขยายตลาดได้ อาจเป็นเครือข่ายที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ)	○ 1. แหล่งจำหน่ายหรือตลาดไม่แน่นอน ○ 2. มีแหล่งจำหน่ายหรือตลาด แต่ไม่มีเครือข่ายด้านการตลาด ○ 3. มีแหล่งจำหน่ายหรือตลาด และมีเครือข่ายด้านการตลาด
22. การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด (การติดต่อสื่อสารกับลูกค้าเพื่อให้ทราบข้อมูลความพึงพอใจ ปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ)	○ 1. ไม่มีการติดตามข้อมูล ○ 2. มีการรวบรวม ติดตามข้อมูลบ้างเป็นบางครั้ง ○ 3. มีการรวบรวม ติดตามข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 4 การจัดการความรู้และข้อมูล

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
23. การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ○ 2. มีการแสวงหาความรู้ใหม่เพิ่มเติม แต่ยังไม่ได้นำมาปรับปรุงการดำเนินงาน ○ 3. มีการนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญา เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน
24. การจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน (ข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน)	○ 1. ไม่มีการจัดเก็บข้อมูล ○ 2. มีการจัดเก็บข้อมูล แต่ไม่เป็นระบบ ○ 3. มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้งาน
25. การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก	○ 1. ไม่มีการสื่อสาร ○ 2. มีการสื่อสาร แต่ไม่สม่ำเสมอ หรือไม่ทั่วถึง ○ 3. มีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

หมวดที่ 5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
26. การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่มีการกำหนดเงื่อนไข ○ 2. มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก แต่ไม่ได้บันทึก ○ 3. มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และมีการบันทึกไว้ชัดเจน
27. การพัฒนาสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่มีการพัฒนาสมาชิก ○ 2. มีการพัฒนาสมาชิกเป็นครั้งคราว ○ 3. มีการพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน
28. การสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่มีการสร้างขวัญกำลังใจ ○ 2. มีการสร้างขวัญกำลังใจ แต่ไม่ทั่วถึง ○ 3. มีการสร้างขวัญกำลังใจอย่างเหมาะสม ทั่วถึง เป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ
29. การให้ความร่วมมือของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในรอบปีที่ผ่านมา (วัดความร่วมมือของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยดูจากการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม)	○ 1. สมาชิกเข้าร่วมประชุมโดยเฉลี่ยไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ○ 2. สมาชิกเข้าร่วมประชุมโดยเฉลี่ยครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ○ 3. สมาชิกเข้าร่วมประชุมโดยเฉลี่ยมากกว่าครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด

หมวดที่ 6 การจัดการสินค้าหรือบริการ

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
30. ขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	○ 1. ไม่มีการกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิต ○ 2. มีการกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการไม่ครบทุกประเภท ○ 3. มีการกำหนดขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการครบทุกประเภท
31. การปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	○ 1. ไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการผลิต ○ 2. มีการปฏิบัติตามบางขั้นตอนหรือปฏิบัติไม่เคร่งครัด ○ 3. มีการปฏิบัติตามทุกขั้นตอนโดยเคร่งครัด
32. การควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการ	○ 1. ไม่มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพ ○ 2. มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพเป็นบางครั้ง ○ 3. มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพทุกครั้ง

การประเมินผลลัพธ์

หมวดที่ 7 ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
ด้านผลลัพธ์ตามการกิจของวิสาหกิจชุมชน	
33. การลดรายจ่ายของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ○ 2. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายจ่ายไม่เปลี่ยนแปลง ○ 3. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายจ่ายลดลง
34. การเพิ่มรายได้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ลดลง ○ 2. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เปลี่ยนแปลง ○ 3. สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น
35. การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หรือแย่ลง ○ 2. มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นบ้าง ○ 3. มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด
ด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการ	
36. ความพึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการ	○ 1. สินค้าหรือบริการได้รับการยอมรับจากลูกค้าน้อย ○ 2. สินค้าหรือบริการได้รับการยอมรับจากลูกค้าพอสมควร ○ 3. สินค้าหรือบริการได้รับการยอมรับจากลูกค้ามาก

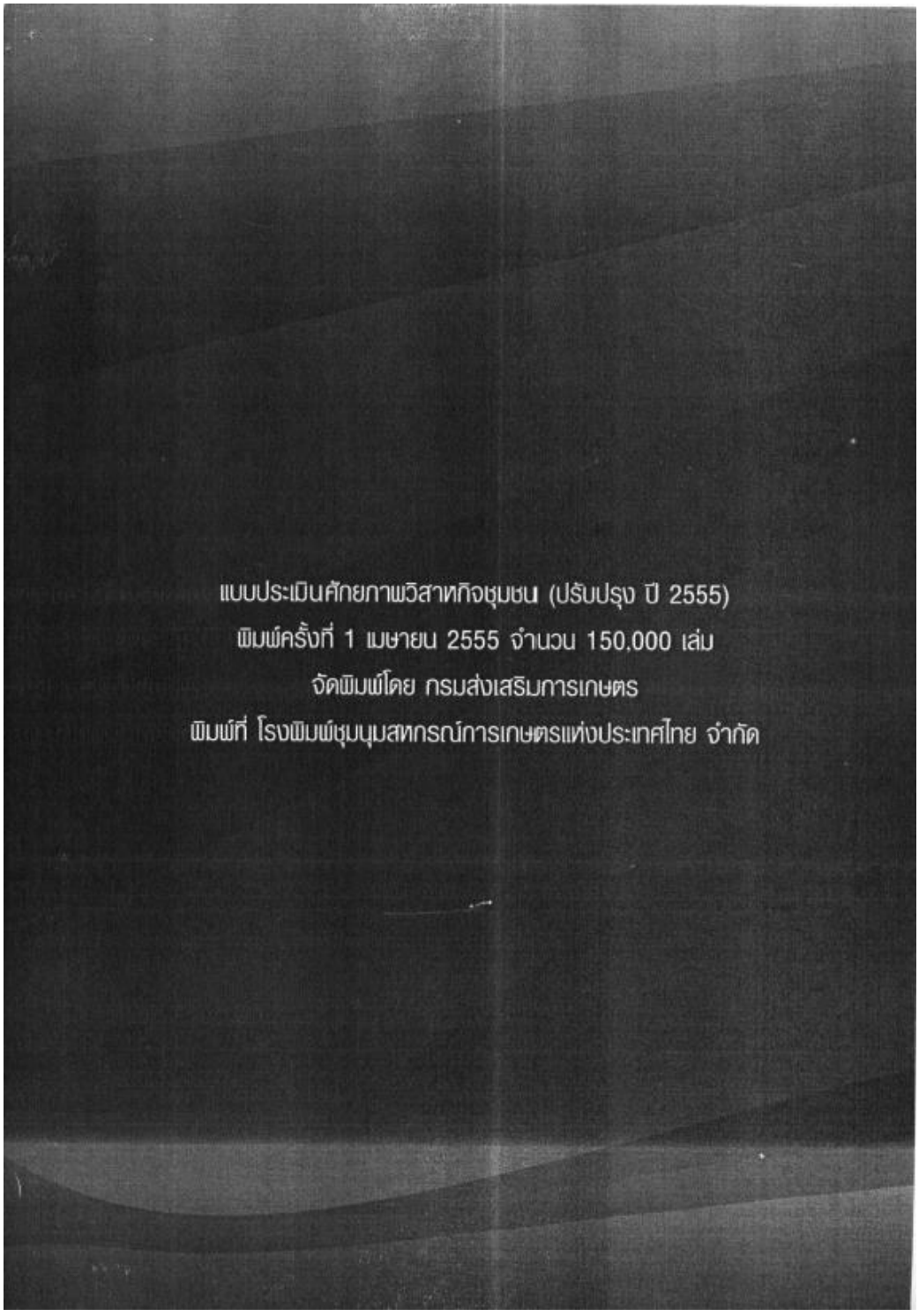
ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
37. มาตรฐาน คุณภาพ ความปลอดภัย	○ 1. ไม่ได้ขอรับการรับรองมาตรฐาน หรือขอรับการรับรองของสินค้าหรือบริการมาตรฐานแต่ไม่ผ่าน ○ 2. อยู่ระหว่างการขอรับการรับรองมาตรฐาน ○ 3. สินค้าหรือบริการส่วนใหญ่หรือทั้งหมดได้รับการรับรองมาตรฐาน
38. การสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือบริการให้เป็นที่ต้องการของตลาด	○ 1. สินค้าหรือบริการไม่มีการพัฒนา ○ 2. สินค้าหรือบริการอยู่ระหว่างการพัฒนา ○ 3. มีสินค้าหรือบริการรูปแบบใหม่ ๆ
ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	
39. การลดต้นทุนในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ต้นทุนไม่เปลี่ยนแปลง หรือต้นทุนเพิ่มขึ้น ○ 2. ต้นทุนการดำเนินงานลดลงบางกิจกรรม ○ 3. ต้นทุนการดำเนินงานลดลงทุกกิจกรรม
40. การลดความผิดพลาดและการสูญเสียในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ไม่สามารถลดความผิดพลาดและการสูญเสียได้ ○ 2. สามารถลดความผิดพลาดและการสูญเสียในการดำเนินงานบางกิจกรรม ○ 3. สามารถลดความผิดพลาดและการสูญเสียในการดำเนินงานทุกกิจกรรม
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	
41. ความสำเร็จของกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ทุกกิจกรรมไม่ประสบความสำเร็จ ○ 2. ประสบความสำเร็จในบางกิจกรรม ○ 3. กิจกรรมส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จ
42. การเพิ่มความรู้ ความสามารถและทักษะของสมาชิก	○ 1. สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงานเท่าเดิม ○ 2. สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น ○ 3. สมาชิกส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้
43. ความพึงพอใจของสมาชิก (วัดความพึงพอใจโดยดูจากการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน)	○ 1. สมาชิกไม่ค่อยให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ○ 2. สมาชิกมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง ○ 3. สมาชิกมีความพอใจ ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ปัจจัยที่ประเมิน	เกณฑ์ชี้วัด
44. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน	○ 1. ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์ ○ 2. ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเป็นครั้งคราว หรือในบางกิจกรรม ○ 3. ชุมชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

รายชื่อผู้ร่วมประเมิน

1. รายชื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชน (ต้องไม่น้อยกว่า 7 คน)
   - 1.1 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.2 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.3 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.4 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.5 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.6 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.7 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.8 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.9 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.10 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.11 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.12 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.13 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.14 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
   - 1.15 _____ ○ กรรมการ ○ สมาชิก
2. รายชื่อคนในชุมชนที่ร่วมประเมินศักยภาพ (ถ้ามี) เช่น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัครเกษตร ฯ
   - 2.1 _____ สถานะในชุมชน _____
   - 2.2 _____ สถานะในชุมชน _____
   - 2.3 _____ สถานะในชุมชน _____
   - 2.4 _____ สถานะในชุมชน _____
3. รายชื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการประเมินศักยภาพ
   - 3.1 _____ หน่วยงาน _____
   - 3.2 _____ หน่วยงาน _____
   - 3.3 _____ หน่วยงาน _____
   - 3.4 _____ หน่วยงาน _____
4. ชื่อผู้นำหรือสมาชิกที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้

   _____ เบอร์โทรศัพท์ (มือถือ) _____


แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (ปรับปรุง ปี 2555)
พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2555 จำนวน 150,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย กรมส่งเสริมการเกษตร
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

ภาคผนวก ฎ
คู่มือการใช้แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย

ภาคผนวก ฎ

คู่มือ
แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความสำคัญของมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ประเทศไทยในฐานะเป็นประเทศที่มีพื้นที่การเกษตรกว่าร้อยละ 55 หรือประมาณ 175 ล้านไร่ จากพื้นที่ทั้งหมดของประเทศถูกใช้เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรเนื่องจากภูมิประเทศมีความเหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักอาชีพหนึ่งของคนไทย เช่น การกสิกรรม การประมง การปศุสัตว์ และการป่าไม้ เกิดเป็นผลิตผลทางการเกษตรหลากหลายทั้งที่ใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ ความหลากหลายของผลิตผลทางการเกษตร ความสวยงามตามธรรมชาติของเรือกสวนไร่นา อีกทั้งแหล่งชุมชนการเกษตรต่าง ๆ รวมทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีที่น่าสนใจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในอาเซียนที่มีศักยภาพสูงด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะที่นักท่องเที่ยวจะได้รับทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ด้านการเกษตร ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ซื้อผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ในบริบทของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นรากฐานของไทยที่เปี่ยมด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิด ปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของเกษตรกรไทยบริหารโดยเกษตรกรหรือชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนทั้งจากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป และค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ดีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และความเพลิดเพลิน รวมทั้งเกษตรกรในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการวางแผนพัฒนาและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรที่มีอยู่ ลดผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหลายประเทศซึ่งมีแนวทางการจัดการและแนวการปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น ในประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น เป็นต้น ประเทศเหล่านี้มีการนำแนวคิดของการจัดการธุรกิจขนาดเล็กที่เกษตรกรแต่ละครอบครัวสามารถจัดการได้ หรือจัดการร่วมกันในชุมชน โดยมีการจัดบริการสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร วิสาหกิจชุมชนจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน เน้นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต

ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคมในชุมชนนั้น ซึ่งในชุมชนแต่ละแห่งจะมีวิสาหกิจชุมชนอยู่หลายกลุ่ม และวิสาหกิจชุมชนเหล่านั้นจะมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย

ประเทศไทยมีการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยรัฐช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) และเพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ที่จะเชื่อมโยงการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป และการตลาดของชุมชนให้เป็นกระบวนการเดียวกัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับชุมชนมาเป็นระยะเวลานาน แต่เนื่องจากไทยมีข้อจำกัดในด้านองค์ความรู้ด้านการพัฒนาการจัดการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะการบริหารจัดการสินค้าและบริการการท่องเที่ยวระดับชุมชนเมื่อเทียบกับบางประเทศทั้งในภูมิภาคอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย รวมทั้งข้อจำกัดด้านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากข้อจำกัดดังกล่าวการสร้างศักยภาพด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยจึงควรวิเคราะห์การจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย ซึ่งจะทำให้รู้สถานภาพและศักยภาพของตนเอง และเป็นกลไกในการกำหนดมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้การจัดทำมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดนวัตกรรมการปรับปรุงองค์กรที่สำคัญและต่อเนื่อง ส่งผลต่อการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยให้ทัดเทียมกับประเทศต้นแบบได้ในอนาคต

นิยามศัพท์

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงการเกษตร ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิตควรคู่ไปกับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ครอบคลุม 2 ได้แก่ ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือการจัดการกลุ่ม การจัดการด้านการตลาดและการจัดการด้านการเงินและบัญชี และด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือการจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

โครงการองค์ประกอบและตัวชี้วัดมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แบบประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ครอบคลุมแนวคิดและกระบวนการที่แสดงถึงการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยรายการประเมิน 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย

- ชื่อวิสาหกิจชุมชน
- จำนวนสมาชิกกลุ่ม
- ประเภทวิสาหกิจชุมชน
- ผลิตภัณฑ์หลักของวิสาหกิจชุมชน
- ชื่อประธานกลุ่ม/ผู้แทนกลุ่ม
- ที่อยู่ (จดทะเบียน/ ติดต่อ)
- สถานที่ยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
- ช่วงเวลาในการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
- สถานะของกลุ่ม

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบการประเมินและตัวชี้วัด

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม

1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม

1.2 ผู้นำกลุ่ม

1.3 การสื่อสาร ทบทวนและติดตาม

1.4 ความสามารถในการฝึกสอนการทำงาน

องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด

2.1 ผลิตภัณฑ์

2.2 ราคา

2.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย

2.4 ลูกค้า

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน

3.1 รายรับ-รายจ่าย

3.2 การลงทุน

ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

4.1 การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.2 การรองรับของแหล่งท่องเที่ยว

4.3 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

4.4 การดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

5.1 การมีส่วนร่วม

5.2 การสร้างเครือข่าย

5.3 หลักธรรมาภิบาล

5.4 การพัฒนาธุรกิจ

การใช้แบบประเมินมาตรฐานมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) การใช้แบบประเมินเป็นเครื่องมือในการประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 2 ด้าน 5 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม
ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 1 การจัดการกลุ่ม	20
องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการตลาด	20
องค์ประกอบที่ 3 การจัดการด้านบัญชีและการเงิน	10
ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน (50 คะแนน)	
องค์ประกอบที่ 4 การจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน	25
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน	25
รวม	**100**

กรอบตัวชี้วัดมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร 18 ตัวชี้วัด กำหนดวิธีการประเมิน 2 วิธี ดังนี้

<u>วิธีที่ 1</u> พิจารณาให้คะแนนตามคุณสมบัติของตัวชี้วัดแต่ละตัวในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด และให้คะแนนในข้อที่เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเหมาะสมเพียงข้อเดียว โดยใส่เครื่องหมาย ○ ล้อมรอบช่องคะแนน (A) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และใส่ค่าคะแนนรวมในช่องค่าคะแนน (A x B)

ตัวชี้วัด	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
● มีการกำหนดโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร	0.50	5	
● มีการชี้แจงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้สมาชิกทุกคนรับทราบ	0.75	5	
● มีการปรับปรุงโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มให้ทันสมัยเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและจัดการ	(1)	5	5

<u>วิธีที่ 2</u> พิจารณาให้คะแนนตามคุณสมบัติของตัวชี้วัดแต่ละวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นรายข้อคำถาม โดย ใส่เครื่องหมาย ○ ล้อมรอบช่องคะแนนที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และใส่คะแนนรวมในช่องท้ายตาราง

ตัวชี้วัด	ไม่มีบริการ	มีแต่ไม่มาก	ดีและเหมาะสม
● มีเส้นทางการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกและปลอดภัย	0	0.50	(1)
● มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์	(0)	0.50	1
● มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น มีจำนวนที่พักเพียงพอ โครงสร้างที่พักแข็งแรง มีความสะอาด ฯลฯ	0	(0.50)	1
คะแนนรวม	1.50		

2) การกำหนดระดับมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร นำค่าคะแนนรวมที่คำนวณได้จากแบบประเมินทั้งฉบับมาแปลความตามเกณฑ์การแปลความหมายมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

คะแนนรวม	**ระดับมาตรฐาน**
91 คะแนนขึ้นไป	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านมาตรฐานระดับ**ดีเยี่ยม**
81คะแนน – 90 คะแนน	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านมาตรฐานระดับ**ดีมาก**
71คะแนน – 80 คะแนน	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านมาตรฐานระดับ**ดี**
61 คะแนน- 70 คะแนน	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านมาตรฐานระดับ**ปานกลาง**
ต่ำกว่า 60 คะแนน	วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรผ่านมาตรฐานระดับ**ต่ำ**

ภาคผนวก ฏ
ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้ และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

ภาคผนวก ฏ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมา และผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	ผลที่คาดว่าจะได้รับตามสัญญา	ผลที่ได้รับจริง
1. เพื่อศึกษาบริบทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยในฐานะที่เป็นกลไกในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ได้ข้อมูลสถานภาพ และศักยภาพของการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย	ได้ข้อมูลสถานภาพ และศักยภาพของการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย
2. เพื่อศึกษาบทบาทของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ	ได้ทราบข้อมูลเปรียบเทียบมาตรฐานด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับประเทศต้นแบบ	ได้ทราบข้อมูลเปรียบเทียบมาตรฐานด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับประเทศต้นแบบ
3. เพื่อประเมินมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย	ได้มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย จากข้อตกลงร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักวิชาการ	ได้มาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทย จากข้อตกลงร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และนักวิชาการ
4. เพื่อค้นหาแนวทางในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของโดยเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบที่มีความเป็นเลิศ	ได้แนวทางการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ในเชิงการบริหารจัดการกลุ่มด้านต่างๆ	ได้แนวทางการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย ในเชิงการบริหารจัดการกลุ่มด้านต่างๆ
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทยเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอาเซียน	ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แข่งขันได้ในระดับอาเซียน	ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่แข่งขันได้ในระดับอาเซียน

ภาคผนวก ฐ
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

ภาคผนวก ฐ
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการไปใช้ประโยชน์

1. ส่งผลงานวิจัยให้กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร
2. ส่งผลงานวิจัยให้กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
3. นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ
4. ส่งผลงานวิจัยให้ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนสาขาวิชาการท่องเที่ยว
5. ดำเนินการให้ความรู้แก่วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ จังหวัดเพชรบุรี ระหว่างวันที่ 2-3 มีนาคม 2558 ผ่านโครงการบริการวิชาการแก่สังคม ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาคผนวก ฑ

รายชื่อจังหวัดที่จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว

โดยกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

ภาคผนวก ฑ

รายชื่อจังหวัดที่จัดทำเส้นทางเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว

โดยกลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

ในปี 2558 การจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยว ดำเนินการใน 9 เขตๆ ละ 3 จังหวัด ดังนี้

1. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 จังหวัดชัยนาท จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
   - จังหวัดชัยนาท
   - จังหวัดสระบุรี
2. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 จังหวัดราชบุรี จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดกาญจนบุรี
   - จังหวัดนครปฐม
   - จังหวัดสมุทรสงคราม
3. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 จังหวัดระยอง จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดจันทบุรี
   - จังหวัดระยอง
   - จังหวัดนครนายก
4. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 4 จังหวัดขอนแก่น จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดเลย
   - จังหวัดมุกดาหาร
   - จังหวัดนครพนม
5. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 จังหวัดสงขลา จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดสตูล
   - จังหวัดพัทลุง
   - จังหวัดสงขลา
6. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดเชียงใหม่
   - จังหวัดเชียงราย
   - จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 7 จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
   - จังหวัดนครราชสีมา
   - จังหวัดสุรินทร์
   - จังหวัดบุรีรัมย์

8. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
    - จังหวัดนครศรีธรรมราช
    - จังหวัดสุราษฎร์ธานี
    - จังหวัดกระบี่
9. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 9 จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดที่ดำเนินการ คือ
    - จังหวัดเพชรบูรณ์
    - จังหวัดพิษณุโลก
    - จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาคผนวก ฒ
ประวัติคณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ฒ
ประวัติคณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณา ศิลปอาชา

การศึกษา	Ph.D. (Tourism and Hospitality Management)
	University of Sunderland, United Kingdom
สถานที่ทำงาน	สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์

การศึกษา	วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)
	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถานที่ทำงาน	สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช